

PAWUJCIEJSZONA

UN

WYSSAJDI SPOSOBI

DIEL'

ZIEMNIKU ŁATWISZU

ŁASIEJA, NU WYSSAJDU GROMOTU LESZYSKU,
RAKSTIEJA, UN IZ-DIEWIA

BAZNEICKUNGS JEZUPS MACILEWICZ
WIERSINIKS BAZNEIJCAS KAWNATAS.

Quantum possum, tantum laboro.

A WILNA,

PI KUNGA MARCINOVSKA IZDRUKAWOTA
GODA NU PIDZIMSZONA KUNGA JEZU CHRISTA 1850.

Pozwolono drukować pod warunkiem złożenia
exemplarzy prawem przepisanych w Komitecie Cenzury.

Wilno 1850 roku 10 Lutego.

Cenzor, Professor b. Uniwer. Wilenskiego, Radzcu Kollegialny
i Kevaler.

Jan Waszkiewicz.

Mīl̄y Latvīši!

Dzeivōdams as par ilgu laiku storp jums, (bo i pīdzymu jūsu zāmī) pazynu labi jūsu vajdzeibys, pazynu ka turit prōtu i gondreiz vysu varit saprast i apjimt. Navīnu ņazi gōdovu breinōdamīs, ka par tik garu laiku naatsaroda nivīns eistīs jūsu draugs, kurīs grybātu jums apskaidrynōt i pavuicāt ikš lītom vajdzeigom deļ laiceigys dzeivīs. Eistyn ikš lītom gareigom beja jūsīm labdareitōji i eisti jūsu draugi, bet tikviņ bazneickungi, kuri staravōjās ap jūsu apskaidrynōšonu ikš ticeibys. Tī draugi jūsu beja: bazneickungs Jezups Kierkiļo (kanoniks inflantu), bazneickungs Stopons Bagienskys, bazneickungs Fabijans Krzyżanovskys (jezuiti), i bazneickungs Tumasz Kossowskys, kuri rakstāja pa latviskam i da druka padāvā grōmotys deļ gūdynōšonys dīva.

Gōdōdams ap jūsu biedeigū stati i jūsu timseibu ikš dzeivīs pa sātom, navīnu ņazi aizraudovu i sagōdovu parakstāt itū grōmotu. Na gribeišona slavis, bet eista mīleiba muna da jums, latvīši, aizdrūsynova mani da padūšonai tōs da drukai. Zynu labi i radzu, ka daudz atsarassīs, kurī smīsīs nu itōs grōmatenis, varbūt ka i latvīši, bet otkon varbūt, ka tei būs par paaicynōšonu na vīnam da paraksteišonai gudrōkys i lobōkys.

Īvesšona jauna, lobys i vajdzeigys lītys vysod tur sovus īnainīkus i pretivīnīkus. Pavaicojit tikviņ sovus vac-vacūs-tāvus aba vacōs mōtis, kaida beja pretiveišona i ņurdeišona iz labdareitōjim, kurī aizvādā školys pa parapejom i gribāja izvuicāt latvīšus skaitāt grōmotā.

Bet, paļdis dīvam, izgaisa jau timseiba, iznyka uportums, jau poši staravojitās, kab jūsu bārni mōcātu skaitāt iz grōmotom.

Vysur pa mūsū Inflantu zāmi radzom augļus pīceigus i skaistus nu aizvesšonys školu pa parapejom i vuceišonu skaitāt iz grōmotys. Voi ņa na pryša ir lita, rādžāt latvīšus: puiškinus i maitinis svātdiņ bazneicā nu grōmatenis dīvam lyudzamīs, nu grōmatenis dzīsmis svātys dzīdōjamys i nu grōmotu apskaidrynojam sovus prōtus?

Īgōdojit tikviņ iz vacīm tāvim jūsu, kaida jūs beja saprassona ap dīvu, kurī vairōk ir ticiejuši vacu bōbu pōsokom nakai mōceibom poša kunga Jeza Chrysta i deļtō, kas tūs beja pazataisējs: buru, ragaņu, dīvredžu i cytu daudz blieneigu mōneitōju.

Kur ža tagad ir palykuši tī mōneitōji? Aiztō reši kur ap jīm dziedīs.

Ša pōrgōja timseibys naktš i izlācā saulā - gaismys i spūdrums Evangeluma Svāta, a vysuvairōk caur grōmotom.

Brōleni latvīši, pametit senejū gōdōšonu i runu: „Muns tāvs i vacīs tāvs namōcāja ni grōmotā skaitāt, ni rakstāt, a deļtō maizi ādā.”

Nu grōmotu vuicōs vysī ļaudš gudreibys. Grōmatenī itymā atrassit pažytku, pavuiceišonu i kaviekli. Ka puīškins aba maitinā tova svātdiņom aba zīmys vokorūs garūs, aba laikim nu dorbu voļnōkim skaitās tāv nu grōmatenis sposobus vysaidus i pavuiceišonys – o kai tāv sirdš prīcōsīs, tāvs i mōtā!

Eistyn zynu, ka atsarassīs navīns pec manis, kurīs gudrōku, lobōku i ar teirōku māli latvisku parakstās grōmotys nakai itei muna. Bet koleidz tys bjš, pījemit latvīši munu prācu ar taidu sirdi, ar kaidu as jums tū upereju.

Bazneickungs Jezups Macilewicz

PRET - ĪSŌKUMS.

Kō vajag da tam, kab zemņiki varātu jauki, vasaly i prīceigi dzeivōt?

Kab jauki i ikš veseleibys dzeivōt daudz vajag da tam: vysupyrēmōk vajaga gorda i loba iedīnā i dzierīnā, lobu i teiru drābju, sausys, gaišys, cītys i syltys ustobys i cytu lobu āku, sadereibys i mīleibys storp laulōtīm, paklauseišonys bārnu, mīreigys, gūdeigys i ticeigys saimis, a vysuvairōk lobys veseleibys. Taipoš da tam vajag, kab dzeivōt ar lobim kaiminim sovā solā i vysā parapejī, kab turāt lobu slavi. A pret divu kab bjt teirys aizzynōšonys (*Sumienā*).

Kai tū vysu apturāt, varit izavuicātis nu itōs grōmatenis izdaleitys iz nōkušim gobolym. (*Rozdzialy*).

GOBOLS 1.

Kai var samaitētūs gryudus labeibys paprōvāt tai, kab nu tūs cāpť maizi lobu i navādeidamu veseleibai?

Godā 1844., kurū godu nalaimeigu vysi labi pīminom, kurīs gods davādā vysus, a vysuvairōk zemņikus da pādejai biedeibai, ap kurū godu runova vacu-vaci tai: „Kai dzeivojom narādžājam tai gryuta i olkona goda”, eistyn, varāja rādžāt, bet tikviņ napīmināja, aizmō, taidis pať gods beja pa nazkurom molom mýsu zāmī 1771.gods. Īkš goda 1844. pa vysu vosoru beja leiti bez pōrstōšonys pa līkņom, pa vītom zamom, kai to: ap azarim i upom, na tikviņ pļovys, bet i aramī teirumi beja ar iudini aizlīti, kolni tikviņ nu iudinā rādžājās, bet pōrōk slāpni beja nu leitu kasdīneigu. Pa zamōm vītom mýsu Inflanu zāmōs na tikviņ beja aizlītys pļovys i teirumi, bet i dōrzi ap sātom. Dōrzejis saknis, kai to: buļvi, kōpusti, rōcini, buraki i cytaidys saknis pavysam izpyva. Vosorōjs pavysam izgaisa. Rudzim nu dubļu, nu iudinā auga cysa viņ bez gryuda, bet bez gryuda, a ka i beja - tys gryuds beja nikneigs. Iz vītu augstōku izauga cysys rudzu i beja nazkaidys gryuds, bet biedeigys gryudenš, nu leita kasdīneigi mierkdams, vōrpā saauga. Ka atgōja laiks, pec laika, pļaušonys, iz laivom staigōdami pļōvā cysys, a cyti i brodōdami pa iudini.

Gods beja groznys iz vysa, lūpi smolkōki: vuškys, jāri, kozys, cyukys nu soltuma i boda sprōga i sleika, ļaudš myra nu boda. Zemņiks, kurīs rādžāja tū godu nalaimeigū, tū pīminās i pagōdōš ap tū pec pīcdesmit godu, eistyn aizraudōš. Tymā godā lelōkō pusā zemņiku, bez moz vysī, naturādami vacys maizis, dzeivova borōdamīs ar jaunū maizi, ar vysaidom zōlom i sakņom zōļu. Aizslymova daudz ļaužu, slymova vysuvairōk iz karstinā sapyveiga (kurū doktori sauc pa leišyskam: *gorączka gniła*) i myra bez māra i gola, a vysuvairōk myra mozī bārni. Breinovōs vysī, bet nikas nadazagōdova, kaida eistyn beja vainā slimeibu i smiertš. Vīna tikviņ saiminīka Jōnā nu solys Zejzy bārni, vysa saimā, patš i jō sīva beja vasaly. Kod cyti zemņiki i jō kaimini vaicova: „Kai tu capdams maizi nu šugadejū gryudu āsdams tū, naslymoj kai mās?” Jōnš vinim atsacāja: „Ka gribit, as jums pavuiceišu, kai vajaga darāt, a ka darāsit - būsit vasaly kai as!” i tai vinim runova.

Gryudus nadaspiejušus cīž gryuti ir samalť, mylty vysod ir kai volgoni, meiklā vysod ir kai škeista, naug, nikod maizā navar pavysam dazacāpť i irā sakrytusā kai kaidys klaistrys (*z Żakalem*).

Maizā taida vysod ir cīž vādeiga veseleibai cylvāka, nadūd cylvākam nikaida stypruma, ir naizgrameiga, vādaru pīpyuš, dora ašni nateiru i sabīzej tū. Cylvāks vasals i styprys, varbūt, nu isōkuma varās tū sagramaizāt vādarā, bet pācōk turās sōpi vādarā, kai to: graizeišonu pa vādaru, aiztveršonu vādarā, a iz gola, vysod dastōš styprys karstīņš. Maizā taida vysuvairōk vādej mozīm bārnim.

Rudzus, slāpni sapļautus, vajag iz vieja labi izkaļtāt, tūlaik vāš da škiunā. Nu škiunā sierdams rejī, taipať rejī vajag labi izkaļtāt, bet nasasutynōť. Pec izkuļšonys, jymdams nu orūda, vajaga gryudus labi cepli izkaļtāt, tūlaik malť. Nu rudzu navajag řaizi daudz mylty malť, bet tik cik koņča vajag deļ izcepšonys maizis. Myltus nu rudzu navajag turāt maisūs aba kubulenī, aizmō gon dreiz būs volgoni i sazasissis pykūs, bet plōni izlaist iz pologa i dīnā pa div řaizis pōrmaisāt. Taipať, pyrmōk jaukšonys maizis, myltus pi ceplā labi izkaļtāt. Ka kas var, labi – da taidim mylty damaisāt mylty nu sausū i lobū rudzu aba koč trešu dali lobū mylty mižu. Ījaukdams myltus, vajag mozōk liť iudinā nakai da lobū mylty, bet partū vajag vairōk rauga aba sōlā. Aizjauktū meikli vajag ar drābjom apsāgt i apsīt, kab caur paleigu syltuma labi podaugtu. Vajag labi izmeicāt i toleidz meicāt, koleidz bīza i gon cīta meiklā būs, tūlaik pamāšť kaidu laiku, kab labi podaugtu.

Kukuļus navajag darāt cīž lelus i augustus i navajag daudz kukuļu cāpť, aizmō taida maizā gon dreiz pelej, a sapeliejusā maizā nu taidu rudzu vāl vairōk vādej veseleibai. Vajag vārtis, kab ceplis nabytu pōrōk korsts, nu tō gorūza vierseja dreiz sakolst i sacītynojās, a līkōkīs slāpnums nu maizis naizīs i maizā nadazacāps.

A ka kam navā lobu rudzu, kai tik saaugušī i vajag koņča cāpť maizi - tai dor: vajag pajimť sauvi pōrsejōtu palnu, isīt teirā lynu drābī, palnus ar drābī ilīkť iudinī, kurū siļdeisi deļ aizjaukšonys maizis. Ka iudinš sasilš kai vajag, izjām nu iudinā palnus, ilāj da iudinā trejs aba četrus kiliškus brandiveina. Ījaukdams mozōk lāj iudinā nakai da lobīm mylty, isvid sōlā labi, dabār čymynu i dor kai augšōk runovu.

Kukuļus maizis pec izjimšonys nu ceplā navajag nāšť iz soltuma, bet syltā ustobā vīnu pi ūtra sōnim stōvāt salīkť, kab pamozam atdzystu. Taidys maizis navajag dreiz āšť aizmō: vādej sveža.

Saiminīki, kurī darāja leidz pavuiceišonys Jōnā beja vasaly i naslymova.

Slāpnā vosorā vōrpōs rudzu atsarūnās daudz gryudu malnu, kurūs (gryudus malnūs)

latviši sauc: vonoga nogi (a pa leišyskam — *Głównia, rożki, Mącznik*). Mylty nu tūs gryudu ir zyly i smirdeigi, meiklá nu myltu vysod škeista, a maizá sacapta drupynojās i natur nikaida lipkuma. Cyukys, vystys, zūsš, raudivis i mušys gaist nu iudiná, kurá beja skolōti malnē gryudi. A cylvāks, ka daudz āšš tūs myltu, vaidās pyrmōk iz sōpis pa kaulym. Tai nūtyka godā 1744. vōcīšu zámī. Slymī pyrmōk dzierdāja nazkaidu namīru pa kaulym, pāčōk cītá sōpis vydā vādara, apzabārā vysa mīsa ar mozom pyuteižom, nīzāja vysur ōda vysys mīsys, dzierdāja lauzeišonu vysu lūcekļu, trātāja prōtu i runova oplomeigi, slymova iz atraušonys vādara i tūlaik tōrpi (*glisty*) nu jūs gōja, cytim iz gola zūbi izkryta. Daudz slymova, daudz nūmyra, a vainá pagōja nu malnū gryudu, kuru daudz maizī apādá.

Taidys paž nūtikšonys beja i mīsu molā 1844/5. godā. Kas veseleibu sovu tur par dōrgu litu, lai staravojās rudzus labi izteirāt nu malnū gryudu.

A vysuvīglōk tai vari izteirāt: pyrmōk maļšonys pa nadaudz rudzu vajag bārt iudini kaidā baļģi pīlītā, dreiz rudzus pōrmaisāt, malnē gryudi ar cytom smaslom pazacáļšis iz augšu i iz viersa iudiná stōvās, sajimž dreiz vīgli, rudzus dreiz izlīt iz sīta, ka iudinš iztácās, rudzus izbārt iz teira pologa i iznāš iz saulis i vieja - tivleņ rudzi pōrkaļšš.

Kas gryb bīt vasals, vajag tai darāt ka rádž daudz malnu gryudu rudzūs sovūs.

GOBOLS 2.

Kū vajag darāt kab maizá bītu loba i kab labi izacaptūs?

Daudz ir storp jums, zemneicys, taidu saimineicu, kurys namōk lobys maizis izcāpt i nazyna kai darāt. Cyta saimineica aizjaukš myltus iz iudiná solta i bīs maizá sakrytusá. Ūtra da aizjaukšonys jem iudini cīž korstu — maizá pīpyuš vādaru. Cyta jem moz iudiná — dorōs maizá pōrōk cīta i gryuta kai svyns. Ūtra lej daudz iudiná da aizjaukšonai — maizá bīs klejōta i pi zūbu lipš.

Leidza i ar raugu namōk cytys apzaitīs. Cyta vacu raugu tur i naatjaunoj, i raugs cīž pōrkōbš irā. Ūtra moz jem rauga, deļtō maizá naskōbst i naaug. A cyta cīž daudz jem rauga — maizá dorōs ar lelym caurumim, kai acš vierša.

Bet pi jums, zemneicys, navā zvyčaja darāt rauga, bet, capdami maizi, pamatot meikli ap molom baļģis, deļ rauga lobōks ir sposobs, nakai darāt i turāt zapasā raugu. Bet vajag labi merkavōt, kab ni daudz, ni moz, bet pa vidiškam.

Otkon pi īmeiceišonys meiklá iz maizis cytys saimineicys ir lelys cīž natikleicys — nagryb labi izmeicāt. Cyta ceplá namōk pīdadzynōt deļ sacepšonys maizis. Ka cīž korsti pīdadzynōsi cepli, maizá pa viersu sadāgš, gorūza viersejō cīž sakaļšš, bet vydā maizá bīs kai kleistrys, aйтō: caur gorūzu sakoltušū navar izīt likōkīs olgonums nu kukulá. A ka cepli nadadadzynōsi, maizá sakrišš, izalīsis i nadazacāpš. Navīna saimineica tivleņ pec meiceišonys lāda kukuļus i sādynoj cepli, nu tō gorūza vierseja atsastōjās, maizá bīs soldona kai bez rauga. Nu tō paīt, ka ļaudš, āsdami taidys maizis, dzierd sōpis pa vādarim, daboj aйтveršonys vādara, a bārnīm nu taidys maizis vysod bīs vādarā tōrpi (*glisty*).

Muns parāds cepšonys maizis ir taidys. Myltus vajag pōrsejōt caur sītu, iudini sasiļdāt drusku, tai kab tikviņ kū bītu sylts, īlīt iudini baļģi deļ maizis, ībārt drusku sōlá i izmaisāt, kab sōļš izalaistūs, bārt myltus, aizmaisāt tai bīži kai rūku vari pagrīžt, meikli izmeicāt labi ar rūkom, apsīt baļģi ar pologu i pastatāt syltā vītā, kai to pi ceplá i lai stōv vysu nakti. Reit agri paraudzāt, voi ir skōbums meikli, ka ir, vajaga bārt myltus i meicāt toleidz, koleidz meiklá nu rūku atstōj, prācys nažālōt. Bet vajag staravōtis trōpāt myltus bārt, kab nabītu meiklá cīž bīza i cīta, aйтō ka līsi iudini deļ atmeikstynōšonys meiklis, gon dreiz var bīt maizá soldona. Pec izmeiceišonys lobys vajag baļģi apklōt ar pologu, apsīt i pastatāt syltā vītā, kab meiklá pazacaltūs. I īsōkt kurynōt cepli ar lobu molku, labi

pīdadzynōt. Deļ pazeišonys, voi gon aba voi moz ir ceplis pīdadzynōts, pec izslauceišonys ūgļu nu ceplá vajag ceplī ibārt sauvi myltu, ka mylty tivleņ palikš sorkoni — zeimá ir, ka labi ceplis pīdadzynōts, a ka mylty bjš bolti — zeimá, ka ceplis moz ir pīdadzynōts, tūlaik vajag ilikt molkys i otkon kurynōt cepli. A ka mylty tivleņ palikš malny — zeimá, ka ceplis cīž ir pōrdadzynōts, tūlaik vajag drusku pagaidāt, kab ceplis atsadzysynōtu.

Pec tō vajag darāt nu meiklis kukuļus i sādynōt ceplī, cepli aizlikt. Ka bjš kukuli ap divpadsmit mārceņu svorā, to vajaga cepli turāt trejs stuņdis aba loba puš cielíná. Ka kukuli ostoinu mārceņu, to div stuņdis.

A kai pi zemņiku ijiukšona ir: nu myltu rupi samoltu cápt maizi (kura pa leišyskam saucās *Chleb razowy*) i kukuli taisōs lely, tai ka kukulš sver ap trejdesmit mārceņom, to vajag taidus kukuļus turāt ceplī vairōk nakai sešys stuņdis aba lobu cielīni, a cyti sādynoņ iz vysys nakš.

Pec izjimšonys maizis nu ceplá vajag samiercāt viersejū gorūzu ar iudini syltu aba ar olu, aba ar sulom (*kwasy*). Navajag zvolāt, kab maizá dreiz atsadzysynōtūs, deļtō vajag kukuļus vīnu pi ūtra statāt, apklōt ar pologu, kab pamožam atdzystu. Tai dareidams tureisi maizi gordu i lobu.

Pōrsorgōšona. Pyrmōk maļšonys gryudu iz myltym vajag gryudus labi izkaļtāt ceplī, pōrsejōt caur sītu, kab nabytu gobolu mōla, smīlkšu i páļu. Dziernovu akmini vajag kab nabytu cīž meiksti, aitzō pīzatrīn nu akmiņu daudz smīlkšu, a smīlktīs maizá ir vādeiga.

Itymā gobolā, kai vajag cápt maizi, pasceišu cik vōrdeņu da jums zemņiki latvīši. Navīnu řaizi breinovūs as i cyti daudz breinovōs nu tō, ka zemņiks labi dzeivōdams, kurs gon ir bogots, pi kura klietš pylņys ir maizis i navā vītys, kur tū bārt, a jys deļtō patš i sovu saimi mierdej i boroj ar maizi barola. Nu tō pagōja i pīruna pi krīvu ap latvīšim taida: „Латышь безмозгий! Свиню кормить чистымъ хлебомъ, а самъ исть пушной.”

Eistyn, tīsa ir: kurs, turādams gon maizis, ād barolu — patiš bezprōteigi dora. Nivīnā zāmi nikaidi ļaudš tai nadora. Deļtō i jums latvīši vajag pōrstōt tai darāt, a vysuvairōk ikš godim augleigīm.

GOBOLS 3.

Ap guļbom.

Par guļbom vysupyrēmōk vajaga pateikt dīvam, a pāčōk jeneralam anglickam Franciszam Drake, kurīs pyrmīs tūs atvādá nu Peru Kienistis Amerikys 1586. godā da Anglejai, a nu tīnis moz pamožam i pi mums aizavādās. Nikod jam godni navarāsim pateikt par tai lelu lobumu. Var tōs āšt sausys ar sōli, var maisāt da kōpustim, rōcinim, grīziņu i da ziernim. Var nu tūs cápt maizi, taisāt sīrus i vysu, kū tikviņ gribeisi vari padarāt.

Maizá loba i vasala nu guļbu tai dorōs.

Sausys guļbys i zalis vajag apskūšt teiri nu ōdys i zāmis, teiryys guļbys sagrīžt ar nāzi iz plōnim gabalenim, gabaleņus sabārt kaidā kūka traukā i iz tīm pīlīt teira, solta iudiná i lai stōv vysu nakti. Reit agri jemās guļbys sagraizeitys ōrā nu iudiná i vajag likt kotlā aba kaidā lelā pūdā, natōļ da viersam pīlīt kotlu aba pūdu pylņy ar iudini teiru, soltu, dastatāt da gunái i toleidz vōrāt, koleidz guļbys saškeisš i iz putrys sazavōrās. Tūlaik pūdu vajag atstatāt nu guņš i atdzysynōt, kab rūku varātim turāt guļbu putrā. Izlīt putru iz sīta i treit ar rūku, kab caur sītu pōrītu putra da slauktivái (*aba nūmozgōt viņ guļbys nu zāmis i smīlkšu, pec vōreišonys čaulys i ōda palikš iz sīta*). Vokorā vajag putru salikt baļģi, kurymā jaucās maizá i dabārt myltu cik vajag deļ aizmeiceišonys, a iudiná ni laseitis nalīt, aizjauktu i pōrmeiceitu labi meikli vajag apsāgt ar pologu, baļģi apsiť i pastatāt syltā vītā iz nakš. Agri otkon meicejās meiklā labi bez iudiná, dabārdams myltu, kab meiklā bytu labi bīza. Baļģi ar meikli apsiťu pastatāt syltā vītā i lai stōv trejs aba četrys stuņdis.

Cepli vajag pīdadzynōt lobōk nakai vysod. Taisāt kukuļus i sādynōt ceplī.

Ručeju tāv, ka maizá bjš gorda, loba i stypra, a lobōka vāļ bjš, ka damessi da meiklis drusku sōlá i čymynu.

Lobys i gudrys saimineicys daudz mōk lobuma padarāt nu guļbu.

Myltus nu guļbu tai vari padarāt.

Jemās guļbys lelōkys, izskolojās iudinī labi. Vajag guļbys treit smolki iz ņorkys dzeļža (*blaszana*) da traukam pylņam iudiná. Vajag satreitū mázgu pōrlaišt caur sītu bīzu, kab iz tō palyktu čaulys, tys ir, ōdená guļbu. Pec pōrsyukšonys vajag jimť škeistumu i līt maisenī nu lynu drābis, i mīgt ar rūkom, kab smolkōkys izītu caur drābi da teira kaida kubula, a rasnōkys druponys palyktu maisenī. Druponys vari izvōrāt putrā aba lūpim, aba cyukom atdūt.

Škeistumu, pōrsyuktu caur drābi, vajag pīlīt ar teiru iudini i škeistumu guļbu samaisāt labi ar iudini. Par lobu laiku, ka apzastōsis iudins, tys ir, ka mylty nūkrišs iz dybynu kubula, vajag pamozam iudini nu viersa salīt i otkon pīlīt ar teiru iudini, pamaisāt labi, kab vysi mylty nu dybyna pazacaltūs i sazamaiseitūs ar iudini. Otkon pamāst iz gara laika, a ka apzastōsis, salīt pamozam nu viersa iudini i tai darāt toleidz, koleidz palikš pavysam teirs iudins, a kab tū apturāt koņča vajag treju dīnu laika. Ka salisi jau pādejū ņaizi iudini, tūlaik myltus sagraizāt gobolym i vajag likt iz teirūs pologu. Pec eisa laika, ka bēs pologi slāpni, vajag likt ūtrūs sausūs pologus toleidz, koleidz vyss iudins iziš nu myltu. Tūlaik mylty ar nāzi graizōs iz gabalenim garim kai piersts i plotumā kai div piersti. Gabaleņus vajag likt iz teira golda, apklōt ar teiru pologu i kaļtāt iz saulis aba syltā ustobā. A ka izkaļšs, bēs teiri, bolti i skaisti mylty. Myltus pōrtreit i pōrsejōt caur sītu bīzu. Nu myltu kū gribeisi vareisi padarāt, da vysaidim iedīnim ir lobi: vari nu tūs cāpt peirāgus, blīnus, bet vajag dadūt drusku myltu kvīšu aba mīžu. A vysuvairōk vari nu myltu ozboru taisāt tai:

Ka gūvš atsavāssis i pi tūs ir pīns jaunīs (*Młodziwo*), īlīt blūdā pīna sasiļdeita, ībārt guļbu myltu tai daudz, kab būtu labi bīza meiklā, izmaisit labi. Pāčōk paklōt iz golda teiru pologu, meikli nu blūdys izlikīt iz rata sīta i ar rūku pa sītu treit meikli. Caur caurumenim sīta krisš pa mozim, garim gabalenim meiklā. Vajag vērtis, kab kurymā vitā iz pologa bīži cīž nabūtu gabaleņu. Iz tō poša pologa izkaļtāt gabaleņus. Izkoltušūs sajimt nu pologa, sabārt kaidā teirā maisenī. Nu tō ozbora vari izvōrāt bīzu putru i, ka dadūsi drusku svīsta aba pīna, bēs iedīnš lobs i gords — krupniku vari izvōrāt.

Sīru nu guļbu tai vari pataisāt.

Izlasāt guļbys vysulobōkys i lelōkys, vajag tōs izvōrāt, bet tai, kab ōdenā napōrpleistu, bo caur tū trātej spāku i gordumu. Ka jau pavysam atsadzysynōš, teiri aplaupāt nu ōdys aba čaulu i likt slauktivī. Pec vajag tōs satreit iz ņorkys aba samaidzāt labi ar pōrneicu kūka. Pi satreitu guļbu vajag likt siļdeitō pīna (*Twarog*) solta, bet bez sulys (*serwatka*). Nu tō vari taisāt trejs tautys (*gatunki*) sīra tai:

Ka pajimsi guļbu satreitu trejs mārčenis ar div mārčenis pīna siļdeita — bēs sīrs vysulobōkīs i gords.

Aba četrys mārčenis guļbu ar div mārčenis pīna — bēs jau natai gords kai pirmejīs.

Iz gola tai: ka pajimsi pīcys mārčenis guļbu ar vīnu mārčeni pīna — bēs sīrs na pavysam gords.

Vajaga pasōlāt, ībārt drusku čymynu i labi pōrmaisāt guļbys ar pīnu. Tai pōrmaiseitōs traukā kaidā, kai to slauktivī, vajag apsāgt ar teiru pologu i pastatāt vitā, i lai stōv zīmys laikā trejs aba četrys dīnys, a vosorā div dīnys. Pec tū dīnu otkon izmaiš labi i vajaga lōdāt sīreņus opolūs aba kai sauc pa leišyskam (*Gamułki*), sīreņus aba gamuļkys salikt kaidā karzineitī sapeitā nu skolu aba kōrklu, kab viejš cauri itu i kab izītu nu sīreņu slāpnums i volgonums. Pec diveju dīnu vajag izjimt sīrus nu karzineitis i salikt iz kaida golda, pakōrta kur zam jumta, kaļtāt, bet navajag kaļtāt iz saulis aba pi gunš, nu tō sīri pleist.

Ka īsōktu pleist sīri, to vajaga tūs samiercāt ar olu aba pasmierāt ar pīnu ryugušū samaiseitu ar kriemim.

Ka jau sīri izkaļšs, vajag tūs salikt pūdā aba kaidā kūka traukā tai: dybynu pūda aba kaida trauka vajaga izklōt ar zōli, kura pa leišyskam saucās *Nostrzyk* aba *Melilot*, a pa latviskam celā ōbuleni, kurys daudz aug pa mūsu dōrzim. Pāčōk iz zōlis likt aileni sīru, iz viersa otkon zōlis, a pāčōk sīru aili, i tai da viersa trauka pīlikīt. I lai traukā pastōv div nedelis aba vairōk. Taidis sīrs kū bēs vacōks, tū bēs lobōks. Tōrpi ikš taidim sīrim nikod naaizavadās, tikviņ vajag tūs globōt sausā vitā.

Nu guļbu dora i izdzan brandiveīnu.

Zynu: jiuš, zemniki latviši, nadzeisit brandiveīna, deļtō, kai tys dorōs naraksteišu.

Taipaž nu guļbu var izvōrāt madu (*syrop*), padarāt cukri. I ap tū naraksteišu aitzō: jiuš eistyn nadarāsīt.

Guļbys (ka ir loba vosora) cīž ir augleigys, nu vīnys izaug pīcdesmit i vairōk guļbu. Kai vajag globōt guļbys iz zīmys, zynot labi, deļtō navā vajdzeibys maņ ap tū runōt.

Ka gods ir lobs i guļbys labi izaug, ir tūlaik pavysam lātys, tai ka pijuru guļbu var nūpierkt par pīcpadsmīt grošim. Vieleju as saiminikim i saimineicom napōrdūt tai lāti, bet lobōk ar guļbom borōt lūpus, a redzeisi, ka vairōk tureisi pažytka. I tai: gūvim, ka dūsi guļbys vōreitys, bēs tuklys dreiz, a ka guļbys zalis, sagraizeitys plōni, samaiseisi ar grīzumim cysu (*sieczka*) pa pusái i borōsi — gūvš dūš vairōk pīna. Vuškys vari borōt tai: plōni sagrīztys guļbys samaiš ar grīzumim cysu pa pusái, nu tō borūklā bēs tuklys vuškys, vairōk i lobōku dūš vylnu.

Da valái paborōt vušku gon ir treju mārčeņu guļbu, tys jau ir davireits nu saiminīku vōcīšu.

Kai ar sāvķuru lītu vajag cylvākam gudri i prōteigi darāt, taipaž leidza i ar guļbom. Ka guļbys

vosorā slāpnā izaugš iudiņōtys, vydā tukšys aba ir pasādynōtys zāmī dubļōtā, tūlaik rešōk vajaga tōs āšt, aiztō ka cieški iessi, var vādāt.

Tai pi mums pōrgōjušō goda 1847. guļbys beja lobys iz dōrza, vysi prīcovōs rādzādami skaistūs mōtrōjus, bet ka daudz naktu beja gon soltu, deļtō guļbys nadaspāja pavysam labi, beja viersā i vydā guļbu daudz zeimū malnu i sorkonu plāmu, i ar bokom kaiby nīzeitūs, zāmī augdamys jau pyva. Zemņiki, kurī ādā guļbys navasalys, slymova iz atrauta vādara, a cyti i myra.

Guļbys lobys, vasalys i daspiejušys ir vydā dzaltonys i natur nikaidu zeimū malnu aba sorkonu. Guļbys nadaspiejušys i īvainōtys ir vādeigys na tikviņ ļaudim, bet i lūpim, ka dūtys cieški āšt.

Guļbys sasolušys vādej cyukom, ka cieški ar tōm borōsi jōs. Kab navādeitu, tai vajag padarāt: guļbys sasolušys vajag izbārt reti, kab atsalaistūs. Kod atsalaissīs, ar gaļdenim kaidim da kōjom dasītīm, vajag tōs guļbys sasolušys samaidzāt labi, kab iudinš izītu, kab tikviņ palyktu mylty i čaulys. Guļbys samaidzeitys vajag iznāst iz vieja i tōs dreiz pōrkaļšš. Izkoltušys sabārt kaidā sausā vītā i vareisi ar tōm borōt cyukys aba lūpus — tai dora saiminīki vōcīšu.

Cieški trōpejās, ka guļbys tai sazavadās pi cyta saiminīka, ka aug mozys i naizōtas (*krostawe*). Ir parāds pōrmeišonys sāklu guļbu taid: Vajag izlasāt guļbys vasalōkys i lelōkys, pasādynōt tōs tivleņ nu vosorys iz vītys i pušdīnis saulis pagrīztys. Vālā rudinī iz mōtrōjim guļbu bjš kai ōbuleni zali (vydā ir sāklus guļbu). Ōbuleņus vajag salasāt, salikt kaidā vītā syltā aba iz saulis, kab vini palyktu meiksti i isōktu pyuļ. Tūlaik ōbuleņus, mārčādams iudinī, treit ar rūku caur sītu pastateitu iz kaidys baļgenis ar iudini. Iudinī caur sītu sakrytušys saklys, sakrišš iz dybyna baļgis. Izjimt saklys nu tīnis, pōrskolōt vāļ labi ar iudini, izkaļtāt i turāt sausā vītā. A kod dagaideisi vosorys, vajag saklys pasāt reši, kaidā vītā iz rasādņika. Kod pazarōdāsīs mōtrōji jaunū guļbeišu, vajag izrevāt nu zōlis i mōtrōjus guļbeņu ar zāmī apbārt, kab tikviņ lapenis mōtrōju rādzātūs. Rudin vāly (bet nagaidāt soltumu) vajag mōtrōjus jaunū guļbeņu rauļ i lasāt guļbys, kurōs bjš pavysam mozys, paglobōt tōs pogroba dūbī, ar sausom tik kaidom lopom apbārt, kab par zīmu nasaaugtu. Iz cytys vosorys sādynōt tai i ap tū laiku, kai vysod sādynojās guļbys. Izaugš augleigi i lelys bjš guļbys, i tureisi jau pōrmeitu sāklu.

Guļbys iz sāvcurys zāmīs aug, kab tikviņ zāmā bjtū labi izorta i meiksti iztaiseita, bet lobōk

aug iz zāmīs smiļkšōtys drusku, na kai iz gryutys, mōleigys i ciž tuklys.

Zynit labi, ka guļbys deļ siešonys var škaļdāt iz cik gobolym, bet vajag vārtīs, kab sāvcurā gobolā bjtū actenā deļ atauga, bet nu naškaltu lelōki kryumi aug.

GOBOLS 4.

Kai vajag globot saknis dōrzu?

Navīnu ņaizi as cīž breinovūs tam, kō deļ mŃsu zemņiki saiminīki, nikō vairōk naād kai tikviņ kōpustus, krupņiku aba zierņus i guļbys, ka par vysu godu, vysod varātu turāt vysuskaistōkōs dōrzu saknis i kasdīnys varātu atmeiņ stravyš i iedīni tai, kai dora mīsta dzeivōtōji, kab tikviņ grybātu.

Tai runova bazneickungs, da vīnam saiminīkam zemņīkam, ka jū satyka ejamu nu dōrza i žālōjamīs, ka tōrpi apādā gluž kōpustus.

Atsacāja jam zemņīks: „Ai, ai, mōceitōjs, mōceitōjs! Jums tikviņ tai rādžīs, kas ža tū var āst, kō navā.”

„As ža tai paņ gribieju tāv pascāt”, atsacāja bazneickungs.

„Na turit deļtō, aigtō — nagribit ap tū staravōtīs.”

Pāčōk īsōcā jam runōņ bazneickungs tai: „Jiuš, zemņiki, sāvkurīs nu sova dōrza, varit pīzastaravōtīs iz vysa goda, na tikviņ kōpustu, rōciņū, buraku, grīziņū i būrķōnu, bet seipulu, vysaidu zierņū, ogūrču, kab dīnā svātdīnis aba kaidā maļteitī, varātim i patš lobōk paāst, i gūdeigōk gostūs pījimņ.”

„U-ņu-ņu, bazneickungs, bazneickungs! Kur ža mums tai padarāt, kai pi kungu ir! Mums zemņīkim, kurī bez pōrstōšonys asom īkš dorbim, kurīm bez nikaidys atsapyušonys vajag strōdōņ muižā.”

Bazneickungs jam atsacāja: „Narunoju as ap tīm zemņīkim, kurī ir zam vaļdeišonys kungu. Tīm to grytōk ir, aigtō lelōkus kolpoj prygonus nakai jiuš, kuri asot kienenā zemņiki (*osunia walkst*), pi kuru mozōki ir pavysam dorbi pa muižom i mozōkys volokys, varit tō vysa dazastaravōtīs, ka gribāsit prācavōņ i ap tū staravōtīs.

Voi ža saknis dōrza iz vysa goda pīstaravōtys na lels ir paleigs maizāi? Varit tū vysu turāt, tikviņ navajag žālōņ prācys i cik grošu iz sāklys i sorgōņ bārņus, kab dōrzus napūsteitu pyrma laika, i saimineicys kab laisteitu i raveitu.

Tōļōk bazneickungs tai runova: „Mīļš muns saiminīks, voi zyni, nu kō paīt lobums sātys? Oto vysuvairōk nu tō, ka vysur bŃš parāds īkš saimistis.

Vajag zāmis aizjimņ tikviņ tik, cik vari labi aizarņ i iztaisāt. Bāda tur, kur zāmā apvaļdās saiminīku! Zynoms ir, davīreita līta, ka iz moza

gabalenā zāmis labi iztaiseita i ar syudim aizlykta vairōk izaugš maizis nakai iz div ņaizis lelōka gobola, bet slykti izpošeita i bez nikaidu māslu. Mož tur izaugš, kur ceirulš tikviņ syudōš.”

Ka bŃš vysur sātā parāds, tūlaik patiš gon bŃš laika dazavārtīs dōrza, nu dōrza saknis nūjimņ i izglobōņ labi.

Vuicāja tod bazneickungs tai: ka grybi pōrglobōņ par zīmu saknis dōrza, kai to būrķonus, rōciņus, burakus, rudukus i grīziņus, kab pec zīmys iz pavasara bŃtu tai gordys, kai šudiņ nu dōrza, tai darāt vajag.

Rudiņ, kod sajimsi nu dōrza saknis, vajag tai apteirāt, kai vysod dorot, tys ir, mōtrōjs nu zāmis i smīļķšu apkratāt, paturāt puš dīnys iz vieja, kab viejš tōs apkaļteitu. Saknis, kurys grybi āst par zīmu, vajag īnāst ustobys pogrobā, a ar sakņom, kurys gryb pec zīmys āst, tai dor.

Izrūk dūbi iz vītys augstōkys dziļumā asi lobu. Dūbā kab bŃtu sausa, dybynu dūbis izbārņ ar smīļķņom sausom, izklōņ ar cysom i iz cysom likņ vysaidys saknis. Cyti saiminīki aba saimineicys izklōņ dybynu i sōnus dūbis ar sausom rudzu cysom. A ūtri saiminīki runoj: lobōk, ka niarkū naizklōsi.

Ka pībiersi tai dūbi, bet verīs, kab nabŃtu pavysam pylna, aplōņ saknis ar drusku cysu. Iz viersa dūbis paklōņ pagalis vīnu pi ūtrys natōļ, iz pagaļom lič lobu aili cysu garkulu rudzu i apbār ar tū pošu zāmi, kurū izroki nu dūbis tai, kab vierss zāmis bŃtu oss. Apleik dūbis izrač grōveiti nalelu iz lājis, kab iudīņš naaiztacātu da dūbāi. Iz vosoryš, ka jau zīma pōrīš, ka pazabeigsīs soltumi, atrač dūbi, a ručeju tāv, ka atrassi vysys saknis tai dzeivys i vasalys kai šudiņ bŃtu nu dōrza. Tai dora dōrzinīki pa mīstim i vōcīši.

Ap kōpustīm. Ir pi jums jau senejō aizvesšona, ka rudiņ vysus kōpustus likot kubulūs. Kōpusti salykti kubulā, stōvādami par vysu zīmu, cieški syltā ustobā aba koč i kambarī caur zīmu i par vosoru, a vysudreizōk, ka nūtācās sula nu vainis nacīta kubula, tūlaik kōpusti smird, pyust i naloba ir gorduma, navar tod nu tūs bŃņ i vasalys iedīņš. Otož tai as rādeju ar kōpustīm darāt.

Tikviņ tik vajag rudiņ sakopōņ i salikņ kubulā kōpustu, cik vajag iz zīmys, a ar palykušōm gaļveņom pador tai: gaļvenis, kurys gribi aizrurāt iz pavasara, navajag cīerstņ nu kacānu ar nāzi, bet vajag rauņ ar vysom sakņom nu zāmis. Vajaga izrakņ grōveiti dziļumā iz divejom pajimšonom lōpstys. Grōveišūs vajag likņ gaļvenis kōpustu ar gaļveņom iz zamašku, a ar sakņom iz viersa, bet tai, kab gaļvenā gaļvenis nadazadūrtūs, ar tūpaņ zāmi, kurū izjiemi

nu grōveišu, apbār kōpustus. Ka bēs leli soltumi, tūlaik apliņ grōveišus ar cysom aba ar spalim. Tai paglobōti kōpusti bēs dzeivi da pošai vosorai. Vosorā vari tūs likt da kubula, a bēs kai šudiņ nu dōrza. Grōveni ar cysom izklōj i iz viersa.

Varbūt, ka tu nagrybi tam ticāt, tod deļ davīreišonys koč desmit gaļveņu kōpustu iz zīmys tai paglobov. Bet turi prōtā, kab taidi grōveiši būtu iz vītys augstōkys, kab iudinš tymūs nastōvātu.

Ūtrīs sposobs ir kaļtāt vysaidys saknis i kōpustus, bet kōpustus kaļtāt aba ogūrčus daudz ir dorba, a moz lobuma, deļtō as ap tū narunōšu.

Pa leišu zāmi ap mīstim Warszawu i Krakowu sāvcura saimineica – zemneica ar sakņom dōrza tai dora. Saknis nu dōrza sajymtys, kai to: būrķonus, rōciņus, grīzini i pasternaku, skaiški nu zāmis apteirāt i apskolōt, a cytom i čaulys aplaupāt. 'Tōs saknis sagrīzīt ar nāzi iz gabalenim, napavysam plōnim, gabaleņus iz dīga savārt kai zeilis, dīgus ar gobolym sakņu pakōrt kur aiz ceplā, kab izkolstu, bet na dyumōtā ustobā. Kod izkaļšš, vajag saknis salikt maisā i turāt sausā vitā, pyrmōk vōreišonys vajag saknis iudinī atmiercāt i pōrskolōt. Iedīnš bēs gords.

Cīž labi būtu, kab saimineicys mēsū dareitu tai, to navajdzātu pec zīmys iz pavasara borōt saimi ar vysaidom zōļom i gaisynōt laiku iz laseišonys zōlis. Tai dareidamys var būt pevnys iedinā da jaunim auglim.

GOBOLS 5.

Ap dōrziņ kūku augleigu i ap tūs pażytkim.

Mēsū molā daudz ir solu, kurymōs naatrassi nivīna kūka augleiga, a cytā solā koč i atrassi kaidu vīnu ōbeļneicu aba vīšneiti, i tōs pošys ir kai meža kūki, aйтō: iz tōm aug ōbuli mozi, ryugti i skōbi. A vyss nu kō pait? Oto vysuvairōk nu natykuma zemniku.

Mežā vysur varom atrast ōbeļneicys, nadaudz vajag prācys, kab tū izrakūt, atnāst da satai i dōrzā pastatāt. Iz ūtra goda tymā ceļmenī iškālt zareni loba kūka. Vīšnis i šlivkys vīgli var aizvāst, aйтō: tī kūki iz vysaidys zāmis i poš slyktōkōs dzeivoj, aug i dūd augļus.

Vōcišu zāmi pavysam cytaižōk ir nakai pi mums. Tur sāvkuris vysubiedeigōks zemņiks audzej dōrzeni kūku augleigu, ap tīm kļopotlivi staigoj i leidza kai bārnu auklej, aйтō: nu tō tur pażytku i prīcu. Taisneiba ir, ka mēsū molā cīž gryuti aizvāst sādus i izaudzāt kūkus; nu tūs pryčynu: daudz ir nagūdeigu i leidza kai bezdīveigu ļaužu, kurī nu pavīdeibys vysaiž cytim maitoj kūkus i pūstej sādus. Puiškini, zogdami pa naktim ōbuļus, aplauž zorus, nu kō navīnu ŗaiz izkolst kūks. Nalela škodā, ka ir apkratiejš ōbuļus, bet lelōka škodā, ka kūkus sapūsta. Taisneiga būtu tīsa, kab viersiniki pastateitu lelys strōpis iz tīm, kurī sādus pūsta. I tai: ka lels cylvāks pylna prōta aba kaidys saiminiks, voi nu pavīdeibys aba nu sirdš, aba nu progoreibys izpūsteitu kam sādu aba izlauztu bitš, godnys ir kab jū nūtīsōtu viersiniki iz kaida goda iz gryutim dorbim, tys ir, kab da tačku pikoltu iz prācys vysa goda.

A ka mozs puiškins nu sovvalis, nu progoreibys tik īleidš sādā, apkratiejš ōbuļus i aplauziejš zorus, godnys ir taidys strōpis.

Salasāt puiškinus vysys solys, runōt jīm vysim i parōdāt, cik vajag laika da izaudzeišonys kūka. Ka kūks augleigīs sādynojās na tikviņ deļ sova pażytkā, bet vysuvairōk deļ lobuma nōkušys ciltš, tys ir, bārnu i deļ inuku.

Kai tod lelu škodi dora tys, kurīs izlauž sādus i pūsta kūkus. Pec taidys runys, vajag atnāst cik ōbuļu i zorus tōs pošys ōbeļneicys kurū aplauzāja, paguļdāt iz zāmis puiškinu vaineigū, palikt ōbuļus pret jō muti, paturāt jū aiz golvys i kōju, i sāvkuris puiškins jem zoru ōbeļneicys i ciers labi koč pa vīnai ŗaizāi vaineigū, a kod vysī pōrciers jū tai, lai tūlaik viersiniks jū ar reikštom smogi, na da ašnā sakopoj. Ka na strōpā, to varbūt ka kauns pīturās cytus nu dareišonys taidys škodis.

Svešos zámōs, kai to: Francia, Austrija, Anglia, Wociszu Kienistī i daudz pa cytom zámom vysī celi lelōkī, kurūs māš saucom počtys celi (*pocztowe drogi*), ir nu obeju pušu apsādynōti ar kūkim augleigim, kai to: ōbeļneicom, grušom, šlivom, višņom i cytim augleigim. Vaicojit karaveiru, kurs beja tymōs zámōs: voi ža natai ir? O, kaidis lels lobums ir nu tō deļ celāveira, aizmō: laikā korstā na tikviņ zam pakriešlā kūka atrūn atsapyušonu lobu, bet slōpšonā atrūn deļ sevi atsadzysynōšonu iz ōbeļneicys aba šlivys. Tur sāvkurīs celāveirs var āst da valis, bet ar sevīm napajem i navā vajdzeibys jimt, aizmō: sāvkurā vitā atrūn. Navā tur zādzeibys sādu, aizmō: sāvkurīs zemniks tur sovu dōrzeni, audziej i prācavoj ap tū.

Mysu tikviņ zāmī nazarādzīs nikur. Nu kaidys pryčynys tys paīt? Oto nu tō, ka napaspiesi isādynōt kūceni, a tivleņ tū izlauž.

Dauz vitōs kungi raudzāja apsādynōt ceļus ar kūkim augleigim, bet pec diveju godu nabeja nivīna dzeiva, vysus izpūstāja, izlauzāja. Kas ža tū škodī dora? Eistyn na celāveirs, aizmō: jam navā laika, jys tur prīcu pakrieslī i pažytku nu augleigu kūku ap celi. Eistyn na kupčs i kaidis, braukojamīs ar zyrgim, aizmō: vinim lobōk braukt pa celi, kur ir pakrieslis i kur kūki dora paleigu zyrgim nu mušu i ūdu. Eistyn na saiminīks kaidis, aizmō: tys labi pazeist, kaidis ir lobums nu kūka, na tikviņ tagadejim, bet i nōkušym dzeivōtōjim. Dora tōs škodis goni i ganeitis zūsu, cyuku i vysaidu lūpu. Dora kolpi i dzārōji, i laidaki, idami nu krūga pīdzāruši.

Taisneiga ir īstateišona svešos zámōs, kod par izlauztu kūku atsoka: štrafu moksoj i kūku atsādynoj tei sola, iz kurōs solys zāmīs ir škodā padareita.

Tō deļ ža dzymdynōtōji vaineigi ir nu jaunu godu vuicāt bārnus i vinim pīrunōt, ka kūks vysaidis, a vysu vairōk augleigs ir lels dōvyns dīva, ka tū vajag audzāt, a na izaudzātu pūstāt. Saiminīki vaineigi ir sovu saimi i kolpus pōrsorgōt cieški, kab ordami apleik kūka pamosam, kab namaitōtu kūkus, kab, dzeidami lūpus, sorgōtūs nu dareišonys škodis.

Navīns nu zemniku tai gōdoj i runoj: „Kam ža maņ strōdōt, bādōtīs i prācavōt, ka par desmit godim bīs auglis, a dīvs ža zyna, voi tik dzeivōšu? Kaidaž vajdzeiba deļ cyta prācavōt?”

Kas tai runoj i gōdoj — bezdīveigs ir, nagodnys vōrda cylvāka, bet ir kaiby bezprōteigs lūps! Taidis napīmiņ iz tō: „Kū tu grybi, kab tāv cyti dareitu, dor tū pošu cytim! Kas tāv ir nalabi, nador cytam tō!”

Kab mysu tāvi i vacī tāvu pret sevi tai bezdīveigi gōdōtu i dareitu — naturātumim pavysam ōbuļu, grūšu, šlivu, višņu etc., kurys ir mums gordys i atnas namozu pažytku.

Naturātumim āku, nomu, bazneicu, nabytu pavysam maistru. Oi, bāda, bāda bytu mums! Nu kureinis tod turom ōbeļneicys i grušys pa teirumim? I lelūs ūzulus pa dōrzym i ap sātōm?

Mysu tāvi i pret-tāvi cytaižōk pavysam darāja, runova i gōdova: „Nadagaidāsim māš, to dagaidās mysu bārni i bārnu bārni.”

Radzot, mīlī zemnikī! Biteitā bezprōteiga, kas gods madu losa, koč jai kas gods tū atjem, a tu cylvāks, turādams prōtu, nagribi ni deļ sevi, ni deļ cyta, kuri pec tevis dzeivōs, nikō loba padarāt, bet daža i pūstāj itū lobumu, kurū cyts padarāja.

Par kūku auglim, kai to: ōbulim, grušom i šlivkom, na tikviņ zemniks var pajimt lobu naudu, bet lelu tur lobumu nu jōm ikš saiminīstis kasdīneigys.

Slykta ir i nikam godna saimineica, kura namōk padarāt nikaida pažytka nu ūgu i nu kūka auglā.

Sāvkurīs auglis kūka: ūgys na tikviņ lobys ir deļ iesšonys, bet ir par eistu zōlī (*Iekarstwo*) deļ slymu, ka ir daspiejuši i ka na daudz esi tūs iedš. Tūs spāks ir taidis (leidz runys doktoru) — atdzysynoj korstumū i dora teiru ašni ikš mīsys cylvāka.

Vysulobōkīs i mīla-sirdeigs dīvs dūd kūka augļus i ūgys tūlaik, kod cylvāks vairōk vajdzeigs ir atdzysynōšonys, tū dōvynu dīva sāvкура saimineica var pīgatavāt iz vysa goda.

Ūgys zemneicys (*Poziomki*) gordys i vasalys ir, bet tōs pyrmōk iesšonys vajag div ŗaizis pōrskolōt iudinī teirā. Āst vari ar pīnu soldonu i maizi.

Ūgys meļneicys (*Czarnicy*) augamys mežā, āst tōs zalīs navajag daudz, aizmō naciž vasalys, bet izkaļteitys ceplī, pec izjimšonys maizis lobys ir, a vysuvairōk deļ slymū, ka vādars ir ciž voļns — vōrāt i nu tūs dzierīni darāt.

Ūgys bryuklīnis (*Bruśnicy*) sorkonys. Aug mežā i pa dzirvanim, lobōkys ir deļ vysaidu vajdzeibu nakai meļneicys, aizmō: var jūs miercāt i, kod aizskōbš, var tōs turāt cik godu. Tei dzyra ciž loba ir deļ slymu i laikā korstā vosorys i deļ vasalu. Nu ūgu saimineicys lobys taidys dora prypravys.

Salaseitys bryuklīnis vajag pōrlasāt i pōrskolōt iudinī, lobōkōs ūgys izlaseitys vajag sabārt pūdā lobā ar palivu izlitā. Mozōkys ūgys vajag sabārt ūtrā pūdā. Ūtrū pūdu vajag pastatāt iz gunš, kab ūgys labi i ciž sasiļdeitys. Kod ūgys pūdā apkrišš, tūlaik vajag pūdu nu gunš nūjimt

atdzysynot. Kod atdzisš, salīsi tōs ūgys kaidā drābi i caur drābi sulu nu ūgu izmīgsi, ar sulu vajag aizlīt ūgys pyrmijā pūdā, tai kab sula apjymtu ūgys. Itōs ūgys vari daturāt da jaunu ūgu. Ūgys, ar sulu aizlītys, ir lobys deļ slymu, a vasalym iz iedīnā tai vari dūt. Kod izcepsi blīnus aba peirāgus iz kaidys svātdīnis deļ sovys saimis aba iz gūda kaida deļ gostu. Pajimsi ūgu nu pūda ar kūka lizeiku, izliksi iz talerčys i, ka dadūsi nadaudz mada, kab drusku tikviņ apsoldynot ūgys, ar blīnim — bīš gordys i vasals iedīnš, i sāvkurīs zynōš, ka tymā ustobā ir loba i gudra saimineica,

Ūgys avīkšnis (Małiny) ir gordys āst, bet pyrmōk iesšonys vajag iudinī izskolot, aizmō: tymūs daudz ir vysaidu tōrpeņu. Nu ūgu nikō cīž loba navar padarāt, kai tikviņ lobu etiki nu vari padarāt tai:

Avīkšnis ūgys vajag izskolot i apteirāt nu brūda i lapeņu, iz ūgom pīlīt loba etikā, lai pastōv iz saulis div dīnys, pec tō etiki nu ūgu salīt i izlīt otkon iz jaunom avīkšņu ūgom, kab smoku nu ūgu izvylktu, vari tai i trešu ŗaizi padarāt. Iz gola etiki nu ūgu salīt kaidā traukā, tivleņ pōrlaist par kaidu teiru drābi, salīt butelkōs, ar probkom labi aizbōšt i turāt deļ vajdzeibys. Taidys etikis vysulobōka ir zōlā laikā miera slimeibys. I ka kas apslōbš, ka daliksi da daguna tō etikā — tivleņ pazamūssis. A deļ vasalu etikis tai ir vajdzeigs: laikā korstā vosorys ka div aba trejs lizeikys īlīsi da garša iudinā — lobys bīš dzierīnš.

Ūgys vīšnis (wisznie). Tōs ūgys ir skōbys i soldonys. Poši zynot, loba ir lita i gordys, bet āsdami ūgys vīšnis, narejit kaulēņus videjūs — beja nūtīkšonys, kod nu tō navīns nūmyra.

Ūgys šlīvkys (Sliwki). Var zalis āst, bet labi daspiejušys, pavysam nadaspiejušys nikod naiedit, aizmō: cīž vādej veseleibai. Var ūgys kaļtāt iz zīmys. Ka kaļteisi cepļi, verīs, kab vīna ūga nabūtu iz ūtrys i kab iz viersu būtu ar asteņom, cytaižōk soldona sula iztācās. Ūgys kū lobōk bīš daspiejušys, tū bīš gordōkys i vasalōkys.

Ōbuļus i grušys. Vari vysod pōrdūt i pajimt par tōm lobu naudu, a ka navar kur pōrdūt, iz zīmys tai vari izglobot. Vajag ōbuļus aba grušys daspiejušys sagrīzt ar nāzi iz napavysam plōnim gabalenim, savārt gabaleņus iz dīga kai zeilis. Dīgus ar ōbulim pakōrt syltā ustobā, bet na dyumūs, i izkaļtāt. Zīmys laikā, ka da grīziņu, rōciņu aba būrkōnu daliksi drusku ōbuļu, bīš iedīnš gordys.

GOBOLS 6.

Ap vysaidu gali deļ iesšonys.

Galā ir lobys i deļ zemņiku strōdņiku cīž styprynojsams iedīnš. Vajdzātu tod staravōtis, kab koč div ŗaizis nedeli turātu iedīni ar gali. Loba i staraveiga saimineica, vysuvairōk ap tū staravōtis pavinna, kab jōs saimā gryuta dorba laikā, kai to sīns pļaušona, pļaušona rudzu i vosorōja, koč div ŗaizis par nedeli turātu galis iedīni. Bet pi mūs zemņiku pavysam ir cytaižōk i saimineicys namōk labi rendātis. Ka nūkauš kaidu lūpu aba vepri, kasdīnys ād gali toleidz, koleidz vysu apāšš i pabeigš, a ka pītryukš, tūlaik laiku pa sprostam ād bez nikaida aizleja.

Pa daudz solom ir taida aizavesšona: puīši i kolpi zīmys laikā, kod pabeigš kuļšonu, guļ vysu dīnu bez nikaida dorba, a vysuvairōk, kod atīš nu burlaku, vysu zīmu pōrguļ ar vādarim iz augšu, gaideidami vosorys. Voi ža vini navarātu aizpeļnāt naudys jau to sprāsdami aba taiseidami teiklus, jau to taiseidami kaidus traukus, aba peidami veizeļus, vōcelis, aba taiseidami komonys i cytu vysaidu dorbu. Voi ža vini navarātu aizpeļnāt cik grošu iz svežys galis?

A cyti zīmys laiku pōrlaiž iz kartom, peipeidami peipis. Staigōdami da krūgim i dzardami brandiveinu, trātej breivū naudu, par kurū varātu pierkš galis.

Patš prōts rōda gaiši, ka dzārt vajag tik, cik ir vajdzeibys kab atdzysynot slōpstameibu, a palīku naudu lobōk pagryušt iz loba i gorda iedīnā.

Nu pōreigys dzeršonys ola i brandiveina aug vādars, cylvāks teik tuklōks, bet spāka nazavairynojs. Ir otkon pi jums i taidys nūtīkšonys, ka būdami aizpraseiti iz kaidys maļteitis, iz kaida gūda, kai to iz kōzom, krystobom, bārom, īšonom jaunōs ustobōs, jaunai maizāi — ādot bez māra progoreigi, lelus kimūsus galis rejot, ādot pošu tuklumu, a caur tū maitojot sāv vādarus.

Nalabi dora i tī, kurī dūd āst gali slymim i mozim bārnim, gōdōdami, ka vini nu tō iedīnā styprynōsis. Bet maly! Galā ir tūlaik tikviņ loba i styprynōjama bareiba, ka ir labi ar zūbim iz smolkim gabalenim pakūdeita i vādarā labi izgramōta (*przetrawione*). Bet vādars slymu i mozu bārnū natur da tōm vajdzeiga stypruma i spāka. Galā jūs vādarā ilgi guļ dzeiva, nasagramoj, pyust, ašni maitoj i bīzinej, i na vīns mierst nu tō, a vysuvairōk mozim bārnim tuklums galis ir ļūti vādeigs.

Vajag sorgotīs, kab slymus lūpus nakauž iz galis, na tikviņ galá nu navasalu lūpu ir vādeiga, bet i garaiņš izejams nu slymō nūkauta lūpa ir vādeigs. Itū praudu styprnoj nūtikšona pōrgōjušá godá 1847. bejama mīstá Rejzieknī tai:

Mienesī Lopu dīnā 23. pi karaveira kienenam izakolpōvuša Ontona Andrejova aizslymova gūvš i trešā dīnā sprōga. Ontons, gribādams pazeiž, nu kaidys vainis jei sprōga, izvádá jū iz vazumu aiz mīsta iz teiruma. Pōrgrīzā jōs vādaru i izavārās (i kai jam rōdājās, naatroda nikaidys vainis). Aizroka gūvi zámī ar ōdu. Trešā dīnā pec tō aizslymova patš, pajámá jū da lazareta, lečā, dává zōlis, bet nikas napaleidzā — nūmyra. Doktorī runova, ka jys nu dvašys i garainá izejama nu gūvš nūsprōgušys aizslymova i nu tō nūmyra, a gūvš beja slyma iz slimeibys, kai doktorī sauc (*Carbunculus*) karbunkuls.

Taida paž beja nūtikšona vaļkstī Ludzas piļš (*Starostwo Lucyńskie*). Vīns saiminīks dakova gūvi slymu, ādá gali, gon dreiz četrys personys nu saimis nūmyra nu slimeibys karbunkula saucamys.

Vīnā solā natōļ nu mīstená Kroslawkys aizslymova vīnam saiminīkam viersš. Zemnīks, beidamīs kab viersš jam nanūsprōgtu, dakōvá tū. Attácāja tivleņ židenš biedeigs kab pierkž ōdu, paleidzāja i ōdu applāš, pierka i nūgōja. Saiminīks, koč rádžāja, ka vierša zornys i plauškys beja zylys i ašnis malns, deļtō patš i saimá ādá gali vierša.

Biedeigs židenš tymā pošā dīnā aizslymova, dziedāja lauzeišonu pa kaulym, iz reita aptyukša jam koklys tai, ka navarāja nikō nūreiž, trešā dīnā svīdri solti nu jō lājās, catūrtā dīnā palyka nūskumeigs i namīreigs, a piktā dīnā i nūmyra nalaimēigs aizmō, památá sīvu i četrus mozus bierneņus bez kimūsa maizis i bez nikaida sposoba.

A saiminīks i vysa jō saimá trešā dīnā pec paiesšonys tōs galis aizslymova: vāmá kai ar iudini dzaltonu, cītá naizsaceitu sōpi vādarā, tikū tik varāja atsapyustis, mālā nu karstīnā beja sadadzynōta, vādars beja atrauts. Kaiminš saiminīka nūskrāja dreiz da doktoram, *Franks*, doktorš lobs i mīla-sirdeigs iz biedeigim zemnīkim, tivleņ atbraucá i tai tikviņ pasorgova zeimis (*paroxysm*) i izvaicova drusku kas sōp, tivleņ pazyna, ka vini apzaborovōs aba ar kaidu vādeigu iedīni, aba ar trutini,

Labi cīž padarāja, ka pasaucá loba doktora, a na viejputnīka kaida... Aizmō, caur *Franka* staravōšonu vysī atsavesēļōjās, tikviņ vīns bārnš mozīs nūmyra.

Godá 1832., ka mýsu molā lūpi cīž slymova i gaisa, vīns mīškōņš mīstená Warklónu pierka viersi

pavysam nadōrgi, deļtō: aizmō jau iz tō rōdājās zeimis miera slimeibys. Biedeigs tys cylvāks gōdova, ka navarāja nikō lobōka padarāž, kai kab tik paāš ar sīvu i bārnim galis da valái, bet slyktu голу atroda. Pec nūkaušonys vierša pasōlāja i pilyka pylnu bucu galis. Galá īsōcá skōbž i pazarōdāja iz vierša galis putys. Nazavārās iz tō, pasacāja vōrāž i ādá. Napar ilgu laiku aizslymova iz karstīnā pyvuša (*gorączka gniła*), vysa mīsa jūs apzabārā ar vōtim sorkoni-zylym, kaiby nīžš. Par div nedelis pīci cylvāki nūmyra tymā ustobā. Nu tō varym pazeiž, ka samaitōta i nu navasala lūpa galá caur pasōleišonu napazaprōvāsīs. Škodá tikviņ solá i prācys.

Dažam pīns nu slymu gūvu ir vādeigs veseleibai. Beja vīnā vītā nūtikšona, nazkur zam Prejlu, taida. Vīns zemnīks ar sīvu i pīcim bārnim, i ar kolpyuni par cik dīnu ādá pīnu nu gūvš, kurū trokīs sunš pakūdāja. Vysys tōs ostoinys personys, vīna pec ūtrys aptroka i ar brīsmēigu smierti nūmyra. Leidza svīsts i sīri nu taida pīna laseiti ir vādejami.

Cieški trōpis taidys nūtikšonys, ka gūvš laikā vosorys dūd pīnu ar ašni. Tys paīt nu pōrtryukšonys smolku dzeisleņu tesminī. Tū pīnu vajag liž ōrā, sunim var dūž.

Kam veseleiba i dzeivá ir mīla i dōrga, lobōk lai cik dīnu pōrdzeivoj ar sausu maizi nakai āšž itū iedīni, kurīs ir vādeigs veseleibai i atnas smierti.

Ka gōdoj nūkauž kaidu lūpu iz galis, verīs:

1. Voi acš lūpa ir spūdrys, jaukys i voi var labi staigōž.
2. Voi ir lūpam gramūklis (*przeżuwaczka*).
3. Voi rogi, aussš, purnš, nōšš i ástá ir soltys.
4. Voi lūps nalaiž nu mutis slīkys, voi nazarōdis plagma aba kaida nateira teceišona nu daguna, ocu aba aušu.
5. Voi navā iz lūpa nīzá aba kaidu vōžu, a vysuvairōk iz golvys, kokla, purná aba iz mālīs.
6. Pi gūvš tesminš voi nair korsts aba aptyukš.

Ka tōs vainis pasorgōsi iz lūpa, navajag jō kauž toleidz, koleidz býš pavysam vasals.

A ka nūkausi lūpu i sajimsi ōdu, i pasorgōsi, ka zam ōdys iz galis ir vōžš i pyuteitis sorkonys aba malnys aba vītom krapači dzaltoni kai smedzini. Ka iz plauškom, sirdš, oknu ir pyuteleitis, kurys, ka pōrmīgsi, izīt bruds smirdeigs. Ka žūlktš pyusleitš ir pōrōk lels i cīts. Ka zornys ir sorkonys aba zylys. I ka slymova iz voļnuma vādarā (*Laxa*). Zeimis, ka lūps beja slyms, naād itōs galis, nūvād tū iz teiruma tōļ, izrūč dūbi div aršynus dziļumā i aizrūč zámī

gali. Lobōk turāṭ taidu škodi ikš saimistis, nakai nu tō slymōṭ i nūmiertṭ.

Ka lūps nūlauzš kōji, ka pōrzadūrš aba nu kaidys nibejš pryčynys nūrāneits, vari āšṭ gali jō, bet tivleņ vajag jū dakauṭ, koleidz naapjimš jū vysu karstīnš.

Teļu, kurīs zeidā slymū gūvi, ka gribi kauṭ, vajag atšķiertṭ nu gūvš, dzirdāṭ jū ar vasalu pīnu aba borōṭ ar kaidu borūkli par div nedelis, a tūlaik grīz jū iz galis, drūši āḑ — navādās.

Vuškys, ka slymoj iz atraušonys vādara (*Laxa*) aba iz aptyukšonys, aba slymojamys iz slimeibys pyveigys (*choroby gnile*) — naād galis, galā nu taidu vušku ir cīž vādeiga veseleibai. Bet gali nu vušku slymojamu iz grīzšonys (*Zawrót głowy*) i, kurus slymoj iz iudinā slimeibys, vari āšṭ, bet napadaudz, kab tikviņ nabṭu vuškys pavysam izkoltušys. Deļtō tai slymojamys vajag dreizōk kauṭ.

Cyuku aba vepri, ka grybi nakauṭ, verīs, voi navā iz mālis kaidu pyuteleņu aba vōṭu, a vysuvairōk, voi navā aptyukšonys iz kokla, a ka nūkōvi, verīs, voi navā iz plauškom vōṭu. Ka gali cyukys aba vepra ir daudz smolkūs kai zierneiši vengru, tī vengri nikō navādej, bet, ka iz oknu ir pyuteleitis i nu pyuteļu izīt slāpnums smirdeigs, naād tōs galis.

Galis nu slymu cyuku, ni svežys āšṭ, ni dyumūs kiupynōṭ, ni sōlāṭ, zyčēju — vysod ir vādeiga.

Dasys vacys vysod ir vādeigys, ka daudz iessi i svežu.

Vosorys laikā i laikā korstā navajag kauṭ cyukys aba veprus iz galis, aizmō: jōs tymā laikā vysuvairōk slymoj iz kokla tyukšonu i tys ir cyuku karbunkuls.

Zyrgi ir mums cīž vajdzeigi, ir eisti tavaryšy mṭsu prācōs, ir vini leidza kai spōrns cylvāka i eisti draugi mṭsu dzeivis. Māš zyrgu galis naādom nu diveju pryčynu. Pymō: ka zyrgus šanavojom par jūs prācu. Ūtrō: ka iz jīm prācavojom da pādejam vacuum toleidz, koleidz tikviņ ōda, kauļy i dzeislys palik.

Kienistī Szwvedu, kienistī Danijs ād zyrgu gali svežu i sasōleitu — nair vādeiga veseleibai.

Zivš laika niersšonys, zivš nu tūs prūdu i azaru, kurymūs navā upu, i zivš nu iudinā, kurymā lynus miercej, — napavysam iediņš ir vasals.

Siļčis vysod ir iediņš vasals, kab tikviņ nabṭu cīž vacys aba sapyvušys.

GOBOLS 7.

Ap iudini deļ dzeršonys i deļ vōreišonys iedinā

Cylvāks kai bez iedinā loba navar dzeivōṭ i bṭṭ vasals, tai leidza bez dzierinā navar apzaitīs.

I vīglōk cylvāks var pacīšṭ bodu nakai slōpstameibu, tys ir, gribeišonu dzārtṭ.

Mṭsu zāmī, vajag dīvam pateiktṭ partū, daudz ir azaru, upu, olūtu i oku, deļtō naturom nikaidys bādys ap iudini. Bet cytaižōk pavysam ir cytōs zāmōs, kai to: ikš kieništom Azijs, kurys kienistis ir iz reita pusi, i ikš kieništom Afrykas, kurys kienistis ir nu mums iz molom saulis pušdīnis. Tymōs zāmōs ir bez rūbeža leidzonomi smiļkšu, turejami pa cik symtu jjudžu plotumā i garumā, kurōs sauc Leši (*Stepy piaszezyste*). Iz tōm smiļkšu steļom celāveirs narādzās nivīnys zōleitis, napasorgōš nivīna augama kūka, naatrasš ni laseitis iudinā.

Kai māš braukojom iz zyrgim, tai tymōs zāmōs braukoj iz kupranugarim (*Wielblady*). Tys lūps iz vīnys řaizis dzer iudinā tai daudz, ka par div nedelis laika vysukorstōka var apzaitīs bez dzeršonys. Iudini globoj lūps sovaidōkā pyuslī cik teiru, kaiby šudiņ bṭu nu olūta. Ka celā veirim braucamim pa smiļkšu steļom pītryukš iudinā, kurū vini vodoj ikš maisim sašyutim nu ōdys, tūlaik nūkaun vīnu kupranugari aba vairōk i ar iudini nu jō pyušlā ratavoj i glōb sevi nu smiertṭ.

Naleidzons ir iudiņš sāvkurā vītā, iudiņš jyurā ir syurs i ryugts, tō iudinā pavysam navar dzārtṭ.

Iudiņš stōvejams, kai to prūda, cieški sapyuš ir i vādej veseleibai cylvāka i lūpa.

Dauz otkon ir taidu iudiņū, kurī ir paleidzeigi veseleibai i paleidz nu daudz slimeibu. Taidis ir iudiņš Agloúnia, iudiņš Krosławkys.

Zāmī Litōwa iudini Druskieniku i daudz pa cytom vītom.

Ļaudš gudri i doktori taidys dūd pōrsorgōšonys i pavuiceišonys ap iudini da dzeršonai i iedinām.

Vysu vasalōkīs iudiņš ir tys, kurīs izīt nu olūta paejema nu storp akmiņū aba kaidys oļys (*skala*). Nu taida olūta iudiņš ir bez nikaida smōrda, teirs, spūdrys, vīgls i, kai runojās, meiksts, i dreiz var tū aizvōrāṭ. Ka atsadzersi tō iudinā, nadzierdi mutī nikaida smōrda dubļu, nadora tys nikaida gryutuma iz kryušu i nikaidys sōpis vādarā. Kur irā taidis olūts — ir eistis dovyns dīva.

Pec olūtu vysulobōkīs ir iudiņš nu lelu upu i nu mozu upeiṭu, bet dreiz tacamu. Iudiņš nu

upeītu, kurys pavysam pamožam tak, kurys ir aizaugušys ar pyustamom zōļom, kuru dybysn ir dubļōts, īkš kurom vari rādžāt daudz tōrpeņu i vabaļu (*zuczki*), taidš iudīnš nair lobs i deļ dzeršonys, i da iedīnā.

Iudinā stōvejama, kai to nu prūdu, grōvju, dubļu i nu paļtu navajag dzārt, a vysuvairōk korstā vosorys laikā. Iudīnš taidš vādej i lūpim aiztō: īkš tō daudz ir vysaidu tōrpeņu.

Iudīnš nu oku izroktu, cyts ir lobs, a cyts i slykts. Maņ pošam navīnu ņaizi nūtyka: braukdams par kaidu solu paprasieju, kab dūtu maņ atsadzārt iudinā. Atnásā, eistyn iudīnš solts, bet bolts, bīzs, a ka izdzersi, dzierdīs mutī dubli.

Vaicovu: „Deļkō pi jiusu taidš iudīnš nagords, bolts i dubļōts?”

Atsacāja zemņiks: „At, taida zámā, taida naloba vīta.”

„Na tīsa, muns brōleņ! Na zámā, na vīta tam vaineiga, bet cieški mūsu pošu natykums i apzalaisšona.”

„At, kū tu padareisi, ka iudīnš nateirs? Kū tā paleidžās prāca?” runova zemņiks.

„As ža tāv pastōsteišu, kai vari paprōvāt iudīni nu slykta prūda, nu nateiri tacamys upeitis. Tai: par sešus aršynus nu prūda aba nu upeitis, kurys iudīni grybi paprōvāt, vajag rakč dūbi plotu. Dūbā kab būtu dziļōka aršyna pušūtra aba i vairōk nakai dybysn prūda aba upeitis.

Vajag pataisāt syrūbu labi salaistu nu zaļūs eļkšnā kūka baļceņu ar taidu pač dybynu.

Zamašku dūbis vajag izbārt ar smiļkčtom teirom, izskolōtom nu dubļu, tys ir, ar žvyru iz pušaršyna. Iz smiļkčtom vajag likč syrūbu ar dybynu iz viers dybyna. Kod saliksi div vaiņukus syrūba, apbār tūs apleik ar smiļkčtom teirom (kai runovu žvyru) i sasič labi smiļkčs, bet dori dreiž, kab iudīnš napīitu. Otkon lič div vaiņukus i bār smiļkčs, i tai da pati viersa. Vajag, kab syrūbs būtu augstumā aršyna iz zāmis. Tod iudinām jemamam da okys vajag pōrzasyuktīs caur smiļkčtom, cauri tūs idams izateirās. Ručeju tāv, ka iudīnš būs teirs, lobs i gords.

Nu pusis, kur irā prūds, vairōk smiļkšu vajag bārt. Oku vajag kas gods teirāt, bārni da okys kab nasvistu nikaidu smāslu. I, ka par ilgu laiku otkon sazamaitōš iudīnš, vajag smiļkčs apleik izrakč glužy i vītā svežys pībārt.”

Iudīnš leita, nu snīga aba lada izlaists nair gords da dzeršonai.

Daudž ir vītu, kur sīvītīs na mozu tur klopotu, ka iudīnš ir, kai runojās, cīts, zīpis naputoj i daudz izīt zīpu.

I daudz saimineicu bādojās aiztō: daudz ir kur iudīnš, īkš kura zierni vōreiti, koč kai ilgi, napalik meiksti.

Kab zierņus savōrāt, tai pador: pajām tō naloba iudinā ilāj kotlā i aizvōrāj labi. Pāčōk atstoč kotlu nu gunš, lai pavysam iudīnš atdzīst, pilāj zierņus ar tū iudīni, namaiseidams, kab bīzums palyktu dybynā, vōrāj. A eistyn savōreisi zierņus tai kai lobā iudīni.

Deļ pračku iudīni nalobu tai var drusku paprōvāt: pyrmōk mozgōšonys drābju par trejs dīnys vajag pīnosōč i pilīt kubulā naloba iudinā lai stōv trejs dīnys. Dīnā mozgōšonys drābju iudīni nu kubula nu viersa pamožam salič tai, kab bīzumu iz dybyna būdamu napakustynōč. Redzeisi — iudīnš būs lobōks da mozgōšonai.

GOBOLS 8.

Kai taisāt olu?

Kas gryb padarāt lobu olu, vajag, kab pyrmōk pataiseitu lobu īsolu. Loba īsola nu slyktu mīžu navar padarāt. Vajag, kab mīži bētu paspiejuši teiri i pylnā gryuda, a ka ir mīžūs kaida zōlá kai to zaļrūcineica (*Swierzepka*) aba kivkuli, tod vajag pōrsejōt aba iz iudinā pōrteirāt aitzō: nu tūs zōļu ols trātej spūdrumu, smoku i izdūd smōrdu kaiby zaļuma.

Ka mīžus vodōsi nu teiruma šļapnus, a vysuvairōk, ka slāpnus sasersi da rejai, nu taidu mīžu bēs ols vysod bīzs, naspūdrys i dreiz skōbst.

Vysu lobōki mīži deļ ola nu zāmis smīlkšu, akmiņōtys.

Mīži iz īsola vajag, kab bētu vīnaidi, tys ir, kab pusā nabētu šūgadejū, a pusā pārnejū. Namaisāt mīžus div aileņu ar sprostīm deļtō: var vīni laist izdeigys, a ūtri tikviņ kū pībrist.

Pamiercāti mīži iz īsola vajag, kab labi izmierktu, cytaižōk ols naturās spūdruma skaista. Vareisi pazeit, voi labi mīži izmierka, tai: pajem gryudu miercātu mīžu divejūs pirmejūs pierstūs rūkā, ka goly gryuda nadur pierstūs — zeimā ir, ka jau labi izmierka mīži. Navajag otkon pōrmiercāt mīžus, ka pōrmierceisi cīž — ols dreiz skōbst.

Ka navā cytu mīžu, kai tikviņ tī, kuri iz teiruma vōrpōs saauga, taidus mīžus pyrmōk pamierceišonys vajag nūvāst da kula i labi ar sprygulim izkult, cytaižōk nu tūs bēs ols tuhlys.

Mīžus iz īsola navajag cīž ilgi turāt deigli, bet kai tik izlaisš div aba trejs sakneitis, tivleņ sagrōbt kūpā. Kūpā ilgi nasiļdāt. Ka labi saaugš, vajag cieški maisāt, kab atdzystu.

Pāčōk vajag kaļtāt īsolu i pīmināt, kai nu lobys sadeigšonys, tai leidza nu lobys izkaļteišonys paīt lobums īsola.

Reši pi kura zemņika saiminika ir bryuzš, deļtō naradzu vajdzeibys rakstāt, kai bryužūs dorōs ols. Bet pastōsteišu jums parādu, kai pa sprostam varit padarāt olu i kai cyti sauc — bōbu ols, bet cieški, ka bōbu ols — lobōks, gordōks i vasalōks ir nakai ols nu bryuža dorba bryuziniku, kur maisa vysaidys zōlis.

Da padareišonys bōbu ola vajdzeigi ir koņča trauki taidi, kuri deļ aizvōreišonys iudinā: kubulenš mozs — ikš kura ols dorōs, baļgeiti moza — tymā tās braška, kubuls deļ sališonys ola, spani, i bucenis.

Verīs, kab tī trauki naturātu ikš sevis nikaida smōrda i skōbuma.

Bōbu ols tai dorōs: vajag pajimt sešus garčus īsola loba, labi pōrteireita, samalž tū rasni tai, kab gryuds bētu pōrplāsts tikviņ iz divejim aba trejim gobolym; damaiseisi da īsola samolta, drusku, nadaudz myltu rudzu rupi samoltu i nadaudz rupumu (*Otrėbie*) kvīšu aba rudzu. Īlisi da myltu iudinā solta i pōrmaiseisi labi. Myltu rudzu tik vajag bārt, cik vajag, kab meiklá turātūs vīnā vītā. Da meiklá tai paļ vajag ībārt sauvi lobu apeiņu lobu i samaisāt ar meikli. Nu meiklis dorōs trejs kukuli leluma taida, kab ikkurs svārtu pīcys aba sešys mārceņis. Navajag meiklá dūt laika, kab augtu, bet tivleņ kukuļus ceplī sādynōt, navajag, kab ceplis bētu cīž korsti pīdadzynōts. I lai pacāps stuņdis kaidys sešys, bet verīs, kab napoddagtu. Cyti sādynoj kukuļus ceplī iz vysys nakš.

Laikā, kod cāpsis kukuli, pīgatavāt vajaga traukus: kubuleni, dybynā kubulenā kab bētu caurums, pa kurū tās ols, da cauruma topa gara leidz ar viersu kubula. Iz dybyna kubula vydā ilikt div pagaleitis krystiniski salyktys, iz pagaleišu vajag paklōt lobu aileni cysu rudzu garkulu. Iudinā sasiļdeita i atdzysynōta ilīt kubuleni četrus garčus iz cysom, a, kab cysys napazacaltūs, damīgť ar pagaleitōm.

Kai tik izjimsi kukuļus nu ceplā, korstus gryušt aba lauzāt gobolym i likť iudinī kubula. Ka saliksi maizi, aizliť tū ar sešim garčim iudinā vōreita, bet napavysam korsta, apsāgt kubulu labi, lai tai stōv trejs stuņdis. Pec laika pastatāt baļgeiti zam cauruma kubula, pacāļt drusku iz augšu topu, a tās pamozam ols. Nu baļgeitis piliť ola spani i aizdūt ar mīļom. Nu baļgeitis liť brašku da cyta kubula, ka jau beigš tās cāt nu pyrmō kubula spani jau šumās aba staigōš ols. Nu spanā staigojamū olu saliť braškā i dūt vali, kab labi izastaigōtūs ols, ručēju — bēs ols lobs, gordis i vasals.

Taidis ols na tikviņ lobs ir partū, ka ir gordis i vasals, bet i partū ir lobs, ka da pataiseišonys tō moz vajaga staravōšonys, moz trauku. Vīna gudra sīvítā varās padarāt bez nikaida paleiga.

Tai to: biedeigs cylvāks, ka turās prōtu i saprasšonu, var pa sprostam padarāt tū, kū bogots dora ar lelu izdūšonu naudys.

Cyti da meiklis namaisa apeiņus, bet tūs sutynoj kaidā pūda i lej kubulā.

Sprostīs parāds, kai īsolu kaļtāt. Ka dareisi nadaudz īsola i vosorys laikā, div garčus īsola pec izjimšonys maizis nu ceplā ībāť ceplī īsolu, maiš cieški, kaļtāj i izkaļteisi. A cytu īsolu vari izkaļtāt iz saulis par vīnu dīnu.

Kaļtejās īsols ceplī deļtō, kab ols bētu sorkons.

GOBOLS 9.

Ap brandiveinu, ap tō lobumu i slyktumu.

Ūtrīs sprostīs parāds dareišonys ola. Itū sposobu izskaitieju as nu kalendara 1848. goda. Šytū sposobu bryūzinīki Anglias turāja lelā pasliepšonā. Tys parāds ir lobs deļtō, ka navajag darāt īsola. I ka gaidi nadaudz gostu, kai to iz krystobom, īišona jaunā ustobā aba iz cytys mozys maļteitis vari padarāt ola nadaudz i dreiz tai:

Pajimt̄ trejs garčus lobu mīžu, ībārt̄ cepļi, pec izjimšonys maizis kaļtāt̄ maiseidams bez pōrstōšonys, kab gryudi nasadagtu.

Labi izkoltušs gryudus vajag pīstā sagryust̄ gon smolki. Sagryustūs sabārt̄ kaidā balģi teirā i iz tīm myltym izlīt̄ sešus garčus gon korsta iudinā. Apsāgt̄ balģeiti labi i lai stōv trejs stuņdis. Nūlīt̄ iudini nu viersa da kaida teira kubulenā, a iz myltym līt̄ otkon četrus garčus vōrejama iudinā. Pōrmaisāt̄ labi, apsāgt̄ ar drābi i lai stōv div stuņdis. Pec diveju stuņdu nūlīt̄ iudini, da pirmēja iudinā. Otkon iz myltym īlīt̄ četrus garčus iudinā solta, pōrmaisāt̄ labi, lai pastōv pušūtrys stuņdis i salīt̄ da pirmējū iudiņu.

Laikā, ka tai dareisi, vajag pajimt̄ četrpadsmīt̄ mārčenis mada, samaisāt̄ ar četrim garčim iudinā sylta. Ka samaiseisi labi madu ar iudini, itū iudini salīsi ar iudinim nu myltu kotlā vīnā vītā. Pastatieji kotlu iz gunš i aizvōreisi labi, ībiersi kotlā pušūtrys mārčenis apeiņu lobu i maiseisi toleidz, koleidz apeini iz dybynu sakriš. Atstatāt̄ kotlu nu gunš pec diveju stuņdu, ka vāļ ir sylts, īlīsi div glōzis (*szklanki*) mīļu ola, maiseisi otkon labi, pāčōk pastoļ gon syltā ustobā, kab labi izastaigōtūs.

Pec lobys izstaigōšonys ola vajag salīt̄ olu da buceņom i naaizlik̄ caurumu bucu par trejs dīnys. Pec tō aizsis̄ spuņdis, labi apmōzōt̄ ar palnim i lai pastōv nedeli aba div, a bīš vysulobōkīs ols. Rūčeju, ka na kauns bīš i lobu gostu pavīstāt̄.

Pōrsorgōšona. Var bīt̄ pazarōdāsīs tys parāds dōrgs i daudz stōviejamīs. Na tīsa! Pi kō ir bitš i mads — mozōk stōvās nakai olu darāt̄ nu īsola.

Solā Uzulinia beja nazkaid̄s saiminīks, Jōņš Buca, pōrsaukts nu ļaužu buca, partū ka beja cīž lelēs dzārōjs. Nazkod seņōk, koleidz nadzārā brandiveina, beja jys lobs saiminīks i pylna beja ustoba jō vysaida lobuma, bet caur nalaimeigū dajiukšonu dagōja da taidys biedeibys, ka beja bez maizis bārni jō, leidza kai plyki volkovōs zabrovādami maizis. Ka na ļaizī, bet moz pamosam, palyka par lelu dzārōji.

Nu īsōkuma dzārā jys brandiveini, tikviņ iz brūkošku, pa vīnai glōzeitāi (*kieliszek*), pāčōk pa div, tōļōk pa trejs, a iz gola i pa kvartai iz ļaizis.

Bazneickungs parapejis, kur beja tei sola, žālōdams jō sīvys i bārnu, daudz prācavova, daudz staravovōs, kab jū kai nibejš atvāst̄, atvuicāt̄ nu nalaimeigōs dajiukšonys.

Vīnu ļaizi pasaucā jū da sevis i runova jam: „Ka naapzagōdōsi, ka napazaprōveisi, daīsi patš da lelai nalaimāi, a sīvu i bārnu davessi da pādejōs biedeibys.”

„Klauš, mīlēs Jōneit̄! Brandiveins ir zōlā (*lekarstwo*). Naaizlīdz tāv ni ticeiba, ni dīvs, ni bazneica svāta pavysam nadzārt̄. Vari kod-nakod izdzārt̄ kaidu glōzeiti, a vysuvairōk agri ejūt̄ da dorbam iz teiruma laikā slāpnā i slyktā, bet slykti dori kod tū zōli esi pagrīzš iz kasdīneiga dzierinā, ikš kura dzierinā daudz ir gunš i stypruma.”

„Patš tu labi pazeisti, ka brandiveins atjem tāv gribeišonu da iesšonys, ni ikš kaida iedīnā nadzierdī gorduma, esi namīreigs, pīmineišonu pavysam trātāj.”

„As tāv taisneigi runoju, kai tu pōrzymejš nu vaiga nu tō laika, kod īkryti ikš nalaimeigōs dajiukšonys. Redzeisi, ka tai ilgōk bīš, i prōtu pavysam izgaisynōsi. Patš pazeisti i redzi, ka tova sāta jau ir tukšōka, vysa saimistā nalabi i bez nikaida parādka ir, kungam da magazina daudz jau esi porōdnys, čynšus par cik godim naasi moksovš. Vysa sola nu tevā smejās, poši mozi bārni, ka pasorgōš tevi nu tōlīnis, rōdeidami ar pierstim, klīdz: Jōņš Buca! Jōņš Buca!”

„Pagōdoj, voi ža tai seņōk beja? Vysi tevi šanavova, sāvkurā draudzī beji mīlēs! Koleidz nadzieri, vysi ap tevi labi runova, sātā i teiruma vysur pi tevi labi beja, sīva tevi mīļova, a tagad raud dīnu i nakti iz tevim, Kaimini pret tevi aizdor durovys i nalaiž tevi da sātōm sovom.

„Jōneit̄, Jōneit̄ mīlēs, pazaprōvejīs, vāļ ir laiks patām. As tāv, cik munys vareibys paleidzeišu.

Vakar tovys sīvys tāvs pi mani beja i runova, ka jys gotovs tāv paleidzāt, kab tikviņ pōrstōtu dzārt.”

„Mīlī Jōneiņ, dūd maņ rūku!.. Tu beji nazkod lobs cylvāks. Īsoč dzeivōt prōteigi, pōrstōj dzārt!”

Tai runova gūdeigs bazneickungs, Jōņš, kurīs tymā dīnā, ni raudziejš beja dzārt, raudova kai mozs bārns i runova da bazneickunga tai:

„Lai tāv dīvs aizmoksoj par tovu lobumu. Tu, gareigs muns tāvs, esi par eistu deļ mani eņgeli, aitzō gribi mani izrauņ nu bādys i atvāst nu nalaimis.”

Vairōk navarāja runōt aiz osoru i pavielāja, ka pōrstōjš pavysam dzārt brandiveini.

Kai atgōja da sātai, tivleņ īsōcā prasāt sīvu kab atlaistu jam vainis i kryudys jai padareitys. Stōstāja vysu, kū jam runova bazneickungs i otkon atjaunova pavieleišonu, ka jau vairōk brandiveina nadzārš.

Sīva dzierdeidama tū runu, pacālā rūkys sovys iz augšu da dīvam, kryta iz celim pret krystu svātu i pīscāja bārnim, atsamāstīs iz celim i pateikt dīvam partū, ka tāvs gryb pazaprōvāt i dzeivōt prōteigi.

I patišy, nūstōvāja Jōņš vōrda sova, par trejs nedelis nadzārā pavysam brandiveina,

Tymā laikā pi vīna kaiminā trōpājās krystobys, iz gūda beja aizpraseits i Jōņš. Tur īsōcā cyti gosti nu jō smītīs runōdami: „Vai! Labi tāv bazneickungs ausīs pītryna, ka jau aizamiērsi tovu jaukū i prīceigū dzīsīmu.” A jys tūlaik pagōdova tai: „Et, vīnu ņaizi izdzārt, nikō navādās” i dzārā bez apzagōdōšonys,

Nu tōs ņaizis atsagrīzā senejōka dajiukšona da dzeršonys i dzārā dīna pa dīnai vairōk. Ka izdzārā, meklāja bormis, īsōcā kautīs i na vīnu ņaizi labi jū sasyta. Sāta i saimistā izapūstāja, sīva i bārni nūgōja pa pasauli, maizis mekleidami.

Iz gola, vīnā ņaizi īdams pa ūļneicu solys naktī cīž pīdzierš īkryta dūbi, kurymā saīt sula syudu nu klāvu, aizalājās i nūsleika tymā špetnā paļti. Izvylka jū nu tīnis ar skruči, izlyka iz tačkom, izroka dūbi molā pūra i īsvīdā jū dubļūs bez šķiersta, kai lūpu kaidu.

Nikas jō naraudova ni žalova, aitzō beja par pryčynu smiertš sovai sīvai, a bārnim da nalaimis.

Div jō dāly, ļaunōti nu tāva, pazalaidās taipaļ iz dzeršonys, iz zagšonys. Sagīva jūs, īsādynova cītumā, a pāčōk par zagšonu nūtisova iz katoržna dorba.

Oto, taidi augli paīt nu pōreigys dzeršonys brandiveina. Dīvs dāvā cylvākam prōtu i pīcys nūjautys, dāvā vysaidys dōvynys, kab cylvāks tōs

dōvynys jymtu leidz vajdzeibys i prōta. A dzārōjš cylvāks, voi ža prōteigi jam tōs dōvynys?

O, kai brīsmēiga redzeišona: vārtīs iz cylvāka pīdzāruša i gulejama kai lūps kaid, nu kura dažam naturejami vāļ pylna prōta bārni smejās i šaipōs.

Ir taidys nūtikšonys, ka brandiveins vādarā cylvāka pīdzāruša aizadag i rōdōs zylys lipsnis nu mutīs dzārōja. Tū guni vysod dzysynoj ar syltim meizeklīm. O kai brīsmēiga līta, rādžāt taidys nūtikšonys.

Bet daudz ir, tai bezprōteigu dzymdynōtōju, kurī tik kū pīdzymušim biernenim ar lizeiku lej brandiveini mutī aba mozus bārnus vodoj ar sevīm da krūgim, dūd vinim brandiveini dzārt, zvolej jīm maizi miercāt brandiveinā i āst. Cyti daspīž da dzeršonys runōdami: „Dzār bārns — lobōk aizmigsi. O, to bīž styprīs puiškins, ka izavuicāsīs brandiveini dzārt.”

A voi ža zynōjat jiuš zemņiki ap tū:

Gaspažys, kurys cerej mozus cīž suneišus i cīž jūs šanavoj, kū dora, kab suneiši naaugtu lely? Oto, par vari lej mutī suneišu brandiveini, a vīni nu tō naaug leli.

Tai ža paļ i mozīm bārnim, brandiveins pōrškodej da auguma i spāka.

A vysuvairōk vādej dzeršona brandiveina sīvītom, deļtō da pīcdasmyta goda nivīna sīvītš napavinna ni lasis brandiveina dzārt, kyba zōlīs (*Ļekarstwo*).

Nūs-kumeigs beja pīklods vīnā solā Osunia parapejī. Tymā solā īvādā puiši taidu pajiukšonu, kab kura maita napījymtu nu jūs čarkys brandiveina i naizdzartu — dusmovōs i turāja par nagūdu deļ sevi padareitu, kod napījāmā nu jō (kai vīni saucā) čestīs i deļtō konča daspīdā, kab ar vinim dzartu brandiveini.

Nabeja tymā solā nivīnys maitys, ni sīvītīs styprys, sorkonys i vasalys, bet vysys beja dzaltonys, zylys, izkoltušys i vōjis, a tys beja nu pōreigys dzeršonys brandiveina.

O, kai ža lela beja tymā solā dīva apkaiynōšona! O, kai lels nagūds i naslavā sīvītu! Na vīna tur īkryta lelā nagūdā i bādā. Napīdar maņ rakstāt, kai beja tymā solā nagūdeigi, deļtō i nasoku vōrda tōs solys, aitzō priks tō dzeivōtōji tōs solys ir ļaudš lobi i gūdeigi, kab tikviņ pamastu brīsmēigū dajiukšonu česteišonys sīvītu ar brandiveinu.

Izgōdova ļaudš dzeiļ brandiveini deļ zōļu (*Ļekarstwo*), kab smierāt i aizliļ ciertumus pavierseigūs mīsys i dūļ pa druskai dzārt, ka pīdar iz slimeibom īškeigom, Paleidz cytu ņaizi brandiveins, ka kas nadaudz tō dzer, bet pōrōka

dzeršona vysod vādej veseleibai. Vasalam cylvākam pavysam navajag tū dzārt.

Vajag jums pōrsorgōt mil̄y zemniki. Pec iesšonys kōpustu skōbu, pec siļku, pec pīna, sīra i pec iesšonys tuklys galis vepra, dzeršona brandiveina cīž vādej. Pec iedinā taiseita nu myltu, kai to pec kļocku, blīnu, pec iesšonys vysaidu sakņu dōrza i pec tūs lītu, kurys pīpyuš vādaru cylvāka labi ir izdzārt nadaudz brandiveina.

Ka laikā soltā atīsi nu celā aba ka cīž pikussi pi dorba, lobōk ir izdzārt glōzeiti brandiveina (*kieliszek*) nakai dzārt olu aba iudini.

Na tikviņ brandiveins pōrōk dzarts, atjem veseleibu i prōtu cylvākam, bet cieški ir par trutini deļ jō dzeivis.

Zynot, ka pa bryuzjom, kur dora brandiveini, trauki ir nu vara, kai to kotly, trūbys, capuris i krāni, a vara lītys, ka nateiri turīs, gondreiz apjem zaļums, kurīs zaļums saucās gryšpans, tys gryšpans eistīs ir trutins (Vysi doktori tai runoj) jau dareita ir līta.

I tai, ka trūbys caur kurom pōrīt brandiveins nair izbalynōtys ar cynu, ir nateirys i na cieški skolojās, ir aizkvāpušys ar gryšpanu, brandiveins ejajoms caur tōm, skoloj gryšpanu i jem dalenis tō. Taid brandiveins eistyn ir vādeigs i trutinš veseleibai cylvāka. Ka grybi zynōt voi ir gryšpons brandiveinā, tai vari pazeiņ:

Pilāj teirā glōzī (*szklanka*) brandiveina, ībār tymā vapnys drusku aba pīdrōz nadaudz zīpu, ka vapna aba zīpis, sakrišs iz dybyna glōzis i bīšs koč nadaudz zalis — zeimā ir, ka brandiveinā ir gryšpans, nadzār tō aitzō leidza ir kai trutins.

Iz gola. Brandiveins, kai i vysys lītys, ir dōvyna dīva, kas tū prōteigi i ar uvagu dzārš, bīšs jam iz lobuma i veseleibys, bet kas dzer pōrōk, tys patš sevi kaun.

Žydi i bezdiveigi krūdziniki mōk brandiveini pītaisāt ar vysaidom zōļom, kab bītū gordōks i kab vīglōk varātu davuicāt i dakairynōt zemnikus.

Zemniki, sorgitās nu krūgu! Biedzit nūst nu dzierinā žydu aitzō: tur utrāceisi veseleibu, pōrlaissi sovu lobumu, izpūsteisi sātu i apkaitynōš dīvu.

GOBOLS 10.

Ap pōreigu iesšonu i dzeršonu.

VinCESS Plotka, aizslymova cīž iz iudinā aptyukšonys. Vysa mīsa jō, a vysuvairōk vādars beja satyucš kai buca. Koč doktorš daudz nu jō iztacynova iudinā, deļtō naturāja jau spāka i dīna pa dīnai vōjōks beja. Sīva i bārni stōvāja pi gultys i raudōdami vārās iz jō.

Slymīs jūs prīcynova i runova da vinim tai: Mīlō muna sīva i jiuš dōrgī muni bierneni! Turit nūceju ikš tāva debeseiga! Tys glōb atraitis i bōriņus. Jys lobōks ir deļ jums tāvs, nakai as beju!

Veritās, jau pušgoda, kai guļu slyms iz jiusu bādys, bet pazeistu, ka jau nepar ilgu laiku pabeigšu munu dzeivi. Lyudzit dīva par mani, kab dīvs mani naaplaistu ikš pādejōs stuņdis i istyprynōtu mani ar sovu svātū lasku.

Tā sīva i bārni vāļ vairōk īsōcā raudōt. VinCESS atsapyutās drusku i otkon īsōka runōt tai:

„Bārni, gribit ža mierstamam jiusu tāvam padarēt vīnu lasku?”

„Ak, mīlys tāvs, vysu deļ tevi padarāsim, kab tikviņ varatumim tāv paleidzāt!” atsacāja bārni.

Tod tāvs īsōcā runōt tai: „Lobōk ka as mierstu! Grybātum as turāt tū prīcu, ka jiuš lobōki bīsīt, nakai as beju i ka jums lobōk klōsīs nakai maņ. Klausot mani, mīly bierneni.

As patš asmu vaineigs sāv, ka mierstu i ka jums izaudzāt navaru. Bet dīvs atlaid maņ munys vainis i jiuš bierneni atlaidīt!

Laikā muna jaunuma nikur nabeja nikaidys apskaidrynōšonys, nabeja školu, reši, reši kur varāja dzierdāt, ka zemniks mōk grōmotā skaitāt i mōk Katechizmu. Moz dzierdieju ap lītom, kurys zynōt koņča vajag cylvākam.

Bārni, darieju tai, kai redzieju darejūt vacōkus, nazavārdamīs: voi tai ir labi, voi slykti. Redzieju, kai prōvi jau puiši iz kōzom, krystobom, bārom i cytom maļteiņom i gūdim ādā tik, cik varāja ileist vādarā, reši kod, kab nu draudzeibys desmit cylvāku koč vīns nu itū napīdzārš. Dzārā bez māra daudz ola, mada i brandiveina.

Gōdovu i as tai, ka tys cylvāks nikō nastōv, kurīs navar daudz izdzārt. Moz pamosam i as dajiuku da apzareišonys i dzeršonys, tai kai runojās. Da kokla iežu i dzieru, ka tik kū vādars napleisa. Nikod naizgōju nu cīma, kab nabūtum labi pīdzierš. Dīvs atlaid maņ aitzō: nazynovu, kū darieju!

Tagad, kod guļu slyms jau pušgoda, kod pagōdōju ap munu pōrgōjušū dzeivi i asmu apskaidrynōts ikš tōm lītom nu mīsu

bazneickunga, tagad pazeistu kai vajaga dzeivot, kab namiert ikš vysujaunokim godim dzeivis nu aptyukšonys iudineigys.

Veritās, bērni! Cylvāks leidzons ir augleigam kūkam. Kūks caur sakņom valk bareibu deļ sevi nu zāmis, ka saknis natur gon volgonuma deļ bareibys kūka, kūks kolst.

Bet otkon, ka pasādynōsi kūku syudotā cīž, tuklā aba slāpnā vītā, kūks nu isōkuma dreiz izaugš, bīš iz tō daudz lopu, bet auglā nivīna i voi dreizōk, voi vālōk, a eistyn izkaļš. Taipat ir i ikš mīsy mīsu. Iedīnš i dzierīnš nūreiti, voi ža nair tai: bareiba jemama pa lūceklim mīsu, tei īšona dorōs caur paleigu vādara sulys pajemamys nu žuļktš. Sulys pi cylvāka vasala navā ni vairōk, ni mozōk ikš vādara, kai tikviņ tik cik vajaga. Tai to dīvs vysur parōdāja sovu gudreibu.

Ka cylvāks iz ņaizis daudz jem bareibys, vādars natur spāku tū sagramaizāt, a, ka vādarā daudz pīlisi dzierīnā, sula vādarā palik cīž škeista i vōja.

Koč caur pōreigu iesšonu i dzeršonu atdzysynōsi bodu i slōpstumeibu, bet lūcekli nazastyprynōš, ašnis sazamaitōš, sabizās i bīš par pryčynu daudz slimeibu. Eista ir prauda, ka dreizōk symts ļaužu nūmierš nu apzareišonys, nakai vīns cylvāks nu boda.

Munys aptyukšonys ir vainā (kai doktorš maņ stōstāja) tei, ka cieški pōreigi daudz iežu i dzieru, nu tō sazamaitovōs muns ašnis. Tagad patš asmu vaineigs ka mierstu, ka mōti jiusu pamatu atraiti, a jums — bōriņūs. Nūcejus, dīvs žieleigs atlaisš maņ vaini aiztō: slykti darieju caur nasaprasšonu munu.

„Bet jiuš bērni, lobōk tagad varit bīt apskaidrynōti, daudz kur ir školys, daudz ir bazneickungu, kurī eistyn gryb apskaidrynōt zemnikus i kurī eisti vysod ir i beja mīsu draugi. Lobōk tod varit pazeit i zynōt, kas ir vādeigs veseleibai cylvāka.”

Pavielejit ža tod maņ, ka vysod bīsit uvāžni ikš iesšonys i dzeršonys. Bārni dāvā jam rūkys, pavielāja klausāt i pīldāt vysod vōrdus tāva, kab tikviņ tāvs namiertu.

I vieleidami atsamātās iz celim, a tāvs jūs blogoslavāja.

Nailgi dzeivova Vincess aiztō: trešā dīnā pec tō nūmyra.

Sīva jō, a mōtā bērnu vysod pīmināja dālym vōrdus mierstama tāva, pīmināja cik jys cītā sōpis pyrmōk smiertš.

Bārni daturāja pavieleišonys: naādā nikod daudz pōreigi, dzārā leidz vajdzeibys, a ka cyti

gribāja jūs kod podrunōt da dzeršonys aba ka nu jūs smājās ka nadzer brandiveina, tūlaik pagōdova iz vōrdim tāva i iz pīrunys:

Vairōk vajag klausāt dīva, nakai ļaužu. I dīvs ikš rokstim svātim ir pasciejš tai: Cylvāks, ād i dzār tik, cik vajag da dzeivis.

Bolss dzymdynōtōju deļ bērnu ir kai bolss poša dīva.

Dzeivova poši labi i navīnam tyvōkam beja par paleigu. Iz maļteitōm i gūdim beja vysod jauki i pīceigi, koč moz darāja klaigōšonys.

Cīž apgryutynōts vādars ar iedīni, a vysuvairōk ar stypru dzierīni īvad cylvāku dūsmī, sirdi i dora namīreigu, a sovvalā nadavad da lobu dorbu, bet da ļauneigu. Dīvs zvolej cylvākam bīt jaukam i pīceigam, zvolej jimt jō dōvynys ar prōtu, bet dzārōja nairādž aiztō: jys ni da kaida loba ir godnys. Deļtō labi dora viersinīki, kurī strōpej dzārōjus.

GOBOLS 11.

Ap etiki i ap tō lobumim.

Zemniki koč labi zyna, ka etikis ir cīž vajdzeigs, aizmō cieški poši tū meklej. Nu etikā daudz ir lobuma.

Ka pamierceisi gali etikī, galā napyuș, a ka navā tai daudz etikā, kab varātim gali pamiercāt, tod pajām lynu drābi, samiercāj ar etiki i drābi itin gali, galā ilgi napyuș.

Laikā lelu soltumu, ka izdzersi kilišku etikā — sorgoj cylvāku nu sasaļšonys. Laikā vysaidu slimeibu etikis ir paleidzeigs.

Ka kam zūbi sōp, pajām mutī etikā sylta i tur kaidu laiceni — cieški nu tō pōrstōj zūbi sōpāt.

Ka ar nāzi pierstu aba pōrcierssi kōji ar ciervi, ciertumu ar etiki izmozgoj, ar lakateni samārcātu etikī apsīņ ciertumu, nu tō așnis pōrstōj iņ i ciertums dreiz sadzeist.

Ka kas apslōbș, etiki turādams zam daguna i smiereidams golvu augșōk aușu — dreiz pamūdynōsi. Laikā vysaidys miera slimeibys kvāpynōșona ustobys ar etiki sorgoj nu slimeibys, a vysuvairōk glōb ļaudș, kurī staigoj ap slymīm.

Kvāpynōț ustobys tai vajag. Pīdadzynōț korsti na da sorkonuma dzeļzi aba akmini, liņ iz dzeļža aba akminā korstu etiki i garaini laist pa ustobai.

Laikā slimeibu iz bokom, iz voļnuma vādara (*laxa*) vajag kiupynōț ustobys ar etiki, dīnā pa div aba trejs raizis. I zamașku ustobys (*podłogę*) ar etiki drusku palaistāt.

Ka kas dzierđ sōpi ausis i kaiby vieji — garaini etikā, laisti ausis, paleidz.

I daudz cyta lobuma ir nu etikā. Voi ņa tod nagodna ir līta mōcāt tū darāt

Dauđ ir parādu deļ padareišonys etikā, bet as jums vysuvīglōkūs pastōsteišu.

Pajām trejs ar pusi garčus kvīšu lobu, div garčus īsola mīžu, samaisāt i samalț dziernovōs napavysam smolki, tūs myltus ībār kaidā baļgeitī aba kubulenī, aizlāj myltus ar trejim garčym vōrejama iudinā, izmaisāt labi, apklōț ar pologu i lai tai stōv div stuņdis. Pec diveju stuņđu otkon liņ iudinā cīž korsta seșus garčus, izmaisāt, apklōț ar drābi i lai stōv div stuņdis, pāčōk vajag vysu pōrlaiș par kaidu drābi, izmīgț i salīț kaidā teirā traukā īmāș gorūzu viersejū, kasdīneigys maizis (*chleb Razowy*), īliņ pușgarča lobu mīļu, apklōț, apsīņ ar drābi i kab tai stōvātu div nedelis syltā vitā. Par tū laiku ni vārtis, ni raudzāt. Pec diveju nedeļu ar drușlaku aba koč ar sīteni izjimț maizi, trauku labi

apsāgț, apsīņ i otkon lai stōv div nedelis. Pec tō laika vīgli, pa mozam nu viersa etiki salīț namaiseidams, pōrlaiș caur myly aba bryli, salīț buceņōs i pec eisa laika bīș lobs etikis.

Iz palykușim bizumim vari īliņ iudinā korsta i mīļu nadaudž, lai tai pastōv lobu laiceni, bīș i nu tō gon lobs etikis.

Pōrsorgōșona. Trauku, kurā dareisi etiki, navajag pylna liņ, bet kab labi napylns būtu, aizmō: etikis, staigōdams nu mīļu, augși celās — varātim turāt șkodi.

Ūtris parāds padareišonys etikā.

Pajām teira iudinā nu olūta vīnpadsmīt garčus, teira mada mārčenis trejs, loba, sprosta brandiveina kvartu vīnu, nu krāmys pierkț veinșteina (*Veinsztejn*) pușmārčenis. Vysu samaisāt i īliņ da teirys bucenis lelumā ap trejșpadsmīt garčym. Par div mieneșus bīș lobs etikis.

Pōrsorgōșona. Varbīt, ka cytam pazarōdās tys parāds, dōrgs. Na tīsa, uvažāt, iudinș — nikō nastōv, trejs mārčenis mada — seșdesmit groșu, kvarta brandiveina — desmit groșus, pușmārčenis veinșteina — pīcpadsmīt groșu. Tod divpadsmīt garči etikā stōvās ostoņdesmit pīcus groșus, daīt garcș pa septeinim groșim.

Ūtris parāds etikā dareišonys lobōks na pyrmis — davīreju.

GOBOLS 12.

Ap drābjom.

Fejmanūs ir škola deļ bērnu zemniku latvišu, da kurys kas zīmys bārnus nu vysys parapejis savad, kab vuicātūs skaitāt grōmotā, skaitāt rokstus, drusku rakstāt i pazeiņ zeimis skaitamys (*liczba*).

Da skolys vīnā dīnā atgōja bazneickungs, viersinīks bazneicys i parapejis Fejmaņu i vaicova bārnus:

Pasokot maņ bārni, kai jums rādžis, deļkō jiuš esit atdūti da skolys? Tu mozīs Pōvuleņ, pasok? Pōvulenš atsacāja: Deļtō kab as nazakautum ar munu mozū mōsu, aigtō mōtā, ka vādā mani da skolys, runova tai: Pagaid, pagaid, nūvesšu da skolys — nazakausi ar Jadvīgu.

Bazneickungs: A tāv Jureiņ, kai redzīs, deļkō tevi atdávā da skolys?

Jurenš atsacāja: Deļtō kab as sātā natrokōtum i naklaigōtum.

Bazneickungs: Tu, Jezups, esi jau prōvōks puišķins, tod eistyn i gudrōks par cytim bārnim. Pasok ža, kai tāv redzīs, deļkō esit dūti da skolys?

Jezups: Deļtō kab mās īzavuiceitumim vysa, kab bītumām apskaidrynōti i gudrōki nakai ļaudš cytu parapeju.

Bazneickungs: Jiuš bārni asot atdūti da skolys deļtō, kab īzavuiceitumit skaitāt grōmotys, skaitāt rokstus, drusku rakstāt i pazeiņ zeimis skaitomys. Priķš tō kab zynōtumit, kai vajag dīvu gūdynōt, dzymdynōtōjus cīnāt, viersinīkus klausāt, labi rendeītis sātā i vysur, a tō vysa na cytaižōk varit īzavuicātis, kai tikviņ caur pylnumu i okōtu.

Ka kas padariejš kaidu lobu pastateišonu i ka gryb daiņ da pastateišonys ar lobim i gūdeigim sposobim, runojom ap jū tai: Gudrys cylvāks gudri dora.

Bet ka kas padora ļauneigu i slyktu pastateišonu i ka da tōs pastateišonys gryb daiņ caur ļauneigim i nalobim dorbim, runojom ap jū tai: Bezprōteigs cylvāks bezdīveigi dora.

Otkon pasokot ža maņ, bārni, deļ kaidys vajdzeibys nosojom mās drābis. Jōņuks, pasok tu!

Jōņuks atsacāja: Deļtō, kab nanūmiertumim.

Bazneickungs: Tu, Ignateņ, pasok, kai tāv redzīs, deļkō nosojom drābis?

Ignatenš: Deļtō, deļtō, kab mums saulā cīž nadadzynōtu i deļtō kab nabytu solts.

Bazneickungs: Pītereņ, pasok ža tu: tāv kai redzīs, deļkō nosojom drābis?

Pītereņ: Deļtō, kab nabytu solts i kauns bytu plykim staigōt.

Bazneickungs: Labi, muni bārni.

Bet tu, Aneitā, pasok maņ, deļkō jiuš maitinis nosojit iz kokla sova būrteitis, vysaidys zeileitis i važeitis iz kaida gola?

Aneitā: Aigtō, ka ir cīž skaiški i ļaudim pateik.

Bazneickungs: Kū že ļaudš gōdoj, ka rādž iz kokla būrdenis i zeilenis?

Aneitā: Gōdoj.. ot kū gōdoj, ka tei maitinā ir laimeiga, kura taidys lītys tur.

Bazneickungs: Kas ža vairōk pateik ļaudim: voi maitinā, voi tōs lītys, kurys iz jōs rādž?

Aneitā: A jau tai, ka tōs lītys, kurys iz jōs rādž.

Bazneickungs: Bet, ka maitinā tur pastateišonu, kab caur skaistom drābjom i pryšom zeļom poša patyktu ļaudim, voi gudri, voi bezprōteigi dora?

Aneitā: As tō nazynu.

Bazneickungs: Ka kas rādžādams iz maitinis skaistys drābis, dōrgys zeilis, runoj ap jū tai: skaistys i dōrgys tōs lītys, bet poša maitinā ir nikam godna. Voi ža gudri taida maitinā dora, ka caur skaistom drābjom, gryb patikt ļaudim?

Aneitā: O, nā, na gudri, bet bezprōteigi dora.

Bazneickungs: Deļkō ža bezprōteigi?

Aneitā: Aigtō caur nagūdeigim sposobim gryb patikt ļaudim.

Bazneickungs: Voi ža gūdeiga i pīdareiga ir tei līta — staravōtis ļaudim patikt i kab vysī tevi cīneitu i mīļōtu?

Aneitā: As tō nazynu, nasaprūtu.

Bazneickungs: Pasok ža maņ, maitinā, kaidu tu turi lobumu nu tō, ka tu dzymdynōtōjim pateiņ, tys ir, ka vini tevi mīļoj?

Aneitā: Ot, taidu lobuma, ka vini deļ mani ir lobi i dūd maņ vysu tū, ap kū jūs prosu.

Bazneickungs: A voi ža labi ir, ka mās tai dzeivojom, ka vysī mums mīļoj, cīnej i labi mums dora?

Aneitā: O, labi.

Bazneickungs: Tod voi ža vajag staravōtis vysim patikt?

Aneitā: Vajaga.

Bazneickungs: Pasok že maņ, kai ļaudš gōdoj ap maitini, kura ir loba strōdneica, deļ vysu uvažna, kura šanavoj dzymdynōtōjus, cīnej vacōkūs, kurys dorbi ir vysod gūdeigi i cnotlivi i kura, koč biedeiga i ubadzeiga, bet drābis jōs vysod ir teiryys, poša izmozgōta i apsukōta?

Aneitá: Kai gōdoj, gōdoj ka ir loba i mīleiga maitinā.

Bazneickungs: Kas ža vairōk pateik ļaudim: voi maitinā, voi jōs drābis?

Aneitá: Jau tai eistyn, ka maitinā, a na jōs drābis.

Bazneickungs: Ka maitinā tur pastateišonu caur lobim dorbim patikt ļaudim, voi gudri jei dora, voi nā?

Aneitá: Gudri i labi dora.

Bazneickungs: Deļkō že gudri?

Aneitá: Aiztō: gryb kab ļaudim patyktu jei poša nu sovys personys, a na drābis.

Bazneickungs: Tai eistyn, muns mīlēs bārns! Ka kas gryb patikt ļaudim, lai staravojās patikt nu cnotys, nu lobu dorbu, aizto: tōs lītys ir dōrgōkys nakai zalts, sudobrs i monts vysulelōkīs.

Ar drābjom apzavalkomās deļtō, kab tōs glōbtu mums nu soltuma, saulis i deļtō, kab plyki nabýtumim.

A tu, Brenčuk (*Franciszek*), eistyn pīmiņ tū, cik ļaižu tevi izdzynu ōrā nu školys partū, ka beji apzapurniejs, namozgōts, nasukōta golva? Deļkō as tai padarieju?

Brenčuks atsacāja: Deļtō, ka naskaiški tai ir, muni poši tovaryši i mozōki nakai as bārni navīnu ļaiz izasmājās nu mani partū.

Bazneickungs: Vajag staravōtis, kab bytu ap tevi teiri i skaiški, tys ir, kab vysod golva bytu izsukōta, vaigs i rŭkys apmozgōtys, drābis koč ubadzeigys, bet kab teirys. Cytaižōk, koč bysi lobs i gūdeigs cylvāks, bet, ka vysod bysi apzalaids, nateirs, drābis paplyukōtys i nateirys — vysi tevi smōdās.

Taida ir pīruna pi leišu (*Polakow*). „Kaidu tevi rādž, tai ap tevi i gōdoj.” „Kaidys drābis, taida i pījimšona.”

Bet, mīlē bierneni! Leidza kai apzalaisšona ir godna smōdeišonys, tai i pōreiga strojeišona na leidz statis ir godna smīkla. Kū as runoju, smīkla godna ir raudōšonys aiztō: pūstej sātys, gaisynoj saiminikus, na tikviņ zemnikus bet i kungus.

Jiusu tāvi vāļ var pīmināt nūtikšonu ap Francuzewiczu, kura tāvs nazkod dzeivova Kawnatā, a pāčōk Fejmanūs. Tāvs lasāja i salasāja daudz naudys i památā dālam.

Dāls pūsto-viejputniks ar vazumim naudu vodova da mīstim, ļustāja pōreigi daudz turāja zyrgu i suņu, pōreigi bogotys drābis, pōreigi daudz sulaiņu, pōreigs i lepneigs iedīnš i dzierīnš tai, ka dōrgā veinā maudovōs i vyss mozgovōs.

Da kaidaž gola dagōja pōreiba i jō lepneiba? Oto, par trejs godus pōrļustāja četrus desmit

tyukstūšu rubļu sudobra naudys. Izgōja nu mīsta Wilna kōjom ar viezeni i pa mīsu molu staigova zabravōdams nu muižys da muižai. Kur že pabeidzā sovu dzeivi mozprōteigū? Szpielu krūgā.

Tai ža paļ i zemniki gaist, vāļ dreizōk, caur pōreibu ikš drābjom.

Bārni, as jums pasceišu vīnu pōsoku ap tū. Veritās kab pīminātumit i kab reit, ka as da jums atīšu, maņ pōrstōsteitumit.

Munā pusī, aiztō: as asmu nu zāmis leišyskys, solā Batoryszki beja vīns vacīs vecinš Voicehs. Tys mierdams taidu dāvā pavuiceišonu sovīm bārnim: „Napiercit vysa tō, kas ir jums vajdzeigs, bet tikviņ tū piercit, bez kō nikai navarit apzaitīs! Kas pierk lītys, kurys patš var padarāt, tys patš nu sevis zūg. Lobōk gūvš dīndōrzā i nauda mokā nakai rubli iz mugorys i porōdi iz kokla.”

Tōs pōrsorgōšonys paklausāja i izglobova jō maita Uršula i labi jai klōjās, dzeivova labi i vysod turāja naudys gon.

Dāls jō Matejs pajāmā sīvu bogotu nu ūtrōs solys, saucamōs Druczany.

Beja tei maita skaista, jauka i pryša, bet strojājās cīž bogotai pōreigi i prīcovōs, ka vysi verās iz jōs skaistōm i pryšōm drābjom.

Tymā solā, kur jōs dzymdynōtōji dzeivova, tys ir, sātā Druczany beja īvesšona, ka sīvītis vīna par ūtru strojājās bogotōk ikš drābjom perkalā i šolka. A solā Batoryszkōs sīvītis nosova drābis nu sova eista dorba — snōtīneitis vylnonys i drābis lynu, kurū pošys sprādā,

Kai tikviņ tymā solā pazarōdājās gaspaža Matejsinā ar sovom dōrgom drābjom, skaistīm skustīm i šlaprokim, tivleņ cytys sīvītis i maitys pierka sāv taidys že pošys drābis, aiztō runova: „Kō deļ ža māš navarom turāt taidys drābis, kai i Matejsinā? Voi ža māš asom slyktōkys par jū.”

Kas ža nu tō pagōja? Oto vīna pec ūtrys lobōk i bogotōk strojājās.

Mīsu Matejsinā napaļubāja sovu vacū sukneiti deļtō, ka jau pi cytu sīvītu taidys paļ beja. Pierka tod sāv skaistōkys, bet i dōrgōkys, i kaimineicys leidz jōs parauga taipaļ padarāja.

Bet nagols tam beja. Tivleņ pec tō napatyka senejis sprostīs irodums, napatyka talerčys i lizeikys kūka, meklāja pierkļ farforys i nu cyna. Da sukneitōm i kapalušym, vajdzāja staravōtis jaunu skreīņu i skapu. I veirim sovīm pīrunova, kab lobōkys sāv nu krāma-mylōs padareitu suknis, tys ir, kai runojās, kab strojeitūs pa šlāhockam.

Tivleņ padarāja pazazeišonys ar mīškōnim i šlāhtom tivejōkōm, braukova poši cīmā, vajdzāja tod i gostus pījimļ. Vajdzāja jau jūs čestāt ar kavu i

herbatu, a da tō koņča vajdzāja filizanku nu dōrga mōla, kilišku i šklanču nu skaista, bolta stykla. I tai, kai pa ailái vyss augšōk i lepneigōk gōja.

Veirs, ka nūvász aba labeibu kaidu voi tavari kaidu da mīsta, nikod naatvadá naudys iz sātu aitzō: krāmūs tū par pūstumu breivāļt památá. A, ka atgōja laiks moksōt čynšus i podačys kienenam, nabeja ni groša sātá, nu vysu pušu žyčāja.

Vysi kaimini vārás i gaidāja, kaidis gols būs lepneibys Matejsa.

Naizgōja godi pīci, Matejs jau beja pa ausim porōdus īleids. Pajámá par porōdim sātu i vysu jō lobumu apjámá. Patš biedeigs ar sīvu dzeivova nazkaidu laiku bobyļūs, iz gola izgōja da nazkaidys tōlejis pusis.

Tymā solā, nu kurōs beja Matejsīná, saiminiks pec saiminika gaisa i nyka aitzō: nabeja ar kū porōdus aizmoksōt.

Bet gudrī saiminīki solys Batoryszku, rádzādami kas klōjās pi kaimiņu, pagōdova sáv — vajag kai nibejš taidam ļaunumam голу padarāt. Runova storp sevīm, pōrrunova i gōdova, kaiby tá sīvom i maitom izknāpt itū gaspažeibu nu golvys, kab strojeitūs tai, kai jūs mōtis nazkod. Iz gola vysi dastōja da tō: daspīst sīvītis kab pōrdūtu tōs drābis i pyrmijā nedelī kab apzavylktūs ar senejōm drābjom. Farforu i cynu kab nūvász da mīsta i pōrdūt kai nibejš. Sávkuris saiminiks pavielāja sovu sīvu i maitys daspīst da tō.

Bet vini runova i sazararājās poši bez sīvītu, deļtō pavysam cytaižōk nūgōja nakai gribāja i gōdova, kai tikviņ sávkuris pascāja sovai sīvai, ka vajag pamász lepneigūs strojus, a ņōkušā nedelī koņča apzaviļktīs senejōs drābjōs.

Tivleņ pazadarāja taida klaigōšona pa vysu solu, kaidys nikod nabeja nu īsōkuma. Vīna pascāja sovam veiram gaiši: „Táv navā bādys maisātis da munu sukneītu i drābju! As tō napadareišu, koč by tu iz golvys stōveitim augš-pādim!” Cyta īsōcá raudōt zūrzāt, runōdama:

„Jau radzu, tu mani pōrstōji mīļōt!”, a cytys nūbāga net da dzymdynōtōjim sovīm. Lasājās sīvītis kūpā, runova i radājās, kai tá veirim nu golvys izsisť trokū i bezdiveigū pastateišonu.

Cyti ļauneigī i sirdeigī veiri i pazakōvās ar sovom sīvom.

Eisi runōdams: taida klaigōšona, taidis namīrums pazadarāja pa vysu solu, ka cyti veiri gribāja dūt vali i pamász sīvītis pi uportuma, runōdami: „Mász padarājam tū, kas da mums pīdarāja, a ka jōs gryb zābravōt ar kuļom i ar

bārnim pa pasauli volkōtis, lai sáv dora kai gryb, lai gaisynoņās i pūstejās strojeidamīs.”

Nalabi veiri darāja, ka gribāja nu bezprōteigys dajiukšonys řaizi tivleņ atvász sīvītis, bet slyktōk vāļ, ka utrātāja nūceju davász da gola sovu pastateišonu. Taidys lītys navar tivleņ řaizi padarāt, bet vajag pamosam i prōteigi darāt.

Iz laimis jūs beja solā vīns karaveirs jau izkolpovš sovus godus karā, vōrds jō beja Pīters Orluk. Tys, staigōdams gon tōļ pa pasauli daudz kō rádzāja i vysam dazavārās, beja cylvāks gūdeigs, cnōtlivs i prōteigs, deļtō vysi jū cīnāja i navīnu řaizi jō parādus klausāja. Jys klusom dává saiminīkim deļ atjiuceišonys sīvītu nu pōreigys i lepneigys strojeišonys taidu parādu. Kab tāvi sovīm daaugušīm dāļym īrunōtu, kab vini ar taidom lepneigom strojnicom nazaženejitās aitzō: vajdzās deļ sukneišu sīvys pūstāt sātys i staigōt pa pasauli.

Vysi puiši dává vīns ūtram vōrdu i pavielāja ticeigi daturāt, ka nivīns ni pagōdōš, ni aizdzárs, ni ženāsīs ar maitu, kura nabjš apzavylkusá ar drābjom sova eista dorba. I apjōvāja, ka lobōk jimš sīvys nu cytu solu, kurymōs navā taidu pūstoviejputniecu. Taipōš apjōvāja i pavielāja daturāt, ka nivīns sovai aizdzartai jaunivái nadūs lelōka dōvyna, kai par pušrubli sudobra, runōdami: Voi as troks asmu pūstātīs iz sukneītom, šlaprokim, iz zeīļom aba cytim kaidim speideklīm iz kokla. Lobōk pierkť gūvi aba kaidys div vuškys iz pasaga, tai sazarunovōs ar sevīm puiši.

Pyrmōk vāļ tō laika, nazkurī puiši jau turāja aizdzartys sáv maitys, pascāja tod jōm pa klusom tai: ka gribit dreizōk izīt pi veiru i kab būtu lauleiba, pametit lepneigys drābis i apzaveļcitīs ar senejōm aitzō: cytaižōk izjukš mūsu aizdzeršonys.

Maitys, na bez žaluma, pavielāja tai padarāt i apjōvāja ap tū cytom sovom draudzineicom nu rodnis.

Moz pa mozam īsōcá nikť sukneitis i šlaproki. Aitzō na tikviņ puiši sovys solys, sovys parapejis, bet i cytu solu, parapeju nagribāja jimť maitu par sīvom nu solys Batoryszku deļtō, ka izgōja runa, ka maitys tōs solys ir natiklis, namōk ni aust, nikō šyut, mums vajdzās deļ jūs služanku meklāt.

Napōrgōja div godi, sávкура maita aba sīvītš nosova drābis sova eista dorba, prīkš skustu tikviņ iz svātđinom. A ka kura pazarōdājās kai gaspaža apstrojeita, pošys smeļās nu jōs runōdamys: ša verīs, verīs kai jei apstrojeita, kai gaspaža Matejsīná.

A kod vīna pret ūtru gribāja lobōk ar drābjom sova dorba apzaviļktīs i dreizōk aizpeļnāt

iz gūda, tod jemās lobōk sprāšt, gludōk aušt i labi balynōt. Da tō dagōja, ka sola Batoryszki nu plōnuma i gluduma audakla tur dareita dagōja leidzonys slavys kai solys Holendru. Vysi apleik staravovōs, kab pierkt̄ drābi taiseitū solā Batoryszkas.

Bārni, a vysuvairōk maitinis, pīminit itū pōsoku, daudz i m̄ysu parapejī ir solu Druczanu, bet moz pavysam Batoryszku.

Veritās, kab nu m̄ysu parapeja pōreiga, naleidz sovys statis strojeišonys, i lepneiba, nadavastu saiminīkus da pādejōs ubadzeibys i da smōdeišonys maitu i sīvītu.

GOBOLS 13.

Kaidys ir pavinnostis lobys saimineicys tai, kab jōs saimā bytu aptārpta, paborōta labi i nu slimeibu izglobōta.

Zynojit poši labi i navīnu ŗazi asot davīriejuši, ka vysulobōkys lītyš išk̄ rūkom mozprōteiga aba natiklā cylvāka gaist par nīku i pyust. Bet išk̄ rūkom prōteiga, gudra i staraveiga cylvāka vysumozōka līta nagaist, bet it iz lobuma.

Iedīnš nadavōreits aba slykti izvōreits ir nagords i vādeigs veseleibai, tys že patš iedīnš labi izvōreits ir gords i vasals.

Paklausot, as jums pasceišu pōsoku ap tū. Solys Kromoniszkos, parapeja Osunia, dzeivova div brōli Jōnš i Jākubs Pontogs. Brōli pec smiertš sova tāva pazadalājās, datyka sāvkuram pa div volokys zāmis, obi apzaženāja, pajāmā gon bogotys sīvys. Obi brōli beja ļaudš gūdeigi i cīž lely strōdnīki.

Nu īsōkuma labi obejim vādās, turāja daudz lūpu, čynšus muižai i podacis kienenam ticeigi vysod moksova. Bet napar ilgi Jōnš i jō sīva bez pōrstōšonys slymovā, vysod beja vōji i izkoltuši, bārni jūs bez pōrstōšonys peikstāja i vaidāja tai, ka napōrgōja desmit godu — vīns pec ūtra, vysy izmyra. A Jākubs vysod beja vasals i styprys, bārni jō labi auga, patš ar sīvu dadzeivova loba vacuma.

Kaidaž beja vainā tō, ka Jōnš, jō sīva i bārni jūs vysod beja vasaly? Oto nu tōš pryčynys, ka Jākubīnā beja loba saimineica. Ni poša, ni bārnim zvolāja daudz pōreigi āst i dzārt. Vysur pi jōš beja teiri i skaiški, deļtō i nikas sātā naslymovā.

Uvāžāsim māš, kai jei darāja, a nu tō jums sīvītis, kurys asot par saimineicom, b̄yš pavuiceišona.

Galis voi to kaida lūpa, voi vepra nikod navōrāja dīnā, kurymā beja nūkauts, bet vosoryš laikā — ūtrā aba trešā dīnā, a zīmys laikā — catūrtā aba pīktā dīnā vōrāja. Taipaž darāja ar gali vucyna aba talāna.

Vosoryš laikā nikod galis nalyka vītā, kur mušys ir aigtō: mušys na tikviņ apšpecās galī, bet īmat galī sovys sāklys, nu tūs dreiz tōrpi atsarūn galī. Bet gali lyka aba soltā iudinī, aba etikī, aba skōbā pīnā (zynot, ka galā, ilykta etiki aba skōbā pīnā, ilgi var b̄j̄t kai sveža).

Pyrmōk vōreišonys gali izmozgova labi nu vysaida fluza i ašnā.

Ka nu galis gribāja padarāt cepīni (*pieczysto*), tod gali pyrmōk cepšonys ar vōli labi izsyta deļtō, kab dreizōk i lobōk izacaptūs, kab bytu meikstōka i zūbūs naleistu.

Galis nu lūpa slyma aba nūsprōguša nikod myužam ni poša ādā, ni saimāi dāvā.

Kōpustus pyrmōk vōreišonys labi izskolova, kab nabytu ryugti, pōrōk skōbi i kab nabytu tymūs nikaida fluza nagorda.

Ka kōpustus lasāja nu dōrza, nikod nalyka kubulā lopys ar nateirumu i syudim tōrpu. Lopys, apgrauzeitys nu tōrpu, nalyka kubulā, bet nūst svīdā deļ lūpu.

Pupys, zierņus pyrmōk vōreišonys par sutkom miercāja iudini, pōrmeidama cik ņaižu iudini.

Zierņus, pupys i lācys, i gali nu vaca lūpa, stateidama da vōreišonys, vysod aizlāja ar iudini soltu.

A, ka vōrāja gali nu jauna lūpa, to aizlāja ar iudini korstu.

Ikkurū iedini labi izvōrāja, bet nikod napōrvōrāja aigtō: caur pōrvōreišonu iedīņš trātej gordumu. Kōpusti nikod pi jōs nabeja sorkoni nu vōreišonys, krupnīks nabeja bīzs, ni kļockys cīž cītyš. Sōļš nažālova da iedinā, a vysuvairōk da galis zvvu.

Vīnaida iedinā kasdīnys nikod nadāvā saimāi i staravōjās cik vareibys cieškōk pōrmeiž iedini deļtō, kab vīns vysod iedīņš saimāi naatsaribtūs. Nu guļbu vysaidys stravys izgōdova. Svīsta da iedinā moz lyka i svīsta moz kod dāvā saimāi, na tai, kai cytys saimineicys, bet vairōk staravovōš, kab par pōrdūtū svīstu pierkž svežys galis i saimāi cieškōk tū dūž āšt, a vysuvairōk laikā gryuta dorba.

Kaļteitys saknis dōrza vysod pi jōs beja paglōbi (*w zapasie*), koč div ņaizis par nedeli nu tūs stravys dāvlā saimāi.

Maizi cāpž tai labi mōcāja, kai mīsta pekari. Svežys maizis, tik kū nu ceplā izjymtyš, nikod saimāi nadāvā āšt, bet vysod ūtrā dinā pec sacepšonys.

Blīni i tuklū peirāgi reši kod beja iz jōš goldā, a ka i dāvā, to dāvā nadaudz, a saimā i nazadzonovōš pec tō aigtō, ka vysod turāja maizi lobu i gordu iedini.

Jākubīnā labi zynova, ka tuklys stravys i cīž tukly blīni ir naizgrameigys i vādej veseleibai, a vysuvairōk vādej sīvīšom i bārnim.

Bārnim sovim mozīm nikod myužam nadāvā āšt nikō cīž tukla, kļocku cītu i putrys bīzys nu myltu (bet vajag zynōž, ka bīza putra nu ozbora kaida nibejš nair vādeiga veseleibai).

Bārnim nazvolāja nikod iz ņaizis daudz āšt aigtō: nu tō apgryutyņoj vādaru i cieški daboj sōpis

golvys, pa tam dāvā vinim cieški āšt, bet na padaudz.

Vīnaidš beja kasdīnys laiks deļ iesšonys brūkastis, reitišku i vakariņu, kyba lelys kaidys pōrškodis pōrmaisāja tū. Laiks da paceļšonys saimis nu mīga i deļ atsapyuššonys pec dorba beja vīnaidš i ap vīnu laiku. Dorbi i atsapyuššona turāja sovu māru. Beja pi jōš taida pīruna: „Kas agri celās, tam dīvs dūd.”

Vokorā sāvkuris ap sovu laiku pec pōtoru ustobā, nu vysu ņaizi atskaiteitu, gōja gulāt.

Skōbys, cīž vacys i jau samaitōtyš dzyrys nikod nadāvā saimāi dzārž. Jōš pīruna beja taida: „Lobōk izsvīšž cyukom, nakai dūž trutini saimāi, veiram i bārnim.”

Etiki lobu vysod turāja sovā sātā i koč nadaudz mada. Laikā korstā, laikā gryutu dorbu dāvā par dzierīni saimāi iudini, da kura ilāja div lizeikys loba etikā i ilyka mada vīnu lizeiku. Taidš dzierīņš styprņoj cylvāku i pamūdņoj nu apslōbšonys. Ka beja pi jōš svīstlanka (*Maslaņka*), dāvā tū par dzierīni veiram, bārnim i saimāi.

Vuicāja saimi kab laikā prācys, ka cīž sasveidš, kab nadzartu ni solta iudinā, ni solta ola, runōdama: „Zynōjžit, ka vysuglupōkis kaļpenš nadzirdās sovus zyrgus tūlaik, kod vīni ir pīkusuši i cīž sasveiduši, aigtō zyna, ka tys jīm vādej, a zyrgs cītōks i styprōks ir nakai cylvāks.”

Bārnus sovus vuicāja, ka ir sasveiduši kab nikod nazagultūs atsapyustis iz slāpnys, volgonys i soltys vītyš, aigtō svīdri dreiž i ņaizi aigturāti var bēž gon dreiž par pryčynu ilgys i gryutyš slimeibys.

Taipaž vuicāja saimi, kab vokorā īdami nu teiruma da sātys, apzavylktūs ar sveitom, kab napōrsoltu, aigtō tys vokora soltumenš, koč mozs redzīs, bet gon dreiž var aizvādāt.

Bārnus sovus div ņaizis par nedeli maudova soltā iudini, a kasdīnys pīscāja vinim mozgōž rūkys, vaigu, aiz aušom, koklu i kryuž ar soltu iudini. Golvys jūs nu mozūtņis jiučāja da soltuma i nazvolāja nosōž kažuka capuris.

Ka kuris bārnš pōrmierka nu leita, tivleņ drābis pōrmeja.

Da veseleibai daudz paleidž teiri krakly i cytys drābis lynu teirys. Deļtō pi jōš kas sastdīņ beja deļ saimis sāvkuram teiri krakly, cytys boltys drābis. Ručiniki deļ aptreišonys rūku i vaiga pec apzamožgōšonys kas nedelis beja bolti i teiri. Kas nedelis beja teira apsegšona iz golda (*obrus*). Kas mieneša gultys, iz kurōm saimā gulāja, kai to: maisi ar sīnu (*Sienniki*) i podušku navločkys beja atmeityš, boltys i teirys.

Trauki vysaidi, kai to pūdi, bļūdys, lizeikys beja vysod izmozgōtys i teiryys aiztō: cylvāks na cyuka, kab dzeivōtu ikš nateiruma i špetnuma.

Ustoba, kambarš i noms, dažā pogolms vysod beja izslauceitys i teiryys. Durovys ustobys i lūgus kasdīnys, koč i zīmys laikā, koč iz eisa laicēnā atdarāja, kab izītu nalobs smōrds, a pāčōk izkiupynova ustobu ar paāgļu ūgom.

Gultys drābis, kai to: perinys, poduškys i apzasegšonys (*kołdra*) cieški i zīmys laikā ōrā iz saulis iznāsā, pōrkaļtāja i ar reikštom labi izputynova.

Deļtō sātā Jākuba nikas naslymova, a ka koč aizslymova, to nailgi gulāja aiztō, ka Jākubīnā poša zynova vysaidys zōlis i tivleņ paleidzāja.

Jākubs Pontogs ar sīvu i bārnim ilgi prācavōs nu veseleibys, tōs vysulelōkōs dōvynys dīva, dagaidāja vacuma ikš veseleibys, rādzāja bārnū bārnus.

A Jākubīnā na vīnu ŗaizi prīcovōs, rādzādama veiru ar bārnim sādamus aiz golda i ar prīcu i gordumu ādamus tū, kū dīvs dāvā i jei salādāja. Pateicā dīvam par lasku, ka dīvs jai dāvā okōtu i saprasšonu da dareišonai loba parāda sātā.

Vysys sīvītis i saimīneicys staravojitās darāt i dzeivōt, leidz parauga Jākubīnis, ka gribit aizpeļnāt, kab ap jums runōtu tai:

„Loba i gudra saimīneica.”

GOBOLS 14.

Kai pi slyktys natikleicys i mozprōteigys saimīneicys vyss gaist i propulst.

Tymā laikā, kod Jōnš Pontogs (ap kurū pōrgōjušā gobolā runovu) jau ar orklu teirumā strōdova, sīva jō ar bārnim vāļ gulāja ustobā kaiby nadzeiva. Ka saulā jau beja lelā gobolā augši, tūlaik jei vāļ pagōdova ap brūkoškom deļ veira i strōdniku. Nūsyutāja vinim iz teirumu kaidu putreni, bet i tei nu dreizōs vōreišonys nikod nabeja davōreita, a deļtō i nabeja gorda.

Reitiškom taipaļ vysod beja kaida nibejš vainā: to zierni beja nadavōreiti, to kļockys nabeja labi izmeiceitys, aiztō vydā tūs beja sausi mylty, to gulbys pa pusāi zalis, nadavōreitys.

Deļ ilgōs guleišonys saimīneicys vysod beja vāly brūkastis, a ka atgōja saimā ap pušdīni iz dīniškim, vysod ilgi vajdzāja sādāt i gaidāt koleidz dāvā āšt, tai laiku bez vajdzeibys breivāļt gaisynova.

A jei steigdamīs ar namīreibu iedīni lādāja, deļtō vysod beja iedīnš nadavōreits, nagords i nateirs. Cytā ŗaizi, ka vōrāja virīni ar gali, cieški tai cīž pōrvōrāja, ka galā ar virīni beja kai kaida putra.

Pūdūs nikod napazavārā i reši kod skolova, deļtō cieški pa virīni i cytom stravom pa viersu plōvova tōrpi, prusaki i cytaidys špetneibys.

Golva jōs nikod nabeja izsukōta i aplōta, deļtō iedīnī i maizī vysod pylns beja motu, tod saimā na ar gordumu, bet ar atsarībšonu stravys ādā.

Pūdi, bļūdys, lizeikys nikod nabeja pi jōs izmozgōtys, cieški beja tai, ka taišni nu sūmozgu izjāmā bļūdu, lāja tymā pīnu, iz golda statāja i dāvā āšt saimāi.

Lizeikys vysod beja apkoltušys ar vakarejōm stravom i tōs vajdzāja ilgi meklāļt vysur: zam golda, aiz lōvys koleidz atroda.

Bārnus sovus ar sevīm da golda sādynova, a, koč kurīs beja apzapurniejīs, apzašmergeliejīs i apzašpeciejīs, nikod naapmozgova, bet tai jāmā ar sevīm da golda āšt. Redzeišona tō iz vemšonys grīzā.

Gribāja, kab vysi jū turātu par lobu saimīneicu, ka nikaidis lūps pi jōs nagaist, deļtō vīnu ŗaizi iz svātdīnis dagrīzā vušku, kura beja cīž slyma i napaļ ilgi jāmās sprōgļ. Pec nūkaušonys vokorā ōdu jei nanūplāsā, bet ar ōdu pōrbeja nakti syltā ustobā, iz reita vysā vydā tōs beja sapyvusā i smirdāja. Jei iz tō nazavārās, bet izvōrāja zornys i dāvā āšt. Saimā naturādama kō cyta āšt, ādā, bet bez nikaida gorduma. Kas ža nu tō nūtyka? Oto, vysi

aizslymova iz druços pyvamys (*Febra gniša*), div bērni par nedeli nūmyra. Kolpam i kolpyunái moz vādāja aizmō: beja cīž vasaly i stypri, (kai runojās) jūs vādars beja kai nu dzeļža.

Cepšonu maizis vysod da pādejōs stuņdis davylka, steigdamis naizmeicāja labi, cieški izjāmá nu ceplá nadacaptu maizi, vāļ syltu maizi tivleņ dāvá ášt bērnim, vini apzaādās, aizslymova iz aizmōvēršonys vādara, vajdzāja meklāž zōļu i doktora.

Navīnu ņaizi saimái pyrmōk dāvá ášt pīnu, a pāčōk skōbūs kōpustus.

Ap mozgōšonu drābju reši kod pagōdova, kyba pret lelū kaidu svātdīni. Bārni toleidz nosova malnus krekleņus, koleidz vinás iz mugorys sapleisa,

Golvys bērnu pylmys beja vužu i vysaida špetnuma.

Lōvys, golds, beņči nikod namozgōtys, vysod beja ar dublim i vysaidim špetnumim apklōti.

Vystys, cyukys turāja ustobā, deļtō pylna ustoba beja syudu tai, ka ar bosom kōjom navarāja pōriž.

Bārni meidāja syudus ar kōjom, deļtō i golvys jūs beja ar tīm aplepeitys.

Zīmys laikā kubulu ar kōpustim ustobā turāja, nu tō gryuts beja smōrds. Nikod nazvolāja pōrvietāž ustobys, pīsacāja cepli labi pīdadzynōž i durovys kab vysod bētu aizdareitys. Bārni tod sādāja ustobā kai piertī, nu tō izgōjuši ōrā dreiz aizasaļdā i vysod slymova iz kōsa.

Nu taidys dzeivis pagōja tys: ka drucš, sōpá zūbu, karstīņš, nīžš nikod naizavādās nu jōs ustobys.

Jōņš nūmyra ikš vidiškīm godim sovys dzeivis, a nu septeinu bērnu nivīns nadadzeivova pīcpadsmīt godu. Maita poša vacōka, nūmyra godā dasmytā nu slimeibys kaļtienuma (*Suchoty*). Div bērni nūmyra, ka apzaādās galis sprōguša lūpa. Catūrts nūmyra nu atraušonys vādara (*Iaxa*). Pīktīs nu boku. Ustoba beja tai korsti pīdadzynōta kai piertš, a jei dāvá bērnam slymam iz bokom dzārt da valis solta ola. Sastīs, pušgods turejamīs, aizareja ar sysolku. Beja pi jōs taidys mozprōteigs irodums, kai bārns isōkš raudōž voi nu olkoneibys aba nu kaidys sōpis, kab bārns pōrstōtu raudōž, dāvá jam sysolku, tys ir, sakūdāja maizis, damaisāja drusku mada, isāja maizi ar madu kaidā lynu drābeiti, aizsāja ar dīgu i mozgu dāvá bērnam zeidāž. Vīnu ņaizi ka tai dāvá poša nūgōja da nazkaida dorba, bērnam nazkai mozgys ikryta muteiti i aizareja, atgōja mōtā i atroda nadzeivu bērnu. Taidys to beja smiertš sešu jōs bērnu. Septeits dāls pōrdzeivova tāvu, bet vysod beja bolti dzaltons nu vaiga kai myrūņš.

Iz gola tei nauvažna sīvītš vīnu ņaizi vara pūdā, naizbalynōtā ar cynu, kurīs pūds ilgi stōvāja nazkaidā slāpnā vītā, tymā pūdā daudz sazalasājās gryšpana (a zynot, ka gryšpans ir eistīs trutins). Jei naizmōzgova puda, pilāja tymā pīna, sasiļdāja pīnu i atdzysynova (tūlaik gryšpans sazamaisājās ar pīnu). A, kod jei poša ar dālu i kolpyuni paādā tō pīna, vysi trejs tymā paž dīnā aizslymova, citā sōpis naizsaceitys i graizeišonu pa vādari. Mōtā ar dālu ostoitā dīnā nūmyra.

Zāmi i nomus apjāmá pec jūs Jākobs Pontogs, bet nikaida lobuma napajāmá aizmō: vysu caur apzalaisšonu, natykumu i slimeibom izpūstāja.

O, kai daudz i pi mums ir leidzonu saimineicu kai Jōnīnā beja, kurys caur sovu apzalaisšonu, natykumu, uportumu i mozprōteibu davad veirus da pādejōs biedeibys i ubadzeibys.

Lai veirs prācavoj, strōdoj gryuti, lai koč kai zyrgs orklu volkoj, nikod napīpīldās sātys, ka saimineica bēž glupa, uporta, lāna i mozprōteiga.

GOBOLS 15.

*Kai saiminīkam vajag rendāt sātu i
saimi sovu?*

Jezups Grūzāns beja zemnīks labi dzeivojamīs, ap kurū vysī zynova, ka beja gudrīs i lobs saiminīks. Turāja jys lelu zāmi iz čynšu, beja pi jō seši bārni, bet cyti vāļ mozi. Saimis pi jō pavysam nadaudz beja; bet vysaidu dorbu vysod pyrmōk padarāja nakai cyti jō kaimini. Breinovōs tam vysī, a vysuvairōk, ka jō kolpi i kolpyunis beja prīceigōki i jaukōki nu vysys solys. Nu tōlīnis varāja zynōt i pazeit, kur jō kolpi strōdova aiztō, dorbu strōdōdami aba sviļpinova, aba dzīdova. Saimá cīž jō turājās: kas dastōja da jō kolpōt, dzeivova toleidz, koleidz aba apzaženājās, aba vacs palyka.

Grūzāns nu jaunu sovu godu turājās taida iroduma, ka padarāja pastateišonu kū darāt pyrmōk īsōkšonys, labi i daudz gōdova, kai tū darāt i padarāt.

Kod apjāmá sātu pec tāva, ilgi gōdova, kai rendāt sātā tai, kab vysur bētu paradš i kab mozōk turāt klopota i nūskumeibys.

Pi jō beja taida pīruna: „Saimistī vajag bēt taidš parāds kai stuņdinīka, kai stuņdinīka vysī skrytuleni i vōleitis dora sovys pavinnostis, deļ kuru ir izznačeityš taipā i ikš saimistá, vysī vaineigi piļdāt sovys pavinnostis.”

Saiminīks i saimīneica vajag, kab lobi bētu deļ sovys saimis, taipā leidza i saimá vajag, kab bētu loba deļ sovu saiminīku. Ka vysī ar okōtu prācavoj, bez nikaidys daspīšonys piļdej pavinnostis sovys, tur ikkurs ir prīceigs čirai dora tū, kas da jō pīdar: to vyss dreiz i labi dorōs, taidai saimistái dīvs blogoslavej i paleidz.

Staravovōs Jezups, kab pi jō vysur bētu lobs parāds. Vysupyrmōk ustobā jō vysys lītyš beja vysod iz sovys vītyš, kai to: ciervš, zōgis, svōrpsti, izkaptš, sierpi, orkly, eceižy, sokys i vysys lītyš da saimistis pīdareigys beja vysod vīnā vītā, ka kam kō vajdzāja, zynova kur ir, navajdzāja ilgi kur pa koktim meklāt i laiku breivāļt gaisynōt. Pec padareišonys vajdzeibys sávkuram vajdzāja koņča nūnāšt i palikt sovā vītā. Deļtō nikod navaicova vīns ūtra, kur tō aba cyta meklāt, ikkurs zynova, kur kas ir. Caur taidu parādu nagaisa saiminīkam laiks tai dōrgīs.

Laiks borōšonys lūpu i dūšonys āšt saimái vysod vīnāids beja i pi jō par pušstuņdi pyrmōk nakai pi cytu kaimiņu. Deļtō vysim rōdājās, ka pi jō mozōk ir dorba, ka dreizōk pabeidzā.

Pi sávkura dorba beja pi jō taida pīruna: „Kū vari šudiņ padarāt, naatlīč da reita. Kū patš vari padarāt, nanūzalaidīs iz cyta.”

Pi jō beja taidš irodums (*zwyczajs*), ka vajdzāja kaidu lītu pōrnāšt iz cytyš vītyš aba ka vajdzāja kū apteirāt i patš varāja padarāt, nasacá kolpa nu teiruma aba maitys nu lūpu, bet patš padarāja runōdams: „Deļkō že as patš navaru tō padarāt, tys nikam navādej, a maņ krūni nu golvys nanūkrišš, ka as patš kū padareišu.”

Ar saimi jys tai darāja: kod jam vajdzāja sadarāt puisī aba maitu, pyrmōk vysur jū apvādá pa vysu sovu sātu i apstōstāja, kaidš pi jō ir irodums (*zwyczajs*), kū vajaga darāt bez pīsceišonys.

Pāčōk pavaicova jū tai: Kab tu turātim sātu i teirumu, voi tu kolpōtim maņ?

Tys atsacāja: Eistyn ka nakolpotum, lobōk maņ bētu pošam bēt par kungu i saiminīku nakai cytam kam kolpōt.

Jezups otkon jū vaicova: Kab bētim par saiminīku, kasby tovā sātā rendeitu, voi tu, voi saimá tova?

Atsacāja: A jau eistyn, ka as kai saiminīks.

Tūlaik runova Jezups: I as ža taipā grybu, muns mīlīs brōleņ! Kas pazajāmá maņ kolpōt, tys munu valī piļdāt, a napa sovai valái darāt.

Muna taida valá ir: kab ikš munys sātys vysa muna saimī tu dareitu, kū as pīsoku darāt. Pi mani tai ir, ka kaidā laikā ir maitys aizajāmušīs aiz kaida lela dorba, tūlaik, ka as pīsoku, puisš kolps pavinnys ir padarāt maitišu dorbu i navar maņ atsacāt: „As tō nadareišu aiztō, tys na maņ pīdar darāt.”

Ka maita ir aizajāmusá aiz cyta kaida dorba, kolps pi manis napavinnys ir kaunātīs slūtu pajimt i izslaucāt ustobu.

Pi mani zīmys laikā puisī kolpi, ka navā cyta dorba, spriež aba spolvys plyukoj.

Maņ redzīs, ka vysī voi bogoti, voi to ubogi, deļtō nu dīva radeiti, kab tik loba dareitu, cik vinim spēks zvolej. Pi kō navā sovys eistōs sātys, tys kolpōdams tai pavinnys strōdōt, kaiby sovā sātā.

Ka dakreit da tova prōta tei muna runa i parāds munys sātys, varim sadarāt, a ka sazarunōsim i ka tai dareisi, kai as grybu pavieleju as, ka tāv lobōk bēž nakai tu gōdoj.

Tai pyrmōk sadereibys vysod runova Jezups Grūzāns da sovys saimis.

Nalobam i natiklám kolpam tys parāds rōdājās gryuts, nagribāja sadarāt i dzeivōt pi jō, gōja kur cytur. Bet gūdeigs, staraveigs i strōdnīks puisš aba loba maita ar prīcu gribāja dzeivōt tymā sāta, kurymā taidu rādzāja parādu i runova da Jezupa tai:

„Kū dīvs dūš, raudzāsīm dzeivōt, varbūt ka trōpāsīm tāv kolpōt.”

Pec sazarunōšonys ap moksū dāvā taidu pōrsorgōšonu sovai saimái.

1. Esi že vysod paklauseigs tovam saiminīkam, cīnái i gūdynoj jū tai, kai bārnš sovus dzymdynōtōjus. Aiztō i jys tevi mīlōš i ap tevi staravōsīs tai, kai ap sovu bārnū.

2. Esi že uvāžnys i prōteigs deļ tova saiminīka i jys tevi uvāžās.

3. Nador nikod tō aba tai, caur kū var bīt nūskumeiba tovam saiminīkam, aiztō tāv bīs prīceigi, ka vysod redzeisi prīceigu tovu saiminīku. Strōdoj vysu ar prīcu, okōtu i bez sazarībšonys, kū tikviņ pīsoka saiminīks darāt, a jys tevi partū paļūbās.

4. Ka redzi kū vajag darāt, dor že nagaideidams pīsceišonys.

5. Jemīs tikviņ iz dorba, kurū mōki i saprūt kab nabūtīm ar kaunu atstateits.

6. Esi že vysod ticeigs i taisneigs, tai ikš mozom, kai i ikš lelom lītom Kas atsavāžej nūzagt grošu aba sauvi kaidys labeibys, tys atsavāžās nūzagt rubli i pyuru, ka rādžās laiku pa tam. Na tikviņ zaglis tys ir, kurīs daudz zūg, bet i tys kurīs napadaudz jem.

7. Runoj vysod praudu taisneigi leidza ap mozu, kai i ap lelu lītu. Kas ņaizi samalōš, tam pāčōk vajag koņča desmit ņaizis samalōt, kab paslāpt pyrmū malōšonu. Vysod tai ir: kas mōk malōt, tys mōk i zagt, a, kas zūg, tys natōļ ir nu kōrtivis.

8. Narunoj nikam, kas klōjās sātā, voi labi aba slykti, taida runa i pļotkys nadora nikaida lobuma, bet vysod škodi. Māita tei, kura okōtna runōt i pļotkys darāt, ilgī meklej vītys deļ sevi.

9. Vōjumu i kaidys nibejš vainis tova saiminīka pacīteigi cīt i pīldāj ticeigi tovys pavinnostis. Kab saiminīks nadaturātu sazarunōšonys, nūkruceitu tāv olgu, tu deļtō esi že ticeigs, meklāj mīreigi taisneibys bez lelys klaigōšonys. Uperāj dīvam — atrassi cytus kungus.

10. Bārnus tova saiminīka mīloj tai, kai pošu saiminīku. Sorgojīs kab jūs naiļaunōtim, ka redzi jūs kū slykti darejūt nakvālāj jū dorbus.

11. Ka atbraukš kaidi gosti da tova saiminīka, gostim tai kolpoj i pīslūžāj kai pošam saiminīkam.

12. Ar cytu saimi tovys ustobys dzeivoj sadereigi i mīreigi, naabruņoj jūs pret saiminīku navaineigi i nador pļotku nataisneigu, a ka turi kū vajdzeigu pascāt, runoj acīs, a na klusam i paslāpdams.

13. Ka grybi, kab vysaids dorbs bītu vīglys, strōdoj vysu ar okōtu.

14. Pōtorus kasdīnys reitā i vokorā skaiļ. Pīmiņ vysod, ka pret acīm dīva kungs i kolps leidzoni ir. Tei pagōdōšona atnāsš tāv prīcu.

15. Nu olgys tovys loš cik vareibys iz vacuma.

16. Naād i nadzār pōreigi daudz, koč by tāv vysī kambari valī bītu atdareiti aiztō: caur tū dajiuksi da apzareišonys.

17. Napierč dōrgu drābju aba bogotu skoru aiztō: pōreiga strojeišona kolpam i kolpyunái tai dastōv, kai bogotys sokys gūvái.

Tai runova Jezups Gržzāns da sovys saimis pyrmōk sadareišonys jūs, kab zynōtu kaidš ir pi jō parāds i īrodums.

Vysod pi jō beja taida īvesšona: pec pōtoru agrejūs stōstāja vysim, kaidu dorbu par dīnu sāvkurīs darās i vysī gōja da dorbiim ar okōtu.

A pec pōtoru vokorā vaicova sāvкура cik padarāja.

Gulāt tūlaik gōja, kod jau vysa saimá atsagulōš, a cālās nu mīga agrōk par vysu saimi.

Ar taidu parādu dzeivōdams Jezups Gržzāns dzeivova labi, moz turāja klopota i nūskumeibys, izaudzāja bārnus i dagaidāja nu jūs prīcys. I beja gon bogots.

Vajag pīmināt ap tū, ka jys saimái nikod vairōk namoksova kai i cyti, bet vysod taisneigi i ticeigi kas da groša aizmoksova, nikod nabeja dziedāts, kab kū nūkryudeitu. Deļ kolpu i kolpyuņu beja ļūti lobs. Vini jū cīnāja kai eistū tāvu, navīnu ņaizi jūs pakvālāja, navīnu ņaizi apdāravova ar kaidu gastiņci.

Da jō kolpi i kolpyunis ar prīcu gōja dzeivōt aiztō: pi jō taidš īrodums beja, ka kurīs kolps labi i gūdeigi izdzeivova pi jō. Staravovōš ap jū, kab patš bītu par saiminīku i paleidzāja jam cik vareibys. A ka māita izdzeivova labi, to staravōjās kab jū labi izdūt pi veira, dāvā pasagu priks olgys, taisāja kōzys kai eistam sovam bārnām.

Jezups Gržzāns tai gōdova, ka saiminīks ikš sātys sovys vajag kab bītu padobnys prinčam aba lelam kungam aiztō, kai kienēš pavinnys ir staravōtīs ar vysaidim sposobim, kab jō zemnīki bītu lobi, tai leidza saiminīks sovā sātā.

GOBOLS 16.

Ap iedīni.

Lūpam gon ir, ka jys tur kō paāst, atsadzart i atsapyusšonu, bet cylvākam, kuris ir radeits iz obroza poša dīva ar dvāseli namierstamu, na gon ir tō: vajaga mums vairōk.

Vysubiedeigōkam zemnikam vajag staravōtis tai dzeivōt, kab naāst taida iedīnā, kaidis lūpam dūdās, kab nikas nu jō nazasmītūs i nasmōdātu jō.

Kab kungs apzaitūs ar jū, kai ar sovu tyvōkū. Kab kaiminš turātu jū par cylvāku gūdeigu, koč jys biedeigs ir.

Kas tai runoj i gōdoj: „As nazaverūs iz tō, kai ļaudš ap mani runoj i runōš, doru tai, kai grybu.” Taidis cylvāks moz kō loba stōv i godnys ir, kab ikkurs durovys ustobys sovys pret jū aizdareitu.

Bet otkon ir cieški taidys nūtikšonys, ka cyti zemniki caur pōreigu na leidz statis strojeišonu, caur pōreigu lepneibu ikš iesšonys gryb aizpeļnāt iz slavis i lelōš tureišonys ap sevim. Bet cieški caur tū dora smiklu nu sevi pošu i bez moz ka vysod biedeigi beidzās. Ap tū pastōsteišu as jums vīnu nūtikšonu.

Vīnā solā beja trejs dāly, zemniku kaimiņu vysi trejs, leidzonūs beja godūs, ņaizī staigova da školys, vuicājās skaitāt i drusku rakstāt.

Dzymdynōtōji vysu treju dzeivova gon bogoti i beja gūdeigi ļaudš. Bet nazkaida storp vinim beja pavīdeišona.

Zynot ap tū, ka vainis i nairēdzeišonys dzymdynōtōju gon dreiz pōrit i iz bārnim, aiztō i jaunī puisīnī ar acim pavīdeigom iz sevi vārās i sāvkuris gribāja, kab bīt par lelōkū i gudrōkū. Bet, na pa vīnu celi idami, gribāja aizpeļnāt iz leluma. Gols parōdāja, kuris nu jūs treju vysu lobōk darāja.

Pymīs Stopons Volks beja skaists, pryšs i gon lela auguma puisš. Koleidz naapzaženājās, skaistys drābis nosova. Zōboki vysod pi jō beja teiri, capurā iz golvys dōrga i cieški ar peiņom (*tašma*) nu sudobra aba zalta. Māitys prīcovōs i turāja par lelu laimi deļ sevi, ka Stopons ar kurū padoncova aba pōrrunova i pazasmājās. A jys cīž lepnājās nu tō, ka vysi iz jō vārās.

Ka tikviņ apjāmā sātu pec tāva i palyka par saiminiku, tivleņ ustobu sovu pōrtaisāja. Lūgus i durovys pamālāvō deļtō, kab jō sāta bītū cytaižōka nakai cytu kaimiņu. Sīvu sovu i bārnus strojāja pa šlahtickam i toleidz beja namīreigs, koleidz jū napasādynova par voitu. Nu tō laika tivleņ pīsacāja

sevi na cytaižōk saukt kai *Panie Wojcie*, a sīvu — gaspaža aba lelō mōtā voitīnā.

Gōdova Stopons, ka jau tagad lelōks i gudrōks palyka par sovim tovaryšim, deļtō i nacīž gribāja ar jīm runōt.

Kai že tōļōk beja i kai nūtyka pod zam gola?

Oto, pane voits Stopons nacīž labi beja izvuceits rakstāt i skaitāt, deļtō vīgli jū varāja apmōnāt raksteitōji.

Tik kū pōrgōja gods jō vierseibys, vajdzāja atdūt rakunku nu sovys rendeišonys i pazarōdājās daudz vaiņu i aplaisšonu. Nūmātā tod jū i atjāmā jam godnumu voita, bet jys ļauneibys lelys i kryudys nikam napadarāja.

Pec izmeišonys nu godnuma voita partū, ka jys cīž lepneigs beja nu tōš vierseibys, vysi nu jō smājās, a sātu jō malāvōtū smīdamīs pōrsaucā: *Dwórczes Panie Stopona Wojcie* (Biōro Pana Stefana Wōjta).

Pazyna tod, ka jō lepneiba beja moz prōteiga. Pazyna, ka eistū gūdu i cīneišonu pi ļaužu varim aizpeļnāt, tikviņ caur lobim dorbim i caur cnotu. Pazaprōvājās, pamātā lepneibu. Ļaudš aizamiersa ap jō vaiņom, iz gola cīnāja jū i mīlova aiztō: beja lobs cylvāks i gūdeigs saiminīks.

Ūtris nu tūs treju beja *Jōnš Aišpurs*. Tys tai gōdova: „Navā deļ cylvāka lelōkys laimis, kai daudz turāt naudys”, i deļtō nu pošā jaunuma īsōcā lasāt i lasāt naudu.

Apzaženāja jys ar maitu bogota zemnika i patš, bīdams vīneigs dāls pi sova tāva, apjāmā sātu pylnu vysaida lobuma. Vysi kaimiņu i nu tivlejōku solu ļaudš šanavova jū i capuri nu sovys golvys jāmā pret jū. Daudz jam beja porōdniku, nu tūs plāsā procentus bezmīlsirdeigus. Vysi jū saucā *Panie Aišpur*. A jys turāja sevi par lelōku, gudrōku i godnōku nakai cyti i cīž lepnājās aiztō, ka cyti stōvāja pret jū bez capuris i pazemeigi jam klanājās, jys tik kū pakustynova golvu.

Bet klusom vysi jō nairādžāja i jam pavīdāja aiztō: beja ļūti skūps, na tikviņ deļ cytu, bet i deļ sevis dzeivova (kai runojās) pa čyuliskam, dāvā jam kaimini palami *malnys geidulš* (*chciwy*).

Nūtyka tam pane Aišpuram, ka nūdaga vālā rudinī sāta, jō klietš i klāvi, nikō naizgiva nu gunš i naudys napasāja izrauť. Pec gunš kolps jō naudu sudobra, sazaliejušu vīna gobolā, izroka i nūzoga. Napalyka jam nikō vairōk kai tikviņ tukša vīta i nauda, kura beja izdūta porōdnikim. Tū naudu plāsā nu porōdniku sovu bezmīlsirdeigi i nu tūs, kurī ar jū apdaga. Pec nalaimeigys nūtikšonys pazadarā vāļ skūpōks, deļ sovys saimis beja vāļ groznōks, kam cik varāja sarunōtū olgu krucāja,

reši kas varāja pi jō izdzeivōt godu, ubogam, biedeigam cylvākam nikod kaladys i gabalena maizis naidává.

Pec cik godu otkon ākys pastatāja, izastyprynō i otkon palyka bogots. Bet par sovu skūpumu, namilsirdeibu beja nu vysu nairádzāts i vysur aprunōts. A, koč beja ļūti bogots, vysy iz jō ar greizom acim vārās i naturāja nivīna eista drauga.

Tūlaik pazyna, ka bogoteiba nadora cylvāka par laimeigu. I saprota, ka bogots cylvāks tūlaik eistyn ir cīneits i šanavōts, ka nu sovys bogoteibys nazalepnejās, ka sovu bogoteibu pagrīž i paleigā biedeigu i nalaimeigu.

Trešīs beja *Jōņš Rubyns*. Jys tai runova: „Vysu pyrmōk vajag staravōtīs ap kienisti dabasu i ap taisneigys lītys, a cytys vajdzeibys pošys izapiļdās” i tai runova: „Kienistā dabasu ir to myužeiga izpesteišona taisneigys lītys, ir to lobi dorbi i cnotys katōliskys. Ap tōm vysupyrmōk i vysuvairōk cylvākam vajag staravōtīs. Kai tai dora tys i šymā pasaulī, apturās nu dīva blogoslaveibu, bīs ikš gūda pi laužu i turās vysaida lobuma pa pylnam.” Tai gōdova i darāja Jōņš.

Nazaturājās jys pīrunys: „*At mūsu tāvi tai darāja i māš tai darāsim.*” Nā! Ka kur rádzāja kaidu jaunu sposobu iz teiruma, jaunu īvesšonu sātā aba ka izskaitāja nu grōmotys kaidu jaunizgōdōšonu, tivleņ deļ davīreišonys nadaudz raudzāja voi pasāt aba padarāt, a ka pazavadās, tūlaik i vairōk darāja.

Koleidz īsōcā kaidu dorbu, pyrmōk labi pagōdova, kai tū vajag darāt, kab bītu lobōk. Nazakaunājās vacōkus aba gudrōkus prasāt ap parādu i pavuiceišonu. Tai dareidams, daudz zynova i daudz beja prōta jō golvā, deļtō kaimini nu solys vīnaiž da jō staigova, praseidami pavuiceišonys ikš vysaidom nūtikšonom. A Jōņš sāvķuram leidz sovys zynōšonys vuicāja i rōdāja, a ka kō nazynova, ap kū beja vaicōts, tūlaik taišni nazakaunājās pascāt: „As tō nazynu, nasaprūtu i namōku parōdāt, beistūs rōdāt, kab caur munu parādu vāļ slyktōk nabītu.”

Jōnā lobums i mileiba tyvōkō vairōk rōdājās ikš dorbim nakai ikš vōrdim. Beja jam vaca i slyma mōtā, jū vysod šanavova i leidza kai iz rūkom auklāja tai, kai jei jū ikš mozūtnis.

Ka varāja sovīm kaiminim kū loba padarāt, pyrmōk padarāja nakai beja praseits.

Deļ saimis sovys beja mīreigs i uvāžnys, bez vainis nikod nazabōrās, vysa saimā deļ jō ar okōtu strōdova, nagaideidami pīsceišonys. Ka vajdzāja kaidu dorbu vysai solai strōdōt, jys pyrmīs beja da dorba i ar sovu piklodu cytus aicynova da dorbim. Ka kam bāda aba kaida nalaimā nūtyka i ka kas

vaicova: „Kas ža tam biedeigam paleidzāja?”, ikkurs tai pavaicōts atsacāja vysod tai: „A jau zynoms, kasby cyts, ka na mūsu gūdeigs Jōneitš.”

Bārni vysys solys na cytaiž jū saucā kai mūsu Jōneitš. Ka izgōja kur nu solys Jōņš, bārni vysy gaidāja jō ar nūskumeibu, a kod pasorgova jū atejūt, tēcāja jam priškā pōrjimt kai eistu sovu tāvu, i jys vysus bārnus mīlova kai sovus eistūs.

Leidza draudziski runova ar biedeigū ubogu i pādejū gonu, kai ar bogoču i saiminīku.

Sātā Jōnā beja eistis rajs. Sīva jū mīlova i cīnāja. Bārnus navajdzāja bōrt i aicynōt da lobuma: piklods tāva i mōtis beja par vysulobōkū paaicynōšonu da lobuma aiztō: bārni rádzāja, ka vysy jūs dzymdynōtōjus šanavoj i cīnej.

I patiš Jōņš nu vysys solys i vaļkstš beja vysuvairōk cīneits. Deļtō, ka izmátā Stoponu nu staršynstva, pastatāja par golvu vysys vaļkstš Jōni i iz tōs vierseibys beja ilgu laiku toleidz, koleidz patš naisōcā prasāt, kab jū atlaistu.

Princš, kungs tōs vaļkstš, cīnāja jū i padāravō jam gobolu zāmis da jō smiertš. Ka beja kur kaids gūds aba maļteitā, vysod iz pyrmijōs vītys sādynova Jōni sōnūs ar bazneickungu.

Taids beja Jōņš da gola dzeivis sovys. Aizpeļnāja iz gūda i slavīs pi ļaužu. Mōcāja rendāt sovu sātu, pīdzeivova daudz lobuma i bārnim památā. Koč nabeja progoreigs i plieseigs i nazabādovōs cīž ap tū, kū āssim i kū dzārsim, i ar kū apzātārpsim. Dīvs ap tū gōdoj i dūd.

Par sovu taisneibu, gudrumu i prācu pīdzeivova monta i aizpeļnāja iz lobys slavīs.

GOBOLS 17.

Kai ratavofj tūs ļauds, kuri ir sasoluši nu soltuma.

Sasoluši ļauds nu soltuma, kab tikviņ ilgi nagulātu iz soltuma, nair pavysam nūmyruši, bet tikviņ nūsteivuši nu soltuma. Var jūs atlaist i atmeikstynof, kai sasolušu ōbuli, ka uvāzna tai dareisi, kai as tevi pavuiceišu.

Gadājās vīnu ņazi Osunia parapeji taida nūtikšona. Vīns cylvāks, kura pavōrdis napaseišu, biedeigs aizmō, beja kaleka, deļtō i navarāja aizajimtīs strōdof ap zāmi. Sādāja tod vīnā sātā bobyļūs.

Navarādams nikai sevi, sovu sīvu i bārnus izborof, aizajāmās ap dorbu nu vysu nūsmōdātu, tys ir, plāsā ōdys nūsprōgušim lūpim. Nūgaisa kur kaidis lūps, nūsprōga kur suns, tivleņ syutāja pec Ontona, a jys vysod beja paklauseigs, koč vysī ļauds i pošī bārni smōdāja jū i saucā par Hiclu, jys nazadusmovōs aizmō: tys dorbs beja jam vīneigs sposobs izborōšonys sevi i sovys saimis.

Beja jam div jau daauguši dāly, vīnam beja vōrds Mikelš, ūtram Jākobs. Vīnā dīnā agri nūsyutāja tāvs Mikeli ar vysaidom ōdeņom da mīsta Dagdas pōr divpadsmīt verstu tōlumā nu sātys deļ pōrdūšonys tur ōdeņu. Tymāpaļ dīnā ūtrū dālu Jākubu nūsyutāja da mīstenā Rasicas deļ cytu vajdzeibu. Beja tys pret pošim Zīmyssvātkim. Snīgs beja dziļš, soltums ciž lels, zam kōju kreksāja tikviņ.

Syuteidams tāvs runova da vinim tai: „Bārni, ājtā dreiz, brandiveina nikur nadzerit aizmō — brandiveins laikā soltumu cylvāku aptumej i apgryutynof. Nazastōjītās nikur iz celā deļ atsapyušonys aizmō — laikā soltā cylvāku pīkusušū mīgs dreiz apjem i tūlaik var sasalt bez paleiga. Lobōk izdzerit sāvkur pa kvartai ola aizmō — soltīs ols sylda cylvāku, ka tivleņ iļ paceli.”

Vacōkīs dāls Jākubs paklausāja tāva, bet Mikelš pec izaškieršonys ar brōli, kai tikviņ dagōja da krūga, pyrma izdzārā lobu glōzi brandiveina. Ūtrā krūgā paskolova muti i reikli taipā ar lobu glōzeiti brandiveina. Mīstenī pōrdāvā ōdenis, otkon jū kai sābri žydi pačestāja labi ar brandiveinu.

Pierka tur, kō vajdzāja i laidās da sātys.

Vajdzāja jam aiz laika atīļ da sātys aizmō: natōļ beja, a tā jau vokors, jau i labi satyma, a jō navā sātā. Dzymdynōtōji jō, tāvs i mōtā namīreigi vysu nakti naaizmyga, bādōjās i nazyna, kas ar jū nūtyka. Reit, kai tikviņ moza dzīsnenā pazarōdājās, tivleņ tāvs ar vacōkū dālu dabova zyrga nu kaiminā i izbraucā jō meklāļ.

A ša, kai tik pōrbraucā ūtrū solu i atroda jū pi celā gulejūt sasolušu. Aizraudova obi! Pajāmā ilyka jū rogovōs, atsagrīzās da pyrmōs solys, praseidami, kab pazvoleitu ināst biedeigū syltā ustobā i ilikļ gultā deļ sasiļdeišonys aizmō: nabeja vāļ pavysam nūmirš. Klabynoj durovys vīnys ustobys, ūtrys i trešys, bet nikur naatdor. Aizmō zemniki, kai tik pazyna Hiclu, tivleņ durovys aizdarāja i vāļ tōs paspidā pret jū, a pošī caur lūgim verās, kas bļš nu tō tōļōk.

Iz gola nalaimeigs tāvs atroda vīnu gūdeigu i mīlasirdeigu saiminiku, kuram vōrds beja Jōņš Rubyns. Tys tivleņ nu vīna vōrda pijāmā jū da sātys sovys, pazvolāja ināst ustobā sasolušu puišķinu i nūsyutāja tivleņ pec špektora aba vuiceitōja bārnū (aizmō: tymā solā beja škola).

Vuiceitōjs na vīnu i na ņazi ratavova iķš vysaidim nalaimeigim kibelim.

Vuiceitōjs laikā atgōja, ka gribāja sasolušu puišķinu ināst da syltys ustobys.

Aizklidzā tod: „Beistītās dīva! Kū dorot? Gribit jū dakauļ, ka vāļ dzeivs ir.”

Piturāja tod ļauds, pīscāja da siņču ustobys pīnāst dreiz snīga dzili iz divejom četvertim aršyna. Sajāmā nu sasoluša drābis da plykuma, kraklus i iuzys ka navarāja nūjimļ — ar nāzi pōrgrīzā. Paguļdāja jū iz mugorys iz kupys tō snīga leidza, bet golva beja drusku augšōk pacalta i nūlikta iz lobō sōna. Tivleņ pīscāja jū otkon ar snīgu apbārt augsti iz divejom četvertim aršyna, tai ka tikviņ vaigs rādājās i nabeja apbārts ar snīgu.

Pāčōk pīscāja vuiceitōjs, kab atnastu mozu maiseni kalviskū, голу tō maisenā, tys ir, rūrkeni pīscāja apteīļ ar slāpnu lakateni. Rūrkeni maisenā ilyka mutī sasoluša puišķina, kab ilaišļ svežu dvašu da jō plauškom. Vīnam cylvākam lyka, kab jys pavysam pa mozi pyustu ar maiseni. A ūtrys cylvāks ar vīnu rūku pamosam kitynova i maidzāja reikli, a ūtrū rūku iz kryušū vīgli izlyktu turāja. A ka tik pazyna i padzierdāja, ka kryuļš pazacālās i pazakustynova, tivleņ pīscāja pōrstōļ pyuļ ar maiseni i vīgli ar rūku nu vādara da kryuļšom glaudāja.

Nu isōkuma tāvs i brōļš sasolušō i cyti ļauds nagribāja tō darāļ, kū sacāja gudrīs vuiceitōjs aizmō: vinim rōdājās, ka caur taidim sposobim vāļ vairōk jū sasaļdās.

Vysi ļauds tōs solys ar lelu tikaveibu vārās, gaideidami gola, kas tā bļš, a cyti jau i runova: „At, nikō loba nabļš, vāļ vairōk jū sasaļdāja.”

Tymā paļ dīnā tai nūtyka. Bazneickungs tōs parapejis braucā caur solu i trōpāja iz tōs nūtikšonys, pakvalāja gudrū dareišonu vuiceitōja,

bet ļaudš deļtō vys runova: „Nu nā, nikō nabyš loba, vāļ vairōk sasaļdāja.”

Tūlaik bazneickungs deļ parōdeišonys vinim praudys, pavaicova saimineicys ustobys saceidams: „Mōtā, voi irā pi tevi ōbuli?”

Jei atsacāja: „Irā, mōceitōjs, bet nalobi aiztō: pōrgōjušā naktī vysī nūsola.”

„Nikō, tys vāļ lobōk. Atnāš, prosu, maņ div sasolušus ōbuļus”, atsacāja bazneickungs.

Kod saimineica atnāsā ōbuļus, pīscāja bazneickungs atnāš spani solta iudinā ar lada gobolym. Vīnu ōbuli pajāmā i izlyka iz sylta ceplā, a ūtrū ilyka spani soltā iudinī ar ladim. Pec catūrtys dalis stuņdis izjāmā ōbuli nu spanā tai skaistu, cītu, kaiba pavysam nabytu sasalš. A ōbuļš iz sylta ceplā skaistumu i gordumu ūtrātāja i palyka kaiby sapyuš.

Otož veritās, bārni! Tai bytu i ar itū puisī, kab jū tivleņ īnastumāt syltā ustobā.

Ka runova bazneickungs da ļaudim, vuiceitōjs īzapricovōs cīž, salyka i pacālā rūkys iz augšu da divam pateikdams, ka divs jam paleidzāja īkš jō staravōšonys aiztō: pasorgova, ka tys biedeigs sasolušis īsōcā kustynōtis i atsapyutās.

Tūlaik pascāja da saimineicys: „Nu, mōtā, dreizōk pīgatavāj syltu gultu, tys ir, perinu i syltys poduškys i drābis apsiļdāt!”

A mýsu Mikelš moz pa mozam īsōcā vairōk kustynōtis. A tāvs i brōļš raudova nu prīcys i bučova rūkys vuiceitōja.

Vuiceitōjs pajāmā syltu, bet nakorstu drābi aptryna vysu mīsu jō nu snīga, pāčōk ilyku slymū syltā gultā i pascāja, jū tai paguļdeitu īnāš soltā ustobā.

Tivleņ vysa jō mīsa palyka sorkana, īsōcā tveikt i dāgt, i tei beja zeimā, ka vyss soltums izgōja nu jō mīsys, a ka lobō jō kōja beja vāļ bolta i bez atmanis (*czucie*). Tod pīscāja vuiceitōjs, kōju īlikť da trauka pylna snīga aba ar snīgu treit i toleidz turāja, koleidz palyka sorkona.

Zynot ap tū labi, ka kam atsals kōja, piersts, daguns, ausš aba cyts kaidis lūcekli, vajag lūcekli īlikť snīgā aba ar snīgu treit toleidz net palikš sorkons.

Ka slymīs Mikelš varāja jau nūreit, tivleņ jam vuiceitōjs dāvā izdzart glōzi (*szklanka*) zōļu nu beza ūgu savōreitu, da glōzis zōļu ilāja lizeiceni etikā i drusku mada, dāvā dzart pamosam.

Tymā pošā laikā atbraucā nu muižys Osunia gon lobs doktoreitš (aba felčers). Jys pavaicova: „Voi laidā slymam ašni?”

„Nā!” atsacāja vuiceitōjs „aiztō: zynu, ka īkš taidom nūtikšonom navar laist ašni bez zinis doktora.”

Doktoreitš tivleņ atlaidā jam ašni i aizrakstāja zālvis (*Proszki*) taidys.

Div gramī kamporys. Desmit gramu teiry salitrys. Vīnu škrupuļu magnezji i salis amari.

Vysu tū samaisāt vīnā vītā i kas trejs stuņdis iz gola nāža pajimt, ībart keliška iudinā nu okys i dūt dzart slymam zōlis nu beza ūgu aba zīdu sutynōtys.

Ustobu pamosam pīscāja apsiļdāt i par cik dīnys nazvolāja nikō cyta naāš kai tikviņ škeistumeni (*polewcieni*) oto taidu:

Maizis pīdrupynōt iudinī, iudini aizvōrāt, atdzysynōt, sulu nu viersa, namaiseidams ar bīzumu, salit. Sulā, tys ir, škeistumenī īlikť drusku sveža svīsta i nadaudz sōlā, i škeistumenī dūt dzart slymam.

A brandiveina i ola ni gōdōt raudzāt dzart, koleidz pavysam slymīs atsaveselōsis.

Koleidz izbraucā doktoreitš, vuicāja ļaudš runōdams:

Ka soltums ir lels, a tāv koņča vajag it celī, nadzār brandiveina, bet lobōk izdzart div keliškus loba etikā aiztō: etikis cylvāku sasylda i dora rezvu.

Nalaidis it celā ar tukšu vādaru, bet paād labi, ka ir sōleitys galis aba bīzys putrys, aba kļocku cītu. Kōjis i rūkys ar taukim aba eleju apsmierāj. Dagunu, lyupys, ausš apmozgoj ar olu, da ola vajag dalit drusku eleja aba tauku. A vysuvairōk vajaga it dreizi, nikur iz celā nazasastis, kočby kai bytim pīkusš aiztō: dreiz mīgs apjem i soltums ŗaizi.

Iz gola doktorš pascāja, ka jam vīnu ŗaizi pazavādās ar taidu pať sposobu, kai darāja vuiceitōjs, ratavōt vīnu cylvāku sasolušu jau nu diveju dīnu.

Gon dreiz Mikelš beja pavysam vasals aiztō: ka tai darāja i vysu izpīldāja, kū pīscāja darāt doktorš.

Tāvs beja cīž prīceigs. Saiminīkam gūdeigam i mīlsirdeigam, kuris pījāmā slymū da ustobys, gribāja aizmoksōt, bet jys napījāmā moksys. Tikviņ vuiceitōjs, kuris beja pavysam biedeigs cylvāks, pījāmā vīnu rubli kai gastiņci par sovu staravōšonu i klopotom.

Kod ļaudš jau laidās it da satom, vīns kaiminš, kuris vysu dorbu uvāžna tiemāja, pavaicova vuiceitōji saceidams: „Muns mīlys kūmeņ, gudri darieji i labi padarieji, bet kū tu tūlaik dareitim, kab ka kas sasoltu, a snīga nabytu? Kai tūlaik varātim ratavōt?”

Atsacāja jys: „Mīlēs Andriņ, var i tūlaik paleidzāt tai. Vajag vysu mīsu sasoluša cylvāka i golvu apteiņ ar drābjom samārcātom, cīž soltā iudini ar ladu, vaigs slyma napavinņys bīt apteits. Vajag cieški atmeiņ tōs drābis samārcātyš, a da iudinā bez pōrstōšonys likt gobolus sveža lada, toleidz tai darāt, koleidz mīsa slyma cylvāka palikš sorkona i lūceklī kustās. Tūlaik aptreiņ mīsu ar sausu i syltu drābi i tōļōk vysu tai darāt, kai redzieji.”

„O, tys cīž labi ir, muns kūmeņ”, atsacāja Andriņs: „Kai jiuš lobu i gudru rādu varit dūt ikš tai lelys nalaimis. Lai že dīvs jums aizmoksoj i blogoslavej.”

Sāvkuris breinovōs nu tōs ratavōšonys. A kod atgōja nedelā, bazneickungs, runōdams mōceibu nu Evangeluma ap mīlsirdeigu Samaritanu, kvālāja saiminīku Jōni Rubynu par jō mīlsirdeibu i žielesteibu padareitu nalaimeigam cylvākam.

Otkon kaunāja cīž nažielesteibu saiminīku, kurī nagribāja pijimt da sātys i ināšt da sovys ustobys nalaimeigū sasolušū.

Runova tai skaiški i žielesteigi, ka vysī klauseitōji padarāja stypru pastateišonu bīt mīlsirdeigim ikš nalaimis sāvcura tyvōka, nazavārdamis iz tō, voi jys ir žyds, čygans, turks aba koč i tatars.

GOBOLS 18.

Pavuiceišona kai ratavōt nūsleikušs.

Vysu, kū tikviņ dīvs radāja, radāja nu sovys žielesteibys deļ lobuma cylvāka. Storp cytim lobumim ir i upis, ikš tōm cylvāks var pazamozgōtis, laikā korstā pazamaudōtis, atsadzysynōtis i izastyprynōtūs. Deļtō labi dora tī dzymdynōtōji, kuri zvolej bārnim sovim cieški maudōtis laikā vosoryš. Bet vīnim pošim bārnim bez vacōka nikod navajag zvolāt deļ pryčynu taidu: kab cīž sasveiduši naītu da iudinā aiztō: caur tū var dabōt vysaidu slimeibu, pa ūtram, kab nanūsleiktu.

Kab nanūsleikt, vajag deļ maudōšonys izlasāt vītu nadziļu, zynomu, cītu i, kur navā nikaidu dūbju.

As pastōsteišu jums, kaida maņ beja nūtikšona ikš jaunim vāļ munim godim. Vīnu ņaizi vosoryš laikā aizagribājās maņ pazamaudōtis, nūgōju as tod da upis Maltys i vītā, kur da upis iit ūtra upeitā (saucamys Loszyca). Īgōju da iudinā i napagōdovu, ka taidā vītā var bīt otvors, dziļums i dūbis. Maudovūs ar prīcu, gōju pa iudini vys dziļōk i dziļōk, net da pošā kokla. Ša ņaizī pavysam pieški smīlktš zam munu kōju izaškeirōs i as vīna ocu mirklī ikrytu dzilā otvorā (*wir*).

Dūbī otvora vysod iudinš ir stōvejams, deļtō navarāja mani iudinš iznāšt iz molys, mauņ pavysam namōcieju. Gōdōju: jau tá gols dzeivis maņ dagōja. Nu bailis nūreju cik ņaizu pa druskai iudinā, a caur tū vāļ gryutōks palyku. Bet ikš tō nalaimeiga kibelā ni prōta, ni pīmineišonys na ūtrātieju, aiztō: dagōja maņ da prōta pōrsorgōšona, kurū dzierdieju būdams vāļ školā. Ka ikrissi iudinī, samīdz lyupys, pīpyuņ kryuņš i aiztur dvaši (*oddech*), kōjis i rūkys kustynoj.

Padarieju tai i iudinš pamosam mani izcālā iz viersa, tai ka pasorgovu gaišumu padebeseigu.

Nūciejums i bailā dadāvā maņ spāka da ratavōšonys, isōču ar rūkom pa iudini grōbōtis i tai šai dazasytūs da molys, paļdis dīvam.

Nu tō laika, ka grybu kur maudōtis, na tikviņ labi izaverūs vītyš, bet paraugu i samiereju ar viezeni dziļumu. Deļtō dūmu i parādu, kab nikod bārnus vīnus pošus nalaist maudōtis, bet ar vacōku i gudrōku cylvāku, a vysuvairōk vajaga vuicāt bārnus, kab mōcātu mauņ. Tūlaik nazabeisīs tai cīž iudinā, a koč ikrisš iudinī, naūtrātās prōta i pīmineišonys. Ot i as kab bītum ūtrāties pīmineišonu i prōtu, eistyn bītum nūsleicš vītā, kurymā daudz jau nūsleika ļaužu.

Nūsleikuši ļaudš leidzoni ir sasolušim aizo, ka napavysam vāļ ir nūmyruši. Pavinnostš tod ir sāvcura kristeita cylvāka, ratavot̄ biedeigū nūsleikušū cylvāku ar taidim sposobim.

1. Nūsleikušū cylvāku tivleņ kai var dreizōk izvilk̄t nu iudinā, bet pamozam kab jū kur nasakalečā.

2. Cylvāku izvylktu nu iudinā navar i navajag gulđāt ar vaigu iz zāmi, navajag jū kāčot̄ pa zāmi, pa bucom (kai cyti dora) ni ciz̄ trycynot̄ aizo: taidi sposobi dreizōku smierti vāļ padarās, bet labi ir lūcekļus jō kai to: rūkys i kōjis pamozam kustynot̄.

3. Ka tōļ ir sāta nu vītys, kur izvylka nūsleikušū, to tivleņ iz tōspaļ vītys nūjim̄t nu jō vysys drābis, a kurys navar nūvilkt̄, vajag ar nāzi pōgriz̄t̄ aba pavōrdāt̄. Aptreit̄ vysu jō mīsu ar sausu ručiniku aba cytu kaidu drābi. Pāčōk apteit̄ jū vysu ar vylnonu drābi tai, kab tikviņ vaigs b̄ytu voļns. Izteirāt̄ jam muti nu dubļu, nu putōs ar spaļveni aba ar lopu, aba ar kū cytu. Izskolot̄ jam muti ar teiru iudini i pagulđāt̄ iz sōna, kab iudinš iztacātu, a, ka natoļ ir sāta, to da sātys vajaga jū nūvās̄t.

4, Tivleņ syutāt̄ pec doktora aba feļčera aba dūt̄ zyni da muizys.

5. Ka vessi nūsleikušū da sātys, navajag slymū lik̄t plykūs rotūs, bet vajag rotus izklot̄ ar cysom. Pagulđāt̄ jū iz kraisa sōna, koklys jō napavinnys b̄yt̄ salikts, zam golvys vairōk i augstōk podlik̄t̄ cysu. Ustobā, da kurys inessi slymū, napavinna b̄yt̄ ciz̄ korsta, pavinna b̄yt̄ pōrvās̄ynōta (*przewietrzona*), bet sorgōtīs, kab viejš cauri navylktu par ustobu. Līkōkūs i navajdzeigūs ļaudš nu ustobys izprōvāt̄, kab tikviņ palyktu tī, kurī ir vajdzeigi.

Ka skaista i sylta ir dīna, to vysu tū vari darāt̄ ōrā.

6. Slymū plyku pagulđāt̄ gultā iz meikstōs apsiļdeitys perynys i tai gultu pastatāt̄, kab varātu apleik apīt̄. Slymū apklot̄ ar naktš apseģšonom (*kołdry*), sveitom aba ar kū cytu, net da pošā vaiga, kryutš, kōjis i vādaru apsāgt̄ ar syltom vylnonōm drābjom. A da papīžu kōju (*podeszwy*) dalikt̄ akmiņus aba sasiļdeitys labi ceglys, bet apteitys ar slāpnom drābjom.

7. Vysuvairōk vajag staravōtīs, kab dvašu (*powietrze*) ilaišt̄ plauškōs nūsleikuša ar sposobu taidu: maiseni kaļviskū atnāšt̄, golu maisenā, tys ir, rūrkeni apteit̄ ar slāpnu drābi, ilikt̄ muti slyma i pyušt̄ pamozam. A, ka navā maisenā, tod kaidš vasals i styprys cylvāks lai pajem spolvu zūšš, atcierstū nu obeju golu, vīnu spolvys ilikt̄ muti slyma, caur caurumu spolvys lai pyuš stypri. Tymā

pošā laikā lai ūtrīs cylvāks ar vīnu rūku, ar pierstu maiga pa reikleiti, a ūtrū rūku lai tur izlyktu iz vādara zam pošu kryušu, tiemeidams voi naatsapyutā slymīs. I tai vajaga darāt̄ catūrtu dali stuņdis. Kočba rādzāt̄im ka jau slymīs atsapyušās.

8. Ka pyussi slyma muti catūrtu dali stuņdis. Tymā pošā laikā vajag kōjis augšōk ceļu i rūkys pi placu nu priškys treit̄ ar syltu rūku aba ar ōdeni zača, aba ar gobolu mylys, bet tū ōdeni aba mylu vajag izkiupynot̄ ar ūgom paāglis. Vajag treit̄ placus, mugoru i vādaru, treidams nu vādara da kryušom. Papīžus kōju (*podeszwy nog*) treit̄ pamozam ar suseklīm. Bet tū vysu dareidams, navajaga nūsāgt̄ slyma.

Kai tikviņ pōrstōsi treit̄, tivleņ vītā, kur tryni, vajag dalikt̄ labi syltu akmini aba syltys drābis.

9. Ka par pušt̄stuņdis tai treisi i sasiļdeisi, otkon vajaga pyušt̄ kai pyrmōk runovu. A ka pōrstōsi pyušt̄, otkon treit̄ i siļđāt̄ bez pōrstōšonys. Laikā pyušt̄onys muti slyma labi ir pīsmāļt̄ lizeiku iudinā aba sylta brandiveina, nu tōs lizeikys nu augstuma pamozam, pa laseitāi liļt̄ brandiveini aba iudini iz sirdš slyma, cik řaižu tai vajag darāt̄, bet tivleņ vajag kryutš aptreit̄ nu slāpnuma i apsāgt̄ slyma kryutš. Var taipāt̄ pamārcātys kaidys lakatenis syltā iudini aba brandiveinā lik̄t iz sirdš.

10. Ka sausa treišona ar rūkom i suseklīm nikō napaleidz, tod vajaga lakateņus mylā pamiercāt̄ syltā brandiveinā i ar tū treit̄ kōjis vādaru i kryutš.

11. Labi ciz̄ b̄ytu, kab kas mōcātu dūt̄ slymam levatyvu. Da tō vajag aizvōrāt̄ kumieleņu (*Romianku*) i drusku dadūt̄ etikā, a ka navā kumieleņu to i nu sylta iudinā dūdās.

Zynu ka pa solom reši kur ir aba i pavysam navā *syrenku* deļ dūšonys levatyvys. Tod as pavuiceišu, kai i tam vari paradāt̄.

Pyusli vepra izteireitu i pīpyustu (kai pa solom dorōs) vajag atmiercāt̄ labi, dvaši (*powietrze*) izlaišt̄ pamozam, kab kur napōrpleistu, ka jau labi izmierkš caurumeni padarāt̄ drusku lelōku ar gludu kūceni tai, kab tymā (pyusli) varāt̄im ilit̄ kumielenis, pōrsyuktys caur kaidu drābi aba syltu iudini. Ka lelōkū pusi pyušlā pīlisi, tūlaik caurumeni pyušlā ilikt̄ ar rasnōkū golu spolvu zūšš nu spōrna, atcierstu nu obeju golu, golu ilyktū pyusli vajag ar dīgim labi i ciz̄ apsiļt̄, golu ūtrū spolvys taipāt̄ atgrīztu ībōšt̄ slymam zornā, kur izit̄ syudi. Pamigt̄ pyusli, tūlaik rumankys (*Kumieleni*) aba iudinš nu pyušlā caur spolvu īskriš vydā slyma cylvāka i b̄yš tai kaiba dūt̄im levativu ar serenku.

12. Ka pec tō vysa dorba slymīs pavysam napyuš, vari spaļveni mozu ar meikstūni ībōzť dagunā slymam i kitynōť. Aba tabakys īpyušť dagunā, aba satreitu krenu, aba pārkiunā saklys (*gorczyca*) sagryustys i ar etiki samaiseitys turāť zam daguna, Sōnu pīris (*skronie*) aiz aušom, mugoru, kryutis, zamaškys kōju (*podeszwy*), dalnys (*dłonie*) rūku smierāť ar spirytusu i pamosam treiť. Ka tys vyss napaleidz raug dūrť ar odotu zamaškys kōju, aiz nogim rūku i kōju.

13. Ka vysi tī sposobi napaleidz, labi ir nūsleikušū īlikť sylťā iudinī, vannā i bez pōrstōšonys iudini vannys siļdāť caur dališonu korsta iudinā. Tymā laikā, ka slymīs bỹš īsādynōts vannā, vajag pyušť kai pyrmōk runovu, zam N.7. kab īlaistť dvaši plauškōs jō i treiť. Pec izjimšonys slyma nu vannys vajag jū apteiť ar vylnomom drābjom, paguļdāť sylťā gultā. Pec dīveju stuņđu taida dorba, ka navā zeimis dzeivis, vajag jau dūt mīru slymam i lai guļ sylťā gultā, koleidz doktorš aba feļčers atbraukš.

14. Zeimis dzeivis slyma nūsleikuša ir taidys. Ka laikā dorbu, ap kurīm runovu, pazarōdās kustynōšona vaiga aba ocu, ka mīsa jō kur nibejš pazarōdāsīs sorkona, ka ryucās pa vādaru aba ka putys nu mutis pazarōdās, zeimis to ir dzeivis. Ka taidys zeimis pasorgōsi, otkon vajag pyuteišonu, siļdeišonu i treišonu, kai augšōk runovu atjaunōť.

Paguļdāť slymū sylťā gultā, da sirdš dalikť labi syltu ceglu aba syltu akmini, bet apteitu ar slāpnu drābi.

15. Ka bārns nūsleikš, labi ir kab div personys vasalys atsagultūs sylťā gultā, a vydā sevis palikť tū bierneni i kab tai turātu lobu laiceni.

16. Ka slymīs sasilš i īsōkš pyušť, vajag raudzāť, voi var jys nūreiť, ka var, tod vajag jam dūt herbatys ar nadaudž brandiveina, pa mozai lizeicenāi aba sylta ola, bet navajag dūt ūtrū řaizi, koleidz pyrmōs nanūrejš.

17. Ka slymīs reidams dzierini, dōvejās, zeimā tei ir, ka koklā i reiklī jō ir dubli i dyunis (*Szlam*), tod vajag jam dūt izdzārtť glōzi (*szklankę*) kumieleņu (*Rumianku*) ar nadaudž mada, kab jys izavamtūs. A, kab dreižōk vamtu, mozu spolvu zūsš, pamārcātu elejā, ar meikstūni ībōzť mutī i pamosam kitynōť.

18. Ka slymīs aizmigs, napōrškodejit jam lai guļ, a, ka pazamūsš, dūt jam sylta ola pa nadaudž dzārtť.

19. Ka atbraukš doktorš aba feļčers, vajag tū darāť, kŭ jys pīsoka.

20. Ļaudš nūsleikušūs zīmys laikā vajag pyrmōk atmeikstynōť tai, kai runovu ap sasolušim, a jau pāčōk tai darāť, kai runovu šymā gobolā.

Daudž řaizju maņ pošam gadājās dzierdāť nu dzeivōtōju pi lelū azaru i ūpu, otkon nu patmaļņiku, zvejņiku i cytu tīm leidzonu ļaužu, ka iudinām vajag koņča kas gods vīnys uperis, tys ir, kas gods vīnam cylvākam vajag koņča nūsleikť. Zababonnī ļaudš runoj tai: ap ūpom Daúgōvu, Svólnu, Iczu. Ap azarim; Lubónu, Raznu, Sivieri, Lószu, Cyrmu i ap cytim daudz.

Ap azaru Razna tai runoj; ka jys groznys ir vairōk iz zyrgim, nakai iz ļaudim.

O smikla godna izgōdōšona: kaiba iudinš bŭtu par dīvu i meklātu sāv uperus!

I deļtō tī ļaudš pirmejū nūsleikušū godā nagryb ratavōť, saceidami: „Ha! Jam vajdzāja koņča nūsleikť, aizmō pyrmīs tymā godā.”

Taida runa i taidš irodums ir pavysam na katōliskīs, bet pogōniskīs i taidš zababons pretiveigs ir pošam prōtam. Cylvāks katoliks i prōteigs napavinnys ir tam ticāť i virāť.

GOBOLS 19.

Kai ratavot̄ t̄is, kuri apreibst nu garainis aba čāda tai, ka palīk kaiba nadzeivi.

Laikā ap Zīmyssvātki, godā 1837. beja taida nūtikšona mīstā Dūnaborka.

Četri krīvi celāveiri, paāduši labi mākušku i izdzāruši brandiveina, pīdadzynova labi cepli i nagaidiejuši, koleidz labi izdāgš ar zylū guni, aizlyka juškys i atsagulōs gulāt iz nakts. Reit agri, rādžādami ļaudš, ka nikas naizīt nu ustobys, atdarāja durovys i atroda vysus nadzeivus, ratavova jūs tai:

1. Dreiz̄ atdarāt̄ lūgus i durovys, i tivleņ apreibušū iznāš iz sveža vieja.

2. Vysys drābis nu slyma nūjimt̄ net da plykuma, ka pavysam vāl nair steivs: vajag jū palikt̄ iz zāmis, kab golva slymō b̄ytu augšōk, golvu slymō aplīt̄ ar soltu iudini.

3. Pyus̄t̄ vydā slymō tai, kai runovu ap nūsleikušim, i iz sirdš liš soltu iudini.

Tivleņ vajag syutāt̄ pec doktora aba feļčera, a koleidz jys atbraukš, vajag pīgatavāt̄ krāslu ar paspōrnim (*z poręczami*), tymā krāslā pasādynōt̄ slymū i dasīt̄.

4. Iz vaiga i sirdš tai siediejama slymō, vajag ar soltū iudini šklānku pec šklānkys liš i lakateni samārcātu soltā iudinī aba gobolus lada likt̄ zam pozušu i iz kryušu.

Vysi tī sposobi dareiti nicik moz napaleidzāja četrim krīvim aitzō, na tikviņ vini beja apreibuši, bet bez moz ka pavysam kai nadzeivi. Nūnāsā tod jūs da soltys ustobys, atdarāja lūgus, pasādynova jūs iz sūla (*Ława*) i apklōja ar sveitom i jarmakim. Traukā kaidā, kai to baļgeit̄ pilāja iudinā drusku sylta i ilyka tymā iudinī kōjis slyma net da pošu ceļu, pa druskai da trauka vajag dalīt̄ korsta iudinā tai, kab pamosam, a na ŗaizi iudinš, kurymā ir kōjis pamārcātys, palyktu labi sylts.

Feļčers laidā vinim ašni nu kokla, a zam daguna jūs turāja stypru etiki i pirtusu (*Spiritus*), pyutā jīm muti deļ ilaisšonys dvašys plauškōs, a ka tik kurs parōdāja zeimi kaidu dzeivis, kai to: voi atsapyutās, voi vaigs pazakustynovōs aba sazarībās tivleņ ar soltū iudini iz vaiga lāja.

Ar tīm sposobim div nu krīvu atsadzeivynovōs pec pušstuņdis, tivleņ jūs apvyļka ar syltōkom drābjom i pōrvādā cik ŗaizju pa ustobai deļ pōrkustynōšonys lūcekļu, dāvā vinim dzārt̄ iudini ar etiki i da iudinā dadāvā drusku salitrys.

Ar ūtrīm divejim ilgōk mūcājās, iz gola dūšona vinim levatyvys nu tabakys atdzeivynova jūs.

Vysi četri slymova cik dīnu, vīns tikviņ treša dīna nūmyra, a cyti dzeivi i vasaly palyka.

Ašni laiš̄ i dūt̄ levatyvu nu tabakys nikod navajag jimtīs dūt̄ bez valis i radys doktora aba feļčera.

Cieški trōpīs nalaimeigys nūtikšonys šklepūs, pogrobūs, kurī par ilgu laiku ir aizslāgti i aiztuškavōti.

Maņ pošam vīnu ŗaizi trōpājās rādžāt̄ ar sovom acim taidu nūtikšonu.

Vīna vītā beja guļbys pogrobā sabārtys iz zīmys, pogrobs beja nu kūka ar greidu taidu paļ, zāmī beja gon dzili ilaists i apbārts ar zāmi. Pogrobs nu rudinā par vysu zīmu net da pošā pavasara beja ar zāmi apbārts i ar spalim labi aplykts. Pavasar, kod atjāmā nu duraveņu spaļus i atroka zāmi, atsyla duravenis i tivleņ isyutāja puiškinu jau na mozu, kab jys pazavārtūs, voi dzeivys guļbys? Tikviņ kū puisš ībōzā golvu pogrobā, tymā šalteni tai apreiba, ka kaiba b̄ytu nadzeivs, rūkys i kōjis izstīpā, izvyļka jū nu tīnis, gulāja bez nikaidys pīminis i atmaneišonys, pec lobys pušstuņdis pa mozam dagōja da prōta.

Ka šklepi aba pogrobu ilgi aizslāgtu turi, ka jū atdareisi, navajag dreiz̄ tymā iļ, bet pagaidāt̄ lobu laiceni. A ka vajag koņča dreiz̄ iļ, to pador tai: pajām sauvi cysu, aizdadzynoj i palīč dagušys pi otvora pogroba, a gunš i izvīļkš slyktū dvaši nu pogroba.

Slyktīs ir irodums (*zwyczajś*) pi bōbu, kurys zīmys laikā syldōs iz ūgļom aba iz žāra pūdā pībārta.

Beja taida nūtikšona nazkod mīstenī Króslawka. Trejs studenti pībārā pūdā ūgļu ar guni i nūnāsā da vīnys soltys i tukšys ustobys. Aizdarāja durovys i aizaslādzās ustobā, nabeja ni ceplā, ni trūbys (*Komina*), izpyutā labi ūglis gōdōdami: apsilđāsīm ustobu, aitzō ka nakts beja ciž solta. Nu garainā (*czada*) paejama nu ūgļu na tikviņ tai apreiba, ka navarāja ni sevi dzierdāt̄ ni rādžāt̄, bet i apmyra.

Iz reita atroda vīnu iz sūla (*ława*) ar nūlaistu golvu iz zāmi, ūtrū zam sūla gulejūt ar izkōrtu māli, trešū siediejūt aiz golda tik kū dzeivu, bet bez nikaidys pīmineišonys. Trešū tikviņ ratavova, a div nūmyra par sovu sovvali.

GOBOLS 20.

*Kai ratawōt̄ aizdōveit̄s aba t̄s, kur̄i sevi pošus
pazakarinej.*

Vīnā solā parapejī Dagdys vīns saiminīks zemnīks Tumašs Rukmons pošā laikā sīna pļaušonys aizslymova cīž iz karstīnā tai, ka mātovōs iz vysom molom i bļuznāja, runōdams nasaprōteigi.

Taida slyma navajag nikod vīna pošā pamāst̄. Bet sīva Tumaša i vysī bārni jō izgōja nu ustobys deļ pōrvōrdeišonys sīna.

Kod apjāmā Tumašu vysugryutōks karstīņš, jam pazarōdājās tai, ka grybi bīt̄ vasals, vajag koņča pazakōrtīs.

Tryukōs jys tivleņ nu gultys vīnūs kraklūs, nūgōja da pyunis i iz apaušim zyrgu pazakōra. Beja tys zam pošā vokora, ka jau ļaudš nu teiruma gōja da sātom, gōja ar vinim leidza sīva Tumaša i bārni.

Pasorgova jei sovu veiru pyunī, aizlauzā rūkys i aizklīdzā ar lelu bolsu: „Ai, Jezus! Ratawōt̄, muns Tumašs pazakōris!”

Tī vōrdi vysus puišus i sīvītis pōrjāmā ar baili, vysī stōvāja kai bez pīmineišonys, nivīnam nadagōja da prōta, kab jam dūt̄ paleigu i atgrīzīt̄ stryči, iz kura pazakōris.

Dzierdeidams raudeigū bolsu sīvys i bārnu Tumaša, bazneickungs dzeivojamīs tymā solā ar špektareiti (*Bakałarz*), kurīs bārnus tymā solā vuicāja, atgōja tur.

Tymā pošā laikā ganājās krūgā nazkaidš feļčers i tys atgōja. Pi tūs treju laužu vairōk beja prōta nakai pi laužu vysys solys.

Feļčers tivleņ pīscāja atnāst̄ trapeitis, pastatāja trapeitis da bolkys sejis, pīscāja ļaudim pītūrāt̄ cylvāku pazakōrušu, kab nanūkrystu iz zāmīs, a patš atgrīzā stryčeiti.

Nūnāsā Tumašu da ustobys, paguļdāja iz syltys gultys i atdzeivynova. A zemniki ar paplāstom muțom vārās iz tō breinōdamīs, ka Tumašs atsadzeivynova.

Kab na bazneickungs, špektareitš i feļčers jau eistyn Tumašs nadzeivōtu, sīva jō bīt̄u atraitnā a bārni bōrini.

Ka tei nūtīkšona dagōja da zinis prinča, kunga tōs vaļkstš, jys bazneickungam pateicā, špekteru pakvālāja, a feļčeram dāvā dōvynu. I ļaužus solys sabōrā cīž, ka nagribāja ratawōt̄ sovu kaimini kai dīvs pīscāja.

Sposobi ratawōšonys aizdōveita aba pazakōruša ir taidi.

1. Vysupyrmōk, kai tikviņ pasorgōši cylvāku pazakōrušu, ka ir koč mozu drusceni vāļ sylts aba

ka navā puš sutku kai pazakōra, tivleņ vajag atgrīzīt̄ vierveiti, iz kurys pazakōrōs.

2. Ka grīzsi viervi, vajag pītūrāt̄, kab jys nakrystu iz zāmīs, bet vīgli pajimīt̄ jū i paguļdāt̄ iz zāmīs, a tūlaik atraisāt̄ aba atgrīzīt̄ vierveiti nu kokla, a, ka ir iz jō drābis, tivleņ jūstu atraisāt̄ i pūgys vysur atlaišt̄.

3. Vajag slymū paguļdāt̄ iz cysom aba iz gultys, a ka vajdzeiba ir pōrvāst̄ da solys, tod vajag jū ilikt̄ rotūs iz cysom aba gultys, paguļdāt̄ iz loba sōna, tai kab golva i kryutš augšōk drusku bīt̄u, vāst̄ pamosam i nakratāt̄.

Ka atvessi iz vītys, vajag gultu pastatāt̄ vydā ustobys, kab varātīm apleik ap tū staigōt̄, slymū paguļdāt̄ iz gultys, nūjimīt̄ nu jō vysys drābis net da plykuma i apklōt̄ ar sasiļdeitōm drābjom.

4. Nūsyutāt̄ tivleņ pec doktora aba feļčera, a pošim pyušt̄ jam mutī, kab īlais̄ dvaši tai, kai runovu ap nūsleikušim.

5. Vaigu, vādaru, krystu i kōjis slymō vajag vīgli ar rūku treit̄. Pajimīt̄ sylta iudinā, pa pusāi samaisāt̄ ar etiki, iudini samiercāt̄ drābis, nu drābju izmīgīt̄ iudini i ar vinim koklu i golvu slyma apteit̄, bet tai kab mutā i daguns bīt̄u voļns. Ka drābis palikš soltys, tivleņ vajag svežys syltys likīt̄ i bez pōrstōšonys vajag pyušt̄ mutī, kab dvašu īlais̄ vydā slymō.

6. Zam daguna slymō vajag turāt̄ sagryustūs čymynus ar etiki samaiseitus aba krenu, aba sabarztu seipulu, a sōnūs pīris (*Skronie*) ar etiki aba brandiveinu treit̄.

7. Ašná bez zinis doktora aba feļčera navajag laist̄ aizmō: laiššona ašná vāļ vairōk var aizvādāt̄ slymam.

Bet pyusšonu vydā, treišonu vādara, rūku i kōju, apsegšonu ar syltom drābjom vajag darāt̄ par trejs stuņdis toleidz, koleidz bīt̄s eista zinā, ka dzeivoj slymīs.

8. Ka slymīs parōdās kaidys zeimis dzeivis, tys ir, ka atsapyussīs aba ka sirdš pazakustynōš, tūlaik vajag jō vaigu pamosam aplīt̄ (*sprysnac*) ar soltū iudini, samaiseitu ar pīrytusu aba etiki, pōrstōt̄ treit̄ i apklōt̄ slymū syltōk.

A, ka slymīs var nūreit̄, vajag jam dūt̄ syltu zōļu izdzārt̄, kai to nu plideza (*Bzu*) ūgu aba zīdu, aba salvejis, aba bišu zōļu (*Melisa*), aba nu rūtys ar madu.

Ka slymīs ar gryutumū pyuš, vajag jam dūt̄ levatyvu nu tūs pošu zōļu ar madu, dadūt̄ drusku solā i pīna.

Ka dastōš da slyma karstīņš, vajag vaicōt̄ doktora kū darāt̄. Vajag slymam moz pavysam dūt̄ āšt̄ par cik dīnom.

I, ka taidu nalaimeigu navarās ar tīm sposobim atdzeivynōt i, ka jys nūmierš, pavinni iz jō bārom saīt kaimini i draugi, i nasmōdāt jō smiertš. Pavinni ir prīcynōt sīvu jō palykušū i glōbt bōriņus, pīminādami iz tō, ka mās vysi asom griecinīki!

A, ka kaiminš nagryb ratavōt sova kaiminā ikš taidys nalaimeigys nūtikšonys, godnys ir kab vysi jū smōdātu, kai cylvāku, kurīs napīmiņ iz vōrdim dīva i tūs naizpīldej: „Mīlōsi tovu tyvōkū kai sevi pošu.”

GOBOLS 21.

Kai lečāt ciertumus (rānys) i cytys vysaidys sōpis, paejamys nu sazasisšonys

Cylvāks zemniķs kasdīnys strōdōdams jau ar ciervi, jau ar izkapti, zvōdži, nāzi i ar cytom daudz osom lītom, kab kai bētu vakteigs i uvāžnys, navar bēt kab kod nibejš nanūzakalečēitūs. Deļtō vajag aiz laika mozus pušķinus vuicāt kai pavinni apzāitis ar ciervi, nāzi, zvōdži, svōrpstu i koltu. Bet otkon labi ir zynōt, kai sāv aba cytam paleidzāt ikš vysaidom sazakalečēišonom.

Tīsu runōdams vīns tikviņ dīvs ir par eistu doktori ļaužu. Jys lečej i sadzīd ciertumus cylvāka. Lekarš tikviņ ciertumus (rānys) aba salauztūs kaulus apteirās, sastatās i dalikš plāsterus, a dīvs tōs lečej i dzīdej. Kab mōcāt izteirāt rānys nu vysaida nateiruma, vajag zynōt itūs sposobus.

1. Mozi ciertumi i vīglys aizgrīžonys ar nāzi pošys sadzeist, kab tikviņ tymōs nabētu nikaida nateiruma. Ciertumeni samīgt, iz viersa ciertumenā lakateni samārcātu etikī palikēt aba iz lakatenā pīsmierāt kleja *Stolarska* i dalikēt iz ciertumenā, ar ūtrū lakateni apteīt i apsīt, a eistyn dreiz sadzeiš.

2. Ka ašnis nu ciertuma ilgi tak i nadreiz pōrstōj tātāt, vajag pajimēt pīpis (*gabka*) bārza, meikstumu pīpis sagrīzēt ar nāzi plōniņki, iz ciertuma izlikēt mozu gabaleni, taidu kai ir ciertums, iz gabaleni ūtrū likēt, lelōku i plotōku nakai pyrmīs, bet taipāt plōnu. Trešū lelōku, a catūrtū gabaleni pīpis vāl lelōku i plotōku. Vysus itūs gabaleņus apteīt ar lakateni i apsīt.

Ka ašnis nu daguna tak ilgi i napōrstōj tātāt, pador tai: soltā iudini īsvīd lobu sauvi sōlā, izmaiš labi, lai slymīs tū iudini īvalk cik ļaižu da daguna.

3. Ka ar bolku aba ar kaidu cytu gryutu lītu samaidzeisi rūku, kōji aba pierstu, var tū dreiz izlečāt i sadzīdāt ar taidu sposobu.

Aizvōrāt pušķvartys iudinā, da aizvōreitō iudinā īmāš trejs sauvis sōlā i otkon aizvōrāt, a, ka virš tys iudins, īlikēt tymā lakateni, izvīlēt ar kaidu kūceni, izteitu lakteni dalikēt iz sōpeigys vītys korstu tai, kai tikviņ cylvāks var izcīsēt i tai darāt bez pōrstōšonys sešys aba ostoinys ļaizis, tys ir, ka atdzisš lakatenš tivlēņ iz jauna cytu korstu likēt i kas stuņdis pōrmeit, eistyn bēš vasals.

Iz taidom sōpom lobs ir i paleidzeigs pīrytus zīpu, kurīs tai lādīs.

Vajag pajimēt kvartu loba brandiveina, da brandiveina īsvīst ostoinus lotus zīpu Wenecka,

smolki pagraizeitu, dadūt vīnu lotu potaša i div lizeikys lobu mīļu. vysu salīt butelkā, butelku apsīt ar pyusleiti (*peçherzem*), pōrdūrť pyusleni ar odotu deļtō, kab butelka napleistu i par divpadsmit stuņdom turāt syltā vītā toleidz, koleidz vysz izalaissīs. I bỹš pīrytus zīpu.

Bet tys parāds ir drusku padōrgs deļ zemņika biedeiga, deļtō pastōsteišu ap lātōku i tys leidza paleidzeigs ir.

Pajām sprosta brandiveina, etikā i iudinā vysu treju pa leidzi, tys ir, pa vīnai glōzāi (*Szklance*), samaiš, sasiļđ, mārcaī tymā lakateņus i lič iz sōpeigys vītys.

4. Ka kauly ir izsysti aba izgrīzti nu vītys, doktorš aba feļčers, aba cyts zynojamīs da tō cylvāks pavinnys ir sastatāt kaulus vītā, drābis miercāt vysusoltōkā iudini i likť iz slymō lūceklá, pōrmeidams vīnaiž drābis.

Doktori redej smierāt ar pīrytusu zīpu (ap kurū jau runovu). Lobōks bỹš pīrytus, ka da tō dadūsi drusku kampionys aba terpentynova Olejka.

5. Ka salauzts ir kauls, vajag koņča meklāt doktora i ka radas klausāt, a vysuvairōk bỹť pacīteigam.

6. Ka cylvāks nūkrišs nu kaida augstuma, kai to nu jumta aba nu kaida augsta kūka, ka sazasissīs tai, ka palikš pavysam bez pīmineišonys i bez atminis, vajag tivleņ jū nu tōs vītys pōrnāst i paguļđāt iz vītys meikstys i leidzonys, bet tai, kab golva i kryutš augšōk bỹtu nakai kōjis. Vajag atlaist jam ašni nu rūkys, bez atlaisšonys ašná nikod navarās bỹť pavysam vasals.

Pāčōk aplīt vaigu jō ar soltu iudini, golvu apklōť ar slāpnu drābi i vysu jū ar pologu apklōť, ar lompotu nu mylos treit jam ikrus kōju i lytkys augšōk celá.

Pec tō vajag tik-kū syltā iudini leidz celim ilikť jō kōjis baļģi, īsvīst da iudinā kaidys trejs sauvis sōlá aba palnu i liť pamosam vairōk syltōka iudinā, a golva slyma vysod pavinna bỹť apteita ar samārcātu soltā iudini drābi.

Ka slymīs pamosam daiš da prōta i pīmineišonys, izjimť jō kōjis nu syltō iudinā, kōjis vajag aptreit ar syltu ručiniķu, paguļđāt jū iz gultys i ilit muti zōļu sutynōtu nu plidera, zōļu ūgu (Bez) aba bišu zōlis (*Melisa*). Bet nu golvys jō najimť slāpnōs drābis.

Ka vaidās iz sōpis kaidā cytā vītā, vajag tymā vītā dalikť drābis samārcātys iudini cīž soltā.

7. Mozys, sienejis vōtenis, tys ir, ka iz vītys vīnys izgaisušys tivleņ ūtra atsarūn, tōs vōtenis paīt nu samaitōta ašná, navar i navajag tōs lečāt ar māštom i plāsterym, bet vajag vaicōť doktora,

8. Ka apbrucynōsi voi rūku, voi kōji aba cytu kaidu nibejš lūcekli, bet, ka nacīž apbrucynōsi, lobōk aiz vysa, ka var turāt apdadzynōtū lūcekli soltā iudini aba, mārčādams kaidu lakateni soltā iudini, tū dalikť iz apbrucynōtys vītys, atmeidams kas catūrtā dali stuņdis toleidz, koleidz apbrucynōtō vīta pōrstōš sōpāt. A, ka pyuteleitis pazarōdās, to vajag pyuteleitis pōrcierš ar dzirkleiťom, iudini izmigť, bet cīž pamosam, kab ōdys naatplāst, pāčōk ar soldonū kriemu pasmierāt.

Aba, ka pyuteleitis pazacālsīs i papleiss, tivleņ tōs apbārt gon bīži ar izkaļteitom i smolki satreitom pupeņom vušku, tys ir, ar syudim vušku: kai tik slāpnums pazarōdās nu ciertumená, otkon apbārt labi ar pupeņom i apsīt lūcekli ar lakateni i najimť nūst lakatená toleidz, koleidz pavysam sadzeiž, a sadzeiž dreiz.

Aba, ka kas ar eleju aba ar korstu iudini cīž apzabrucynōsīs, tivleņ vajag guļbys zalis aba bŭrkōnus satreit iz mázgys i ar mázgu aplikť apbrucynōtū vītu, atmeidams cieški, tys ir, kai drusku tikviņ sasilš, tivleņ jaunu mázgu likť iz rānom. Ka navā guļbu aba bŭrkōnu, to ar syudim gŭvš aba ar soltu zāmi aplikť rānys aba kai runovu ar pupeņom vušku.

Taipať labi ir samaisāt eleju ar etiki butelkā i ar tū rānys smierāt.

9. Cieški trōpōs taidys nŭtikšonys. Vosorys korstā laikā strōdniki - zemņiki iz teiruma nu saulis korstuma pīdadzynōti aba gulādami ar plyku golvu pret sauli, tai aizslymoj iz sōpis golvys. Vinim redzīs nu lelys sōpis, ka golva dreiz pa pusái pleisš.

Taidu slymŭ vajag paguļđāt gultā iz mugorys, golvu apsīt ar samārcātom soltā iudini drābjom i dŭť jam pa druskai dzārt soltū iudini ar etiki samaiseitu. Pasaukť tivleņ feļčera, kab jam ašni atlaistu.

10. Ka atsals kam kaidys lūceklis, kai to rŭka, kōja, piersti aba daguns i ausš, kai vari paleidzāt runōts beja vītā, kur rakstieju kai vajag ratavōť sasolušŭs.

Bet cieški ir taidys nŭtikšonys tivleņ nu rudinā pec pirmejŭ soltumu, daudz ir personu kurys ikš lūceklim, kurī beja nazkod jim atsoluši, dzierđ nīzeišonu lelu, sōpi na mozu i aptyukšonu ar sorkonumu. Taidim vajag darāt tai:

Kai tikviņ pazarōdāsīs sorkonums i dzierdāsīs moza vāļ nīzeišona, vajag lūcekli, tys ir, rŭku aba kōji ilikť soltā cīž iudini i gon garu laiku turāt, vysumozōk pušstuņdis, pāčōk treit cīž ar snīgu. Trejs aba četrys ņaizis vajag tai padarāt.

A, ka kam ōda pleist i nu tō cīž sōp, vajag smierāt ar oleiku, kurīs pa aptekarskam saucās (Ol:

Steinöhl) (Petroleum), a pa leišyskam saucās (*Olejek Skalny*).

A, ka papleisa kam jau ōda, vajaga darāt tai:

Pajām sasolušu rōcini (*Rzepa*), satriņ iz torkys iz smālti aba sagryud pīstā. Cik bēs satreita rōcinā tik īliç nasōleita svīsta, īliç pūdā i pastot iz gunš, sasyld labi, kab vyss sazamaiseitūs i ar itū māsti apliç sopejamū lūcekli i aptiņ ar drābi, cik raizju tai pōrmej, a eistyn bēs vasals.

11. Cieški trōpōs taidys nūtikšonys, ka kas ilgi slymoj, pec slimeibys, ka īsōkš veseļōtis, nu guleišonys ilgys tai atgulās sovus sōnus i vysu mīsu, ka bez sōpis navar gulāt ni iz vīna sōna, ni iz mugorys, tūlaik vajaga darāt tai:

Vajag gultu slyma cieški pōrprōvāt, a vysuvairōk cieški pōrmeiņ pologus zam mugorys. A, kab nu perynys naītu lels syltums, vajag zam gultys pastatāt pūdu aba kotlu pīlitu ar soltū iudini, iudini trejs raizis pōrmeiņ dīnā, eistyn bēs vīglōk slymam.

A, ka slymīs jau atmaidzāja i atgulāja sōnus, iz vītom sōpeigōm vajaga likt kaidys drābis, kai to ručīnikus aba cytys kaidys samārcātys soltā iudini i etikī.

Aba ar etiki samaiseitu ar veinu mozgōt.

Aba tai: vajag pajimt ūlu vystys, pōrsist, izlaisit pošu tikviņ boltumu iz talerčys, daliņ da boltuma ūlys kaidu kelišku brandiveina, vysu izsist iz putom i ar putom smierāt sōpeigū vītu.

A, ka vosorys laikā tai ir: aplikt tū vītu ar lopom zōlis lāpučys, kurys aug iz iudinā aba ar lopom dodža, kurys aug pa pogolmim, cieški tōs vajaga pōrmeiņ

12. Parçi i nīzeišonys (kurys pa leišyskam saucās *Liszaje*) cieški ir par vaini smiertš i pryčynu vysaidu slimeibu. Turejamīm tōs slimeibys vajag koņča vaicōt radys doktora. Sevi pošus lečāt ar māsšom padareitom nu sāra, dzeiva sudobra i nu cytu vādeigu litu navar aigtō, ka caur māsšom sōpis var izdzeit vydā cylvāka. I nu tō paīt cieški slimeiba kalteiniums (*Suchoty*), sōpis kryušu, aptyukšona i vysaidys cytys slimeibys.

Parčus iz mīsys i slāpnōs vōtš (*liszaie*) tai izlečāt var:

Vajag pajimt puš mārçenis sakņu zōlis *Omana*, apteirāt nu zāmis, apkūst, sagrīzīt ar nāzi iz mozim gabalenim, īlikīt pūdā, pīliņ iudinā, pastatāt pūdeni iz gunš i vōrāt toleidz, koleidz saknis sazavōrāsīs iz putrys, tūlaik vajag izjimīt dzeislenis palykušōs sakņu cītys, izsvīst ōrā, da putrenis vajag īlikīt catūrtū dali mārçenis nasōleita svīsta.

Nu tō pazalādās māsš, ar māsti vokorā iz naktš smierāt nīzejamys vītys i agri tōs vītys vajag apmozgōt ar iudini i zīpom. Taipaļ agri i vokorā

dzārt zōlis nu sakņu *Omana* sasutynōtys i cieški kraklus pōrmeiņ.

Ka tys sposobs napaleidzās, vajag tūlaik koņča vaicōt radys doktora i klausāt jō vuiceišonys.

GOBOLS 22.

Pavūiceišonys kai vajag lečātis, ka ikūž kū lels raibīs tōrps (gadzina), škierzlots, bitš i cytaids kaidis tōrps.

Īkūsšona nu raiba tōrpa ir vysod cīž vādeiga, deļtō vajdzeiga ir līta zynōt, kai tam paleidzāt.

I tai: ka ikūsš kū raibīs tōrps, tivleņ vajag, tū lūcekli augšōk rānys pōrsiņ ar kaidu aukleni tai cīž, kai tikviņ cylvāks var izcīst deļtō, kab aptyukšona augšōk naītu. Pāčōk vajag pajimņ ōdys i lopu nu kūka apsis (*osinowe drzewo*) i nu kūka plidera (*Bzu*), samaisāt labi i sasiņ iz mázgys i tū mázgu izlikņ iz rānys, i apsiņ ar lakateni. A ka navā tyvu kūku plidera i apsis, tod vajaga svežys zāmis dalikņ iz rānys i dreiz nūiņ da sātys, pīsutynōt zōļu nu ōdys kūku plidera i apsis i dzārt.

Tivleņ pasaukt feļčera, kab jys ar sevim atnastu pīrytusa salmoniaka i bankys aba rogus da laiššonys ašná. Nu rānys vajag izvīļkt ašni ar bankom aba roгим i padarāt lelōku rānu, kab ašnis labi tacātu nu rānys. Pec izvīļkšonys ašná tivleņ rānā vajag ilīņ pīrytusa salmoniaka trejs laseitis (*krople*), samaiseita ar olivu. Samārcātu tymā pīrytusā ar olivu teiru boltu gabaleni vacys lynu drābis, cik aileņom salykту, dalikņ iz rānys.

Pāčōk lūcekli, kurū ikūdā tōrps, voi rūku, voi kōji turāt iz ūgļu korstu sorkonu tai augši, kab syltumu labi dzierdāt, i smierāt ar olivu.

Pec vysa aplīkt lūcekli ar mázgu, padareitu nu ōdys i lopu kūku apsis i plidera, i apsiņ ar drābi. Da vydā slymam vajag dūņ dzārt tai:

Ka bārnām ikūdā, to vajag da puššklānkys iudinā ilaišņ trejs laseitis (*krople*) pīrytusa salmoniaka i dūņ izdzārt. A, ka ir jau prōvs puisškins, to vajag četrys aba pīcys laseitis pīrytusa ilīņ puššklānkā iudinī. A, ka ir pavysam dielīš i pylns cylvāks, to vajag ostoinys laseitis pīrytusa puššklānkā iudinā ilīņ i dūņ izdzārt. Tai vajag darāt par trejs dīnys i kas trešā stuņdī dūņ dzārt. Vajag, kab slymīs vysod bītu syltā ustobā. Labi, ka slymam dūsi dzārt zōlis sutynōtys nu plidera zīdu aba ūgu, kab ītu nu jō svīdri.

Ka navā kur feļčera, tūlaik pador tai: Iz rānys izbāļ drusku poroka i aizdādž ar ūgli, vīnu i ūtru řaizi tai pador i pa druscenāi dzāļ olivu.

Ka apmeižš cylvākam kōjis aba rūkys rupucš vārdivā (*Ropucha*) aba škierzlots (*Jaszczurka*), tivleņ tū vītu apmozgōt ar sovīm meizolym (*Uryna*) aba ar aizsōleitu iudini.

Kab kas nūreitu nagrybādams ziernyuksi (*pajaka*) (bet mīsu pusī moz ir vādeigu ziernyukšu)

vajag, kab izavamtūs, a pec izavemšonys vajag glōzi iudinā (*szklanka*) ilaišņ četrys laseitis pīrytusa salmoniaka i izdzārt.

Bitš ir cīž groznys i cytys cīž kūžās, ka ir izdrāžneitys. Ka kaidu cylvāku bitš ikūsš, tivleņ vajag dzanyli izjimņ nu rānys, iz rānys dalikņ svežys zāmis aba ar syltīm meizolym apmozgōt aba ar eleju, aba ar boltū seipulu pasmierāt.

Irā cytys personys tai vōjis, ka nu ikūsšonys vīnys bitš, cīž tyukst i palīk kaiba bez pīmineišonys. Taidim vajag tivleņ dūņ dzārt zōļu sutynōtu nu plidera (*Bzu*) i da zōļu dalikņ drusku saletrys.

Tysže patš paleidz nu ikūsšonys kameņū aba lapseņū.

Otkon, kab kam trōpeitūs nu kaida kibelā, kab bitš ikūstu vydā mutis aba vydā kokla, tūlaik vajag pajimņ mada, eleja i etikā, řaizi vysu samaisāt i pa vīnai lizeikai dūņ dzārt slymam.

Kab nu ikūsšonys kamaru i sunā mušu nazacaltūs pyuteleitis vajag sevi izsmierāt ar olivu.

Ka kam ileišš ausī prusaks aba cyts kaidis tōrpenš, vajag tam cylvākam atsaguļtis iz sōna tai, kab ausš, kurymā ileida prusaks bītu iz viersa, ausī pīlīņ olivys aba eleja, ka pīlīsi pylnu ausi, vajag aizbōšņ ar bavylnu i tai lai guļ div stuņdis, pec diveju stuņdu, ka mozs prusaks aba tōrpenš, to atrassi tū iz viersa olivys i vīgli izjimsi, a ka lelōks ir i navarās apzagrīztis i izīņ iz viersa, aizalisīs i tū pa gabalenim pa mozam ar kaidu kūceni izvolkōsi.

Kab kas, nu dreizuma dzardams iudini, nūreitu dzāli (*pįjawka*), lai tivleņ dzer etiki aba aizsōleitū iudini, aba eleju i lai dūd jam levatyvu nu etikā.

Īkūsšona nu blusu i vuțu nair vādeiga veseleibai cylvāka, bet dora lelu namīreibu mīsai i ir par zeimi natykuma i apzalaisšonys cylvāka. Izasorgōtis nu tōs špetneibys vari tai: vajag kasdīnys mozgōt rūkys, vaigu i golvu ar teiru iudini, sukōt golvu voi ar susekli aba ar grebini, Kraklus, iuzys aba snōtinis vajag koč vīnu řaizi nedelī pōrmeiņ, da piertš kas sastdīnis staigōt, vysys drābis turāt ikš parādka i teireibys, ustobu cik řaizu dīna izslaucāt, ka zamaška ustobys ir ar goldim izklōta, vajag cieški mozgōt. Sunim nadūņ valis ustobā gulāt.

Ka mozus bārnus apstōš vutš i ka mōtā natīklā dreiz tō nadazavārsis, tūlaik tai jōs pazavairynōsis, ka ar susekli i grebini navar jōs nu golvys izprasāt. Pōrsorgoju: ikš taidys nūtikšonys navajag meklāt kaidu māsțu aba dzeiva sudobra (kai bōbys cieški dora). Bet vajag golvu bārna mozgōt ar iudini i zīpom, i naskolōdams golvys nu zīpu, i tai sukōt motus ar bīzu grebini.

Kab izgubāt gneidys vajag pajimt olejka veiština (kura pa aptekarski saucās Veinstein Oeļ). Piliņ olejka iz rūkys i pasmierāt motus golvys, i pōrtreit ar rūkom, agri izsukōt ar bīzu grebini, a eistyn vysys izakasās i iziņ.

Taipat da bļūdys iudinā iliņ pīcys lasenis (*kropole*) olejka i pamozgōt golvu, a vysys vutņ izgaiņ.

Ka nu pryčynys natykuma i apzalaisšonys mōtis, bārnā vutņ tai pazavairynōsīs, ka zam ōdys izagraužās i bārna vysa golva apzalisīs ar vōtom, i apparšyvās, tūlaik motus tymā vītā vajag gluži nūcierpēt, golvu vajag mozgōt ar iudini vōreitu nu zōļom *Omana* i *Eopianu*. A, ka struti nūiņ golvu smierāt ar olejku Weysztejna, samaiseitu ar sprostū eleju, toleidz smierāt, koleidz ōda sadzeiņ.

Ka kur aizavāsīs plakts, izdzeiņ tōs vari tai: šķierbys sīnu vajag ar vapnu labi aiztreiņ, gultu iznāst ōrā i ar sōrmu mozgōt, a, ka izkaļš, šķierbys gultys ar sprostū eleju izsmierāt.

Īkš gultom, kurys ir malāvōtys ar farbu eleja, nagryb dzeivōt plakts.

GOBOLS 23.

Kai vajag ratavōtis pošam i cytu ratavōt, ka cylvāku ikūž trokīs sunņ.

Zeimis, pa kurom varim pazeiņ ka sunņ troks ir taidys: sunņ nadzer, narej, ausņ i āsti aplaiņ, cieški izastipās kaiba gulādams, iz svešom personom, iz lūpim i putnim voški izkreit i gryb ikūst, nu pazeistamys personys kaiba kauneidamīs globojās i bāg.

Kai tik pasorgōsi taidys zeimis, vajag suni aizslāgt kur, a, ka vairōk isōkņ kaļst i nikō naaņ, ka nu ocu jō tās nateirums, ka cieški muti atver, zūbus rōda aba māli izkar i ka naklausa koč jū sauc, tūlaik jau navā nūceja, kab toptu vasals i nikas jō izlečāt navar. Vajag koņča jū aba nūsiņ ar vysu ōdu, dzili zāmī aizrakt, sorgōtis, kab ar rūkom da jō nadazadūrtīs, sadadzynōt vysu, kū jys grauzā ar zūbim.

Ka ikūž kū trokīs sunņ, vysupyrmōk vajag sliky sunā nu rānys izvīkt i deļtō vajag rānu kai dreizōk izmozgōt ar teiru iudini kaidu nibejņ, a, ka navā klōt iudinā, to koč ar sovim meizolym, a, ka vari, to vysulobōk ar etiki samaiseitu ar sōli rānu maidzāt, kab aņnis ilgi i vairōk nu tōs tacātu.

Ka rāna nu ikūsšonys nair iz dzeislom, bet iz meikstuma, kai to iz gūrna, lytkys aba iz viersa tikviņ ōdys, vysulobōk tivleņ izgrīzēt mīsu apleik rānys ar osu nāzi, bet ar tū nāzi mīsys vasalys nadazadūrtīs, iz rānys (ka ir porohs) vajag izbārt poroha i aizdadzynōt porohu. Eistyn bīj vasals, ka tai dreiz padareisi.

A, ka ir rāna pavierseiga tikviņ, tys ir, ōda tikviņ pōrdūrta, labi ir rānu izdadzynōt ar korstu da sorkonuma dzeļzi.

Bet priķš tō vajag nūbraukt da doktora i radātīs jō, klausāt i izpīldāt vysu, kū doktor pīsoka, kab ratavōt cylvāku nu vysubrīseigōkys smiertņ.

Ka grybi izasorgōtis nu tō, kab tovs sunņ naaptroktu, dor tai:

Nazvolāj nikod sunām gulāt ustobā zam sylta ceplā, a, ka ir leli soltumi, vajag deļ sunā padarāt byudys i tōs izklōt ar sausom cysom.

Suni vysuvairōk trokoj nu ciž lela korstuma i nu ciž lelys pōrsaļšonys.

Tīm sunim, kurī turīs iz dzeļža važom (*ļancuh*), vajag kab vysod klōt bītu svežīs teirs iudinņ. Deļtō, kab nadzartu iudinā nu dīndōrzā klāvu izejamu, nu paltu aiztō, ka i nu tō cieški suni trokoj.

Ka sazatikīs ar groznu i sirdeigu suni, bet na troku, pador tai: vajag sazalikētīs, kaiba

maklādams kō i navādās pajimṭ akmini, lobōk nakai ar vāzdu ratavōtīs.

Otkon i tai vari padarāt: vajag nūjimṭ nu golvys capuri, pajimṭ zūbūs, acš izplietš, drūši taišni iṭ da suná, redzeisi: sunš kočba bṭu vysugroznōkīs – bāgš nu tevi.

GOBOLS 24.

Pastōsteišona ap blienim, naktš-baideklīm, litūnim, varažbitim, dīvredžim, šaptunim, čyganim, vengrym i cytīm mōneitōjim.

Solā Zejzy parapejis Osunia beja vīns saiminiks Pōvuls Zejza. Jys na tikviņ nu sovys vaļkstš, bet nu vysys parapejis laužu beja mīļots i cīneits aigtō, ka beja cylvāks prōteigs, gūdeigs i lobs strōdniks. Nikas nikod narādžāja jū pīdzārušu. Sātā sovā lobu parādu vodova, dzeivova gūdeigi i vysus ļaudš sovys solys i parapejis mīļova.

Jys nu sova jaunuma dzeivova i slūžāja pi vīna gūdeiga bazneickunga, tur dzeivōdams, izavuicājās drusku rakstāt i labi skaitāt iz grōmotom. Pīzaklausājās i izavuicājās daudz lītu vajdzeigu i pažytečnu, deļtō navīnu ņaizi i navīnam labi daredāja i paleidzāja. Deļtō cieški nu vysur saiminīki da jō staigova vaicōṭ pavuiceišonys i paleiga ikš vysaidom nūtikšonom aigtō, ka jō runa beja vysod gūdeiga i paleidzeiga.

Vīnu ņaizi svātdīņ, īdams jys da sātai nu bazneicys pec nešporu, atroda daudz saiminīku siedejoj iz sūlym (*lawy*) pret jō nomu, izapricovōs nu tō ciž i runova da vinim tai:

Lai bṭš dīvam gūds, a jums muni mīļ kaimini blogoslaveiba dīva par tū, ka jiuš naejot pec slykta īroduma (*zwyczaj*), tys ir, nastaiģojit svātdīņom pa krūģim, natrātejit breivelṭ groša ar ašná svīdrim aizpeļneita iz špetna brandiveina. Napūstejoj sovys veseleibys. Nazakōvatās i nazavādeitās aiz cakuly m pīdzāruši. Nazaboritās ar sīvom, kai seņōk pi mums beja. Bet svātdīņ pec miša svāta atejoj da mani, caur tū lelu maņ pīcu dorot, aigtō ar sevi jauki pazakavāsim, ap lītom vajdzeigom i pažytečnom parunōsim. Pa druskai ola izdzārsim, a pāčōk sāvkurīs da sovai sātai mīreigi nūiš, net pryši vārtīs.

Tai seņōk mṭsu gūdeigī tāvi darāja, a partū dīvs vinim blogoslavāja i labi dzeivova.

Nu ap kūže šudiņ runōsim, kab mums eisōks laiks bṭu? Ka vysi dastōsit iz tō, lai sāvkurīs nu jums pa ailái pasciejš ap tū, kaيدا līta atnas jam vysulelōkū nūskumeibu aba pīcu, a rādžāsit poši, kai soldonu i pīceigu nu tō turāsim kaviekli.

„Labi, labi”, atsacāja vysi saiminīki. A vīns nu jūs, kurs sādāja nu molys, Jurš Naglá, īsōcá runōṭ tai:

Muni mīļ kaimini! Asot vysi par līcinīkim, ka as, paļdis par tū dīvam, natrāteju munys veseleibys iz sovvalis, brandiveina pavysam moz dzeru, aigtō par nedeli varbṭ kaidu vīnu kelišku

izdzeršu. Nastrōdoju gryuť pōreigi i, pateicu dīvam, nabeju nikod olkons i nacišu da šam laikam nikaida boda. Bet patš radzu, kai kasdīnys asmu vōjōks, cieški slōbums mani apjem, ka navaru jau kōju paviļķt. Ilgi gōdovu, kai to pryčyna bētu munys slimeibys.

Bet že naseņ dazagōdovu, kaida to ir pryčyna. Māra! Lītūņš, tys mani kas naktš komoj aigtō, kai tikviņ aizmigšu, tivleņ jei kai maiss kaidis iz mani izaguļsīs i damīdz tai, ka navaru pazakustynōtis, žņaudz, dōvej i tai samūka, ka sasveisšu, kai pālā kaida nu iudinā izvylkta, i tikū tikū varu atsapyustīs.

Tei poša Māra lītūņš nabašņiku munu tāvu, myužeiga jam duseišona, aizkomova, jei i mani kai radzu aizžņaugš.

Vysu darieju, kū maņ tikviņ ļaudš i bōbys rādāja.

Piscāja maņ pierķt jaunū žbaneni bez targavōšonys, a, ka kū naktī iz sevi sagiušu, isādynōť pīscā tymā žbaneni i aizmōzť. Cyti sacāja, kab as aukleni nu klāmkyš durovu iz naktš atgryustum. Cyti rādāja, runōdami: pōrstōš tevi mūcāť, ka tu jōš praseisi iz brūkastš. Ūtrī rādāja, kab eilynu durovōš idūrtum. A cyti runova, kab pi durovu naktī iz slīkšná palīķt krystiniski slūtu ar ciervi. I daudz cytu lītu rādāja, vysu darieju, bet nikas maņ napaleidzāja. Kai mani dōvāja tai i dōvej i as kasdīnys asmu vōjōks!

Milys Pōvuleņ, lyudzu i prosu tevi, tu na vīnam esi paleidziejš i lobu parādu devš, varbūt ka zyni kaidu sposobu iz tōš pļugavys Maris lītauni! Kū tikviņ gribeisi, vysu tāv par tū dūšu i aizmoksōšu.

Pōvuls tai jam atsacāja:

Milys Jurš! Lai dīvs tāv aizmoksoj par tū, ka tu tai labi ap mani gōdoj i runoj. Kab as varātum tāv paleidzāt, nikō partū napraseitum, aigtō ka vysus jums cīž miļoju. A sāvcura loba katolika ir pavinnostš ratavōť sovu tyvōkū ikš vysaidys nalaimis.

As pasceitum jums kū nibejš tū, kū dziedieju as, bēdamš vāļ jaunīs puiškins, nu bazneickunga, pi kurō slūzieju.

Bet mās vacī cieški asom uporti, nagrybom atsastōtis nu tō, kū dziedājam ikš jaunōtnis mūsu. Tycom vysam stypri, kū par praudu turā mūsu tāvi. Loba ir līta turātīs zvyčaja i irodumu tāvu, ka zvyčaji ir taisneigi i pażytečni, bet ka tāvi mūsu ticāja kaidim blienim i oplomim, tū mās varom i pavinni asom pamāšť.

„O, jau prūtu da kam tu runoj”, atsasaucās Jezups: „Kab mās natycātumim, ka ir būršonys i čapāslys. Ticāja mūsu tāvi, ka ir, i as tycu tam.

Ša o, pazaveris iz munys golvys, tī koltūnī i sazavāluši moti, ir tei štuka i dorbs muna inaidnika! A zalomi rudzūs, kurī beja padareiti aizpārņ solā Lutowcūs, voi to vyss nikas?”

Pōvuls atsacāja: „Milys saiminiki, voi ža as jums nascieju, ka turāsim jauku i pażytečnu kaviekli, ka sāvkuris sovys bādys apstōstās? Ša i tai ir! Lela škodā, ka tā leits atīt, pōrmaisās mums parunōť i daspīš da sātom nūiť. Bet koleidz izašķiersimās pasceišu jums, kaidu parādu i pavuiceišonu dāvā iz Maris lītūnā muns bazneickungs, lai dīvs ir žieleigs iz jō dvāselis aigtō: jau nūmyra. A ka paleidzās Juram, tūlaik zynōsim, voi ticāť tam, kū jys runova ap būršonom, čaravņikim i zalomim.

Klausot tod! Ka kaidis cylvāks atgōja da jō žālōtis iz Maris lītūni, jys tivleņ jū sabōra i sacāja: „Navā Maris, navā lītauņu! Ir to tikviņ izgōdōšona blieneigu i tymsu bez nikaidys gaismys ļaužu, kurī navarādami saprastš žņaugšonys i dōveišonys, izgōdova Maris i lītauņus.”

Ka grybi kab tevi Marā aba lītūņš nadōveitu, nikod naād pōrōk gribeišonys, a vysu vairōk iz naktš, nadzār daudz pret nakti, moz dzār brandiveina. Ka atsaguļsīs gulāt, nikod nazaguļstīs pyrmōk iz kreisa sōna, Otkon natur zvyčaja gulťis iz mugorys. Zam golvys kab nabytu ni cīž zam, ni cīž augsti. Īdams gulāt, kraklus zam kokla izraiš. Ka aj gulāt, nikod natur zvyčaja rūkys aizlikť aiz golvys. Gulādams mutis nikod naapsādž. Par vysu dīn staravojis, kab bētim aizjymts ar dorbim. Sorgis kab naturātīm nūskumeibys. Nagōdoj nikod ap būršonom, zababonim, čapāsлом i ap baideklom naktš. Nikō nikod namōnāj. Niarkū nazabor. Naasi sirdeigs i uportys. Nameklāj nikod iz tova tyvōka atribšonys. Īdams gulāt, nūskaitž prōteigi pōtorus, kab mīreigu turātīm samani. Pador tai i redzeisi, ka tevi Marā aba lītūņš nikod nadōvās.

Tī, kuri klausāja jō parāds, navīnu řaizi redzieju, ka pateicā i sacāja: „Paļdis, lobōk ir mums tagad.”

Otož i tu milys Jurš pador tai par vysu nōkušu nedeli, a, ka dīvs mums zvolās dagaidāt svātdinis, ka saīsīm otkon tā vysi, tu mums pasceisi, voi tī sposobi paleidzāja tāv, voi nā.

Tagad ajtā vysi da sovom sātom aigtō, ka leits jau cīž kreit. Esit vasaly! Lai bēs Jezus gūdynōts!

„Myužeigi!” atsacāja vysi i nūgōja.

Ūtrā nedeli leidz zvyčaja pec miša svāta nu reitišku vysi saiminiki sagōja da Pōvula i atsasādōš iz lōvom, a Jurš Naglis, kuram vajdzāja vysupyrmōk runōť ap Mari aba sovu lītauni, ni rādzājās.

Cyti žalova jō i runova: „Eistyn sātā slymoj.”
Cyti jau gribāja iņ da jō apraugōs. Bet cyti,
beja i taidi, kuri īsōcā klusom i smītis nu tūs
parādu, ap kurim Pōvuls runova pōrgōjuša svātdīnī,
koč tei izasmīšona nabeja nu ļauneigas sirdš, bet
deļtō vairōk, ka nikod ap tīm sposobim nadzierdāja.

Bet ša! Tā i Jurš pazarōdājās, gōja dreizōk i
rezvōk nakai seņōk, a deļ parōdeišonys sovys prīcys
i lobōkys veseleibys, gōja dzidōdams sāv: Oda dā,
da, dā.

Nūzabreinovōs vysy ka pasorgova jū aigtō,
ka nabeja tai blednys i dzaltons, kai seņōk i beja
prīceigōks, a jys īsōcā runōt tai:

Vysupyrēmōk, lai bīš gūds i pateikšona
dīvam, a pāčōk jums Pōvuls pateicu par parādu i
sposobim, kurus esi pastōstieš iz Maris i lītaunim.
Par vysu pōrgōjušū nedeli nivīnys ņaizis mani
nadōvāja. Poši redzit, ka as asmu vasalōks i nu tō
pazeistot, ka namaloju.

Oi, lela, lela tīsa, muni kaimini! Ka mās
sprostī ļaudš kam nibejš tycom i vīrejōm, a cieški
smejōmās nu parādu i sposobu, kurūs mums padūd
gudrōki ļaudš deļ mīsu lobuma. Cieški mās
glupōku nakai poši asom klausom: bōbu, soldotu,
čyganu i tīm leidzonu volkōtōju, kuri mums
pūstumus blienis runoj i par nīku naudu izvalk.

Ša maņ parāds i sposobs, ap kurū runova
mums pōrgōjušā nedeli mīlēs Pōvuls, nastōv maņ
ni groša i atdzyna nūst nu manis izgōdōtū Maru i
lītauni.

Ka Jurš tai runova i bučova Pōvulu,
pateikdams jam, vysy iz jō vārās ar izplātušōm acim
i ar muti ploti atdareitu. Vīns tikviņ Jezups ar
koltūnim kratāja golvu, nagribāja tam ticāt i tai
atsasaucās runōt.

Nu, lai že sāv, kai runojot, i navā Maris i
lītauni! Bet pasok že, Pōvuleņ, kū bazneickungs
tovs gudrīs mōceitōjs, runova ap būršonom i
vysaidim čapāslom i deļ atzeišonys tū, voi turāja tai
vīglu sposobu, kai deļ atdzeišonys Maris lītauni?

Bet verīs iz munys golvys i zynoj, ka tys
maņ datyka nu būršonys īnainīka i deļtō
naapzamōnīs runōdams.

Pōvuls jam atsacāja: Mīlēs Jezups! Jiuš
gribit zynōt sposobu deļ atdzeišonys būršonu i
čapāslu, a as radzu, ka jiuš vāļ nadzierdājat ap tū, a
jau nagribit tam ticāt.

Jezups atsacāja: No, tikviņ pasok, varbūt ka
i ticeišu.

Pōvuls: Otož, muns mōceitōjs, tū pošu
runova ap būršonom i čapāslom, kū ap Mari i
lītūni, ka jūs navā.

Jezups iz vōrda, ka jūs navā, aizasmājās:
„Ča, ča, ča”, runōdams: „a muns cakuls sazavalts,
muni koltūni, munys acš sorkonys i sopiejamys, voi
že nasoka, ka irā bury, čaravņiki i raganis?”

Pōvuls otkon runova: „Tovi koltūni i acš
sōpiejamys napaīt nu buru i ragaņu, bet patš tūs esi
padariejš.”

Jezups: „Nu ša, vāļ jauna līta! A tož kai, a tož
kai?”

Pōvuls: „A, ot tai:

Eistyn, na kasdīnys esi mozgovš i sukovš
tovu golvu.

Mīsu tovu naasi turiejš ikš teireibys, tys ir,
naasi cieški staigovš da piertāi aba nikod naasi
maudovīs.

Varbūt, ka seņōk daudz i pōrōk esi dziers
brandiveina aigtō, ka brandiveins vysuvairōk maitoj
ašni i saveļ koltūņus.

Varbūt, ka tai esi dariejš, kai vysy pi mums
dora nu dajiukšonys, tys ir, ka ādot virīni kaidu, kai
to kōpustus aba cytys stravys ar smirdeigim i vacim
taukim aba ar ryugtu aizleju, tei smirdeišona i
ryugtums iņ ašni cylvāka, maitoj ašni i vysu mīsu, a
nu tō paīt sōpis ocu i sazavejās koltūni.

Deļtō storp mums biedeigim zemnikim
daudz rādžīs ar koltūnim. Kungi i mīškōni mīstā
reši kod vaiđ iz koltūnim aigtō, ka dzeivoj teirōk,
mozōk dzer brandiveina i nikod naād smirdeiga
aizleja.”

Pi Jezupa kai lela beja mutā tai vysu atvārā,
vārdamīs iz Pōvula, nivīna vōrda naatsacāja aigtō,
ka jys jam trōpāja da sirdāi.

A Pōvuls otkon tai runova:

„Bet cieški irā i tys, ka naasom vaineigi, ka
slymojom iz koltūnim, i tai:

Ka dzymdynōtōji vaiđ iz koltūnim, ašnis jūs
samaitōts pōrīt da mums i mās tū slimeibu, kaiba
kaidu pasagu jemom nu jūs.

Deļtō vajag mums cīž sorgōtīs nu vysa, caur
kū varom būt ar koltūnim i vajdzās dīvam atdūt
rakunku par mīsu veseleibu i par veseleibu sovu
bārnu.

Taipat ir par pryčynu gryutu slimeibu i
koltūņu tys ļauneigs zvyčajs pi mums iesšonys galis
nu navasalu i jau sprōgamu lūpu.

Pi mums ir cieški taidys zvyčajs: rādzādami,
ka lūps ir cīž slyms, i zynōdami eistyn, ka jys
sprōgš, runojom: „Et, lobōk dagrīžt.” Ādom drūši
taidu gali, kura eistyn maitoj ašni mīsu aigtō, ka jau
sprōguša lūpa galā i ašnis beja samaitōts.

Ka pec iesšonys taidys galis, natai dreiz
slymojom i natai dreiz acš īsōc sōpāt, i natai dreiz

koltūni sazavelās, mās, bēdami tymši, vaini likom slimeibu iz būršonom i ragaņom.

Vāļ daudz jums runōšu ap būršonom i ragaņom. As vysod (koč jauns beju tūlaik puisškins) ar tikaveibu klausieju, kū ap jōm runova muns mōceitōjs bazneickungs.

Bet redzit, ka jau natōļ ir vokors. Ājtā da sātom, a nōkušā svātdīnī otkon ar paleigu dīva tá saīsim i vāļ parunōsim ap būršonom i ragaņom.

Cytā nedelī, ka vysi saiminīki sagōja vīnā kūpā, Jezups kaltynōtis īsōcā runōt tai:

„Nazadusmojis iz manim, mīlēs Pōvuls, ka as tāv drusku pōrmaiseišu runōt ap būršonom i ragaņom. Tys maņ nu golvys naizīt. Varbūt, ka as dabovu koltūņus nu tō, kai jiuš pōrgōjušā svātdīnī runovat, bet ir raganis. Ap tū maņ runova muns vacīs tāvs, muna mōtā i bez-moz vysi ļaudš runoj, ka irā raganis.”

Pōvuls: „Mīlēs Jezupen! Vysulobōk bēs ka pasceišu jums, kai ap tū runova muns mōceitōjs bazneickungs. Mās sprostī ļaudš pavinni asom vinim ticāt aizmō, ka nivins bazneickungs napavinnys ir mums mōnāt, a tai gūdeigs i cnōtlivs, pi kurō as dzeivovu, eistyn malōšonys narunova. Otož jys navīnu ņaizi runova tai:

Ir ļauneigys bōbys i slykti ļaudš, kurī var mums aizvādāt i tōs taisneigi varom pasaukt — raganis. Bet nascāja ticāt tam, ka taidu ļaužu ir valny par draugim i kab vini varātu mums vādāt caur naškeistū goru, runōdams tai:

Dīvs vareigīs cnotlivim i svieteigim ļaudim reši kod zvolej breinumus darāt. Voi že var bēt, kab dīvs pazvoleitu ļaudim bezdīveigim, nagūdeigim i dzārōjim breinumus darāt? Voi že tī nabētu eisti breinumi, kab vini varātu leidz sovys valis valnus izsaukt nu ālnis, varāt vinim pīscāt turāt jūs par sovīm kolpim i darāt caur jīm vysu, kū tikviņ gryb? Ač, brōli, nikod tai navar bēt! Dīvs nikod tō nazvolāja i nazvolās!

Vādej vini aba vinās na ar spāku valna, bet caur zōļom vādeigom i sakņom turejamom ikš sevis trutini. Ir taidys zōlis, nu kurū cylvāks trokoj aba nu cytu sazavelās moti i taisōs koltūni, cytys vādej acīm, nu ūtru tyukst cylvāks, nu cytu taisōs rānys, pyutelis, etc. etc. I tai: nu zōļu *dridziņu (Blokot)* trokoj cylvāks i var nūmierēt. Ir cyti sieni, tai vādeigi leidza kai trutinš. Nu ūgu kūka *vylka ūgys* dorōs rānys. Nu zōlis saucamōs *saulā krāslys* dorōs pyuteleitis i rānys. I daudz cytu vādeigu zōļu, ap kurom nagrybu daudz i ilgi runōt deļtō, ka ļauneigi ļaudš varātu tū zīni pagrīzēt iz škodis cylvāka.

Ar taidom to zōļom vini aba vinās vādej, ka tōs dūš ikš iesšonys aba dzeršonys. A sprostī ļauteni

tivleņ gōdoj i runoj, ka vinim caur spāku valna tai padarāja.

Nu timseibys sprostū ļauteņu laidaki i laidačkys mōcāja sāv darāt pažytkus.

Tivleņ atsaroda daudz bezgūdeigu sīvītu i bezdīveigu daudz mōneitōju, plutu, natikļu i dzārōju, kuri deļ apmōneišonys i deļ sova pažytka sevi pošus saucā bēt par čaravnikim i ragaņom, A vini, koč nikō namōcāja, nivīnys vādeigys zōļtenis nazynova, bet līlājās runōdami: „O, as mōku padarāt štukys.”

Aba cytus leidzonus sāv laidakus podrunoj i pavuica, kab ap jīm runōtu, ka nu lopu kūka var padarāt dzeivys pālis, nu saknis ruduka dora sudobra rubļus, nu būrķōnu — grošus i, kam i kai gryb var padarāt i aizvādāt.

Pagōdojit, kaidāž laikā i vītā taidi breinumi dorōs? Oto, vysucieškōk laikā kōzu, krystobu, bāru i cytaidu maļteitu.

Kaiže vini dora?

Oto tai:

Sazarunojās taidi div laidaki, atīt obeji iz kōzom, bet na ņaizi, ni nu vīnys molys, kaiba pavysam sāv napazeistami. Nu diveju laidaku cieški vīns irā dudarš aba skrypaks aba kaidis nibejs stabuļņiks. Kai tik jys atīš iz kōzom, tivleņ jū prosa kab stabulātū. Jys ar okōtu stabulej. Gosti pīcojās i doncoj. Tys že stabuļņiks, kai tik pasorgōš, ka īgōja jō tavaryšs, napar ilgu laiku ņaizi pōrstōj stabulāt, rauga pyušt a tá navā nikaida bolsa. Vysi gosti stōjās vaicoj jū: „Kas tá ir? Kas tī ir? Deļkō pōrstōji stabulāt? Kas tāv tyka?” Dudarš verās iz vysom molom apleik kaiba breinōdamīs i runoj: „As nazynu patš, kas tá ir! Pīščyks nu munys stabulis izgaisa, vot tikviņ tagad kaiba nu munys mutis kas tū izrōvā!”

Vysi gosti pa zāmi apleik jō i vysur ar guni meklej. Jys patš atraisa sovu jūstu, izkrota sevi — navā nikur piščyka. Piščyks propūla i navar jau stabulāt. Vysi redzeitōji breinojās. Dudarš gōdoj, ar golvu krota, šepčej, pāčōk giusīs da pyušlā stabulis, kurīs ir nu ōdys pašyuts i dašyuts da ragavnis stabulis, čupinei tū i kaiba breinōdamīs aizklīdz: „Brōli, veritās kur piščyks ir ībōzts! Tá pyusli!”

Vysi atīt, rauga, čupinei i runoj: tá ir! Breinojās vysi aizmō, ka rādž ka piščyks ir rasnōks nakai caurums stabulis i zeleikys.

A dudarš atsasaucās: saprotu, tá ir maņ štuka i kitrums padareits. Ir tá štukarš meistrs, bet as tivleņ jū zynōšu! Tod izjem voi nu capuris aba nu aiz kaļovys sovu zōboku lakateni aba papeireni, kurymā ir īsītys nazkaidys zōlis, it da dūbeitis pi ceplā, kur ir gunš ūgļu, izber zōlis iz ūgļom. Dīvs

zyna kaidys zōlis, a kurōs patš sauc „Zōlis *devel dreká*.” Dyumus nu zōļu pyuš iz ustobys. Tivleņ cylvāks, kurīs naseņ īgōja ustobā, kaiba ar kaidu narādžātu spāku stumās nu kokta, jys rōda kaiba turātūs lōvys, golda i rōda kaiba jū kaidys spāks stumtu iz vyds ustobys, verās atpakaļ i runoj: „Kas tá mani gryuž?” A tá da jō nikas ni dazadyurá.

Kai tikviņ izastumsīs iz vyda ustobys, tivleņ jū dudarš giusta aiz cakula, plyukoj runōdams: „Aha, to tu maņ štuku padarieji!” Plyukoj aiz cakula, syt ar kulākim pa koklam, pagōž iz zāmi i sysdams, i vārdamīs iz jō, runoj: „Aha, tu vāļ esi jauns i grybi maņ vacam štukys darā! As tevi pavuiceišu!”

Tys, gulādams iz zāmis zam jō ceļu, prosōs i lyudzās saceidams: „Brōleiņ, dāravoj, atlaiđ! Piščyks tovs varbūt ka ir stabulī! Varbūt ka tu napasorgovi tō!” Dudarš atsoka: „Vo, vysī ļaudš rādžāja, ka navā tō stabulī.”

„Tai tai, rādžājam!” atsasaucās gosti.

A jys prosōs: „Broleņ, nasiņ mani! Radzu i pazeistu, ka tu esi styprōks nu manis. Pazaverīs tikviņ varbūt, ka jau piščyks ir stabulī. Jys tivleņ da stabulis (*do Dudy*) aiztō, ka jū vysod tur zam pozusš, verās runōdams: „Aha, jau ir piščyks stabulī”, bet, nalaisdams jō nu zāmis, īsōc pyusť, a tá naiť nikaids bolss, otkon veļ jū plyukōť aiz motu i maidzāt ar celim, a jys prosōs: „Nu jau ir i bolss, tikviņ palaiđ i nakauņ mani!” Rauga, ir jau bolss, koč natai teirs i skaneigs. Laiž valī jū. Tys tivleņ tryukstās nu zāmis, bāg da durovom, a dudarš pec jō, syt ar kulāku i izstum aiz durovom.

Rauga stabulāt, ir jau bolss. Sauc gostus i rōda vinim kab čupinōtu, ka jau navā piščyka vydā pyuslī, a jys (*dudarš*) gabaleni kūka leidzonu piščykam, iz dīga pakōrtu, var īlaisť vydā pyušlā aba daviļķt tū da ōdys tai, ka napazeisi, ka tys tur ir, a piščyku patš tūlaik stabulī īlyka, ka jō tavaryšs nu kokta styumās.

Vysi breinojās, bo rādž ka piščyks to rasnōks nakai caurumenš stabulis.

Dudari leidza i izstumtū nu ustobys tur par gudrus znahorus i čaravņikus, vīnu i ūtru šanavoj, cīnej, beistās i čestej.

Ša! Daudz taidu i tōm leidzonu ir mōneišonu, a sprostīs cylvāks stypri tam vysam vīrej i ūtram pastōsta, a tys trešam, trešs otkon tōļōk i tai moz pa mozam vysur runa īt ap breinumim storp zemņikim, i cylvāks nu mozūtnis sovys, dzierdeidams ap tīm breinumim, īzaklausōs, tai vinim stypri tič, tai vīrej, jam rōdīs kaiba jys patš tūs rādžāja, gotovs ir ar zvīereišonu runōť, ka tys ir

eista tīsa. A tá nikō vairōk kai tik poši pōsoki i izgōdōšonys.

Daudz ir i šudiņ, kurī tič blienim, ka irā čaravņiki, raganis i nūlōdeitys vītyš.

I tai: paklausot dzeivōtōju iz molom azara Razna. O kaidus breinumus stōsta vini ap lelū kolnu pi azara (kuru sauc Wolkenberg).

Runoj ka zam kolna ir pokoji, šklepi i pogrobi, pokojōs sād Jumprova nūlōdeita nu sova tāva, skaista ļūti. Pogrobūs daudz ir naudys i vysaidys bogoteibys, sorgoj bogoteibys div lely suni.

Runoj, ka nazkod iz kolnu skraidāja naktim trejš raganis, dzeivōjamys natōļ nu azara. Kai jōš lācá par azaru Raznu: tei iz slūtys, cyta iz lōpstys, a treša iz pīstys. Kai iz kolna rakstāja iz ōdys vierša nazkaidys lōdeitys grōmotys. Kai komova nazkaidu navaineigu bārnu.

Kai smikleigi spīdá zeimis (*pieczęci*) da tōš grōmotys. Iz gola, kai grōmotu iz myužeibys svīdá da azara i daudz leidzonu tōm izgōdu i pōsoku. Ka azars cīž vaiđ i ryuc naktī, runoj ka raganis ar valnim doncoj pa tū kolnu.

Ir daudz taidu, kuri tič blienim i stypri vīrej, ka ir bury i raganis. I nu tō bōbys laidačkys i pluti nagodnī dora sáv pažytkys. Deļtō vysod ar acim izplātušom baileigi staigoj, greizi teišam verās iz vysim, vysod bez pōrstōšonys nazkū šepčej, ņūrđ. Tai dora deļtō, kab jūs turātu par znahorym, burym i ragaņom, zynōdami labi: kur tikviņ atīš, vysur jūs beistās i dūd vinim vysu, kō tikviņ gryb.

Tys že patš bazneickungs runova: jam pošam beja taida nūtikšona. Jys dzeivova nazkod vīnā parapejī zam poša rūbeža krīvu zāmis. Ka atbraucá da parapejis dzeivōť, pascá jam tivleņ i žalovōš, ka tymā i tymā solā ir špetna cīž raganá, kura grozni mōk raganāť i poša nu tō nazalidz. Bazneickungs pasaucá jū da sevim. Atgōja. Pījámá jū bazneickungs vysulobōk, runova ar jū mīreigi i īsōcá prasāt, kab jei jū apčaravōtu. Jei atsacá: „Nu, kai ža as tevi bazneickungs varu čaravōť, cytus to cyta lita!”

Bazneickungs otkon jai runova: as patš tevi prosu i lyudzu apčaravoj mani. A jei nikō navarāja aiztō, ka ni kō zynova, ni kō mōcāja.

Tūlaik bazneickungs pasaucá staršus solys i pīscá, kab bōbu nūvastu zam zvanineicys i kab ar viervjom nu zvonu labi atpārtu i nu solys jū izdzeitu. Tai i padarāja.

Vysi ļaudš solys klapatājās i beidovōš ap bazneickungu i runova: „Raganá kū nibejš jam padarās.” Bet jys vysim atsacāja: „Nazabeistot, bārni! Kas tur nūceji ikš dīva i jū mīļoj, taidam bez

valis jō nikō slykta nadatiks.” I patiši beja vasals i dīvs jam vysur blogoslavāja.

Bet nu ūtrys pusis runova tys paťš bazneickungs, ka vajaga bŷť cīž prōteigam īkš tīsōšonys aiztō, ka na vysī tī, kurī nu ocu pazaverūtīs baileigi i grozni, ir slykti ļaudš. Cieški tys ir, ka zam naskaista vaiga ir sirdš vysugūdeigōka i cnōtlīva. A cieški tys ir, ka zam vaiga skaista i pryša ir sirdš ļauneiga i malna. O, kai daudz navaineigu sadadzynova i nūsleicynova nazkod! Ka gribit as jums ap tū pastōsteišu.

„Grybom, grybom!” vysī atsasaucās.

Tys ža muns bazneickungs, myužēiga gaisma lai speiđ jam, beja tai, ka īsōka runōť ap buri i raganom, kai seņōk ar viņom nataisneigi darāja, to nu žāluma net osorys bārās nu ocu, a nu bailis moti iz golvys cālās.

Tai jys runova: īsōkums ticeišonys, ka ir buri, čaravņiki i raganis paīt pyrmōk nu vōjuma laužu. Ļaudš, kurī beja gudrōki, kurī zynova i prota kaidys vādeigys aba paleidzeigys zōlis, bet grybādami, kab nikas ni dazazynōtūs, ni dazagōdōtūs ap zōlom i kab jūs turātu par gudrus, otkon kab i turāt pażytku dūdami tōs. Zōlis deļ apmōneišonys darāja vysaidus znakus breineigus, kai to: šepčāja, ņūrdāja, splōvā, kōsāja, kristāja i darāja kaiba bezprōteigi deļtō, kab aptumāt ļaudš i kab apturāt vōrdu burs, čaravņiks aba raganá, tys ir, gudrīs.

Vysī mās pazeistom, ka cylvāks vysod ir vōjs. Kai mās asom tikavi i grybom zynōť nōkušys lītyš, kai nūtikš ar mums i ar cytim. A ša, tivleņ atsarodōš mōneitōji, kuri līlājās i runova, ka mās mōkom, varom atgōdōť i zynom nōkušys lītyš. A daudz sprostu laužu, nu vōjuma tič vinim i taidus pōrsaucá par varažbitim i dīvredžim.

Aba, ka cylvāks natur veseleibys, deļ atmekleišonys tōš pyrmōk dīva lyudz, a iz gola gotovš ir prasāt paleiga i nu gora naškeista. A tá tivleņ atsarūn laidaks, kurs runoj: „As tāv paleidzeišu caur būršonu, tys ir, caur paleigu naškeista gora”, a vōji i sprosti ļauteni tič tam.

Atribšona i gribeišona padarāt kaidu ļaunumu tyvōkam nu sirdš davad slyktu cylvāku da tam, ka gotovš prasāt paleiga valna. A ša, tivleņ atsarūn mōneitōjs, kurīs runoj: „As jam padareišu štuku, ka jū sagrīzš naškeists gors, as jū pōrmeišu par žogotu i nūskrīš pa pasauli aba par vylku, a voi i sprosti ļauteni tič tam i jūs beistās.

Aba, ka puisš kaidš aizamīlōšīs cīž īkš kaidys maitys aba sīvītīs, a jei ka namīloj jū, tūlaik tys puisš gotovš meklāt paleiga nu naškeista gora, kab tikviņ maita da jō dalyptu. A tá tivleņ atsarūn

mōneitōjs, kurīs jam soka: „As tāv paleidzeišu i padareišu, ka jei poša pec tevi staigōš, ka jei pec tevi kaļtiņ kaļšš, a vōjis i sprostīs cylvāks tič tam stypri.

Otkon ticeišona, ka ir bury i raganis paīt vāl nu laiku pogōniskū.

Na tikviņ pi tymsu pogōnu, bet i pi gudrōku pogōnu, kaidi beja greki i rymonišy, daudz beja dīvu i dīveņu. Na tikviņ sávkura cnota turāja sovu eistu dīvu, bet i vysušpetneigōkys nacnotys i ļauneibys turāja sovus dīvus.

I tai: bezkauneiga sīvītš Venera beja turāta par dīvu i glōbeitōju vysaidys bezkauneibys i ļauneibys.

Bahuss dzārōjs beja dīvs i glōbeitōjs dzārōju i laidaku.

Merkuriuš beja par glōbeitōju i dīvu zagļu i slapkaunu.

Bet kur ža maņ vysus izskaitāt i aprakstāt, ar vīnu vōrdu sokūt, sávkura līta turāja sovus dīvus i dīveņus, i sorgōtōjus. I tai meži leli i mozi, aizaugi, sávkurīs kūks, pļovys, pučis. Līknis, kolni, upis, azari, jyurš, vysaidi vieji, lūpi, augli zámis, zivš, zvieri, putni, tōrpi, cnotys i vysušpetneigōkys nacnotys turāja sovus dīvus i dīveņus, eisōk sokūt: tik beja dīvu i dīveņu cik lītu iz pasaulá, cieški i tai beja, ka vīna līta turāja dīveņus lobus i slyktus.

Tai to daudz turāja dīvu, a eista dīva nazynova!!!

Pogōni gōdova i ticāja tam, ka dīveņus varāja caur uperim, lyugšonom i dzīsmom padarāt sáv žieleigus. Tū sposobu saucá pa latīniskam Inkantacio (*incantatio*).

Ticāja, ka caur nazkurom lyugšonom i sposobim lyugšonu varāja pacáľt myrūnus nu groba i tū saucá pa latīniskam Nekromanteja (*Necromantia*),

Ticāja, ka caur dīvenim varāja saprast i atgōdōť nōkušys lītyš. Beja tod dīvredži, a tys sposobs saucās pa latīniskam Divinaceja, Augurija, Auspiteja (*Divinatio; Augurium, et Auspitia*).

Ticāja, ka caur lyugšonom da dīvenim varāja izprasāt i padarāt mierus, slimeibys i pieškys smiertš, a itū sposobu saucá pa latīniskam Maleficeja (*Malefitia*).

Vīrāja, ka caur deveinim lobīm i ļauneigīm varāja izprasāt bārnim auguma, spāka, prōta i laimis i tū saucá pa latīniskam Sortilegium.

Ticāja, ka caur dīvenim vysaidys bezkauneibys i nagūdeibys varāja izprasāt laimi da mīleibai, da savesšonai i īvesšonai, cytus da nalobim dorbim i tū sposobu saucá Piltra (*Philtra*) pa latīniskam.

I tai tōļok varātum ap tū cīž ilgi runōt!

Tei to timseiba pogōnu dagōja storp tymsīm ļaudim i da m̄ysu laikim. Nu tōs ža pryčynys pagōja ticeišona, ka ir bury i raganis.

Vysulelōka ticeišona ka ir bury i raganis beja septeiņpadsmytā symtā godu (1700), a vysuvairōk vōcišu zāmī. Tūlaik to daudz navaineigu sīvītu nataisneigi sadadzynova i apsleicynova. Ka grybot, pastōsteišu jums ap tū, kai beja.

„Grybom, grybom!” vysi atsacāja.

Septeiņpadsmytā symtā godu, beja lely vaidi švedu ar vōcišim, tymā laikā, jau zynoms kai vaidu laikā, vōcišu zāmī nabeja nikaida parādka ni mīruma. Nabeja nikur nivīnys dīnys, kab nanūtyktu kaida nalaimá.

Tur vysu solu, cytā vītā sātu nazkas sadadzynova. Tur atroda pakōrtu, cytur nūsystu aba nūsleicynōtu, aba pōrdūrtu da smiertái cylvāku. Tymā molā lūpus nazkas nūsyta, cytā vītā nūgrīzā. Tymā solā lūpi slymova, a cytymā sola lūpi bez ratunka i sprōga, ar vīnu vōrdu sokūt, vysur nalaimis i namīrs rōdājās, vysys nalaimis sprosti ļaudš vysupyrēmōk darakstāja i izlyka iz burym i ragaņom.

Taisneigi runōdams, leidza tūlaik beja okly prinči i kungī aigtō, ka vini pīscāja sūda viersinīkim, kab kur tikviņ izdzierš ap kaidu ragani aba buru, kab tivleņ jū giutu, sādynōtu cītuma i mūceitu.

Varit poši saprast kaidi beja augli nu tōs pīscēišonys. Oto, ka turāja kas sirdi iz kaidys sīvītis i pascāja: „Jei ir raganá (*Czarownica*)”, tivleņ jū i pajámá.

Beja kur sīvītš loba saimineica, loba strōdneica, ka pi jōs lūpi labi vādās, labi auga, gūvš pīna labi dāvá, ka kaimineicys nu pavīdeibys pascāja ap jū: „Jai labi vyss vadās aigtō, ka eistyn mōk raganā.” Tivleņ jū jāmá sāja i vádá da sūda viersinīkim.

Aba, ka beja kur gudra i prōteiga sīvītš, kura navīnam labi padarāja aba ikš slimeibys ar kaidom zōļom paleidzāja: „Jei gudra, jei eistyn raganá ir” i tivleņ jū jāmá i cītumā sādynova.

Aba, ka kura maita cnōtliva, loba strōdneica, aba skaista, kurū vysi mīļova i ļūbāja, a ka jei puīšus smōdāja deļtō, ka beja aba laidaki, dzārōji, aba zagli. Pasaucá kas nu sirdš, ka jei ir raganá aigtō, ka vysim puīšim nazkū padarāja aigtō, ka vysi puīši pec jōs slōpst, tivleņ jū jāmá da cītuma.

Aba cyta koč nazynova ni zōļu, ni kaida gudruma, bet grybādama, kab jōs cyti beītūs, grybādama, kab jū turātu par gudrineicu, kab turāt

pažytku i kab jū šanavōtu, pošā sevi pasaucá par čaravneicu.

Taidys sīvītis vysur giustāja, sādynova cītumā i mūcāja ar vysaidom brīsmeigom mūkom, kab pīzazeitūs da sovu būršonu i pasceitu kaidys vāļ ir jōs tavaryškys.

Ka sagiutys sīvītis beja slyktys aba bezkauneigys dzeivis, runova ap jōm tai: „Jūs dzeivá rōda, ka jōs ir raganis.

A, ka beja gūdeigys i cnōtlivys dzeivis, tūlaik runova ap viņom tai: „Jōs tikviņ rōdis navaineigys i mīreigys kai jiereni deļtō, kab vīglōk varātu apmōnāt cytus.”

Ka kura nu nalaimēgū sīvītu nu bailis mūku i smiertš treisāja, to runova ap jū tai:

„O veritās, veritās jau tōrps sumená grauž jōs sirdi i dora namīreibu.”

A, ka kurys sīvītis beja drūsys i drūši runova ap sovu navaineību, tod ļaudš ap jōm runova: „Valns dadūd jōm drūsoma i smeluma.”

O, kai tūlaik beja okly, tymsi i viersinīki!!! Tōm nalaimēgōm uperim nadává ni laika, ni sposoba da parōdeišonys sovys navaineibys, a ka kas atsavāzeitūs jūs ratavōt, tys ir, aizastōt i par jōm runōt, tys beja turāts par vysnagūdeigōku cylvāku.

Zynit ža, kai i kū ļaudš sprosti runova ap nalaimēgōm sīvītom, kurys saucá par raganis.

„Nazynom”, vysi atsacāja.

Oto tai runova: „Ka jōs varāja skrīt voi iz lōpstys, voi iz slūtys aba iz pīstys pa augšu tai kai putni. Ka jōs kas nakti iz kolna taida i taida skraidāja. Ka iz tō kolna ar valnym doncova i ar valnym dazalaidá vysaidu nagūdeigu i bezkauneigu dorbu. Ka nu valna aptur spēku i gudrumu i tim leidzonu daudz blieņu.

Vāļ pastōsteišu jums, kai jōs strōpāja.

Navaineigōs sīvītis vysupyrēmōk nūplieš nu vysu drābju, net da plykuma pāčōk apskūž ar brytvu motus iz golvys i nu vysu vītu kauneigū. Pāčōk plyku pavysam dasīn i pakar da mašinis deļ mūku pataiseitys i isōc mūcāt ar vysaidim naizsaceitim sposobim: rūkys i kōjis iz mašinis tai izstīp, ka kauly izīt nu vītys, golvu mīdz ar dzeļža steipom.

Cyta sīvītš vōja i navarādama izturāt sōpis, koč navaineiga, bet nu sōpis, da vysa pīzazeistās, ap kū tikviņ jū vaicoj.

A tōs, kurōs beja cītōkys i styprōkys i nagribāja tō runōt, kō pavysam nazynova, taidys trejs aba četrys ņaizis atlaidá i otkon iz jauna jāmá iz mūkom.

O, kai lela bej jūs nalaimá! Raudōt vajag pīmineidams!

Ka laikā mūkys, kura nu lelys sōpis ač sovys iz vysom molom grūzāja, to ļaudš runova klīgdami: „Veritās veritās, kai jei ar acim meklej sova bryugona valna!”

A ka cyta sīvītš laikā mūku, būdama pavysam bez pīmineišonys i nu slōbuma ač turāja izplātušys, kaiba vīnā vītā vārtūs. Tūlaik klīdzā ļaudš: „O, veritās, radzot, kai jei ar prīcu verās iz naškeista gora, sova bryugona!”

Leidza tōs, kurys tivleņ nu īsōkuma mūku, nu sōpis dazazynōs da vysa, ap kū jōs vaicova, koč beja navaineigys. Tai i tōs, kurys styprī izturāja mūkys narunōdamys tō, kō nazyna i nasaprūt, beja turātys cītumā, a pāčōk navaineigi aba sadadzynōtys, aba nūsleicynōtys.

Tá vysi saiminiki pavaicova, saceidami: „Deļkō ņa bazneickungi iz taidys nataisneibys i tiraneibys nikō narunova?”

O, mīlŷ Brōli! Beja tūlaik daudz bazneickungu leidza tymsu i oklu, kai i ļaudš sprostī. Eistyn, ka beja daudz gudru i apskaidrynōtu bazneickungu, bet nabeja zvoleits vinim runōt i par tōm nalaimeigōm sīvītom aizastōtīs, a ka kurs atsmelāja runōt, to jū ļaudš turāja par īnainīku vysōs vōcīšu zámōs. Pagōdojit, kab tagad kurs bazneickungs īsōktu runōt ap mŷsu bādom, apspīšonom i ap nataisneibu, kaidu mums dora, tivleņ jū skaržeitu augšōk, ka jys ļaudš buntavoj pret viersinīkim, ka jys maisa parādu, tai ņe paŷ i seņōk beja, Raudova klusom iz apspīšonys zemniku. Bet, brōleiši, vajag jums zynōt, ka tymā vōcīšu zāmī moz ir katolīku, a vairōk luterāņu ticeibys.

Dīvs zyna, kod i kaidis gols būtu tai nalaimeigai nataisneibai, kab na vīns bazneickungs jezuitu, kuram beja vōrds *Frideriks*, a pavōrdā *Spee*. Jys būdams īlgu laiku par spovednīku tūs sauktū čaravneicu i ragaņu. Zynova labi nu spovedu, jūs navaineibu i nataisneibu viersinīku.

Navarāja aizastōtīs par tōm nalaimeigōm sīvītom aiztō, ka eistyn īsōktu ļaudš runōt: ka i jū jōs apraganičā.

Navarāja runōt ap jūs navaineibu, aiztō, ka nikas jam natycātu i būtu patš īkš nagūda.

Navarāja runōt sūda viersinīkim, prinčim i kungim, aiztō, ka i vini beja tymsi leidza kai i ļaudš sprostī i turātu jū par īnainīku vōcīšu zámōs.

Kū ņa jys tod dora? Oto, parakstāja grōmateni, īkš tōs grōmotys gaiši parōdāja, ka runys ap bryum, čaravnikim i ragaņom ir eistōs izgōdōšonys. Parōdāja, nu kaidu pryčynu jūs pasauca par čaravnikim i ragaņom. Rōdāja, kai nataisneigi, cieški nu sirdš, nu pavīdeibys i nu

sprostuma jōs skaržej. Kai bezmīlsirdeigi jōs giusta, sādynoj cītumā, komoj i mūcej, pretiveigi vysaidai taisneibai aiztō, ka nazvolej viņom, nivīna vōrda pascāt deļ parōdeišonys navaineibys i malu iz jōm izgōdōtu.

Īkš grōmotys prosa ar osorom kienēus, prinčus i kungus, deļ mileibys dīva prosa, kab padareitu golu tai lelai nalaimái i nataisneibai.

Pazastaravovōs tys ņa patš bazneickungs, kab grōmotu drukarnī izdrukavōtu.

Tōs tod grōmotys izdrukavōtys pa vysom molom i pušom izgōja i eistyn atdarāja ač kienenim i prinčim. Tivleņ pec tō moz pa mozam pōrstōja mūcāt navaineigūs. Gudrōkī i gaišōkī ļaudš pōrstōja vīrāt, ka ir bury i raganis, tikviņ vāļ tič tam mŷsu brōli zemniki. Māš tikviņ zemniki tycom balamuctvam i blienim.

Radzot brōli i pazeistot labi, ka kungi gudrōkī ir par mums aiztō, ka staigoj da školom pa desmit i vairōk godīm, vuicōs vysaidu zynōšonu, skaita vysaidys grōmotys, braukoj da svešom zámom i aiz jyura deļtō, kab vairōk rādžāt, vairōk mōcāt i zynōt i būt gudrōkim. Pavaicojit jūs, voi vini tič tam, ka irā čaravniki i bury, i raganis! Nicik moz natič:

Taipat mŷsu bazneickungi ir vuiceiti zynōšonys rokstūs svātūs, skaita vysaidys grōmotys i pasauleigys, ir par mōceitōjim mŷsu na tikviņ īkš litom gareigom, bet i pasauleigom, vajdzeigom da laiceigōs dzeivīs. Voi ņe vini tič tam ka ir bury i raganis? Na tikviņ poši natič, bet i mums pīsoka, kab māš natycātumām tīm ļaudim.

Vini tikviņ māš zemniki nu sovā sprostuma tycom i beistomās mōneitōju i laidaku,

Otkon uvāžejit poši: irā kaida vaļkstī nu zemniku cylvāks gudrīs, ņņahors, dīvredziejs. Vysi pa sātōm jō beistās, sauc par čaravniku i runoj: „O, jys kū gryb, tū var padarāt! Ka lels štukarš!”

Voi ņe vīnu ņaizi tys lels štukarš ir labi nūstrōpāts, sasysts i ar reikštom saciersts nu kunga, junkura, voita aba nu cyta kaida sova viersinīka i varbūt, ka navīnu ņaizi i navaineigi ir saciersts. Kab jys turātu taidu spāku, kai jiuš ap jū gōdojit, voi ņe jys napadareitu kaidys lobys štukys sovam kungam? Eistyn naatlaistu, bet padareitu. Deļkō ņa napadora? Aiztō, ka nikō nazyna, nikō namōk i navar.

A Kungs nazabeistās jō, natič jō spākam i vareibai.

Tai ņa paŷ i mums vajag darāt, ka dzierdieši kaidu līlūtīs, ka jys ir ņņahors, dīvredžs, ka jys var padarāt štukys, drūši jemīs aiz lobys klūgys, dūd jam labi pa mugorai i izdžāņ nu ustobys, nu sātys

kai suni kaidu, rūceju: nikō slykta tāv napadarās tikviņ sorgojis kab ar jū vīna vītā naāstim ni dzertim aigtō, ka zōlis trutineigys i vādeigys (ka tōs pazeist, kai pyrmōk runovu) var ībārt dzierīnī aba īsvist iedīni i tāv aizvādāt.

Otkon, brōli, voi dzierdājat aba voi rādzājat, kab nu tūs, kurī saucās par znahorym, varažbitym, čaravnikim, dīvredžim i ragaņom, koč vīns bītu gūdeigs, cnōtlivs i lobs cylvāks? Nikod, nivīna! Vysi ir dzārōji, natikli, laidaki i zagli, kū nu tevi izmōnej – tivleņ pōrdzer.

Bet, mīlī kaimini, veritās jau natōļ ir vokors! O kai ilgi šudiņ aizarunovamīs, laiks ir iņ da sātom. Nōkušā nedelī, ka zvolās dīvs tōs mums dagaidāt, runōšu jums ap zalomim i ap apvaļdeitīm nu naškeista gora. As pīminu labi, kū ap tū runova muns bazneickungs.

Bet koleidz šudiņ izašķiersimās pasceišu Jezupam, kai vajag darāt ar koltūnim, kab nu tūs bez sōpis, bez doktora i bez lelys izdūšonys naudys izalečēitūs. Oto tai:

1. Kab tys, kurīs slymoj iz koltūnim, pavysam brandiveina nadzartu aba reši i pa druskai aigtō, ka nu brandiveina vysudreizōk koltūni sazavelās.

2. Vajag koltūņus pamosam, padruskai podcierpt. Bet lobōk tai: vajag vysus motus golvys ar koltūnim iz augšu podcālīt i sasīt motus ar cītu plōnu aukleni (*sznurek*) nu cītu dīgu aba nu šolka saveitu, aukleni kas div dīnys cīžōk sarauīt i sasīt, par pušūtra goda aba i drusku eisōk koltūņš nu golvys atstōš i karinās iz nadaudz motu, motus ar koltūnim vari drūši atcierpt i eistyn bīsi vasals.

Bet pec tō staravojīs golvu vysod turāt syltumā, tys ir, kab vysod golva bītu aplōta ar syltu i lobu capuri i moz pa mozam vajag tū dajiucāt da soltuma, bez tōs vakteišonys cīstim lelys sōpis golvā i otkon var sazaviļktīs koltūni.

A, ka kas atsavāžās ļaizi apcierpt vysus koltūņus, tys vysod bīš slyms. Var palikt par kaleku myužam i cieški mierst.

Nōkušā nedelī, ka vysi saiminīki sagōja da Pōvula sātys, nabeja jō tūlaik sātā aigtō, ka nūgōja apraudzāt slymū sovu kūmu.

Vysi gaidāja jō cīž aigtō, ka gribāja dzierdāt, kai jys runōš ap apvaļdeitīm nu naškeista gora i runova storp sevim tai:

Naktš lītauņu, buru, čaravniku, dīvredžu i ragaņu, eistyn ka, nikas nu mums jūs narādzāja, tikviņ ap jīm dzierdājam i dzierzom. Tāvi mīsu taipāt dzierdāja i mums runova, a Pōvuls tai gudri, tai skaidri ap tū mums runova, ka vairōk vajag ticāt ka jūs navā, nakai, ka vini irā.

Bet apvaļdeitūs nu naloba gora navīnu ļaizi trōpājās mums pošim rādzāt pa bazneicom. Ot i naseņ mīsu parapeji beja taida nūtikšona ar sīvīti nu krūga Borysowkys, kura caur mīsu sātu pōrgōja, dīvs zyna kai breineigi klaigōdama, i ļūti baileigi mātōdamīs.

Ka tai vini runova, Pōvuls pamosam īgōja da ustobys i tai atsasaucās:

Navarom tai runōt, ka nabeja pavysam nikod apvaļdeitu nu naškeista gora aigtō, ka turom ikš rokstim svātim, Vacā i Jaunā īstōdiejuma, ap apvaļdeitīm nu naloba gora.

Tam vysam, kas ir paraksteits Evangeluma svātā pavinni māš asom ticāt i vīrāt. Bet kū ļaudš runoj ap apvaļdeitīm nu naloba gora nīmoz mozumenā navā praudys. Ir taida slimeiba, kura cylvāku svaida, daspīž cylvāku ar vysaidīm bolsim atsasauktīs i ar vysaidom mājom runōt. Cylvāks tai slymojams palik dzaltons, izkolst, sazakomjās i apslōbst, a ka otkon saslymōš i īkrīš karstīni (kai doktori sauc *parcxyzma*) tūlaik palik cīž styprs i ļūti druss, tai ka cik ļaužu navar jō pīturāt. Klaigoj, mātōjās, izalauzōs vysaiž i vysaidys breineigus lītys runoj.

Zemniki, rādzādami taidu cylvāku, runoj i tič, ka vyda jō valns irā. A, ka slymīs izdzierdās, ka tai ap jū runoj, vāļ vairōk palikš slyms i godōs, ka jys eistyn ir apvaļdeits nu naškeista gora. Tūlaik tys nalaimēigs beisis iudinā svieteita, beisis bazneicys, beisis lyugšonu i beisis vysu svātu lītu.

Mīlī kaimini, ka rādzāsīt taidu cylvāku, nabiedzīt nu jō, nazabeistītās, pijemit jū da sovys sātys, paborojit i runojit ar jū mīleigi i nazavāžejit jam runōt, ka jys ir apvaļdeits nu naškeista gora aigtō, ka caur taidu runu jū pōrbīdāsīt i lelōkā slimeibā ivāsīt.

Taidam biedēigam cylvākam vajag doktora, kab jū ratavōtu nu slimeibys.

Bet cieški trōpōs mums rādzāt bōbu aba kaidu cylvāku, kurs tuklys, sorkons, vasals, styprys mātōjās, klaigoj, rōda kaiba jys bītu apvaļdeits nu naškeista gora, ļaudš lomoj, dūd vinim vysaidys palamis i vysaiž bīdej. Taidu jemit drūši sasītu nūvedīt da vīersinīkim, a tur ar reikštom izdzieš nu jō valnu. Ir to na apvaļdeits nu naloba gora, bet pluts, mōneitōjs, kurs gryb nu jums naudu izmōnāt, jums pōrbīdāt. Jys leidza dora kai bōba, kura līlejās ka ir raganā i čaravneica.

Seņōk ar viervjom nu zvonu valnus nu taidu dzonova ōrā.

Jōņš Tryzna atsasaucās tai: „Pōvuleņ, labi jiuš i gudri runojit, bet pasokot taišni, voi var bīt cylvāks eistyn apvaļdeits nu naškeista gora?”

Pōvuls atsacāja: Jau as jums asmu runovš, ka beja apvaļdeiti nu naškeista gora, kai mās turom i skaitom ikš rokstim svātim, a ka seņōk varāja bīt, tod i tagad taipať varbīt, ka dīvs gribās dalaist iz kō taidu strōpi. Bet tagad nazadzierdīs ap taidom strōpōm dīva. A plutu i mōneitōju daudz atsarūnās, ap tū pastōsteišu jums div nūtikšonys.

Mīstā Ludza (*Lucyn*) vīna sīvītš tai lelys rōdāja zeimis, ka valns ir ikš jōs. Vysi, na tikviņ mīsta dzeivōtōji, bet pa vysim Inflatim ni ap kū vairōk narunova kai tik ap jōs breineigim dorbim. Jōs breineigī dorbi i runys, par trejim godim dareitī, aizsā māli gudrinīkim i filosofim (kuri nikam nagryb ticāť — ni valnym, ni eņgelim).

Runova jei ar nasaprostu pavysam māli, tōs runys nikas navarāja saprast. Cyti iz tōs runys runova, ka jei runoj ar māli hebraisku.

Cyti sacāja, ka ar māli arabsku. Vysi vysaiž i cyti runova, ka jei runoj ar māli valnisku.

Beja taidys nūtikšonys, ka par ostoinys dīnys nikō ni ādā, ni dzārā, a par pīcpadsmīt dīnom ni mozys šaļtenis naaizmyga.

Ka kas pīminās vōrdu dīva, vōrdu svātūs, kai tikviņ parōdās krystu aba obrozu svāta, aba iudini svieteitū, aba kaidu relikveji, tivleņ jū giustāja rausteišonys dzeislu, treisāja, kryta iz zāmis, vāmā i palyka kaiba bez nūjautu i pīmineišonys.

Ni doktori, ni kas zynova sposobus, kai jū ratavōť. Vysi gōdova, ka eistyn ikš jōs ir valns.

Tūlaik vīnam kungam dagōja da prōta tai padarāť: nūgōja da doktora i sacāja jam: īsim da tōs slymōs apraudzāť jū. Nūgōja obi. Doktorš īsōcā vaicōť ap veseleibu i sōpi, a kungs tymā laikā dagōja da jōs tai klusam, kab jei ni rādžātu, ni dzierdātu i dalyka da jōs kristeni, ikš kura beja relikvejis svātys, a jei ni aizatreisāja, ni pazakustynovōs, ni parōdāja kaidys sazamaiseišonys.

Tūlaik doktorš dazagōdovōs, nu kaidys vainis tei slimeiba paīt. Izvaicova labi slimineicu izvaicova jōs dzymdynōtōjus ap īsōkumu slimeibys i pazyna, ka slimeiba paīt nu sazamaitōšonys ašnā i sazamaitōšonys vydā vādara.

Pīscāja tod, kab dūtu jai dzārť iudini nu aptekys (kurīs iudīnš pa aptekarskam saucās *Mineralna woda*).

Bet otkon tā bāda, kai tikviņ parōdās iudini, tivleņ jei treiš i raustōs aizmō, ka gōdoj, ka tys iudīnš ir svieteits.

Tod doktorš kū dora? Oto tai:

Dastatāja da jōs sīvīti gudru i lobu, pīscāja sīvītāi, kab nikod pret jū napīmineitu vōrda dīva i vōrdus svātus, kab nikod napīmeitu ap pōtorim, bet

kab jei vysod runōtu ap lītom pasauleigom i pīceigom, kab nikas da jōs nastaiģōtu. Pec cik dīnu pīscāja sīvītāi, kab slimineicu kai nibejš izvastu ōrā i kab ar jū staiģōtu pa pļovom i vītom pīceigom: ap azaru i upeiti i kab cieški, koč nagrybādama, nu upis i nu azara smaltu iudini, dzartu poša i slymai dūtu. Paraudzāja i slymō dzārť aizmō, ka rādžāja, kai smālā nu upis aba azara, tod zynova, ka nair iudīnš svieteits. Pec cik dīnu taidys staiģōšonys vīnā dīnā pascāja sīvītš slymai: „Šudiņ naišu ar tevi staiģōť aizmō, ka asmu slyma i tā varu iudinā atsadzārťis, bo tys irā atnasts nu tōs pošys upis, kur vakar dzārām. Pajāmā i izdzārā glōzi iudinā mineralna. Slymō tycādama tam, ka iudīnš ir nu tōs pošys upis, pajāmā i jei glōzi izdzārā. Par pīcpadsmīt dīnom tai jei jū mōnāja, pec tō īsōcā slymō cīž vāmť i izvāmā lelu pulku cārmu vysaidu: lelu i mozu, nu tō nappar ilgu laiku beja pavysam vasala.

Ūtra ir taida nūtikšona.

Aizamiersu, kai tei vīta saucās, nazkur tī zam Wilna. Vīna jauna jumprova aizadusmovōs cīž iz sovim dzymdynōtōjim, par septeinim godim nivīna vōrda ni da kō napōrrunova. Vysi gōdova, ka māms valns ir ikš jōs. Biedeigī dzymdynōtōji vodova jū pa vysaidom vītom svātom i breineigom, izatrātā pavysam, bet nicik napaleidzāja. Vīnu řaizi jumprova, būdama ikš nazkaidys nalaimis vīna, da napazeistamōs personys nu bailis nagribādama pōrrunova. Tūlaik pazyna, ka nabeja ikš jōs māms valns, bet beja tei maita uporta i ļūti sirdeiga.

Oť, redzit, muni mīļ kaimini, kai navajag dreiš ticāť taidom lītom.

Tys že patš bazneickungs sacāja vīnu řaizi, ka mātōšonōs, lauzeišonōs, runōšona ar nazkaidu napazeistamu māli, atsasaukšona ar bolsu vysaidu zvieru, bailā svieteita iudinā, treiseišona iz vōrda dīva i svātū i vieršonōs ar baili iz svāta obroza nair to zeimīs, ka eistyn ir apvaļdeišona naloba gora aizmō, ka cieški (kai dzierdājat) paīt nu slōbuma i slimeibys.

A pluti i mōneitōji var tōs zeimis teišam darāť.

A vysuvairōk ikš taidom nūtikšonom navajag ticāť i vīrāť sīvīťom aizmō, ka jōs nu pošys pīradineibys ir baileigōkys, vīgli i dreiš vysam ticiejamys. Sīvītis dreizys da svieteibys i ļauneibys, pavīdeigys, tikavys i ļūti uportys, deļtō dreišōk varbīt slymys iz taidys slimeibys.

Vāļ jums drusku pastōsteišu i parunōšu ap zalomim.

Vīncess atsasaucās: „Ai, lyudzu pasok ap zalomim! Vot, pōrgōjušā nedelī nazkas munā šņūrī

rudzūs padarāja zalumus divejās vītās. Nazynu patš, kū tá darāt. Jau radzama ir izgaisšona!”

„Pfu tu”, atsaspļōvā *Pōvuls* runōdams: „Kauns ir tai runōt i kai mozam bārnām bādōtīs i ticāt tam pūstumam i blienim!”

Vincess: „Kai tai zalomi ir pūstums, bliens i līta godna atsaspļaušonys? Voi ža nazyni, voi ža napīmini kas pōrgōjušā godā nūtyka mūsu kaiminām Jōnām? Jō šņūrōs taipaž beja pataiseiti div zalomi. Prauda jys cīž gribāja meklāt znahora, kab tūs izrautu i kab tam, kurīs aizlauzā zalumus lobu štuku padareitu! A tá kai īsōcā vysī jam runōt. Tys nikō navā. Navajag tam ticāt. Pamāt, nameklāj cylvāka. Nikō nabēs.

Jys kai glups paklausāja! Bet kas ža nūtyka? Oto, pyrmū ŗaizi kai paborova lūpus ar tōm cysom, reit vīna gūvš nu teiruma atskrāja da sātai, maurōdama kai troka, i tymā pošā dīnā nūsprōga. Na gona vāļ tō: tymā pošā rudinī i reja jam sadaga, pīsierta ar tīm rudzim. Kaidaž cyta pryčyna nalaimū beja? Eistyn, na cyta, kai zalomi!”

Pōvuls: O, mīļ brōleni, kai mās vāļ asom tymsi! Daudz jau ir taidu molu, kur pavysam natič taidim blienim i pūstumim, mūsu tikviņ mola ir tai nalaimēiga partū, ka mās tycom i beistomās zalomu, deļtō i atsarūnās mūsu teirumūs. Rūčeju jums partū, kai tikviņ nu tūs smīsīmās i naticāsīm, eistyn, ni kur rādžāsīm, ni dzierdāsīm zalumus.

Vajag pyrmōk zynōt, kas tūs zalumus dora. Cieški dora mozi bārnī, goni sovvalēdami i trokōdami. Otkon dora puiši aba bōbys kaidys, kurys pavysam nikō nazyna, nikō nasaprūt, nicik moz namōk aizvādāt, bet nu sirdš grybādams padarāt klopotu, taisa zalumus. Iz gola dora zalumus tys patš meistrys, kurīs teicās bīt par znahory i mestru rauž zalumus. Patš i padora aйтō, ka jam nu tō ir pažytks, ir moksa, čestš i slavā i vysī jō beistās.

Runōšu jums pa ailāi: kai mās dorom, ka atrassim zalumus sovā teirumā. Oto tai runojom: vajag meklāt cylvāka, vajag dabōt znahora nu tōs aba cytys solys, tys ir, aba nu parapejis Kawnatas *Putyna*, aba nu Rejzieknis vāļkstš *Meža Vepra*, aba nu zam Ludza *Ceryča*, aba tīm leidzonu laužu. Kū ža i kai pasaukts meistrys dora?

Ar lelu gryutumū pazajemās atīt i izrauž zalumus. Daudz vajag klaneišonūs i praseišonys koleidz pascās vōrdus: Labi, atīšu!

Koleidz jys atīš, jau tá sātā staravojās deļ jō, brandiveina i loba iedīnā pīgatavej.

Ka atgōja, vysupyrmōk vajag jū labi pīdzirdāt i labi paborōt. Pec reitišku i atsapyušonys soka sevi vāšt da vītys, kur ir zalomi.

Apīt zalomu apleik nu tōlīnis i iz tō baileigi daleikdams tikaveigi breinojās, ar golvu i placim kustynōdams runoj: „O, tá na sprostīs meistrys beja, tá lels gudrinīks darāja. O, tá iz daudz škođu aizgrīzā iz lūpim, iz ļaudim i iz ākom! Vai, vai! Maņ pošam baist ir da tam dazastōtīs!”

Saiminīks i saimineica šņūrā, kur zaloms, prosa jū klaneidamīs: „Lyudzom, izrauņ! Glōb mums nu bādys i nalaimīs!”

Jys atsoka: „Labi, kū darāt, atsavāžeišu, izraušu, bet kū maņ par tū dūsit?”

Tī jam sūlej naudu, sūlej dūt labeibys i vysa, kō tikviņ gryb i prosa. Pec gon gara torga znahors apīt lelu gobolu rudzu apleik zaloma i runoj: „Itymā gobolā, kurū apgōju vysuvādeigōkī i rudzi.”

Saiminīks jū vaicoj: „Kū ža mums ar tīm darāt?”

Znahors atsoka: „Nazynu, nazynu patš. Na kū cytu ar tōm vajdzās darāt kai sadadzynōt.”

„Avai, avai”, vysī aizklīdz: „to lela škodā!”

Znahors pec ilgys gōdōšonys atsasaucās tai: „Nu, kū tī dīvs dūš! Et, atvedit maņ tūs rudzus, bet lyudzu namaisot kiuleņus, kurī tyvi bītš nu zaloma ar cytim, lyudzu namaisot, as patš tūs sadadzynōšu.

„Labi”, atsoka saiminīks: „labi jam sāv!”

Pāčōk znahors pīsoka atnāšt mauli nu vaca skrytulā i div lobus mītus. Pōrzakrysta, a pāčōk nazkū drusku šepčej. Vysi ļaudš verās iz tō ar baili i breinojās kai oklī, navarādami pazeit jō mōneišonys aйтō, ka caur krystu izsauc paleigā dīva, a caur šepčēišonu paleigā valna. Voi ža nasaprūtot brōli, ka dīvs navar bīt draudzī ar naškeistū goru.

Pec šepčēišonys kaiba ar baili raun zalomu i izraun. Cysys zaloma tryn ar rūkom, grūzej, pyn (*krēcī*) ilgi, iz gola īmīdz cysys maulī, pajem mītu i syt, syt nu vysa spāka cysys, apleik maulis staigōdams. Pīkusš, drusku atsapyušās i otkon pajem ūtrū mītu i vāļ syt ilgi cysys runōdams: „Kai as trynu, laužu i sytu cysys, lai i cylvāku, kurīs padarāja itū zalomu, komoj sōpis i slimeiba lauž.”

Ļaudš, kurī apleik stōv, kurī iz vysu dorbu ar baili verās, vaicoj meistrys: „Voi gona sist, voi vāļ vajaga pakomōt?”

„Vai! Gona jau gona sist”, vysī aizklīdz.

Pōrstōj tod jys sist mauli, cysys i runoj da saiminīka: „Nu, kaimiņ, jau tagad nikō nazabeistīs! Esi spokoinys, jau vairōk nadarās jys tá štuku; tikū tikū dzeivs palyka, rōpoj tagad vāļ pa zāmi.”

A tymā pošā dīnā ūtrā kaidā solā aizslymoj cylvāks pieški, klīdz, prosa paleiga, rōpoj pa zāmi.

Vaicoj jū: „Kas tāv irā, kas tāv sōp?” Jys nikō naatsoka, tikviņ nūrd.

Vysi dazagōdoj, kas tá ir aitzō, ka dzierdāja ap zalomim padareitim tymā vītā, zyna ka nūvadá znahoru, a vysuvairōk, ka i slymīs ir slavynōts pa druskai par buru.

A tī div laidaki pyrmōk ar sevīm sazarunovōs, ka darāt tai:

As padareišu zalomu, a tevi nūvāsš deļ izraušonys tō, ka tu rausi zalomu i ka tū komōsi, treisi i sissi, as tymā dīnā slymōšu i vaideišu, a obejim mums bjš pažytkys, bjš slavá i obeju leidza beisis.

Eistyn pīminu, tīsa ir, ka tymā laikā, kai jiuš Vīnces runovī, m̄ysu kaiminám Jōnám div gūvš nūsprōga, eistyn tys nabeja nu pryčynys zaloma, bet nu slimeibys kaidys nibejš.

Vīncess: A kō deļ ža pi cytu saiminiku nivīna gūvš ni slymova, ni nanūsprōga, kai tikviņ pi vīna Jōnā?

Pōvuls. Deļkō tei nalaimeiba nūtyka maņ, a na cytam? Deļkō muna gūvš nūsprōga, a na muna kaiminā? Deļkō pi mani nūmyra tys aba tei, a na pi cyta? Deļkō tai nūtyka vajag vaicōt pošā dīva.

Zynot pošī labi i saprūtōt, ka sávkura zōleitá tur sovū spáku aba paleidzeigu, aba vādeigu. Otkon ir cyti lūpi tai progoreigi i nazasorgōjami (naleidzynōdams cylvāka da lūpu), kai daudz laužu, kurī pi iesšonys i dzeršonys ir ļūti progoreigi — toleidz ād i dzer, koleidz aizslymoj.

Trōpājās maņ pošam cik řaižu rādžāt, kai cyta gūvš ir uvāžna ikš laseišona zōlis, ka daiš da kaidys zōleitis — paūšš i pamásš. A cyta gūvš tai navāžna — kaida patikš zōlá, taidu giusta i ād. Taidys to varāja bjt gūvš Jōnā.

Pazeistom mās vysī zōli, kura aug pa molom azaru, upū dyuņōtu i pa pūrim. Zōlá tei saucās pa latiniskam *cycuta*, pa leišyskam *szaleń jadowity*. Aba zōlá augama ap iudini, kurū leiši sauc *wiecha*, tōs zōlis rudiņ ir cīž vādeigys lūpim. Kura gūvš apzaāsšis zōļu, ka nadūš dreiza paleiga, eistyn nūsprōgš. Bet radzom, ka reši kura gūvš apzaādās zōļu.

Varāja tod gūvš Jōnā tūlaik apzaāstīs zōļu.

Pīminu as tū nalaimeigū nūtikšonu! Bet otkon pīminu labi, ka tymā pošā rudinī m̄ysu muižā taipať apzaādās gūvš tōs zōlis, četrys iz teiruma nūsprōga, a div atvadá dzeivys da muižys i tik vīnu ratavova i ūtra gaisa. Otkon varāja gūvš Jōnā nūsprōgt nu kaidys slimeibys.

Vīncess. Nu, varbýt, ka nūsprōga nu apzareišonys zōlis, bet na nu slimeibys aitzō, ka nikur tymā godā lūpi naslymova, nadzierdājam.

Pōvuls. Daudz ir nūtikšonu iz pasaulá, kurū mās navarom saprast, pazeit i pryčynu daiť.

As jums pasceišu vīnu nūtikšonu gon breineigu, kurū dzierdieju nu vīna bazneickunga. Jys maņ stōstāja, labi zynova aitzō ka nu tōs vītys natōļ dzeivova.

Valksti Rejzieknis (*Rzeżyca*) iz pošā celá idama nu muižys Prezma, da muižys Rybiniu ir sola saucamōs *Putny*, par vydu solys it ceļš.

Godā 1832. tūlaik, kod m̄ysu molā beja mieru slimeiba iz lūpim, dagōja tei slimeiba i da solys Putnu. Bet kai ža nūtyka.

Oto, vīnā pusī celá lūpi sprōga, gaisa i slymova, a pi saiminiku dzeivōjamu ūtrā molā celá nivīna gūvš nanūsprōga, a to vāļ breineigōk, tys beja vosorys laikā, kod lūpi vysys solys vīnā vītā ganājās. Kas tá var saprast, atgōdōť i pazeit vali dīva i jō svātū vareibu!

Tōļōk Pōvuls tai runova: Tai eistyn ir, tymā pošā rudinī m̄ysu Jōnám sadaga i reja.

Bet brōli zynot labi, kaida beja pryčyna sadegšonys. Oto pec izkuļšonys vysys labeibys isōcá Jōņš lynus paisāt. Vīnā řaizi (kai zvyčajs ir pi mums zemniku) ar pyrmijīm gailim cielīs nu mīga, Jōņš pacālá vysu saimi i nūgōja da kula lynus paisāt, zam pošys gaišumys atgōja saimineica prasāt iz brūkastš, nūgōja vysī da ustobys, a guni aizamiersa aizdzāš iz cepleiša kōktā kula pastateita. Nazkai gunš ikryta spaļūs, spali aizadaga i vyss kuls i reja sadaga. Voi ža tá ir vainá zalomu?

Pasokot otkon, milý kaimini, nu kō tys pait, ka zalomi vysod atsarūnās zemniku šņūřōs i teirumūs, a reši kod i nikod iz teirumim kunga? A taisneigi runōdami (storp sevīm tikviņ) mās vysī nacīž asom leli draugi i prijateli kungu. Itū taisneibu gaiši rōda tōs pīrunys nu zemniku izgōdōtys:

„Ar kungu vodojīs, bet vysod akmini ozūtī nosoj.” Aba „Laska kunga deļ zemnika da sliksnā tikviņ i durovom.” „Ar kungu tai vakteigi vajag dzeivōť kai ar guni.”

A buru, čaravniku i znahoru, kurus mās tai cīž beistomās, nu kaidys statis vairōk? Oto nu statis biedeigu zemniku. Voi ža tī znahory nadreižōk i vairōk gribātu padarāt škodis i štuku kungam, nakai sovam brōlám biedeigam zemnikam?

Ša! Deļtō kungi tam natič, jūs na tikviņ nazabeistās, bet kur vāļ dazynōš izdzierdās sovā valksti, labi i bez žielesteibys strōpej.

Vīncess. Nu, Pōvuleņ, pasok ža, kai runova ap tū i kai darāja tovs mōceitōjs? Pōvuls.

Labi, pasceišu. Oto tai: ka atgōja da jō kaidys zemniks, voi to nu sovys parapejis aba koč nu

svešys žālōdamīs, ka jam nazkas padarāja zalomus, praseidams, kab jū ratavōtu nu nalaimis, kab nūitu izrauť zalomus i pōrsvietāť vītu. Aba voi nazvolās meklāť znahora deļ izraušonys.

Ar pacīteību vysys jō runys izklausā, a, ka jau pōrstōj runōť, vysupyrēmōk jū sabōrš kai tāvs sovu dālu, saceidams: „Mīlēs bārns, moz pi tevi ir ticeībys aīztō, ka tu vairōk tici bliēnom nakai pošam dīvam, vairōk beistīs spāka naškeista gora nakai dīva, vairōk turi nūceja paleiga īkš bliēnom nakai nūceja paleiga nu dīva.

I tagad esi runovš. Vajaga meklāť znahora, a dīva paleiga ni pagōdovi prasāť, a voi ņa nazyni tō, ka bez valis dīva nikō tāv loba i slykta nadatikš. Lobums vysaidis ir to laska dīva, a vysaida nalaimā ir to jō strōpā. Ka dīvs gribās tevi nūstrōpāť, vysī ļaudš navarās tevi ratavōť, otkon: kočba vysī ļaudš bītu pretim tāv, a ka dīvs tevi sorgōš i glōbš, eīstyn nikas tevi nikō slykta napadarās.

Pōrstōj beītīs bliēnu, nameklāj mōneitōja, varbīť, ka tys patš znahors kurū atvessi, jys patš padarāja tāv zalomus, grybādams turāť pažyťku nu tova sprostuma.

Nūāj patš iz teiruma da vītys, kur ir zaloms. Vysupyrēmōk pōrzakristīs aīztō, ka mās katoliki pavinni asom, sāvķuru dorbu īsōkdami, paleiga nu dīva prasāť. Pāčōk jemīs drūši raun ōrā zalomu i svīd iz molys, a rūčēju tāv ar vōrdu gareīgu, kai asmu tovs gareīgīs tāvs, ka nu tō nikō tāv slykta nadatikš.

Aba nador nikō da laika pļaušonys, a, ka dīvs zvolās dagaidāť laika pļaušonys, smela, drūši pļauņ, nikō nazabeistīs. Nu kiuleišu pošā zaloma sacāp maizi, atnāš kukuleni da manis, a mās obadiv pa pusāi tū apāssim, ručēju par tū, ka ni tāv, ni maņ naaīzvādās.

Vysod vysus tai atrōvāja. I tīsa, ka pyrēmōk jō dzeivōšonys tymā parapeji kas gods vosorys laikā vysur dzierdājās ap zalomim i mekleišonom znahoru, a tagad, paļdis dīvam, pavysam nazadzīerdīs zalomu, a znahory, bury i čaravnīki izgaisa.

Vīncess. A deļķō ņa ir daudz taidu bazneickungu, da kurū ka nūisi i pasceisi ap zalomim, vini runoj: „Tei ir lela nalaimeiba. Nu tō var bīť lels slyktums. Nazavāžējis patš rauť. As nūišu da tevi.”

Tod īlikš komžu, stulu, pajem svīeteitū iudini i īt kai ar proceseji da vītys zaloma. Tur čytavoj nu grōmotys īlgi, svīetej ar iudini svīeteitū, krysta, a pec tō verās iz pa dabasim i raun ōrā zalomu. O, kab zaloms bītu blieni i nykna lita, to

bazneickungi nastaiģōtu, nasvīeteitu, načytavōtu i narautu pošī.

Pōvuls: O, brōli, kauns ir sacāť bet vajag tīsu runōť. Ka ir bazneickungi, kurūs progoreiba i pōreiga gribeišona laseišonā naudys cīž bez māra apvaļdāja, kurī losa naudu i montu dīvs zyna deļķō i iz kaida gola, kurī deļ naudys gotovi ir vysusvīeteīgōkū litu pōrdūť. Taidi ta staigoj zalomus rauť i pīsoka partū sāv moksōť.

Bet navajaga tam breinōtīs, ka storp divpadsmīt mōceklīm nu pošā kunga Jeza izlaseitīm, atsaroda progoreīgs Jūdašs, kurīs sovu mōceitōju par naudu pōrdāvā: Tod vīglōk i dreīžōk storp tai daudz bazneickungim var atsarastīs kaidis Jūdašs! Bet vysus bazneickungus vajag šanavōť, kai mōceitōjus sovus i vītnīkus svātū apostolu i pateīķť dīvam partū, ka moz aba pavysam navā taidu, kurī vuiceitu ticāť bliēnom i beistīs zalomu.

Bārtuļš pavaicova Pōvula: Pasok ņa mums, Pōvuleņ, voi narunova tāv kod nibejš tovs bazneickungs ap nakťš baidaklīm i ap pakutavojom dvāseļom myrušū, staigōjamu pa šū zāmi kas nakťš?

Pōvuls: Runova i navīnu ņaizi tai runova: Lela ir nalaimā, ka ļaudš pīsyt sāv golvu ar nakteigom baiļom i viņom tič.

Navīns jau nu baiļu labi paslymovā, navīns i nūmyra.

Īsōkums baiļu ir taidis: laidaki, pluti, mōneitōji i natikli iz sprostīm ļautenim izgōdova vysaidys bailis, kai to rōdeišonōs pa naktim dvāseļu nūmyrušū, pazarōdeišonōs naškeista gora aba valna zam vysaidu staťu i tam leidzonys pōsokys.

Nu īsōkuma runova tikviņ ap tū, a iz gola īsōcā i darāť deļ pōrbīdeišonys sprostuma i tai: vysaiž vosmeigi tārpās, apzākļōdamīs ar drābjjom jau malnom aba boltom, jāmā iz golvys dzeļža pūdus nu molu caurus, pūdus bārā ūglis korstys i sorkonys, taisāja rokus iz golvys, karināja iz sovys mugorys ōdys lōča aba vylka ar spolvom iz augšu, lyka iz sevīm garus kraklus aba apzākļōdami ar boltīm pologim i iz garom kūka kōjom (*kurys kawioļš* saucās).

Tai pōrstrojeiti globojās iz kopim aba storp kolnym pi celā, aba kur zam krysta, aba kaidūs kryumeņūs i gaidāja, koleidz pazarōdās kaidis celāveirs īdamīs aba braucamīs, tūlaik iz jō izkryta i jū vysaiž bīdāja. Aba tai pōrstrojeiti gōja da sātom, da kaidu vacu āku i bīdāja zemņikus, maurōdami, vaideidami aba skaneidami ar važom.

Ar taidīm sposobīm navīns pōrbīdeīts, bāga cik spāka nu bailis, a cyts ustobu aīzdor i durovys nu vyda podspīž i ar pevnumu, net zvīereidamīs

runoj: „Redzieju valnu aba nudi, redzieju dvāseli taida i taida nabašņika.”

Caur tū kasdīnys vairynovōs bailā storp zemnikim. Dzymdynōtōji stōstāja ap tū sovim bārnim. A vysuvairōk vacys bōbys laikā garū vokoru rudinā runova ap tīm breinumim bārnim.

A slapkauni, mōneitōji, ka ar taidim sposobim izbīdās nu sātom i ākom baileigūs zemnikus, tūlaik zūg zyrgus, gūvš i vysaidys lītys, a saiminiks koč i dzied, bet beistās i pazakustynōtīs aiztō, ka gōdoj, ka to eisti ir valny aba nūlōdeitys dvāselis.

Cīž ilgi bezdīveigī ļaudš bīdāja sprostus toleidz, koleidz viersiniki sūda cytus sagiva, cytus cītumā paturāja, a cytus i smogi pōrstrōpāja par tū. Nu tō laika gudrōkī ļaudš pōrstōja beitis, bet sprosti ļauteni, sīvītis i mozi bāрни beistājās i tagad vāļ beistās.

Ka naktī kur pōrskrīš pālā aba kū aizkitynōš, tivleņ gōdoj, ka dvāselā myrūnā staigoj. Ka pasorgōš naktī susātivi (*ciēn*) nu kō nibejš aba boltu kraklu, aba snōtini iz sātmalis, kurys pret nakti pošys nazajāmā, tivleņ gōdoj i runoj ar baili: „Redzieju naškeistu goru tai vysod, kai pīruna soka. *Laikā bailis plotys ir acš pi cylvāka.*”

Tys ža patš bazneickungs runova: Naticit tam, ka valny pa naktim staigoj i vysaiž bīdinoj ļaudš, ka pijām iz sevim vysaidys statis leidz sovys gribeišonys. Naticit tam!

Naškeists gars bez valis dīva navar ni pazakustynōtīs nu āļnis. A kab dīvs kungs syuteitu valnus deļ bīdeišonys ļaužu, tod eistyn syuteitu deļ bīdeišonys laidaku, nagūdeigu i zagļu volkojamūs pa naktim, a na da ļaudim cnōtlivim i mīreigim.

Leidza dvāselis myrušū staigōjamys pa zāmi pec smiertš ir to lītys izgōdōtys.

Dvāselis slyktu ļaužu ir iz myužu myužim pazudynōtys, cīš mūkys āļnis, nu turīnis navā sposoba i ratunka izarautīs. A kai ža tōs varātu iīt da mīsys nūmyruša i bīdāt ļaudš.

Dvāselis kurys ir nūtīsōtys da slaucamōs gunš tymā vītā pokotavoj da laika toleidz, koleidz taisneibai dīva naizamoksōš, a tá iz zāmis pec smiertš navar pokotavōt. Kō ža viņom volkōtīs pa naktim i bīdāt ļaudš?

Ap svātīm, kurī prīcojās dabasūs ni var pagōdōt tō, kab vini bīdeitu ļaudš. Ka kam (kai turom ikš svātīm rokstim) pazarōdājās svātī — lelu prīcu, a na baili padarāja.

Bet svātī rōdājās i rōdis tikviņ svātīm ļaudim, a mās griecinīki navarom i nagođni asom taidys laimis spadzevōtīs.

Koleidz mās šudiņ izašķiersimās, as jums pastōsteišu vīnu nūtikšonu ap nakteigom baiļom, kurū dziedieju nu vīna bazneickunga.

Beja nūtikšona godā 1822., kod jys staigova školā *Woļyncūs* aba *Zabialhy*.

Natōļ nu Woļyncu dzeivova vīns kungs, kuram pavōrdā beja Borodzičs. Kungs beja ļūti cīž skūps, lasāja naudu ar lelu progoreibu tai, ka deļ sevi pošā iz iedinā i drābjom žalova i dzeivova pa pusāi plyks i olkons. Nabeja jam sīvys i bārnū. Nikur nidakō jys nabraukova i nikas da jō nabraucā gostūs. Deļ sovu zemņiku beja cīž gryuts i plieseigs. Beja jau ikš vacuma, vairōk na puš myužeigs cylvāks. Jō pokojōš nabeja nivīna cylvāka, kai tikviņ mozīs puiškinenš nu vaļkstš pajymts, a pekarnī tikviņ voits vacīs, saimineica da lūpim i pastuhs.

Jys vīnu řaizi cīž aizslymova, gulāja gryutā slimeibā vairōk na trejs nedelis, bet pec doktora nasyutāja aiztō, ka žal jam beja naudys. Vīnā reitā pasaucā da sevi voitu, vaicova jū ap dorbim, ap teirumu i pīscāja, kab taidu i taidu dorbu strōdōtu.

Voits nūgōja iz teiruma, pastuhs lūpus ganāja, saimineica ap pīnu staigova, a mozīs puiškinenš, sādādams pi slyma, aizmyga. Kungs gulāja i bez nikaida licinika nūmyra. Puiškinenš pazamūdōš nu mīga, verās — kungs nazakustynoj, navaid i napyuš. Pazyna, ka jau nūmyra, iztācāja dreiz nu pokoju i īsōcā ar lelu bolsu klīgt: „Avai, kungs nūmyra, kungs nūmyra!”

Tivleņ dagōja zinā da voita. Atgōja jys nu teiruma da muižai, tai ir: kungs nūmyra, gōdoj kū tá darāt. Padávā zini vīnam kungam, natōļ dzeivōjamam, tys tivleiž cytim i reit agri pīskrāja daudz kungu, a vysi runoj, ka asom nabašņika tivejō rodnā. Maļy. Koleidz nabašņiks dzeivova, nabeja jam nivīna rodnis, ni drauga.

Pīscāja tī radinīki pataisāt šķierstu, a ka nabašņiks pavysam beja steivs aiztō, ka div dīnys bez šķiersta gulāja, tod namozgōdami jū, ar tōm pošom drābjom ikš kurōm nūmyra, ilyka šķierstā. Pec īsōcā meklāt pa skreīņom, skreineīņom i škapim, kab atrašt naudu iz bāřom. Vysim radinīkim vairōk prōta stōv nauda nakai nabašņiks. A tá nikur nikō navā, vysur pūsts i tukšs naudys. Breinovōš vysi, zyna, ka pi jō daudz tōš beja.

Īsōcā tod mūcāt puiškineni vaicōdami, voi nanūzoga naudys. Jys atsoka: „Pavysam nazynu i naredzieju!”

Pasaucā tod voita, dastōja da jō, vaicoj i bīdej ar žogorim, kab pasceitu kur ir nauda: „Tu zyni aiztō, ka nikas tá pyrmōk smiertš nabeja.” Voits aizlidzās ar zviereišonu, ka pavysam nikō nazyna. Apkola tod jū dzeļžūs, padauzāja drusku pa

vaigu ar kulākim i gribāja jau šaustāt ar reikštom, lyka vali, bet isādynova cītumā. Da voita, siediejama cītumā, atgōja vīns kungs, kuris lelōka rodnā beja da naudys nabašnika i isōcā voitu vaicōt pa ailāi tai:

Kungs: Voi nabeja kas pi nabašnika pyrmōk jō smiertš?

Voits atsacāja: Nazynu eistyn, bet rādžis ka nikas nabeja.

Kungs: Voi nabeja kas atgōjš nu solys — bōba aba maita kaida?

Voits: Nabeja!

Kungs: Voi nastaigova patš kungs kur?

Voits: Nastaigova aiztō, ka i navarāja staigōt.

Kungs: Voi cieški tevi saucā kungs da sevīm laikā slimeibys?

Voits: Beja taidys nūtikšonys, ka kasdīnys, a cytā laikā par div dīnys vīnu tikviņ ņaizi pi jō beju.

Kungs: Kū ņa ar tevīm runova, ka pasaucā?

Voits: At, zynoms runova ap dorbim, ap teirumu i ap mužykim.

Kungs: Voi narunova kod ap smierti?

Voits: Nikod narunova, tikviņ pādejā ņaizi, ka pi jō beju agri dīnā, kurymā nūmyra, tai da mani runova: veris voits staravojis tai darāt, kai laikā munys veseleibys, ka slykti kur atrassu bjš nalabi. As, rādžis maņ, bjšu vasals! Oi, a ka nūmieršu, veritās namozgojit mani, navā vajdzeibys munu mīsu volkōt, bet ar tōm ņa pošom drābjom, ikš kurom nūmieršu, ilicit mani šķierstā i paglobojit! I tivleņ maņ pīscāja iť da pryhonnikim iz teiruma, tymā dīnā i myra. Vairōk nikō nazynu i nikō nadzierdieju. Jiusu kungi valā ir — kū gribit, tū dorot ar mani!

Dazagōdovōs kungs, kū zeimōj vōrdi: „Namozgojit mani i ar tōm pošom drābjom paglobojit mani, ikš kurōm nūmieršu!”

Tivleņ nūgōja da pokojom, pasaucā klusam sovu brōli i draugu, izsyutāja ļaudš ōrā nu ustobys, kur beja nabašniks, aizdarāja labi durovys, izjāmā nabašniku nu šķiersta i isōcā kratāt jō drābis.

O, naizsaceits oklums progoreigu ļaužu! Zam krakla iuzōs atroda div lelus pykus papeira naudys (*Bumazki*) i kuldōs mokus zalta naudys. Aplasāja vysu naudū, a pošu igryudā otkon šķierstā.

Padarāja jam lobys i gon dōrgys bāris, paglobova šklepī zam bazneicys Wolyncūs pi bazneickungu dominikaņu.

Koč iz bārom labi dzirdāja i borova, a deļtō ļaudš klusam, a ka pazadzārās i klaigōdami runova ap nabašniku naciž labi.

Ka beja nataisneigs, bez nikaidys žielesteibys, beja plieseigs i namilsirdeigs iz sovīm zemnikim. Progoreigs ļūti i nu progoreibys i ar progoreibu nūmyra. Valnym naudū lasāja, valnym i pec smiertš gribāja nūnāšt, bet atjāmā.

Pazabeidzās bāris. Pec bāru trešā dīnā isōcā ļaudš runōt, ka Borodzičs staigoj nakti ap bazneicu i pa mīsteni Wolyncy.

Tei runa bazneickungs i gudrōkus ļaudš aizbreinōja aiztō, ka navarāja dazagōdōt, nu kaidys pryčynys runa pazacālās. A sīvītis i bārnus pōrjāmā ar tai lelu baili, ka bārnī i jaunī puiškinī, kurī tūlaik staigova školā Wolyncūs (storp tīm beja i bazneickungs, kuris maņ tū runova) naatsavāžāja vokorā pa vīnam iziť ōrā nu ustobys.

Beja līciniki, kurī rādžāja baidekli staigojūt ap šklepi bazneicys, a cyti runova: „Rādžājam, kai nu šklepā caur lūgu izleida.”

Beja daudz taidu nūtikšonu, ka navīnam celāveiram zyrgu pōrbīdāja i namoz škodis padarāja, a cyti, bāgdami nu baideklā, nu lelys bailis aizslymova i ilgi slymova.

Mīsteni Wolyncūs dzeivova tūlaik vīns garbareitš, gon tōļ nu klaštora i bazneicys, pi garbarā beja trejs maitys jau prōvys.

Naktš baideklis vysod, ka kas jam napōrmaisāja, nu šklepā taišni gōja iz teirumu, a nu teiruma pa mozam da ustobys garbarā. Nu isōkuma bīdāja jūs zam lūgim, ap sīnom nu ōrīnis, a pāčōk isōcā lauztis da siņču i igōja da ustobys. Tur veciņus vysaiž bīdāja, jau maurōdams i runōdams nazkaidus nasaprostūs vōrdus, a jaunōs maitys dōvāja i mūcāja.

Pec cik nakšu tai namīreigu nūgōja biedeigs garbarš da bazneickungu i prasāja, kab dūtu jam kaidu parādu. Bazneickungi naticāja tam, kab nabašniks staigōtu, bet pagōdova: varbūt ka jīm tai pazarōdājās. Pīscāja tod nazkurīm puišim, kab kaidu vīnu-ūtru nakti pavakteitu. Tá otkon breinums: nakti, ka sorgoj baideklis nastaigoj, a ka nasorgoj tūlaik volkojās.

Nūskumeigī vecini garbari aizpierk mišu svātū, staigoj kasdīnys da bazneicys mišus klausa, lyudzās, dūd kaladu ubogim, iz tōs intencis kab dīvs jūs glōbtu i ratavōtu. Pōtorus, rožoncys, koronkys kas vokors skaita. Bet navā paleiga. Vyss taipať.

Prosa bazneickunga, kab pōrsvieteitu jūs ustabeni. Bazneickungs deļ jūs spokojnuma nūgōja i pōrsvietāja. Vyss taipať.

Paradāja nazkas, kab ustabeni izbārtu ar teirom smiļkštom i kab iz smiļkštom zeimi krysta svāta izznačēitu runōdami: rādžāsim kaidi pādi bjš naškeista gora. Padarāja tai, bet navā nikaida

paleiga i nu tō. Baideklis, izalauzīs ustabenī, sameidāja zeimi krysta iz smilķtom i otkon darāja sovys štukys.

Na tikviņ tymā ustabenī, bet pa vysu mīsteni nabeja mīruma, vysus apjāmā bailā. Ni ap kū vairōk narunova kai ap tū, ka Borodzičs staigoj, dadūdami tyukstūšys breineigys izgōdōtys nūtikšonys. Vajdzāja koņča dazazynōtis i padarāt голу tam naktš baideklām.

Tūlaik bazneickungs preors dominikaņu pasauca da sevi klusom četrus lobus puisus, kolpus klaštora i pīscāja vinim, kab nikam nikō narunōtu, kab vokorā klusam div atsasātūs natōļ nu bazneicys pretim lūga šklepā, a div kab būtu natōļ ustabenis, da kurys myrūņš cieški staigoj, a kab labi vakteitu, pavielēja vinim dūt lobu gastīņču.

Vokorā tai i padarāja. Pošā pušnaktī tī, kurī sādāja natōļ nu bazneicys, pasorgova, kai bolts izgōja nu lūga šklepā, pa mozam, pa mozam auga i pazadarāja cīž augsts. Pyrmōk gōja iz teirumu, pāčōk pazagrīzā da mīstenā i ap pakšim āku klusom, klauseidamīs gōja. I div vakteitōji nu tōlinis, tai kab jūs napasorgōtu baideklis, pamosam, klusiņki, globōdamīs pec jō gōja.

Dagōja jys da ustabenis garbarā, tūlaik pasorgova jū i ūtrī div vakteitōji. Kai izalauzās baideklis da ustabenis i isōcā tur vysaiž bīdāt, tivleņ vysī četri sorgōtōji sagōja vīnā vītā, apstōja apleik ustabenī i, vīns ūtram dadūdami drūsuma, drūši isōcā runōt da tīm, kurī beja ustobā: „Pyutit tivleņ guni! Nazabeistot! Rādžāsim i dazynōsim, kaidš tā ir baideklis!”

Myrūņš, dzierdeidams runu nu ōrīnis, pazyna tū, saprota, ka nabys tā labi, pōrstōja jau bīdāt i dōvāt, bet kryta da durovom, kab izbāgt nu ustobys. Bet sorgōtōji stōvāja durovōs. Jys isōcā jūs bīdāt, maurōt, ņūrdāt i kryta taišni acis ar nogim, bet ka vīns nu sorgōtōju ciertā jam labi ar klūgu pa pīrāi i acim, baideklis, nu lelys sōpis navarādams cīš, aizklīdzā: „Ai, Jezus!”

Tūlaik sorgōtōji: „Oho! Tā na naškeists gors, ka klīdz Jezus. Jemit tod jū drūši!” tivleņ kryta iz jō, sajāmā i sasāja na smiklam, ipyutā guni i pazyna saučeiti nu tō pošā mīstenā Wolyncy. Nūsytāja zini da klaštora, ka sagiva naškeistū goru.

Atgōja Furtians nu klaštora, pazyna Jōni saučeiti, pīscāja jū pasādynōt bluči (*kloda*), kurīs blučš vydā rynka beja pataiseits, isādynova tymōs pošōs drābjōs ar kurōm beja apzaviļcis, tys ir, ar boltū šlafmycu iz golvys, ar garū kraklu i ar lelū pologu sašyutū.

Iz reita, ka gaišums pazadarā, verās vysī, kas tā ir bolts pi bluča: Az ša, bailā naktš! Ka jau

pavysam beja dīna, atgōja prokurators klaštora, sasauca ļaudš nu vysa mīstenā, izjāmā baidekli nu bluča, paguļdāja iz zāmis, pīscāja paturāt, saciertā symtu reikštu iz jō i palaidā.

Nu tō laika nikas narādžāja nikaida baideklā i apklusu runa, ka Borodzičs staigoj.

Jōņš saučeitš pīzazynōs pāčōk, ka jys nu isōkuma tikviņ deļ smikla tai padarāja. Ka padzierdāja, ka vysī jō pōrzabeidōs, tūlaik okōtnōk isōcā staigōt bīdāt i staigōt da maitu garbarā, kab jōs pōrbīdāt i izmūcāt. Vīna nu tūs maitu pošā jam durovys ustabenis atdarāja.

Oto vyss naktš bailis taidys ir, a vysuvairōk paīt nu laidaku.

Brōleiši, šudiņ drusku da vāla aizarunovamās. Ājtā tagad da sātōm, a cytā nedelī otkon saīsim i ap kū nibejš vajdzeigu parunōsim.

Nōkušā nedelī, ka sagōja vysī saiminīki da Pōvula ustobys, Pōvula nabeja sātā aiztō, ka vāl nabeja atgōjš nu bazneicys.

Bet tivleņ jū pasorgova ejmūt i cīž smejamūs. Vaicova tod jū: „Kō tu Pōvuleņ tai cīž smiejīs?”

Pōvuls atsacāja: „Beju tagad pi mysu bazneickunga. Jys runova maņ smikleigi ap čyganim, varažbitim i vegrym. Ka gribit as jums tū pošu apstōsteišu.”

„Grybom, grybom!” vysī atsasaucās.

Oto tai runova bazneickungs: žāloju as cīž tūs biedeigū zemņiku, gūdeigū latvišu, kurī naudu, kurū aizpeļnej ar ašnā svīdrim, cieški par nikū atdūd nagodnīm čyganim. Patš vōrds čygans rōda, ka vīni ir malōtōji i mōneitōji. Patiš, ir tī ļaudš vysslyktōki i glupi, kurī par sovom zagšonom, mōneišonom i natykumu palyka izdzeiti nu sovys zāmis, nikur nazaturīs pi vīnys vītys dzeivōt, bet volkojās pa vysu pasauli, nu tō tikviņ dzeivoj, kū nūzagš i kū nu kō izmōnās.

Vīni pīsoka sāv parōdāt rūku i iz rūkys vārdamīs, breineigys lītyš apjōvej, kurys nazkod nūtikš.

Bet voi ir vīglōka līta, kai pascāt maitai: „Tureisi daudz bryugonu. Ka bysi par sīvu bogota veira. Ka vysur labi jums vāssīs.”

Aba pascāt saiminīkam aba saimineicai, ka laimā ir jiusu ustobā jau pi durovu, ka lūpi jums labi vāssīs i augš, ka maitu sovu izdūš aiz bogota cylvāka.

Da taidys profeteibys navajag čygana, sāvkurīs trōpās tai profetāt.

Bet voi ža tai nūtikš kai vīni runoj? Nikod. Aiztō: voi ža čyгани ar dīvu runova, kab zynōtu, kū dīvs kam izznačāja?

Ka tova maita bēs gūdeiga, cnōtliva i loba strōdneica, dreizōk iziš pi veira nakai maita bezkauneiga, ļauneiga i natiklā, aiztō, ka sāvkurīs puisš vairōk gryb atraš lobu sīvīti nakai slyktu sīvu.

Taipat ka saiminīks ar saimeicu bēs lobi strōdnīki, staraveigi, ka bēs ap sātu klopoteigi, ka nabēs dzārōji, ka krūgā napiļnavōs, tod eistyn laimā na tikviņ bēs pi durovu, bet bēs jūs ustobā. Labi vinim vāssīs lūpi i turās vya gon aiztō, ka dīvs lobim ļaudim dūd sovu lasku i blogoslaveibu.

A, ka bēs natikli, laidaki i dzārōji, to kočba symtu ļaižu runōtu čygans ap bogoteibu i montu, vini vysod bēs biedeigi i nalaimēigi aiztō, ka ļauneigim i slyktim ļaudim dīvs nablogoslavei.

Čygans tikviņ čyganej, a tymā pošā laikā, ka vīns ļaudim maloļ i jūs balamutej, cyti pa kambarim, pa ustobom zūg.

Voi ža taidi laidaki i natikli var zynōt, kū dīvs ar cylvāku padarās i kaidu jam laimi izznačāja. Ka vini tai gudri i zynōjami kur laimā, kō deļ ža poši vysod biedeigi?

Francis: O, kū tisa to tisa! Eistu praudu runova bazneickungs, ka čyganī ir zagli i mōneitōji! Vini munai sīvai iz tierga skustu nu placu nūzoga, daudz kas rādžāja, bet tai paglobova, tai bōzājās, ka i prapūla. A mūsu kaiminām Joram ņaudu nu kuldys tikviņ tik naizvylika.

Bet voi narunova tāv kū ap varažbitkom?

Pōvuls: Runova tū poš ap varažbitkom, kū i ap čyganīm. Sacāja: ir to pļotkys, mōneitōjis, kurys nikō nazyna, a rōda, ka vysu var atgōdōt, kab tikviņ nu ļaužu naudu izmōnāt. Kai čyganī nu rūkys nikō navar pazeit i atgōdōt, tai i varažbitka nu kartu aba nu sīta nikaidys praudys navar pascāt aiztō, ka sāvkurīs zyna, ka kartys i sīts ir to lītyš nadzeivys i nikō nazynomys. Varažbitka kai gryb, tai var kartys salikt i izmāš, a sītu tai pagrīz, kab stōtūs iz tō, iz kō gōdoj.

A ka profeteizei, ka tys aba cyts dreiz apzaņēnāsīs, pajimš skaistu i bogotu maitu aba maita dreizi iziš pi veira, to jūs profeteiba tik stōv cik čygana.

Navā nikaidys naleidzeibys storp čyganu i varažbitku. Deļtō ža nu kienēnā pīseits ir, kab sūda viersiniki nazvoleitu čyganīm volkōtīs, a varažbitkys kab smogi strōpātu.

Pōvuls tōļok tai runova: Ka pabeidzā bazneickungs runōt ap čyganīm i varažbitkom, runova ap vengrym staigojamīm ar zōļom i oleikim.

Vengry ļauneigōki ir nakai čyganī i varažbitkys aiztō, ka čyganī i varažbitkys, tikviņ izmōna naudu, a navādej veseleibai cylvāka, bet vengry na tikviņ naudu daram breivelē izmōna, bet

cieški ar sovom zōļom vādej veseleibai i ar oleikim cieški kalečej. Na vīns nu jūs zōļu palyka oklys, na vīnam acš sorkonys pazadarāja, na vīns palyka škurslys, na vīns nu jūs zōļu nu jūs oleiku cītā i cīs vydā sōpis.

Vengri, kurī tā volkojās, ir ļaudš sprosti, bez nikaidys zynōšonys, ir taidi, kurī na tikviņ namōk rakstāt, bet namōk i iz grōmotys skaitāt. A vysu cieškōk ir to zagli, ir to izbāgi nu kara sovys kienistis. Kai ža vini var zynōtīs ap slimeibom i zōļom deļ slimeibu, kab da tō vajag gudruma, vajag daudz prācys i ilgys vuiceišonys.

Runova bazneickungs tai: redzieju as patš, kai vīns vengrys vīnu i tu pošu zōļu (*proszek*) pōrdāvā i daudz slimeibom biedeigīm sprostim zemnikim: vīnam dāvā iz aptyukšonys kōju, ūtram iz sōpis golvys, cytam iz sōpis ocu, a maitai, kab daudz turātu bryugonu, a cytam, kab jam zyrgi labi vastūs, etc. etc. etc.

Runova bazneickungs tai: pajiemu zōlis (*proszki*) i pazynu, ka tur beja gorūza maizis sadadzynōta iz ūglā i smolki satreita, i dabārts beja da tō drusku vapnys.

Voi ža nair tei eista īmōneišona? Voi ža var sadadzynōta gorūza i ar vapnu samaiseita bryugonus savāš, izlečāt acš aba aptyukšonu nūcālēt aba dūt laimi da zyrgim?

Vapna vāļ vairōk aizvādās acīm, nu vapnys eistyn guņš īkriš acīs, a gorūza maizis, eistyn, ni paleidzās, ni aizvādās.

Vajag cīž pateikt kienēnām mūsu, ka pīscāja vengrus nalaist da mūsu zāmis i dzeit jūs nu sovys kienistis.

A pastatāja, kab sāvkurā mīstā bētu doktorš, da tīm to vajag laikā slimeibys bāgt i jūs parāduš klausāt. Tīsa, ka vini nadūs zōļu, kab bētu daudz bryugonu, nadūs zōļu iz laimis zyrgu aiztō, zyna i pazeist, ka tys ir glupums, mōneišona i taidu navā zōļu, bet dūs zōlis nu aptyukšonys, nu sōpis golvys paleidzeigys, tōš zyna, a deļ zynōšonys i pazeišonys zōļu daudz godu vuicājās. Tai pabeidzā maņ runōt bazneickungs.

Tā vīns nu saiminīku *Ontons* atsasaucās: Mīlys Pōvuleņ, lyudzu pavaicoļ bazneickunga, ka pi jō bysi, kū vajag gōdōt i voi vajaga vīrāt tam cylvākam, kurīs lilājās, ka zyna vacu naudu i montu zāmi aizroktu?

Vakar atgōja da mani vīns cylvāks, pavysam napazeistams, i pascāja, ka ir vaca nauda aizrocta iz muna dōrza i gryb tū deļ mani izvilkt, bet pyrmōk prosa nu manis četrus gobolus sudobra (*rubli srebrne*).

Pōvuls: Labi, Ontoneņ, pavaicōšu jō. Sastdīņ lyka maņ atīļ da sevi. Ka dagaidāsim nōkušys svātdīnis, as jums apstōsteišu vysu, kū tikviņ nu jō dzierdeišu.

Nōkušā nedelī, ka vysī saiminīki sagōja, Pōvuls īsōcā runōt:

Ontoneņ, vaicovu as bazneickunga ap tū, kō esi mani prasiejš. Bazneickungs pīscāja maņ prasāt tevi, kab naticātim mōneitōjam i balamutam, kurīs par četrus calkovūs gryb deļ tevi izrakļ vacu naudu. Kab jys zynōtu, ka tovā dōrzā ir paglobōta vaca nauda, eistyn, tāv naapjōveitu i napraseitu četrus calkovūs, a patš klusam izroktu.

Nagodni ir to laidaki i mōneitōji, a biedeigi i lobi zemnīki tič vinim, koč na vīnu ņaizi jūs apmōnāja. Na vīnam saiminīkam vīni paroka dūbis pa kambarim, pa dōrzim, izplāsā greidys pa ustobom i klieťom, na vīnam daudz padarāja škodis dōrzā, na vīnu augleigu kūka podroka i izgōzā, a, ka jau vysu izdzārā, izādā i izpūstāja saiminīku, poši naktī nūbāga naizrokuši vacys naudys.

Radzama to ir līta, ka vīni ir mōneitōji aīztō, kab zynōtu ap vacom naudom, nabūtu tai biedeigi kai ir tagad.

Runova bazneickungs ap vīnu nūtikšonu, kurū jam pošam trōpājās rādžāt.

Irā tam jau godu pīcpadsmī. Vīnu saiminīku jys pōrsorgova, kab navīreitu taidim mōneitōjim, bet saiminīks napaklausāja i dazvolāja sovōs ākōs meklāt naudys. Tī bezdīveigī div nedelis pi jō ādā i dzārā, kas naktš roka, šepčāja, ņūrdāja i dzyna ōrā nu ustobys ļaudš, a vysod runova: valns nagryb padūt naudys, bet mās jū apmōnāsīm.

Iz gola, ka pasorgova ka saiminīks natur kō jīm dūt āšt i natur parkū dzirdāt, vīnā naktī pascāja jam tai: varbūt ka tu esi par pōrškodi da izjimšonys naudys, deļtō ap pošu pušnakti izāj nu ustobys i āj pušjiudzis kaidys da tōs i tōs vītys, bet āj naatsavārdamīs atpakaļ i tymā vītā gaidīlgi.

A ka saiminīks tai padarāja, vīni tymā laikā pajāmā jō lobōkū zyrgu, aizjiudzā rotūs, pīlyka vazumā kaidis tikviņ beja lobums i nūbāga da meža. Nu tōs ņaizis tys saiminīks dagōja da pādejōs biedeibys i nu saiminīka palyka par bobyli.

Ontons: Ak paļdis tāv, Pōvul, partū, ka tu esi maņ tai pasciejš. Tivleņ izdzeišu laidakus nu munys ustobys.

Cyti saiminīki vaicova Pōvula, voi ža narunova kō vairōk bazneickungs?

Pōvuls: Runova i pīscāja jums pascāt, kab jiuš natycātumit aba kam nibejš i kab nazadūtumitās vīgli apmōnāt.

Runova: daudz ir pi jiusu bliēnu i zababonu i tai, ka kaidis židenš aba krīvs gryb nu jums pierkļ lūpu, kai to gūvi, vušku aba cyuku i ka nadūd tik cik jei stōv, naatdūd lieši i navīrej tam, kū vīni runoj: „ka naatdūsi, naiš tāv pa rūkai, nazavāssīs i izkaļšš.” Nazabeistīs tō, bet verīs i sorgīs, kab vīni pi čupynōšonys lūpa napadareitu kaida slyktuma i nasamaitōtu aīztō, ka vīni i tai gotovi ir padarāt.

Ka poši pierkot zyrgu aba gūvi, targavojīs labi, kab napōrmoksōt i nagōdojit to, ka targavōtis navajag aīztō, ka naiš pa rūkai. Navīrāj, maly tī ir aīztō, ka kas pierkļ lobu i vasalu lūpu, ka labi jū borōš, ka turās lobā i syltā klāvā, ka dazavārsīs vysod labi, eistyn tys lūps īš pa rūkai, kočba kai ilgi targavōtūs.

Ka turi lobu zyrgu aba cytu kaidu lūpu, ka kas īzamāļsīs, kab koņča dabōt nu tevi tū lūpu, drūši vari jam napōrdūt i turāt sāv, īš pa rūkai, tikviņ sorgojīs, kab tys, kurīs īzamāļsās kō slykta lūpam napadareitu.

Runova otkon bazneickungs: Mīlŷ muni saiminīki! Daudz pi jums ir glupu i mozprōteigu zababonu. I tai: jiuš tycot sapynim, koč ir taida eisteiga pīruna: *Sapyns pūstums, a dīvs patvierums.*

I tai: rōdis kam sapynā, ka jys kai putns skraida pa padebešim, a voi ža tys varbūt tīsa? Ka kam sapynā rōdis sunš, tivleņ runoj: „*O, to bŷš pļotkys sātā.*”

Ka sapyna rādž sauli aba bitš, tivleņ beistās: „*To bŷš gunš i pažārs sātā.*”

Loba to ir līta sorgōtīs nu pļotku i nu gunš, bet nalaimis varažōt nu sapynu i jūs beistātāt ir glupums i naprōteiba.

Otkon ir pi mums taida runa i īrodums, ka gunš nu pārkiunā navar dzāšt. I navar ni ar kū cytu apdzāšt, kai tik ar kozys pīnu. Ir tei eista malōšona i izgōdōšonys. Pārkiunā gunš irā taidis patš kai i vysaidis gunš, var tū apdzāšt ar iudini kai sāvķuru guni. Irā taidys vītys, ka kozys nivīnys navā par pušjiudzis, tod varātu vysa sola sadāgt, koleidz kas atītu ar kozys pīnu. Otkon, kurīs var dabōt aizcīkam kozu pīna, cik da dzysynōšonys pažāra vajaga?

Otkon tycot, ka var valnam aizrakstātīs, valnam, kurīs vaktej i sorgoj naudys, ka jys tam, kurīs jam aizarakstāsīs, nosoj naudu da ustobys caur trūbu, par kurū izīt dyumi nu ceplā. Ir tōs pūstys izgōdōšonys laidaku, kurī mŷsu tāvus mōnāja.

Iz gola runova bazneickungs, ka nacīž vareiga ir līta pīmināt i izstōstāt vysus zababonus i bliēnus, bet pīscāja jiusim runōt, kab nu tūs sorgōtumātās, kab caur ticeišonu vinim, dīva

naapkaitynōtumāt i kab sevi pošus nabīdeitumāt,
bet kab dzeivōtumāt mīreigi i laimeigi īkš dīva,
turādami nūceju.

GOBOLS 25.

Pavuiceišona, kū i kai vajaga darāt laikā slimeibys.

Ka nūmoni, ka tāv nalabi ir, ka tāv golva,
kryuṣ̄ aba vādars aizsōpās, ka dzierdi karstīni vydā
sevis aba ka pa kaulym pōrīt kaiba tveikšona, aba
ka dzierdi slōbumu īkš sevis, tūlaik pōrstōj āṣ̄
stravys, kurōs kasdīnys iedi, pīzaturīs nu gryuta
dorba.

Vajag ar sevi tai darāt, kai dora patmaļņīks
ar patmalī, kurīs ka pasorgōṣ̄, ka kulāks skrytulā
aba kaida cyta moza līta sazalauzājās, pōrstōj maļṣ̄,
aiztur iudini i prōvej samaitōtōs lītys, kab naturātu
lelōkys škodīs. Taipoš i tu, dzierdeidams īkš sevim
kaidu mozu slimeibu, sorgīs, kab naaizasaļdeitim,
kod esi sasveidṣ̄. Staravojīs bītṣ̄ prīceigs i mīreigs.
Naād vakarinis pret nakti, āj drusku paagrōk gulāt
nakai sāvukurā laikā, paguļ ilgōk nakai vysod.

Kambari, kur guli, ka ir gryuts smōrds i
gryuta dvaša, naaizslādz. Vajag apteirāt dvašu,
atdareidams lūgus i durovys.

Vysuvairōk: mozōk ādṣ̄ nakai vysod, kab
vādara cīṣ̄ naapgryutynōtim. Nadzār brandiveina,
ni mada. Naād ūlu, sīra, cītu kļocku, bet pasok sāv
savōrāt škeistys putrys aba, ka vareisi, to pasok cōli
nūkauṣ̄ i ar cōli savōrāt krupnīceni, a, ka navari, to
sasyld ola i izdzār, bet solta ola nadzār.

Ka slymōsi vosorys laikā, ka ir pi tevi
dōrzenš, to vari apāṣ̄ drusku na daudz ūgu svežu,
daspiejušu, kai to: vīšņu, parečku aba avīkšu. A, ka
zīmys laikā slymōsi, ka ir kaļteitī ōbuli, to vari
drusku, bet nadaudz ōbuļu savōrāt i apāṣ̄.

Ka tāv slymam gribīs dzārṣ̄, vari dzārṣ̄, bet
ka dzierdi vydā lelu slōpstīni, nadzār daudz řaizī,
kab naapgryutynōtim cīṣ̄ vādara. Nadzār skōba ola,
ni dyuņōta ola (*mēṣ̄ne*). Nadzār ni brandiveina, ni
mada bez parāda doktora.

Aiztō, kab apgryutynōtim tovu vādaru ar
cytom i naizgrameigom stravom, bītṣ̄ to leidza tai:
kaiba patmaļņīks palaistu daudz iudinā iz
samaitōtys patmalis, eistyn, sapūsteitu tū pavysam.
Ka grybi bītṣ̄ vasals, dzārṣ̄ teiru iudini nu okys aba nu
olūta, bet na soltu.

Vari i tai padarāt: iudini aizvōrāt i korstā
iudinī īmāṣ̄ gorūzu maizis i etikā loba div lizeikys
īlīt, i dadūt drusku mada, drūši dzār — naaizvādās,
bet dzārṣ̄ napadaudz iz řaizis.

Ka slymōsi cīṣ̄ tai, ka navareisi nu gultys
patṣ̄ pazacāltīs, vajag lūgu aizkōrṣ̄ ar kaidu drābi,
kab gaišums naspeideitu acīs slymō aiztō, ka
spūdrys gaišums dora namīreibu slymam.

Da ustobys, kur slymīs guļ, lai daudz ļaužu nazalosos, lai nadora klaigōšonys. Deļ sovys pīradineigys vajdzeibys, lai slyms nastaigoj ōrā, bet lai ustobā kaidā spanī aba baļgeitī izatukšējās, tivleņ spani ōrā iznāš.

Kasdīnys agri vajag atdarāt lūgu, kab pōritu svežīs viejš pa ustobu, bet sorgitās, kab viejš taišni naītu iz gultys slymō, a, ka īt viejš iz slymō, vajag koņča gultu i slymū apklōt ar kaidim pologim. Vosorys laikā, ka ir lobs laiks, vysu dīnu var stōvāt lūgs atdareits, bet tikviņ kab nabytu tiv gultys.

Ka ir cīž korsti ustobā, labi padareisi, ka iz akmiņu aba dzeļzi korsti īdadzynōta palīsi etikā, smōrds etikā sorgoj nu miera slimeibys.

Zīmys laikā navajag, kab cīž korsta bytu ustobā i kab gulta slymō nabytu tiv pi ceplā.

Navajag slymū klōt ar perynom, bet ar vīglu kaidu pologu, kab tikviņ bytu apklōts. Kōjis slymō kab vysod bytu syltys, deļtō vari akmiņus aba syltys ceglys likt da kōju.

Ka slymīs īsōkš pamosam veseļōtis, lai kasdīnys koč iz stuņdis aba pušstuņdis izlein nu gultys, bet tikviņ na tūlaik, ka ir sasveidš. Ka navar patš pazacāltīs, to vajag jū pōrnāst iz ūtrōs gultys koč iz eisa laika, koleidz jō gultu pōrtaisās iz jauna.

Labi ir, ka vari kas trešā dīnā pōrmeit slymam kraklus, bet navajag dūt solta krakla, pyrmōk vajag tū apsiļdāt, tys ir vysuvajdzeigōks tūlaik, ka slymīs slymoj iz karstinā, iz bokom i iz naisa.

Ka slymam ir aiztveršona vādara i ka ilgi nastaigoj ōrā, vajag slymam dūt levatyvu, ir tys cīž paleidzeigs sposobs. Lobōk i vīglōk ir pajimt slymam levatyvu, nakai vīnu ŗaizi zelvis (*proszki*) deļ izvoļneišonys vādara aiztō, ka zelvis, koleidz atmeikstynōš sadagušūs vydā syudus, dora vādara grīzšonu, sōpis i nūskumeibu, a levatyva dreizōk i vīglōk tū padora i mozōk stōv.

Da levatyvys vajag pajimt sauvi kumieleņu (*Romianku*), ībārt da kvartys vardamā iudinī, pastatāt i apsāgt iz laika, ka pīvilķš i iudinš palikš dzaltons, pōrsyukt par drābi, iudinī īmāst div lizeikys eleja. Aba lizeiku nasōleita svīsta aba drusku īzīpōt i iudini aba ar serengu, aba ar puzyri, (kai runovu pyrmōk) īlaisť vydā slyma. Ar puzyri tai dorōs.

Vajag pajimt vepra pyusli, caur caurumeni pīlīt pyusli iudinā ar kumieleņom aba koč i teira sylta iudinā. Caurumeni pyušlā īlikť spolvu zūsš, голу spolvys pyusli īlyktys apsīt cīž ar dīgim, a ūtrū голу spolvys ībōšť zornā pakalis slymō, pamīgť pyusli, iudinš nu pyušlā īskriš vydā cylvāka slyma.

Aba cyti tai rādej: spolva zūsš ar osōm molom var sarānāt zornu. Lobōk vajag pajimt tīviņku čybuceni nu peipis zemņika, vydā i apleik labi tū apteirāt, īsīt pyusli i tōļōk darāt, kai ar spolvu.

Levatyva na tikviņ izvoļnej vādaru, bet apveselej i styprynoj zornys i karstīni vydā atdzysynoj.

Pi slyma vajag vysod sādāt i vaktāt, vīna nikod napamāst. Navajag slymam nikō taida runōt, caur kū jys var byt nūskumeigs. Ka kaida nūtyka nalaimā aba ustobā, aba solā, navajag tō stōstāt slymam.

Tiv pi ustobys, kur slymīs guļ, kab nikas naklaigōtu. Suņus aizspīst, kab caur rīšonu namaiseitu spokojnuma slymam aiztō, ka klusums i mīrums slymam ir cīž paleidzeigs. Vajag slymū pīrcynōt vysaiž. Navajag slymam runōt tō, ka jys jau nabyš vasals, ka jys nūmierš. Taida runa dora jam namīrumu i vairynoj slimeibu.

Ļaudš, kurī staigoj ap slymīm, a vysuvairōk ka ir miera slimeiba, lai kod nibejš apād pa druskai ūgu paāglā. Pōreigi daudz lai ni ād, ni dzer. Labi ir, ka kasdīnys izdzārš pa vīnam aba div kiliškys brandiveina, bet ustobā, kur slymīs vaid, navajag ni āst, ni dzārt, a vysuvairōk svežam cylvākam. Ap slymīm staigōjamam slikys vajag cieški izspļaut, rūkys i muti vajag cieški mozgōt, kraklus cieški vajag pōrmeit. Vysuvairōk lai sorgojās, ka iznas spani, kurymā slymīs izatukšējās, kab smōrds nu syudu naītu dagunā i muti aiztō, ka tys ir cīž vādeigs.

Runovu da tam, kai vajag darāt laikā slimeibys deļ mīsys, tagad vāļ pastōsteišu, kai vajaga staravōtis ap gareigōm vajdzeibom; tys ir: ap dvāseli.

Ka kas slymoj tovā ustobā i pasorgōsi, ka slimeiba kasdīnys vairynojās, navajag ilgi gaidāt da laika, koleidz slymīs cīž apslōbš aba palikš bez pīmineišonys, bet, koleidz ir pi loba prōta, vajaga jō pavaicōt: „Voi grybi kab praseitumim bazneickunga da tevim, kab atprōveitim spovedi?”

Pec bazneickunga vajaga syutāt puiškinu gudrōku i prōteigōku, kurīs mōcātu i varātu apstōstāt bazneickungam, kai slymoj sliminiks, iz kaidys slimeibys jys slymoj, voi var da jō braukt ar vysusvātōkū sakramentu (aiztō, ka vem, to navar pījimt vysu svātōkō sakramenta), voi nadzārā aba voi naādā kō?

etc. etc. etc.

Puiškins, kurīs vāsš bazneickungu i vīna vazumā ar bazneickungu, lai nikō narunoj, ni vaicoj

nu bazneickunga aizmō, ka napīdar runōt tūlaik, ka bazneickunga brauc ar vysu svātōkū sakramentu.

Laikā, koleidz bazneickungs atbraukš, vajag ustobā padarāt parādķu. Ustobu izslaucāt, izķiupynōt ar ūgom paāglā. Nu ustobys izdzeit suņus, cyukys i vystys. Goldu deļ palikšonys vysu svātōkō sakramenta vajag apķlōt ar boltu i teiru goldautu (*ohrus*) aba ar boltu i teiru skustu. Iz vyds golda vajag pastatāt kristeni (kristenš pavinnys bēt sāvķurā ustobā). Pi kristenā vajag pastatāt vosķa svāci (*gromnice*).

Iz molys golda pastatāt bļūdā teira iudinā deļ pasvieteišonys i kaidā nibejš trauceni nadaudz sōlā. *Krapidla* aba slūtenā pataiseita nu cysu vajaga kab bētu pi iudinā iz golda.

Taipāt lizeika teira i nalels picenš pokulu. Slymam vajaga vaigu, rūkys i ķōjis apmozgōt, golvu izsukōt i boltys teiryš drābis apvīķķt. Taipāt i gulķa slymō kab bētu apsagķa ar boltim pologim.

Ļaužu nu vysys solys vairōķ vajaga salasāt deļtō, kab vairōķ dīva lyugķu par slymū i tai gaidāt bazneickunga.

Ka pasorgōsi jau atbraucamu bazneickungu, ka dzierdeisi ķa brauc ar zvaneni, zeimā ķei ir, ķa brauc ar vysu svātōkū sakramentu. Tūlaik vajag aizdāģķt svāci iz golda, vysim iziķķt nu ustobys ōrā deļ pōrķimšonys bazneickunga i iziķķt ōrā nu siņķu.

Ka bazneickungs ķbraukš iz pogolmu, ķur ir ustoba slymō, vysim ļaudim izgōķušim nu ustobys deļ pōrķimšonys bazneickunga vajaga atsamāstis iz ķelim i pa mozam dzidōt. *Lai tūp ķineits i gūdynōts, tys vysu svātōķis sakraments*, etc. etc. etc.

Ka bazneickungs izsāsš nu vazuma i iķķ da siņķu ustobys, vysim ļaudim vajag iķķ pec bazneickunga da ustobys slymō, ķet ķdami da siņķu vajaga pōrstōt dzidōt, ķlusom iķķ da ustobys i atsamāstis ķeļus.

Bazneickungs svietās iudini, pec pōrsvieteišonys iudinā ar iudini pasvietās slymū, ustobu i vysus ļaudš ustobā bēķdamūs.

Pec tō tivleņ vysim vajag iziķķt nu ustobys ōrā aizmō, ķa slymīs spovedāsīs. Izgōķuši ļaudš aizdarās durovys ustobys. Siņķōs atsamāssīs ķeļus i dzidōš ķaidu svātū dzismeni, ķet dzidōš pa mozam, naklaigōdami, ķab nadareitu pōršķodis slymam. Siņķōs i ōrā pi noma sorgitās ķab nabētu ķlaigōšonys, smišonōs i bez vajdzeigys runys. Vajag pīmināt, ķa ustobā ir vysu svātōķis gosts iķķ svāķa sakramenta.

Pec spovedš bazneickungs aizzvanās ar zvaneni, tūlaik ļaudš ķai iķķ da ustobys. Atsamāssīs ķeļus i ķlusam sāvķurīs sacās sāv: „*Lai tūp ķineits i*

gūdynōts tys vysu svātōķis sakraments, eistyna mīsa i ašnis ķunga Jeķa Chrysta.”

Bazneickungs atsamāssīs ķeļus, atskaitās, *Confiteor Deo, Misereatur tui*, i cyķtys sāv zynomys lyugšonys.

Ka pajimš vysusvātōkū sakramentu i iķķķš sacāt vōrdus:

Še! Dīva jārs, ķurīs nūcālā pasaulā grāķus! O Kungs Jeķa Chryste! As naasmu godnys. etc. etc.

Vysim ļaudim rāizi ar bazneickungu, vajag sacāt skaneigi pamoķam, ķab i slymīs varātu skaitāt aba dzierdāt.

Ka atdūš bazneickungs vysu svātōkū sakramentu slymam, tivleņ vīns aba vīna, ķurī mōķ iz grōmotys lasāt, ķai skaita skaneigi, vīģli, pa mozam lyugšonys pec pīķimšonys vysusvātōķa sakramenta, tys ir: O, Dīva jārs navaineigs etc, etc. etc. Lyugšonys vajaga skaitāt toleidz, koleidz bazneickungs apmozgōš pīerstus i iudini dūš izdzārt slymam.

Ka iķķķš bazneickungs dūķ slymam postoru svieteibu, tūlaik vajaga nu grōmotys skaitāt ķitaneķi da vysim svātīm, vīns skaita, a cyķi vysi atsoka: „*Lyudz tu Dīva par jū.*” (tys ir: par slymū).

Pec atdūšonys postoryš svieteibys iķķšona ir vysur skaitāt *Exorta* iz slymō, tys ir, pōrsvietāt slymū. Tod, koleidz bazneickungs svietās slymū ķa pabeigš ķitaneķi da vysim svātīm, vajaga nūskaitāt septeinus pōtorus iz intencis slyma.

Ir otkon zvyķķajs mīsu molā, ķa sīvītis prosa bazneickunga, ķab pōrsvieteitu mozūs bierneņus (ķoba ķei ir iķķšona i gūdeiga). Vajag tod bārnus aiz ķaķa savāsķķ da ustobys, a mozūs bierneņus aiz ķaķa ķliepī pajimķķ, a na tūlaik raustāt nu šyupeķu, nu ķokķa, nu ķeplā, ķa jau vajag svietāt aizmō, ķa bierneni ķai rausteiti i piešķi vylķķi sazatryukstās, pōrķabeistās, iķķķ raudōt i peiķstāt, a ķaur tū dorōs naspakoķnumšs i namīrumšs slymam i cyķķim.

Ka bazneickungs pōrsvietās bierneņus, ķa nūķimš nu sevi ķomķu, tūlaik jau varit runōt da bazneickunga i vaicōt ap ķaidom vajdzeibom.

Pōrsorgōšona.

Mozus bārnus nīķod navajaga bīdāt ar bazneickungu, ir zvyķķajs pi ķiusu i ķiešķi ķai runōt da bārnim. „Nu pagaid, pagaid, pasceiķu bazneickungam! Bazneickungs ķevi siķš ar ķelū pōķogu.”

Bārnī, dzierdeidami ķaidu runu, beistās bazneickunga ķaķba ķaida vylķa i bāģ i ķlobōķās nu ķō.

Vajaga runōt da bārnim, ķab ķūs apdrūsynōt da bazneickungu, ķai: „Mīļš bārnš, vūicīs pōķoru, vūicīs skaitāt grōmotā! Bazneickungs ķa atbraukš,

as jam pasceišu. Jys tevi pakvālās, a varbūt dūš tāv obrozeni, kristeni aba cytu kaidu gastiņču.”

A tai bārni nazabeisīs bazneickunga, bet drūsai iš da jō kai da sova tāva i miļōs jū.

GOBOLS 26.

Kai vajaga darāt pec slimeibys, ka jau sliminīks īsōkš veseļōtīs.

Daudz ir taidu nūtikšonu, ka pec atsaveselōšonys otkon dreiz atkreit cyti tymā pošā slimeibā i ūtra slimeiba vysod gryutōka ir nakai pyrmō beja, tū atkrišonu doktori sauc *recidiva*.

Nu kaiduž pryčynu paīt recidiva?

Oto nu tō, ka cylvāks pec gryutys slimeibys, nabūdams vāļ pavysam vasals, zvolej sāv vysa, kai to īsōk gryutu dorbu strōdōt, īsok vysu āšt i dzart tai, kaiba pavysam bētu vasals.

Sāvkura slimeiba dora ikš mīsys cylvāka kaiba kaidu sajaukšonu (*nieporzadek*), tū sajaukšonu cīž pamosam vajag prōvāt.

Apslōbušīs vādars navar dreiz i labi sagramaizāt vysaida iedīnā.

Ōda mīsys cylvāka caur ilgu guleišonu cīž beistās soltuma, deļtō veseļōdamīs vajag bēt cīž uvāžnam i vakteigam i tai darāt kai as tāv pastōsteišu.

Tivleņ pec slimeibys navajag tō āšt, kū tu lūbāj i iedi laikā veseleibys. Škeistenš krupnīcenš ar gabaleni svežys galis gūvš aba vystys (ka vari dabōt), bet galā kab nabētu tukla. Aba vari ola sasiļdāt, aizbalynōt olu ar ūlys dzaltomeni, pīdrupynōt olā maizis i tū āšt labi ir.

Tivleņ pec slimeibys naād zierņu, pupu, cītu kļocku, dasu vepra galis aiztō, ka apgryutynōšona vādara cīž vādej.

Ka gribīs tāv āšt, lobōk cieškōk, bet na padaudz ād, vīnu stravu ād.

Ka dzierdi slōpstūni, nadzāj skōba ola i dyuņōta, bet olu teiru i spūdru aba iudini.

Pyrmōk reitišku labi ir drusku na daudz pastaigōt, a vysuvairōk agri. Bet pret pošim reitiškom aba tivleņ pec reitišku navajag daudz staigōt i labi ir drusku atsapyustis. Vokorā iz naktš vajag pavysam moz āšt.

Aiz laika vajag i gulāt, i agri cāļtīs.

Vairōk kai septeinys aba ostoinys stuņdis navajag gulāt.

Ka par div dīnys aba trejs nastaigovi ōrā, to zeimā, ka ir aiztveršona vādara, deļtō vajag pajimt levativu ar zynomu sposobu.

Pec slimeibys aiz dorba tūlaik jimtīs, ka esi jau pavysam vasals aiztō, ka par vīnu dīnu dorba pyrma laika vari ikrišt slimeibā iz cik nedeļu.

A vysuvairōk sīvītis pec slimeibys kaidys aba pec dzimšonys bārna lai nadreiz jemās aiz

dorba i staigōšonys, koleidz pavysam b̄yš vasalys i atmeklās vysu sovu priķšdejū spāku.

Ka pec ilgys slimeibys tyukst kōjis i lytkys, navajag tō beitis. A, kab nu aptyukšonys mozōk b̄ytu sōpis, vajag kōjis i aptyukšonys vītys smierāt ar brandiveinu ar komforim, aptyukšona izgaišš poša bez zōļu.

Bet ka aptyukšona stōv četrys nedelis i nanykst, vajag vaicōt doktora.

Vāļ paraksteišu vīnu pōrsorgōšonu deļ sīvītu, kurys pec ilgys kaidys i gryutys slimeibys, vysudreizōk i vysupyrmōk gryb nūit da bazneicys.

Loba tei ir i gūdeiga gribeišona, i pavinnostš ir sāvcura katolika pateikt dīvam par dūtu jam veseleibu, par tū, ka dīvs izzvolā nu sōpis i nu cīsšonys slimeibys.

Bet m̄ysu bazneicys, a vysuvairōk myura bazneicys vysod ir soltys, ikš tōm vysod ir gryuts smōrds aizmō, ka reši kod lūgi i durovys pavysam atsadorōs. A lyugšonys ir ilgys, tys ir, koleidz izklauseisi miša svāta, atdzidōsi *Ok tu svāts dīvs*, pazabeigsīs mōceiba, pōrit cieški trejs stuņdis i vairōk. Nu tūs pryčynu cieškys ir nūtikšonys, ka tys, kuris atsaveseļōjās, idams da bazneicys laikā slāpnā, soltā, b̄ydams bazneicā, par cik stuņdu, otkon ikreit slimeibā i gryutōk slymoj nakai pyrmū ŗaizi.

Taida svieteiba navar b̄yt dīvam mīla i pateikama. Lobōk da laika pavysam atsaveseļōšonys sātā dīvu lyugt i pateikt jam par veseleibu.

A, ka jau pavysam b̄ysi vasals i dzierdeisi vysu spāku ikš sevim, tūlaik vajag it da bazneicys, da noma dīva, da vītys lyugšonys i tur ar pazemeibu pret tronu vysuaugstōka vīneiga dīva ar sabarztu sirdi pateikt par veseleibu i prasāt ap tū vysudōrgōkū dōvynu.

GOBOLS 27.

Pōrsorgōšonys kai vajag apzaitīs ar guni.

1. Ka gōdoj izit nu ustobys aba it gulāt, apzaveris vysur vakteigi, voi navā kur kaidys nalaimis, vysur apdzāš guni, pazaver voi iz vītys ir škāltivā.

2. Ka nu škāltivis škālsi guni, verīs, kab puļverš, tys ir, sadadzynōta drābā aba garynā labi b̄ytu apdzāsta. Guni lobōk agri nakai vokorā iz naktš škālt.

3. Aizdagtys svācis aba dagama skola nikod vīna napamāt bez cylvāka, a ka vajaga koņča pamāst, tod istož aizdagtu svāci spani ar iudini pilitu i tai pamāt kab ni sunš, ni kačš navarātu da tōs daiť.

Luktarni ar guni laikā kuļšonys aba lynu paiseišonys nikod nakať iz vierveitis, bet iz dzeļža drota i nakať tiv bolkys.

Ka dadzynoj skolu, zam ūgļu kreitamu nu skola pastot kaidu trauku ar iudini, kab ūgli ar guni iudini krystu.

Ka dadzynoj svācis aba lampys, aptreidams verīs, kur svīd knotus aptreitūs, nikod nasvīd kōktā aiz lūga, bet vydā ustobys i ar kōji labi aizmeid.

4. Nakti bez luktarnis nastaijoj ar guni pa klāvim, pa kōrmim i pa augstini ustobys, a vysuvairōk tur, kur irā pokulys, lyni, cysys aba skaidys. Verīs, kab luktarnā nab̄ytu sadauzeita.

5. Ka klāvu aba stalli vajaga kiupynōt, to pūdu ar ūgļom istož spani ar iudini pilitā. I pūda nastot taidā vītā, kur var aizadāgtis goldi aba kur var izgōzť pūdu suni, kači aba ikrist tymā cysys nu viersa.

6. Ka peipāj peipi, nikod caur lūgu nu ustobys izakōris napeipāj i verīs, kaidā vītā izkroti peipi. Nastaijoj ar aizdagtu peipi da pyunis, da kula, da klāvu, da klietš, kur ir lyni, pokulys aba sins i cysys, aba lynu putekli, aba vogula teikleni.

Nastaijoj pa sātu peipi peipeidams, kočba b̄ytu ar vōku peipā aizmō, ka mozys dzierkstenis caur vōku var izkrist i b̄yt lela nalaimā.

7. Kvāpus ap prišku ceplā i kamīnus, kur irā ceplis ar kamīnim, kas nedelis vajaga iztreit.

8. Iz kuknis nalič nikod iz gunš ŗaizi daudz cysu, sausu skaidu aba sausu žogoru, a vysuvairōk sorgis, kab nikod daudz naliktim žogoru, skujs paāglis i priđu aizmō, ka var aizsvilť ŗaizi gunš pyčnāt i b̄yt pažārs.

Iz ceplā i iz priškys ceplā nalič daudz molkys deļ izkaļteišonys, a vysuvairōk žogoru — esi vakteigs.

Ka ustobā tovā ir natōļ nu ceplā pi sīnys īmyureits katlenš deļ siļdeišonys iudinā aba ka ceplis tovs ir da pošys sīnys damyureits, verīs cieški, kab pālis sīnys napōrgrauztu i kab caur caurumenim, nu pāļu padareitīm, naītu gunš da sīnys. Ka kaļtāj īsolu, napamāt gunš vīnys i naāj nūst — esi vakteigs.

9. Ka smazeisi taukus aba eleju zam pūda, mozu izliç gunteni, naāj nūst nikur. Da smazeišonys tauku aba eleja najam pūda pōrpleisuša, najam otkon pūda, kuram molys nu viersa ir izsystys.

Vyrdamū eleju aba taukus namaisi ar slāpnu lizeiku. Ar aizdagtu skolu nazaveris vydā pūda aba katlenā.

Ka grybi kū ībārt da taukim aba da eleja smazejama, vajag pyrmōk pūdu aba katleni nūjimt nu gunš i atstatāt toļ, a tūlaik bār. Ka aizadagtūs tuklums, tys ir, tauki aba elejs, nadzāš ar iudini aigtō, ka vairōk vāļ aizadāgsīs, gunš augšōk pazacāļsīs i eistyn sevi apbrucynōsi. Ka vari dreiz ar slāpnu drābi aplkōj cīž viersu katlenā i damiðz labi ar kaidu gaļdeni, a ka navari dreiz tai padarāt, lobōk vysus taukus aba eleju izlāj palnūs, mozōk bīš škodis nakai kab sāta sadagtu.

Cyti runoj (bet as to nadavīreju), ka aizadāgsīs kaidis nibejš tuklums, vīneigs sposobs ratunka — īsvīd da tukluma dagama kaidu gabaleni dzeļža, kai to atslāgu, pokovu, nogļu lelu, etc. etc. Etc. i tivleņ apdzisš.

Pokosta, sveçu nikod navōrāj ustobā, bet vysod ōrā i tōļ nu āku.

10. Palnus nu ceplā bār vītā zynomā i vakteigā aigtō, ka palnūs ilgi gunš turīs.

Lobōk palnus turāt šklepī aba pogrobā nakai ustobā aba kambarī, aba kūka traukā. Ar ūgļom, kurus atdzāš deļ kaļva, esi že cīž vakteigs aigtō, ka jau daudz beja pažāru i nalaiņu nu ūgļom.

11. Pīdzārušim ļaudim, nalabi redziejamīm, vacīm cīž i bīdamim napavysam pylna prōta nazvolej ar guni pa kambari i pa cytom ākom staigōt.

Bārnim nadūd garainis, škāltivi, nazvolāj vinim jimt poroka blisis. Nu pošys mozūtnis vuiç jūs uvagys i vakteišonys, runōdams vinim cieški:

Ka nu mozys dzierkstenis lels var bīt pažārs.

12. Laikā kōzu, krystobu, bārū aba laikā cytys kaidys nibejš maļteitis vajag, kab vīna kaida persona gudrōka i nadzierejama brandiveina vysod pi gunš bītu i tū sorgōtu.

Loba ir īvesšona, kur siņçōs vysod ir balgā pīlīta ar iudini.

GOBOLS 28.

Kai vajaga ratavōtīs laikā pažāra.

Loba bītu īvesšona, kab sāvkuris saiminīks vīglōkā laikā nu dorbu aba svātdiņom, aba pa vokorim vuiceitu sovu saimi, kai vajaga bīt vakteigam ar guni i kai ratavōtīs.

Ustobā, kurymā guļ saimā, vajaga kab lūgi bītu drusku lelōki nakai tagad cytōs vītōs ir pi jiusu deļtō, kab laikā pažāra vīglōk i dreizōk varātu izbāgt.

Lītyš lelōkys, kai to skapš, skreinis, kab dreizōk i vīglōk varātu iznāst laikā pažāra vajaga, kab pi tōm bītu dataiseityš auss, ka na nu dzeļža, to koç nu stryça, aiz kō varātu pajimt i vīglōk iznāst.

Skreinis lelys pavinnys bīt vysod iz paruļū.

Kaimini pavinni tivleņ saskriņ tur, kur pažārs ir, paleidzāt iznosōt lityš i sorgōt kab nabītu zagšonys.

Bārni i maitys, ka dag sāta pavinni lūpus nu klāvu izdzeiņ, dzeiņ nūst nu sātyš i trejim kaidim puiškinim palikt pi lūpu i jūs vaktāt.

Ka aizadāgsīs lyni na iudinā meklāj deļ aizlišonys, bet pajām dreiz maisu aba pologu, aplkōj guni i mīðz ar rūkom, a cyti tymā laikā lai iudini dreiz lej.

Ka ūglis gunš sakriš greidā i aizadāgsīs goldi, naraun goldus nūst aigtō, ka gunš nu rausteišonys vairynōsīs. Bet kai spāj dreizōk apbār vītu, kur gunš pazarōdājās ar slāpnim syudim nu klāva, a pāçōk dreiz lāj iudini.

Taipoš ka aizadāgsīs stūps, naraun stūpa nūst, bet apmāt ar syudim aba dublim, a tūlaik lāj iudini.

Ka kamīnā aba trūbā aizadāgsīs kvāpi, vajag tivleņ kaidā pūdā pībārt ūgļu ar guni, pastatāt prīškā ceplā, jušku dreiz atdarāt i iz ūgļom pūda ībārt sauvi sāra, duks sāra iļ par kamīnu, a ūtrys puisš tymā laikā, lai dreiz kōp iz jumta ar slāpnim pologim aba cytim kaidom slāpnom drābjom i tai kamīnu nu viersa cīž aizbōž, a tivleņ kvāpi pōrstōš dāgt. Aba tai padarāt. Lai vīns puisš dreiz iz jumta kōp, a cyti lai jam padūd slāpnūs syudus nu klāva, tai vydā kamīna svīž slāpnūs syudus. Vini krysdami pa kamīnu iztreiļ kamīna nu kvāpim, a slāpnums syudu guni apdzysynōš.

Ka pasorgōsi guni pažāra, vajag tivleņ klīgt nu vysa spēka. „*Dag, dag, ratavojit, vai!*”

Ka natōļ ir bazneica i zvanneica ar zvonu lelōku, vīnā molā sysdams zvanāt, kab vysy pazeitu ka iz gvolta i iz ratonku zvanej.

Ka pasorgōsi pažāru sovā solā, skrīņ dreiž kōjom, a ka redzeisi pažāru cytā solā, siedīs dreiž iz zyrga i skrīņ deļ ratonku, bet skrīņ na ar plykom rūkom aba ar spani, aba ar ciervi, aba ar skruči teišam deļ pažāru padareitu.

Sīvītis, māitys i bārni lai iudini nosoļ nu prūda i lai lej kaidā kubulā aba baļgī, da iudinā vajag ībārtņ palnus, kab iudinš būtu bīzs i dyūņōts aigtō, ka iudinš dyūņōts i bīzs dreižōk dzysynoļ guni.

Iz jumtim āku, kurys natōļ ir pažāra, lai izkōp styprōki puiši, lai jumtus laista ar iudini samaiseitu ar mōlu aba dublim aigtō, ka cysys aplītys ar molu aba dublim natai dreiž aizadagās.

Ka ir kur šklepi aba pogrobi, durovys da tīm vajaga aizmāst ar syudim nu klāvu. Nu ākom natōļejōm nu pažāra, nu augšīņu ustobys vajag nūjimņ pokulys, gali, taukus aba lašāni, kurys lītys vysod zam poša jumta karinejās.

Laikā pažāra vajaga tiemāt, nu kurys pusis viejš pyuš, nu tōs že pusis i iudini liņ iz gunš. Navajaga liņ iudinā iz līpsnis gunā, bet iz bolkom dagušōm.

Ka natōļ nu pažāra ir kaidis prūds dubļōts, ar slāpnīm dublim i ar sluzu lobōk dzāst nakai ar iudini. Dubļus vajag iz gunš svīst ar šupļom, vīna šuplī dubļu vairōk stōv nakai spanš iudinā.

Ka pažārs lels pazacālās i tōļōk īt vairynōdamīs, tūlaik lobōk ir vīnu āku sajaukt i izvolkōt bolkyis nakai zvolāt, kab aizadagtūs iz vītys i vairynōtūs pažārs. Caur izjaukšonu vīna kōrma vari ratavōt puš solys.

Ka sadāgš sāta kaiminā tova tyvōkō, ratavoj tū cik tovys vareibys, paleidz jam cik vari, ka statās jaunys ākys.

A, eistyn, dīvs aizmoksōš tāv i tovim bārnīm symtkōrteigi par tovu mīlasirdeibu, a ka i tevi kod nibejš dasnāgš taida poša nalaimā, eistyn, cyti tāv paleidzās.

A vysuvairōk, bārni mīlī, sorgitās nu zādzeibys laikā pažāra, kočba dagtu sāta žyda aba čygana, aba i tatara. Vysi ļaudš ir mīysu tyvōkī! Sāvukurū cylvāku, kočby jys būtu kaidys ni bejš ticeibys i statis, i cilts, ikš nalaimīs pavinni asom ratavōt, a na kryudāt! Dīvs jū nūstrōpāja ar pažāru i guni, a tu jū kryudāj caur zādzeibu.

GOBOLS 29.

Pastōsteišona ap pārkiunim, zibšnim, aukom i lelym viejim, i kai vajaga darāt laikā tūs.

Vīnā nedelī sazalasiejušim saiminikim, ka pārkiuni cīž graudzāja, Pōvuls tai runova:

Māš sprostī ļaudš daudz lītu radzamu navarom saprast i apjimņ (koč taisneigi runōdams i vysugudrōkī ļaudš navar apjimņ i saprast vareibys dīva i jō svāta gudruma). Bet as jums pastōsteišu kai gudri ļaudš runoj ap pārkiunim i zibšnim.

Ka pajimsi gobolu dzintara (*Bursztyn*) aba gobolu laka, ar kuru kungi pečatavoj syutiejamys grōmotys, ka tū patreisi labi ap mylu aba ap cytu kaidu vylnonu drābi, tūlaik dzintars aba laks treits vīglys lītys, kai tō spaļvenis, puku i mozus gabaleņus papeira nu gon tōlinis vīlks da sevi i turās pi sevis kaidu laiceni, a ka patreisi ūtrū gobolu, tūlaik nu pyrmō atkrišš i da ūtrō dalipš. Tū praudu sāvukuris var vīgli davīrāt.

Lobs gobols sāra, sveču, stykla i sausa kūka patreitys davalk da sevīm cytys lītys, a ka da tūs lītu labi patreitū dazadūrsim ar lelū pirmejū rūkys saliktū pierstu, nu tūs lītu izskrin da piersta dzierkstenis spraksteidamys. Taidys že pošys dzierkstenis varom rādžāt iz spolvys kaču, ka tū treisim i gļaudāsīm tymšā.

Dzierkstenis ir auglis materejis, kurū gudri ļaudš aba fiziki sauc gunš električnīs.

Cytys lītys, kai to sveči (*smoła*), sāra, laks i styklys daudz tōs gunš tur ikš sevi. A ūtrys lītys, kai to: dzeļzš, vars, iudinš i dvaša (*powietrze*) moz tur ikš sevīm tōs gunš.

Breineigs spāks tōs gunš ir taidis, ka ikš kaidys lītys daudz ir jō i ka natōļ nu tōs lītys bīš ūtra līta taida, kurymā moz aba pa vysam navā tō gunā, to gunš tys pōrīt nu vīnys da ūtrys lītys. A ka lītys nair vīnā vītā bet nacīž tōļ nu sevis, tūlaik laikā pōrišona gunš električna nu vīnys lītys da ūtrys rūnās dzierkstenis gunš.

Ir padareitys nu gudru ļaužu (kurus sauc fiziki) taidys mašinis elektryčnys. Caur mašīnom vysugaišōk tei prauda rodōs. Caur mašīnom pazyna vīni i māš tam stypri ticāt varom aigtō, ka tai eistyn irā, ka ikš sāvukurys lītys ir gunš elektryčnīs, koč māš tō naradzom. Tys gunš ir nu dīva radeits deļtō, kab caur tū zāmā dūtu augļus, a ļaudš kab turātu veseleibu. Dazazynovāmīs, ka tys gunš ir vajdzeigs, leidza kai iudinš da dzeivis cylvākam.

Tod varom pazeiņ nu kaidu pryčynu paīt aukys, zibsnis i pārkiuni.

Tai ir, ka kaida lela a tyučš pīzapīldāsīs ar daudz guná elektryčna i ka tyučš daviļķš da sevi ūtru tyuci, ikš kurōs mozōk irā tōs gunš, tūlaik nu tyučš pōrīt gunš elektryčnīs ar saudeišonu i lelu bolsu. Pōrišonu gunš nu vīnys tyučš da ūtrys saucom mās zibsnis, a bolsu saucom pārkiuņš.

A, ka tyučš pīpīldeitys cīž ar guni elektryčnu natōļ ir zámá, lelys dzierkstš gunš pōrīt nu tyuču iz zámis, tūlaik pārkiuni dasnādz vysaidu lītu, kai to āku, kūku, akmiņu.

Pārkiuni i aukys cīž paleidz auglim zámis, deļtō vosora, kurymā daudz dzierdīs pārkiuņu, ir vysod augleiga, tū asom poši jau na ņaizi davīriejuši.

Dzierkstš elektryčnys, kreitamys iz kaidom nibejš lītom, aba pārkiuņš aizdadznoj ākys, aizdadznoj kūkus, syt da smiertš aba glušej ļaudš i lūpus.

Ka apglušāja tikviņ cylvāku aba lūpu, vari jū ratavōt tai:

Izrakť dūbi zámī, ilikť dūbī cylvāku apglušeitū nu pārkiuná, vysu cylvāku apbārt ar plōnu aili zámis, bet tai kab jō mutá i vaigs bŷtu augšōk zámis i naapbārt ar zámī, tai lai pabŷ lobu stuņdi, vari jū atdzeivynōt.

Dudzineišona pārkiuná navādej nicik leidza kai bolss nu blisis, Bet nu dudzineišonys varom pazeiť voi tōļ ir auka.

Ka nadreiz pec zibsnis dudzinej, to navā kō beitis aigtō, ka pārkiuņš cytur jau tūņaiz syt. Bet ka tivleņ, ka zibsnis pazarōdājās, dudzinej aba ka ņaizi ar zibsnī dudzinej, to klōt aba tá poš syt pārkiuņš.

Navajaga cīž beitis pārkiuná i iz sávkurys dudzineišonys treisāť aigtō, ka nu pīcdesmit tyukstūšu nūmyrušu vīnu var skaitāť nūsystu nu pārkiuná i tū vysucieškōk par sovu eistū vaini.

A, ka nūsiss kū pārkiuņš, navajag gōdōť i runōť, ka tei ir strōpá dīva iz tō, „kas atsavāžās saprast i pazeiť tīsu dīva?”

Ir tei zeimá, ka stuņdá smiertš jō atgōja. Ka tys vīneiť tai trōpājās.

Ka dzeivova gūdeigi, cnotliva, kai pīdarāja dzeivōť katolikam i ka nūmyra bez vainis eistyn ir laimeigs, a, ka nūmyra bez sōpis, bez cīsšonys, smiertš taida nair strōpá, bet laska dīva.

Kab izasorgōtīs nu pārkiuná smiertš tai vajaga darāť.

1. Ka esi teirumā aba celā i auka ar pārkiunim dreiz pazaceļ, nazaglobojīs zam augsta kūka aba zam augstys kaidys ākys aigtō, ka augsti kūki i augsti tūrni valk tyuci i pārkiuņus iz zámī.

Lobōk samierkť i nu tūs stōvāť tōļ atsastōť par symtu iz plyka sūlim.

Kryumūs i mozā mežā vari globōtīs. A, ka esi iz plyka teiruma, tod vysulobōk atsaguļtīs kur zam ežmalá, bet na pi lela akminá aigtō, ka akmiņus cieški pārkiuņš syt.

Ka jōsi raitu iz zyrga aba brauksi vazumā, to zyrgus dasiņ kur da kaida moza kūka, a patš áj nu tūs nūst i atsagulīs iz zámis par desmit sūlim nu zyrgu.

Ka tyučš ar pārkiunim vāļ tōļ ir — vari dreiz skrīť da solys. A, ka irā jau iz golvys — naskrīņ, bet stōv iz vītyš.

A vysuvairōk naskrīņ, ka viejš ir pretim.

2. Laikā auku i pārkiuņu navajag nikod stōvāť, ni sādāť pi sīnys, ni pi kamīna aba pi ceplá (kur ir ceplis ar kamīnu), ni pi durovu, bet vydā ustobys, a vysulobōk bŷť siņčōs.

3. Ka ustobā ir ceplis ar kamīnu, kai tikviņ redzi auku, tivleņ vajaga jušku kamīna aizlikť, guni apdzāšť aigtō, ka dyumi, izejami caur kamīnu, pārkiuņus valk da sevim.

Taipoš navajag priškā ceplá caur kamīnu kiupynōť ar svieteitōm zōļom (kai pi jiusu ir īvesšona), vari kiupynōť vydā ustobys ar zōļom.

Vysu tū vajag tūlaik darāť, ka jau natōļ ir tyučš ar pārkiunim.

Ap tōlumu tyučš tai vari zynōť: ka pec zibsnis tivleņ pārkiuņš, zeimá, ka jau tá ir klōt tyučš ar pārkiunim. Bet, ka pec zibsnis iz rūkys tovyš vari saskaitāť desmit sisšonys dzeislá (puļss), navā kō beitis aigtō, ka vāļ tyučš, nu kurys iziť zibsnis, ir par lobys pušjiudzis.

Kab ākys i budynkys izsorgōť nu gunš pārkiuná, kungi i bogoti ļaudš tai dora:

Iz pošā viersuma jumta sovu palacu aba iz bazneicom stota gobolu dzeļža garu div aršynus, a rasumā kai lels piersts rūkys. Stota dzeļzi iz jumta iz svyna blákys. Viersejū голу dzeļža tai osu padora kai odota i ar zaltu pavalk. Dzeļšš vajag kab bŷtu augstōks nakai kamīni. Nu molys dzeļža ir dataiseitys vāzys (*lancuch*) taipoš dzeļža. Vāza ir pa jumtu nūlaista da pošys zámis i īlaista okā iudini.

Laikā auku i pārkiuņu nu tyučš, bŷdamys iz noma, kur taidš dzeļšš ir pastateits, pārkiuni vysod sper dzeļzi, bet nikō navādej aigtō, ka gunš elektryčnīs pa vāzom nūtak da okys iudini.

Itū sposobu izgōdova i parōdāja fiziks *Beniamins Franklin*. Pymōk jō nikas ni zynova, ni ticāja tam, ka ir sposobs, caur kurū var ratavōť nomu nu pārkiuná aizdadzynōšonys.

Dzeļšš saucās konduktors elektryčnīs.

(a) Jiuš zemņiki navarit pataisāt taidu lītu.
Bet tys rōda, ka gudrī ļaudš i mōceitī
saprota, nu kō pārkiunš i zibinš teik. I
tys, kū as jums stōstieju, irā tīsa
prauda.

Deļ biedeigu zemņiku, kab izsorgōt ākys nu
gunš pārkiunā, ir taidi sposobi izgōdōti i parōdeiti.

Vysulobōk ir par pīcpadsmīt sūlim nu
ustobys i nu cytu nomu pasādynōt kaidus kūkus,
kurī ka izaugš i bjš augsti, ratavoj i sorg nomus nu
gunš pārkiunā leidza kai dzeļš, ap kurū jums tagad
runovu, kurū kungi stota iz sovīm palacīm.

Zynova ap tū mjšu tāvi i protāvi aizmō, ka
statāja i audzāja kūkus pa solom, kai radzom tagad
vāļ pa vacōm solom augstus ūzulus i lelys līpys.

Deļtō že vajaga vuicāt bārnus, kab augamus
kūkus pa solom napūsteitu, zorus nalauzeitu i
naplāstu nu ōdys.

Aizmō, ka kūki augami pa solom na tikviņ ir
par skaistumu solys, na tikviņ dūd pakriesli korstā
laikā, bet glōb nu gunš pārkiunā. I laikā pažāra ir
cīž paleidzeigi aizmō, ka nazvolej vairynōtīs
pažāram.

Bārnus, kurī caur sovvali i trokōšonu pūstej
i lauž kūkus, vajag labi i smogi strōpāt. Godni ir
groznys strōpis aizmō, ka lelu kryudu dora na tikviņ
tagad dzeivōjamim, bet i nōkušai ciltāi laužu, tys ir,
sovīm bārnim i inukim. Deļ izaudzeišonys kūka gon
gara vajaga laika.

GOBOLS 30.

*Kai zemņikim vajaga darāt laikā vaidu? Kai vajag darāt,
ka ar kū barās, tīsojās?*

Ka mjšu zāmī laiks nu laika kas tōļōk lobōk
bjš, varom tū zynōt nu vaidu. Vaidi mjšu zāmī da
šo laika beja reši. Otkon cytaižōki tagad pavysam ir
vaidi nakai seņōk beja.

Ka īsōkš kas runōt aba ka trōpōs kur skaitāt
apraksteišonu senejū vaidu ikš mjšu zāmīs ar
tatarym, krīvim i švedim, to moti iz golvys celās
augši nu bailis. Tūlaik īnainīks biedeigam
zemņikam vysu grōbā, kū jys tikviņ turāja, jā mā
sīvu, jā mā maitys, vādā da sovys zāmīs i tur jōs pa
tiergim pōrdavova kai lūpus kaidus, a bārnus
mozus iz vītys tāpaļ kōvā. Vysys solys tai
dadzynova, kab i zeimis tūs nabjtu.

Tūlaik cieški augleigī teirumi pōrzamejās iz
tuksnešim, ļaudš bāga da mežim. Mīškōni solu —
cyti myra nu vaidu, nu zūbyna, nu gunš īnainīku,
a cyti vairōk nu boda.

Vysod pec vaidu miera slimeibys mierdāja
tyukstūšus ļaudš tai, ka na ļaizi tukšā pavysam bez
nivīna dzeivōtōja palyka mola kaida zāmīs.

Pec tō vītā, kurymā nazkod beja lobi dōrzi,
auga dodži, ierškeiži i pūstys zōlis, a iz zāmōm
orojamom nu ļaudim aplaistom i pamastom vieji
nu tōlinis atnāsā vysaidys sāklys vysaidu kūku. I tī
poši teirumi, kurī pyrmōk beja apklōti ar rudzim,
mīžim, kvīšim i ar cytom labeibom, pāčōk iz vinim
auga prīdis, apsis, āglis, ūzuly i cyti daudz kūki.

Deļtō radzom māš cieški tagad pa lelēm cīž
i vacīm mežim zeimis ežmaļu i vogu.

Tagad, ka storp kienenim ir vaidi, to
pavysam nataidi kai seņōk beja. Tīsa, ka i tagad
karaveiri laikā vaidu daudz dora škodū zemņikam,
bet tōs škodis tikai navar sazaleidzynōtīs ar
škodom senejū laiku. Tagad zemņīks mozōk rādž
bādys i škodis nu karaveira īnainīku nakai seņōk
nu karaveirim sovys kienistis.

Kab tikviņ zemņīks mōcātu apzātīs gudri i
prōteigi ar karaveiru, kab olkonam i aplōbušam
karaveiram dūt tū, kū tur i kū var dūt, tūlaik na
tikviņ var bjūt ikš mīruma, bet nu pryčynys
dōrguma maizis i cyta iedīnā, var vāļ turāt pažytku,

Vīns saiminīks nu karaveirim
izaslūžeijušim taidu dāvā pavuiceišonu sovīm
bārnim.

Bārnī muni mīlī! Jiuš tagad vāļ ejit iz
pasaulī, a as napor ilgu laiku atrāsšu atsapyušonu
grobā! Nu tō monta i lobuma, kurū as jums pamatu,

navarāsīt vysi pōrzaborōt aīztō, ka daudz jiuš ir pi mani.

Tu Aleksandrs esi auguma lelōka par cytim i esi styprōks nakai tovi brōli, maņ rādžīs, ka tāv vajaga karā slūžāt i tu Jezupeņ taipoš, ka pabeigsi školys, par karaveiru būsī.

Slūžejit ticeigi sovai kienistái, sovai Tāvu-dzeivái (*Ojczyzna*)! Deļ tōs lobuma ašná sova i dzeivis sovys nažālojit! Ka īnainīks īš rūbežōs mūsu zámis, ka kaimineīgs kaidis kienēš pazakārdynōš atjimt mūsu zāmi, mums zam sova spōrna i rendeīšonys aizjimt aba mums izdzeit nu mūsu eīstiegs zámis, tūlaik pādejōs laseitis ašná sova nažālojit ratavōdami sovu zāmi.

Lai dīvs jius sorgoj nu tō, kab svešam kienēnām īnainīku zámis kod slūžeitumit! Lyudzu jums nadorit tō!

Tu Odums i tu Jōneit, ka būsīt kod poši par saiminīkim i ka padzierdāsīt, ka ir vaidi sovā zāmī, steidzītās dreīž aizsāt teirumus, sādynojit daudz guļbu i cytys zámis saknis, kab turātumit kū āšt. Rudzus i vosorōju var dreīž saganāt i izmeidāt karaveiri, bet guļbys i zámis saknis natai dreīž var izjimt, sameidāt i saganāt. Sīnu i cysys pagrīzit ar izkaptom smolki iz sečkys (kai zynot) aīztō, ka sečkys navarās karaveirs pajimt i mozōk vajaga vītys deļ salikšonys i paglobōšonys tōs. Aiz laika pazastaravojītās galis i pasōlejit tū, kab bātu i pošim kū āšt i paborōt karaveirus cik vareibys jiusu.

Ka atīš da ustobys jiusu karaveiri iz *kvateris*, voi vīni būs sovi, voi nu kara īnainīku, nazaverītās iz jīm ar greizom acim, pijamit jūs ar lobim vōrdim kai sovus draugus i pryjateļus, dūdit jīm ar okōtu kū varit dūt. A, ka storp vīnim būs slymi aba kaleki, dūdit vīnim paleigu cik vareibys jiusu, dorit ap vīnim staravōšonu, a rādžāsīt, ka nu īnainīku būs par draugim jiusu i nadarās jums nikaidys kryudys i škodis. Gōdojit ap tū, ka i vīni ir katoliki, ir ļaudš kristeiti, ir mūsu tyvōki i vīni biedeigī daudz cītā i cīš bādu i vōrgu! Vīni ir jiusu brōli aīztō, ka vysuvairōk irā nu statis zemņiku!

Asot vakteigi i sorgitās nu bez vajdzeigys ar vīnim runys.

A vysuvairōk prosu, lyudzu i pīsoku zam blogoslaveibys tāviskys! Lai dīvs sorgoj jums nu tō! Nikod nazajemitās ni sovim, ni īnainīku karaveirim bāt par špigim!

I tōļōk vecinš runova tai:

Vīnu ņaizi laikā vaidu beju as pi saiminīka par četrapadsmīt dīnom iz kvateris. Dzeivova saiminīks gon labi. Bejom mās obadiv lobi. As jam nikod naatsavāžiejūs padarāt kaidys kryudys. Dzeivovam labi. Beju kai gosts. Beja pi jō maita

skaista i jau dykta maita. As jam apstōstieju ap sevi vysu. ka muns tāvs vāļ dzeivoj, ka dzeivoj iz sovys zámis, ka asmu nu mīškōņu, ka napar ilgu laiku izaslūžeīšūs, ka pajimšu munu dali i dzeivōšu iz zámis.

Pavielāja jys maņ atdūt sovu maitu par sīvu, kai tikviņ būs mīrs i būsū atlaists nu karaveireibys.

Ka jau vajdzāja maņ īt tōļōk ar karu i izaškiertīs ar jū, paraudovam obi aīztō, ka vīns ūtru mīļovam.

Par div nedelis pec tō karaveiri mūsu kara huzary sagiva špīgu. Breinojitās bārni! Kas ža beja tys špīgs? Oto, muns gūdeīgs i pazeistams saiminīks!

Nalaimeīgs! Pazaprogorājās iz naudys, gribāja škodis padareitys caur vaidim atleidzynōt i pazajāmās īnainīkim parōdāt, kur mās stōvom, izšpīgavōt mums, kaiba to apraudzeidams mani.

Iz celim stōvādams prasieju jenerala, kab jam atlaistu i dāravōtu dzeivi, nicik moz napaleidzāja muna praseīšona i tivleņ jū pakōra iz kōrtivis.

Maitu jō, ka naatsagrīzās tāvs, podrunova vīns karaveirs mūsu nu ulanu, nūvādā jū ar sevi i apmōnāja...

Lai tei nūtikšonā būs jums par pavuiceīšonu! Nazaprogoroitās nikod iz naudys! Naškodejit nikod karaveirim nu īnainīku kara ni redzejim, ni ar sposobim naradzamim.

Par taidim dorbim vīna vaīneiga cieški teik vysa sola sadadzynōta i vysi ļaudš solys izkauti da smiertš.

Viersinīkus sovus klausot, kū pīsoka — vajaga izpīldāt. Karaveirim biedeigim dūdit, kū tikviņ varit dūt.

Taidys dāvā pavuiceīšonys vacīs tāvs sovim bārnim.

Tys ža patš tāvs vīnu ņaizi īsōcā runōt ar sovim bārnim, ap vysaidom varamom nūtikš bōršonom i namīreibom. Runova tai:

Tīsa caur vaidim daudz gaist saiminīku zemņiku, bet vairōk jūs gaist caur bōrmom, namīreibom i tīsōšonom, Oh! Dīvs muns! Rādžīs maņ, tu Jākobeņ (tā atsagrīzās da vīnam sovam dālam), tāv Jākobeņ būs taidis gols, ka vysod būsī taidis uports, kai tevi da šam laikam redzieju!

Bet pasokot maņ bārni, kai jums rādžīs, deļ kaida gola ļaudš borōs i tīsōjās vīns ar ūtru?

Jākobs atsacāja: Deļtō, kab iz sova pastatāt, deļtō, kab cytam napazadūtis.

Tāvs: Jau as seņ dazagōdovūs, ka tu bōrtnīks tai atsaceisi. A voi že tu nazyni ap tū, ka tovs dzādzka Mōrtinš tīsōdamīs ar kungu, koč iz

sova pastatāja, bet pavysam izgaisa i nūgōja ar kuli i viezdeni.

Kurīs že tod nu jums bārni lobōk maņ atsacās?

Tumašs: As gōdoju — bōrtīs tūlaik tikviņ var, kab nazvolāt sevi kryudāt aba kab atmeklāt nataisneigi sāv izplāstu lobumu.

Tāvs: Labi! Tai eistyn ir: dīvs mums radāja nadeļtō kab mās bītumim kai plieseigi zvieri. Dīvs patš nairādž bōrtnōkus i namīreigus ļaudš. Mōceibys jō svātys ikš svātōm grōmotom paraksteitys vuica mums, kab mās vīns ūtru mīļūtumim kai tyvōkūs sovus i kab mīļūtumim cytus kai sevi pošus. Deļtō vaineigi asom dzeivōt storp sevīm mīreigi i sadereigi, i vīns ūtram ikš nalaimeibys bīt par paleigu.

Ka kaidš ļauneigs cylvāks podariejs tāv kaidu škodi aba vaini, vysupymōk meklāj nūtikšonys, kab ar jū parunōt draudziski parōdāt jam ar lobīm vōrdim jō nataisneibu. A, ka runa nikō napaleidzās, tūlaik vari meklāt taisneibys pi viersinīku.

Bet ka kas tāv gryb atjimt veseleibu aba dzeivi, ikš taidys nūtikšonys dīvs i istōdiejums pasauleigs zvolej sevi ratavōt ar vysu spēku.

Bet, kur navā tōs nalaimis, ikš taidys nūtikšonys pīsoku as jums bierneni zam blogoslaveibys tāviskys nadorit nikod pošī pa valāi sovai atribšonys aizmō, ka tys pīdar tikviņ viersinīkim.

Ūtru jums dūmu taidu pavuiceišonu.

Ka vainā tāv padareita nair taida, ka kasdīnys nu jōs vairōk dorōs škodīs, pagaidāt vajaga kaidu eisu laiceni, koleidz nūisit iz tīsys, lai pōrīt pymīs korstums i pymō dumā.

Muns tāvs, a jiusu vacīs tāvs tai runova:

Ka uvāžej sevi bīt nūkryudeitu, pavaicoj kaimiņu: voi irā tys eistums, kū tāv ļaudš runova? Voi eistyn jys tū padarāja? Vajag pīmināt ka cieški ļaudš ar pļotkom savad cytus bōrmī. A, ka i eistyn padarāja škodi, pagōdoj, varbūt ka padarāja nagribādams nu tāv nazynoma īmeslā (z okoliczności), a na nu eistys gribeišonys vādāt tāv. Trōpōs cieški taidys nūtikšonys, ka vīns vōrds izrunōts cytaižōka gōdōšona, a ļaudš tū vōrdu jem i tīsoj pavysam cytaižōk.

Treša muna pōrsorgōšona ir taida: koleidz nūisi da viersinīkim ar tīsu iz tova īnainīka, pymōk pagōdoj labi, pavaicoj gudru ļaužu: voi apvainōšona jō ir taisneiga, voi nā! I ka izatisōsi tai, ka jys par vaineigū palikš, kas nu tō bīs i kaidu nu tō tureisi lobumu i pažytku! Paskaiņ cik tāv iziš naudys i cyta kō! Cik tāv vajdzās pōrjōt ceļu? Paskaiņ

namīreibu, vajdzeibu iz gara laika aplaiš sātu! Ka tai pagōdōsi, tūlaik patš tīsoj, voi lobōk tīsōtīs, voi nā. Aizmō, ka kas nu diveju lītu lobōkys naizlosa, tys glups ir.

Vajag vysod pīmināt iz pavinnostis katoliskys, kuru mās kasdīnys ikš pōtorim skaitom: „Atlaid mums mīsu vainis, kai i mās atlaižom sovīm porōdnīkim.” Saucomās mās par katolikim, a cieški slyktōk dorom nakai pogōni.

Deļ sāvcura cylvāka loba slavā ir vysudōrgōka līta. A kai že mās iz lobys slavīs varom aizpeļnāt? Oto tai: kab ikš sāvcurys nūtikšonys gudri i taisneigi dareitumim.

Ka kas tevi ikš sirdš i dusmis bīdams salomōš ar kaidim nagūdeigim vōrdim, vōrdi, ka nagūdeigi i ļauneigi, iz jō nagūda i naslavis pakreit, a na iz tovys, aizmō, ka jys tū dora bezprōteigi i bez apzagōdōšonys, a na tu.

A, ka atpakaļ jū taipaļ lomōsi, tūlaik i tu sevi kiezāj i naslavynoj.

Ka kaida bōrmā pazaceļ ap vīnu kaidu lītu, ka vīns i ūtris runoj: „*Tei līta da mani pīdar.*” Tūlaik vajaga prasāt pavuiceišonys nu prōteigu i gudru ļaužu: voi taisneigi tāv daīt tei līta, kurū tu grybi turāt. I voi vari tū iztīsōt sāv pi tīsys viersinīku? Ka pazeisi ka nataisneigi grybi tū lītu apvaļdāt, lič vali, nazabarīs i nazatisojīs.

A ka nu tovys pusis ir taisneiba, tod vajaga tāv cik vareibys sovam pretinīkam ar draudziskim vōrdim parunōt ap lītu, ap kurū bōrmā it. Vajag jam mīreigi runōt, kab jys pamekleitu kaida gudra cylvāka i jō pavaicōtu, kas ir vaineigs.

Vāļ vīnu ŗaizi soku jums, a vysuvairōk tāv Jākobeņ! Pīminīt vysod iz taisneigys pīrunys: „*Lobōk mīrs ikš boda i iz sausōs maizis, nakai bōrmā ikš montom i bogoteibom.*”

Cyti ir tai ļauneigi i bezdīveigi i ļaudš, kurī nikod i nikai nagryb atlaiš vaiņu sovam tyvōkam. Taidi ļaudš nameklāj taisneibys pi viersinīku, naklausa pavuiceišonys i pōrsorgōšonys gudru aba vacu ļaužu. Bet jūs dvāselā sirdeiga vysod meklej sposobus da atribšonys i padareišonys kaidys kryudys i škodīs. Leidzoni vīni ir plieseigam vylkam, kurīs varādams pīseitynōt sovu olkoneibu ar vīnu vušku, ka īskrīn dīndōržā aba klāvā vysys vuškys grīž i mierdej.

Ļauneigi ir ļaudš, kurī par mozu vaini par vīnu vōrdu nu dreizuma izrunōtu, tivleņ ikreit dūsmī i pavielej atribšonu saceidami:

Ho! Pagaid! Pīmineisi ilgi tu mani! Pažālōš jys tō! Naatlaišū jam i myužam, etc. etc.

Taidys i tōm leidzonys ir cieški pavieleišonys atrībeigys ļauneigu ļaužu.

Bet vaicōju as tevi sirdeigs i ļauneigs cylvāks pyrmōk kai katoliku: „Voi pazeisti tū i voi pīmini iz bausleibys dīva: *Mīļoj tovu tyvōkū kai sevi pošu.*”

Voi že tu izpīldāj tū bausleibu, ka dori cytam ļaunumu? Kai že vari gribāt kab tevi mīļotu tovs tyvōks, kab tevi ratavōtu i glōbtu, ka tu jam grybi izplāšt lītys, kurys jys aizpeļnāja ar svīdrim vaigā sovā? Voi že zyni ūtrū bausleibu dīva i pīscēišonu pošys pīradineibys: „*Kas tāv ir na labi, cytam nador tō!*”

Nalabi, najauki tāv, ka kas sapļauš tovu pļovu, ka kas aizpļauš tovu šņūri aba ka kas ar lūpim saganās tovu teirumu? A kō deļ že cytam tai dori?

Daudz ir taidu ļaužu, kurī nu dusmis, nu lelys sirdš nameklej taisneibys pi viersinīku, bet pošī dora atrībšonys ar vysaidim nagūdeigim sposobim, staravojās davāšt da biedeibys, atsasmelej iz nūkaušonys aba iz sadadzynōšonys sātys i āku sova īnaindīka!

Bet kaidis ir gols tam? Piseitynōsi tovu ļauneigū sirdi. Kai že gōdoj voi ilgi bysi prīceigs?

Pavysam nailgi! Aiztō že tymā pošā šalteni namīrums isōkš graušt tovu samani! Pret sevi pošu kauneisis tova dorba! Gribeisi aizamieršt ap sovim ļauneigim dorbim! Bet naprauda: namīrs vysur pec tevi pakaļ staigōš! Nanūbiegsi nu tō. Atiš i tys laiks ka grybātīm vysu atleidzynōt vysu pascāt i škodi atgrīzt. Bet varbūt, ka jau bjš vāly, bo stuņdā strōpis atgōja.

Mekleisi iprīcynōšonys ikš ticeibys, bet varbūt ka i tur naatrassi prīcys i atlaisšonys aiztō, ka svāta ticeiba tai runoj: „*Atdūd kū vaineigs esi! Pōrproš tūs, kurūs nūkryudiejī!*”, a tā varbūt jau eiss pavysam laiks!

Tūlaik pazeisi gaiši ka: „Bāda i nalaimā tam cylvākam, kurīs naklausa bausleibu dīva, bazneicys svātys i bolsa prōta.”

Pagōdoj otkon, voi lela tāv bjš prīca, ka tu dapiļdeisi atrībšonys? Tūlaik tikviņ ir eista prīca, ka mās sovus dorbus varom cytim pōrstōstāt. A tu že sirdeigs cylvāks, voi vareisi nastōstāt kam dorbus atrībšonys, slapkaveibys aba sadadzynōšonys cyta? Nazalileisis, bet sliepsīs ar viņom, cik tovs vareibys!

Pimiņ i ap tū, ka na tikviņ dīvs zyna tovus slykt-dorbus, bet i pret ļaudim nikod napasliepsi — vālōk voi dreizōk zynōš tovu atrībšonu, tovu slapkauneibu aba sadadzynōšonu cyta!

Pīminīt bārni vysod ap praudu naapmōneigu, ka dīvs vysod ir par globōtōju i iprīcynōtōju atraitņū, bōriņū i navaineigi

nūkryudeitu! Navaineigs cylvāks nu tevi nūkryudeits, voi vālōk, voi dreizōk, a vys apturās moksū nu dīva. Navaineiga tei upera, kurai tu esi sadadzynovš ākys i nomus, voi dreizōk, voi vālōk ar paleigu dīva i lobu laužu atsabudavōsīs, daiš da pirmejōs dzeivis!

Bet tu, nalaiminīks, nikod naatmekleisi mīruma samanī tovā (kotrys mīrums, ir eista prīca i laimā ļaužu). Sōpā apjimš tovu sirdi, bet sōpā bjš deļ tevi bezaugleiga i kaļtiņ izkaļtās tevi.

Dīvs taisneigs nūstrōpās tevi par tovs vainis i ļaunumu. Sāta tova pūstāsīs, natureisi augli nu prācys tovu rūku. Vysur tāv nazavāssīs ,vys kai nu rūku kriss. Atisi iz pādejū i nalaimēigū golu!

Soku jums vāļ vīnu ņaizi: Bārni muni mīlī, prosu jums i aizložu jums deļ dīva (*zaklinam!*) Nadorot nikod atrībšonys sovam tyvōkam!

Pāčōk atsagrīzās veciņš da sova dāla Stonslava i runova: Tu, Stonslaveņ muns mīlīs bārns, tur prōtā i ilič pīmineišonā tovā vysus vōrdus, kurūs as tagad runovu! Beistūs, kab tu nabytu atrībeigs. Dūmu tāv munu tāvisku pavuiceišonu. Naasi dreizs ikš dusmis i sirdš tovs. Esi mīlsirdeigs! Atlaid sovim tyvōkīm vainis sāv padareitys. A dīvs tāv blogoslavās!

Tā vysi bārni atsamatās iz celim, a tāvs vysus blogoslavāja! Eistyn i dīvs jūs tymā šalteni blogoslavāja aiztō, ka blogoslaveiba tāva aba mōtis deļ bārnu ir leidza kai blogoslaveiba pošā dīva.

Taidys beja pavuiceišonys i pōrsorgošonys, kurys, stōvādams jau pavysam pi groba, dāvā sovim bārnim. Napar ilgu laiku nūmyra. Bārni pavielāja jam svieteigi izpīldāt pavuiceišonys i pīmināt vysod ap tōm, kab aizpeļnāt iz blogoslaveibys dīva.

I patišy daturāja pavieleišonys tāvam dūtys. Dzeivova gūdeigi, dīvs vinim blogoslavāja i beja laimeigi.

Gols.

REJESTRYS.

Aba lopu rōdeitōjs.

Kur kurā lopā i kas ir paraksteits.

— — —

PRET - ĪSŌKUMS. *Kō vajag da tam, kab zemniki varātu jauki, vasaly i prīceigi dzeivōt?*

GOBOLS 1. *Kai var samaitōtūs gryudus labeibys paprōvāt tai, kab nu tūs cāpt maizi lobu i navādeidamu veseleibai?*

GOBOLS 2. *Kū vajag darāt kab maizā bētu loba i kab labi izacaptūs?*

GOBOLS 3. *Ap guļbom.*

GOBOLS 4. *Kai vajag globōt saknis dōrzu?*

GOBOLS 5. *Ap dōrzim kūku augleigu i ap tūs pažytkim.*

GOBOLS 6. *Ap vysaidu gali deļ iesšonys.*

GOBOLS 7. *Ap iudini deļ dzeršonys i deļ vōreišonys iedīnā*

GOBOLS 8. *Kai taisāt olu?*

GOBOLS 9. *Ap brandiveinu, ap tō lobumu i slyktumu.*

GOBOLS 10. *Ap pōreigu iesšonu i dzeršonu.*

GOBOLS 11. *Ap etiki i ap tō lobumim.*

GOBOLS 12. *Ap drābjom.*

GOBOLS 13. *Kaidys ir pavinnostis lobys saimineicys tai, kab jōs saimā bētu aptārpta, paborōta labi i nu slimeibu izglobōta.*

GOBOLS 14. *Kai pi slyktys natikleicys i mozprōteigys saimineicys vyss gaist i propulst.*

GOBOLS 15. *Kai saiminīkam vajag rendāt sātu i saimi sovu?*

GOBOLS 16. *Ap iedīni.*

GOBOLS 17. *Kai ratavōt tūs ļaudš, kuri ir sasoluši nu soltuma.*

GOBOLS 18. *Pavuiceišona kai ratavōt nūsleikušūs.*

GOBOLS 19. *Kai ratavōt tūs, kuri apreibst nu garainis aba čāda tai, ka palīk kaiba nadzeivi.*

GOBOLS 20. *Kai ratavōt aizdōveitūs aba tūs, kuri sevi pošus pazakarīnej.*

GOBOLS 21. *Kai lečāt ciertumus (rānys) i cytys vysaidys sōpis, paejamys nu sazasisšonys*

GOBOLS 22. *Pavuiceišonys kai vajag lečātīs, ka ikūž kū lels raibīs tōrps (gadzina), škierzlots, biš i cytaids kaidis tōrps.*

GOBOLS 23. *Kai vajag ratavōtīs pošam i cytu ratavōt, ka cylvāku ikūž trokīs sunš.*

GOBOLS 24. *Pastōsteišona ap blienim, naktš-baideklīm, litūnim, varažbitim, dīvredžim, šaptunim, čyganim, vengrym i cytim mōneitōjim.*

GOBOLS 25. *Pavuiceišona, kū i kai vajaga darāt laikā slimeibys.*

GOBOLS 26. *Kai vajaga darāt pec slimeibys, ka jau sliminīks isōkš veseļōtīs.*

GOBOLS 27. *Pōrsorgōšonys, kai vajag apzaitīs ar guni.*

GOBOLS 28. *Kai vajaga ratavōtīs laikā pažāra.*

GOBOLS 29. *Pastōsteišona ap pārkiunim, zibšnim, aukom i lelym viejim, i kai vajaga darāt laikā tūs.*

GOBOLS 30. *Kai zemnikim vajaga darāt laikā vaidu? Kai vajag darāt ka ar kū barās, tisojās?*

Lai bēs gūds dīvam, pažytkys brōlām latvišam.